

Світлана Остапа, Вадим Міський, Ігор Розкладай
за загальною редакцією Наталії Лигачової

СУСПІЛЬНЕ МОВЛЕННЯ В УКРАЇНІ: історія створення та виклики

Світлана Остапа, Вадим Міський, Ігор Розкладай

за загальною редакцією Наталії Лигачової

СУСПІЛЬНЕ МОВЛЕННЯ В УКРАЇНІ: історія створення та виклики

УДК 654.19
О 76

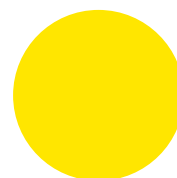
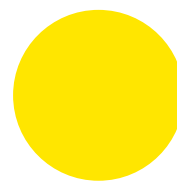
Виготовлення цієї брошури стало можливим за фінансової підтримки Національного фонду підтримки демократії (NED), Міністерства закордонних справ Данії та Уряду Швеції. Зміст брошури є виключною відповідальністю ГО «Детектор медіа» та не обов'язково відображає позицію Національного фонду підтримки демократії, Міністерства закордонних справ Данії чи Уряду Швеції.

Остапа С.В., Міський В.В., Розкладай І.Є.

О 76 Суспільне мовлення в Україні: історія створення та виклики.
— Київ: ТОВ "Друкарня Віол", 2018. — 156 с. Іл.

Експерти з питань медіа, безпосередньо долучені до становлення Суспільного мовлення в Україні, розкривають історію перетворення державних телерадіомовників на Національну суспільну телерадіокомпанію. Це був шлях від адвокації необхідного законодавства до утворення юридичної особи та її перших кроків. Також тут означено основні виклики, з якими стикається Суспільне радіо й телебачення наприкінці перших двох років роботи.

УДК 654.19

Наталія Лигачова-Чернолуцька,

голова ГО «Детектор медіа»,
голова Незалежної медійної ради

У

грудні 2004 року, напередодні третього туру президентських виборів, на яких згодом переможе Віктор Ющенко, у квартирі Тетяни Лебедевої, очільниці Незалежної асоціації мовників, відбулася зустріч кількох «адептів українського суспільного мовлення». Це були тодішній голова комітету Верховної Ради зі свободи слова Микола Томенко та громадські діячі, зокрема Валерій Іванов, я, Олександр Чекмишев, Дмитро Котляр. Ми вважали, що після прогнозованої перемоги Ющенка відкриється вікно можливостей для створення СМ в Україні, й зібралися, щоби терміново розробити план дій. Згідно з цим планом, уже в січні 2005 року постала Коаліція громадських організацій «Суспільне мовлення». Коаліція розробила низку проектів документів щодо редакційної політики, фінансового менеджменту та інших аспектів роботи майбутнього громадського мовника. Водночас тоді ж альтернативну концепцію почав розробляти Олександр Ткаченко, який пішов із посади керівника Нового каналу і, вочевидь, сподівався створити й очолити суспільне телебачення. Якийсь час Коаліція та група Олександра Ткаченка співпрацювали.

Після виборів профільний комітет у ВР очолив уже представник нової опозиції — Сергій Правденко, який не приховував, що хоче увійти в історію як людина, яка у стінах парламенту дала «зелене світло» Суспільному мовленню в Україні. Тож при Комітеті було створено робочу групу, в яку увійшли як парламентарі різних фракцій, так і представники громадськості: медіаюрист Тарас Шевченко та ваша авторка. Компромісний законопроект, напрацьований групою, пройшов перше читання у Верховній Раді, проте друге читання було завалено 22 грудня 2005 року передусім президентською фракцією «Наша Україна». «Яструби» в оточенні Віктора Ющенка заблокували створення суспільного

ВСТУПНЕ СЛОВО

мовлення, переконавши Президента в необхідності збереження керованих державних медіа. Ми жорстко критикували Ющенка за відсутність політичної волі до створення Суспільного. Одна з моїх статей того часу називалася «Первым каналом хотят забивать пропагандистские гвозди?».

Попри це, спроба реформувати тодішнє УТ-1 була: канал на початку 2005 року очолив Тарас Стецьків, а організацією інформаційного мовлення займались Андрій Шевченко, Катерина Кириченко, Василь Самохвалов та інші. Тренінги з журналістських стандартів для всіх співробітників новин УТ-1 провів Ігор Куляс, і ньюзрум мав працювати за принципами, розробленими нами в межах коаліції «Суспільне мовлення». Та врешті-решт під тиском тих же «яструбів» із команди Ющенка команда реформаторів із Першого змушена була піти... Процес створення Суспільного мовлення в Україні знову став на паузу на цілих десять років.

Навіщо я вдалася до цих майже ностальгійних спогадів у передмові до «канонічної» історії Суспільного мовлення в Україні, яку ви тримаєте в руках? З однією метою: продемонструвати не лише складність і кількість «епізодів» на шляху до створення СМ. А й згадати про велику кількість людей, про їхні зусилля, емоції, що супроводжували цей процес. Підкреслю: дуже різних людей із дуже різними мотивами, адже, наприклад, свій внесок у ці складні процеси зробила навіть така неоднозначна постать, як Едуард Прутник, який за часів прем'єрства Януковича у 2007–2009 роках очолював Держкомтелерадіо України...

За кожним сухим рядком офіційної хронології насправді стоять драми, бажання, воля або її відсутність конкретних людей, які, врешті-решт, і стали фундаментом того, що ми маємо тепер у вигляді ПАТ «НСТУ». «Можливе з бажаного» — так можна, як на мене, назвати цей результат. І це й робить процес створення Суспільного мовника в Україні майже зразковим прикладом шляху від ідеї до втілення, від протистояння до підтримки, від зусиль купки романтиків до буденної праці тисяч людей... І хай цей шлях урешті завершиться тим, щоб у майбутніх книжках про Суспільне мовлення в Україні інші автори змогли назвати його яскравою ілюстрацією справжньої реформи, що відбулася на благо всього українського народу.

A large, stylized white number '1' is centered in the upper half of the image. To its right are two solid yellow circles, one above the other. The background is a solid blue color. The number '1' and the circles are positioned over a white rectangular area that contains the text 'РОЗДІЛ'.

РОЗДІЛ

1985-
2005

ДЕРЖАВНЕ МОВЛЕННЯ: ВІД ПРОПАГАНДИ ДО АДМІНРЕСУРСУ

1985
1995 • Частина 1:
Можливість без розуміння

1995
2000 • Частина 2.
Перші спроби

2005 • Частина 3.
Мрія, що не здійснилася

Ігор Розкладай,
медіаюрист Інституту медіа права,
Центру демократії та верховенства права,
експерт Реанімаційного пакету реформ

дея суспільного мовлення має майже столітню історію — від утворення комерційного проекту некомерційного мовника на початку ери радіо, якого ми знаємо як Бі-бі-сі, формування мовлення у ФРН після Другої світової війни й перетворення радянського пропагандистського ресурсу на успішні служби публічного мовлення, яке в силу історичних обставин в Україні назвали суспільним. Основними силами, що живлять суспільне/публічне мовлення, є незалежність, висока якість стандартів, обов'язок фінансування через різні моделі і, звісно, довіра, коли у кризові часи громадяни, не замислюючись, знають, куди прийти, щоб отримати точну, достовірну інформацію.

Україна де-юре й де-факто створює суспільне мовлення останньою серед членів Ради Європи. На те є кілька причин: відсутність на початку 90-х досвіду й розуміння, що може бути щось ані приватне, ані державне; що політикуму, зокрема новим демократичним силам, слід відмовитися від ідеї державного телебачення як такого; подальша зацікавленість політиків (як за режиму президента Кучми, так після нього) у використанні телерадіоресурсу для власних інтересів, особливо під час виборів; міф про те, що державне мовлення обов'язково буде провадити державну, патріотичну лінію, та відверта зацікавленість журналістів, редакторів, інших працівників у теплому насидженому місці, що не вимагає конкуренції.

Усі спроби створити суспільне мовлення ще з моменту ухвалення у 1993 році Закону про телебачення і радіомовлення зазнавали фіаско здебільшого через ці чинники. Й аргументи, які висувалися 25 років тому, так само настирливо поширюють нинішні опоненти реформи.

Для якісного розуміння причин, чому Україна раз у раз провалювала реформи суспільного, треба зрозуміти специфіку медійного простору в Україні і як він формувався з моменту падіння СРСР. Умовно можна виділити кілька етапів розвитку (а отже і спроб створити суспільне), глобально пов'язаних із трьома революціями: Революцією на граніті 1990 року, Помаранчевою революцією 2004 року та Революцією гідності 2013-2014 рр. Саме відсовування недемократичних режимів відкривало вікно можливостей для реформ і лише остання революція дала найбільше запасу для закінчення реформи, але все ще не дала можливості зробити цю реформу такою, якою вона мала би бути.

ЧАСТИНА 1

МОЖЛИВІСТЬ БЕЗ
РОЗУМІННЯ (1985–1995)

Із моменту більшовицького перевороту радянська влада встановила державну цензуру, яка з певними відлигами протрималася до самого кінця тоталітарної системи. Головним рупором радянської влади, безперечно, були підконтрольні їм ЗМІ — від газети «Правда» до «Работницы», а у сфері електронних ЗМІ¹ — це система Держтелерадіо. Особливістю мовлення в СРСР було те, що його, по суті, забезпечували дирекції з мовлення у структурі державного органу виконавчої влади — Держтелерадіо СРСР та підпорядкованих йому Держтелерадіо союзних республік (для України — Держтелерадіо УРСР). Така система була природною для тоталітарної держави, де альтернативна думка де-юре й де-факто вважалася злочином під назвою «антирадянська пропаганда». Утім, така система була дуже вразливою за будь-яких серйозних змін, адже апіорі не могла бути ефективною. Саме така вразливість і спричинила кризу на українському ТБ на початку 90-х.

Електронне телебачення в СРСР як стала система формувалася з 1951 року. З 1982 року в СРСР існувала перша всесоюзна програма ЦТ-1, розважально-освітня ЦТ-2, третя регіональна (Москва або республіканська програма), ЦТ-4 — освітня.

Із приходом у 1985 році компромісного генерального секретаря ЦК КПРС Михайла Горбачова в СРСР було проголошено перебудову і гласність, що передбачало послаблення державної цензури, кооперацію (мале підприємництво) та можливість заснування приватних ЗМІ. Утім, ця можливість була обмежена радянською плановою економікою та правовою системою, адже, якщо говорити про сферу медіа, перші незалежні студії створювалися всередині або додатком до того чи іншого медіа. Зокрема, легендарна студія «Взгляд» (пізніше — «ВИД»), яка найперше асоціюється зі вбитим журналістом Владиславом Листєвим, створювалася в рамках молодіжного творчого об'єднання на центральному телебаченні. Єдиним позитивом для журналіста була все більша популярність і повага, при цьому фінансовий бік був цілком зав'язаний на материнську компанію.

Перші структурні, але по факту формальні спроби змінити систему державного мовлення були у 1988 році, коли змінили структуру тодішнього Держтелерадіо СРСР. Точкою ж перелому став 1990 рік. 16 червня 1990 року в СРСР ухвалюється Закон про пресу та інші ЗМІ², який дав зелене світло розвитку приватних друкованих ЗМІ та «інших», тобто радіо й телебачення. Це насамперед посилює позицію незалежної студії «ВИД», яка «окупувала» пізній прайм-тайм Центрального ТБ, а згодом, після розпаду СРСР, стала на багато років основною, але незалежною студією-виробником.

14 липня 1990 року Президент СРСР доручає розробити закон про телебачення і радіомовлення та розробити тимчасове положення про ліцензування ЗМІ. При цьому наголошувалося: важливо забезпечити існування державного мовлення, що мало би «служити об'єктивному та всебічному висвітленню процесів, що відбуваються в країні», але водночас «інформаційно обслуговувати органи місцевої влади».

Радіовежа в Києві.

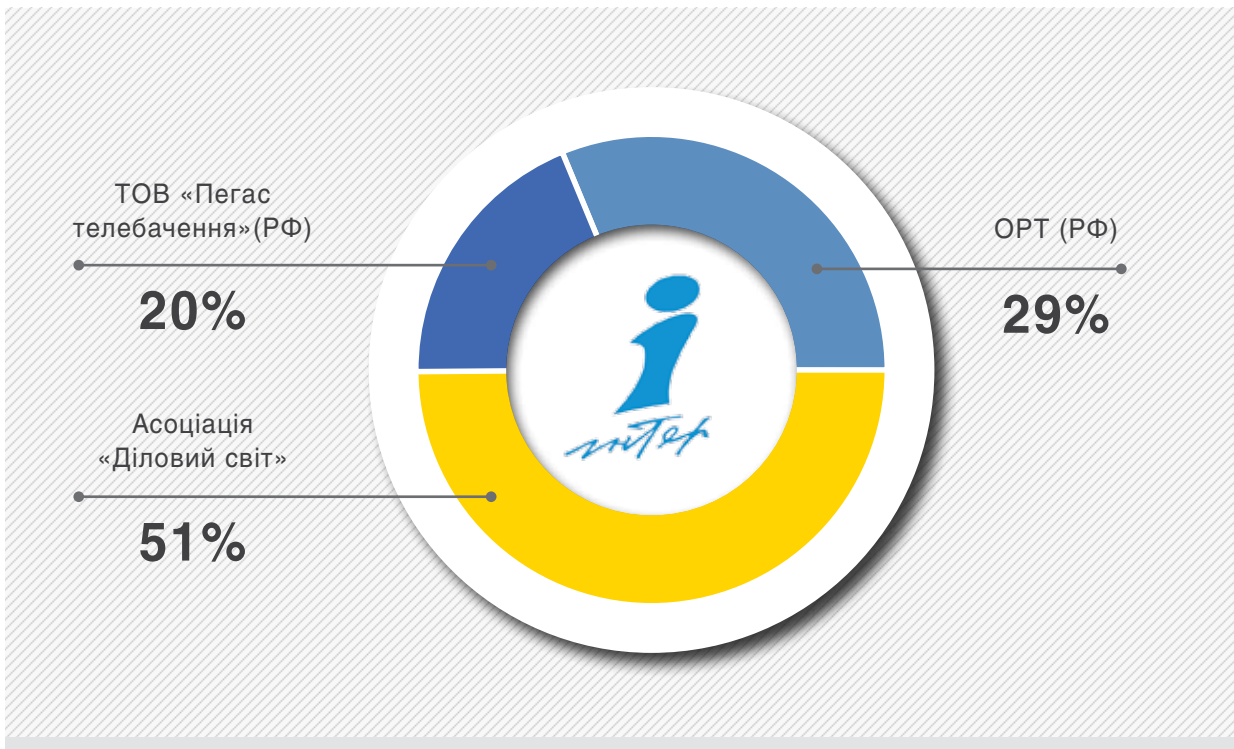
Микола Охмакевич

16 липня 1990 року новообрана Верховна Рада УРСР ухвалює Декларацію³ про державний суверенітет України, що започаткувало розмежування й автономізацію компетенцій державних органів республіканського та все-союзного значення. Утім, формальне розмежування не усувало копіювання дій союзних чиновників і депутатів республіканськими депутатами й чиновниками. Це проявилось як у послідовному копіюванні реформ, так і в законодавстві, яке, у свою чергу, копіювалося з радянського, а пізніше російського права. Того ж року в УРСР було введено порядок реєстрації ЗМІ⁴ і вже восени з'явився перший ефірний приватний телеканал Super Channel. **8 лютого 1991 року** Держтелерадіо СРСР перетворився⁵ на Всесоюзну державну телерадіомовну компанію з передачею їй прав та обов'язків органу, що підлягав ліквідації. Тобто компанія отримала права й мовника, й державного органу, чим продовжила традицію Держтелерадіо СРСР.

15 травня 1991 року Верховна рада УРСР ухвалила двостатейний закон «Про перелік міністерств та інші центральні органи державного управління Української РСР», яким визначила перелік міністерств і надала Кабінету Міністрів УРСР право створювати комітети УРСР (аналог агенцій). За тиждень щойно перетворений Кабінет Міністрів УРСР видав постанову, якою утворив на базі ліквідованого Держтелерадіо УРСР **Державну телерадіомовну компанію України**. А 8 серпня 1991 року Кабінет Міністрів УРСР видав постанову, якою передав новоствореній компанії **майно й повноваження Державного комітету УРСР**.

Таким чином було утворено мовника, який невдовзі мовив на двох загальнонаціональних каналах (УТ-1, УТ-2) і на трьох радіо (УР-1, 2, 3). Окрім того підпорядковував і виступив засновниками 14 наявних мовників, що існували в межах так званих телецентрів⁶, кількість яких протягом наступних років зросла до 30. Окрім функцій мовника ця інституція виконувала і функцію квазіліцензування мовлення — видачу дозволу на використання ефіру. Саме цей етап був би ідеальним для створення суспільного мовлення, але в той історичний момент просто не було людей, які би розуміли й могли здійснити таку реформу.

● Структура ЗАТ «Українська Незалежна ТВ-Корпорація» станом на 2005 рік

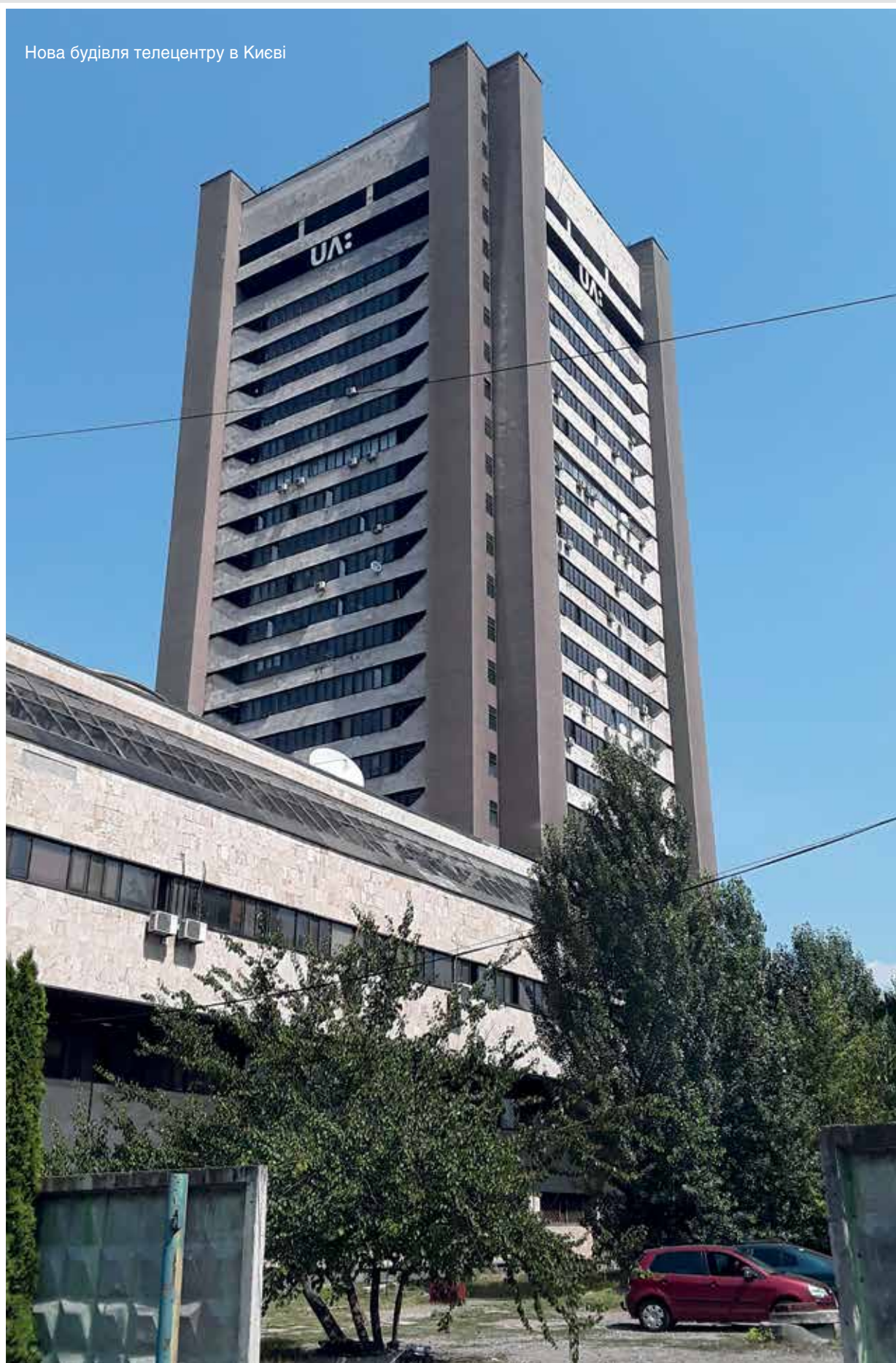
Показово, що президентом Укртелерадіокомпанії було призначено колишнього керівника Держтелерадіо УРСР Миколу Охмакевича, людину традиційно радянської партійно-управлінської формації. Після путчу 19–21 серпня 1991 року парламент України створив слідчу комісію, що розслідувала діяльність посадових осіб державних органів і, зокрема, керівників Укртелерадіокомпанії. За результатами діяльності цього органу парламент доручив уряду демонополізувати й реорганізувати систему телебачення і радіомовлення, зокрема, надати самостійності регіональним студіям. Це доручення стало поштовхом для розділення Укртелерадіокомпанії на окремих мовників. Перша така спроба була **1993** року, коли формально на два місяці компанію підпорядкували Мінкульту, але остаточне розділення відбулося на підставі указу Президента в **1995** році.

Після розпаду СРСР Президент РФ підписав указ про перетворення Всесоюзної державної телерадіокомпанії на російську компанію «Останкіно» і доручив розглянути можливість поширення програм новоствореної компанії в ефірі держав — членів СНД. У наступні роки

Стара будівля радіотелецентру на Хрещатику, 26 в Києві

Нова будівля телецентру в Києві

«Останкіно» мовило на третьому телевізійному каналі України без жодних правових підстав. Зі створенням «Общественного российского телевидения» (ОРТ), яке замістило «Останкіно», відбулася чергова зміна — ОРТ перейшов у кабельні мережі, а на його місці в 1996 році виник український телеканал «Інтер», у структурі власності якого до 2013 року 29% належало ОРТ.

ОРТ як окремий канал в Україні проіснував до 2014 року, коли внаслідок збройної агресії РФ його заборонив регулятор — Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення — разом з іншими російськими пропагандистськими каналами. Непрозоре входження «Інтера» на ринок сильно вплинуло на можливість появи суспільного мовлення, фактично заблокувавши створення телеканалу «Україна»⁷ — об'єданого мовника регіональних державних телерадіокомпаній.

1992 рік став важливим у розвитку тодішнього телебачення, адже було запущено першу чергу нового радіотелецентру на вул. Ілленка, 42 (колишня Мельникова), розташованого біля телевізійної вежі. До цього часу державне мовлення послугоувалося старою чотириповерховою будівлею телецентру⁸ на Хрещатику, 26, в якій розташувалися і телебачення, й радіомовлення. Будівництво нового телецентру⁹ розпочалося 1983 року і планувалося завершити 1988 року, проте основна увага в розвитку телебачення, як і в інших сферах економіки, була спрямована на центральне, московське телебачення, розвиток республіканських телецентрів відбувався за залишковим принципом. Недотримання строків, а також розпад СРСР і несправедливий поділ його майна призвів до того, що одну частину будівлі — концертну студію-амфітеатр — так і не було добудовано.

Протягом 1991–1993 років готувався перший Закон про телебачення і радіомовлення. У грудні 1992 року його було обговорено в першому читанні, а за рік — ухвалено в цілому. Закон визначив появу регулятора — *Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення*, яка мала бути сформована 1994 року та розпочати процес ліцензування наявних і нових мовників. Утім, важливою частиною закону стала норма про антимонопольні обмеження, яка ввела формулу, що одна компанія не може володіти більш ніж двома каналами ефірного телевізійного мовлення і трьома каналами радіо. Таким чином регіональне мовлення Укртелерадіокомпанії опинялося поза законом, адже по факту таких телеканалів ставало 2 загальнонаціональних, 27 обласних і 3 місцевих. Парламентські стенограми показують, що така норма виявилася не випадковою. Депутати боялися монопольного становища Укртелерадіокомпанії, що, зокрема, як показали події 1991 року, могла бути використана в політичних цілях. Іще одним фактором була отримана у спадок від СРСР складна зв'язка регіональних студій із «транспорт» — вежами та передавальними центрами Концерну РРТ, які забезпечували ефірне мовлення. Тодішнє бачення системи державного мовлення мало на меті відділити регіональні мовники й розвивати їх самостійно.

У липні 1994 року в Україні обрали другого Президента — Леоніда Кучму¹⁰, правління якого призвело до стагнації України, розвитку корупції й цензури у ЗМІ. Ще в січні 1993 року Кабінет Міністрів України, очолюваний тим самим Леонідом Кучмою¹¹, спробував ліквідувати Укртелерадіокомпанію й передати її майно Міністерству культури. Утім, це рішення було скасовано. 1993 року компанію зачепили лише зміни в менеджменті, викликані внутрішнім конфліктом.

За місяць після приходу до влади Кучма звільняє Миколу Охмакевича з посади президента Укртелерадіокомпанії і призначає новим керівником Олександра Савенка, якого в подальші роки призначатимуть на цю посаду ще двічі.

ЧАСТИНА 2 ПЕРШІ СПРОБИ (1995–2000)

Другий етап розвитку державного мовлення починається з першого робочого дня року — **3 січня 1995-го**, коли Президент Кучма видав указ із малозрозумілою назвою «*Про вдосконалення системи управління державним телебаченням і радіомовленням України*»¹², яким було ліквідовано Укртелерадіокомпанію й відроджено **Державний комітет телебачення і радіомовлення**. Указом доручалося Кабінету Міністрів України утворити на базі Укртелерадіокомпанії обласні державні телерадіокомпанії, державну телерадіокомпанію «Крим», Київську та Севастопольську державні регіональні телерадіокомпанії, а також загальнонаціональні Національну телекомпанію України та Національну радіокомпанію України. Засновником усіх державних мовників мав виступати Держтелерадіо.

За місяць уряд утворив ліквідаційну комісію Укртелерадіокомпанії, а з **1 червня** Національна телекомпанія України почала діяти як юридична особа. В указі Президента й постанові уряду забули про «Укртелефільм», на базі якого існував канал УТ-2. Спроба інкорпорувати цю студію у структуру Національної телекомпанії провалилася через протести й саботаж із боку колективу. Подібна ситуація повторилася

і в **2015-2016 роках**. Саботаж із боку «Укртелефільму» призвів до ухвалення окремої поправки в Закон про суспільне мовлення, якою ця студія має реорганізовуватися в окремому порядку, а також до затримки реформи на рік.

1995 року ще дві важливі події значно вплинули на медійну сферу України. Із **1 лютого 1995 року** в Москві почало мовити вже згадане «Общественное российское телевидение» (ОРТ)¹³, 51 % акцій якого належав компанії «Останкіно». Із **1 квітня** ОРТ зайняло перший телеканал, а «Останкіно» стало студією-виробником для нього. **6 жовтня 1995 року** Президент РФ видав аналогічний за безликістю указ «О совершенствовании телерадиовещания в Российской Федерации», яким доручив ліквідувати компанію «Останкіно», що й було зроблено урядом РФ **12 жовтня**. **11 листопада 1995 року** було засновано АТЗТ «Українська незалежна ТБ-корпорація», яка за рік почала мовити як телеканал «Інтер». 29 % АТ належало ОРТ — це було на відсоток менше дозволеного законом ліміту на участь іноземних компаній у телерадіокомпаніях.

Наявне в законі обмеження спричинило конфлікт навколо трансляції російського «Останкіно»/ОРТ. Як уже зазначалося, будучи спадкоєм-

цем радянського ЦТ-1, російське телебачення мало найкраще покриття в Україні. Утім, із моменту набуття чинності Законом про телебачення і радіомовлення у **грудні 1993 року** мовлення російського каналу ставало незаконним. Проте до 1995 року це питання не вирішувалося, вочевидь через економічну ситуацію в країні, а також через реформування Укртелерадіокомпанії і створення Держтелерадіо.

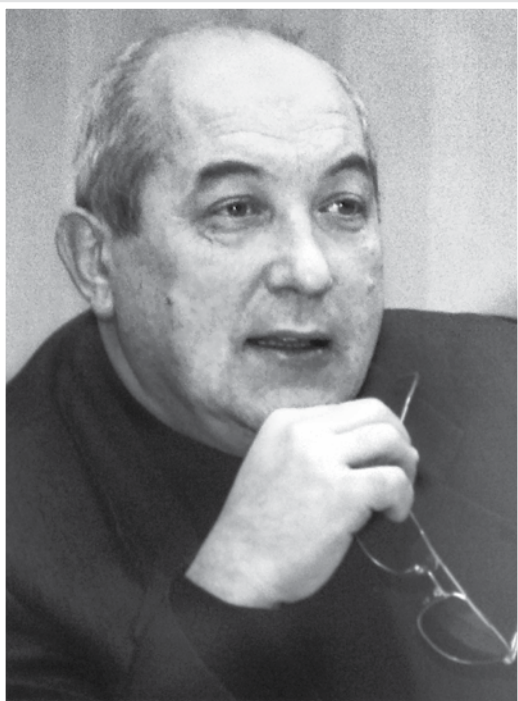
2 червня 1995 року парламент ухвалив зміни до Закону про телебачення і радіомовлення, якими ввів поняття суспільного мовлення. Під час обговорення депутати відкинули поняття «публічне» як незрозуміле загалу.

Під суспільним мовленням закон розумів *«мовлення на одному каналі мовлення за єдиною програмною концепцією, що фінансується за рахунок держави (з правом на контрольний пакет акцій) та громадських об'єднань, телерадіоорганізацій, приватних осіб, частка участі кожного з яких не може перевищувати 10 відсотків»*. Управління суспільним каналом мовлення мало здійснюватися громадською радою через уповноважений нею виконавчий орган. Рішення про створення телерадіоорганізацій суспільного мовлення мало прийматися Верховною Радою України. Для мовлення мало бути виділено один із загальнонаціональних теле- та радіоканалів. Разом із тим зміни до закону зберігали державне мовлення — Національну телекомпанію та Національну радіокомпанію. Утім, цю редакцію ветоував Президент, і лише після внесених змін, у лютому 1996 року, закон набув чинності. **30 червня 1995 року** під час пленарного засідання депутат Іван Чиж¹⁴ оголосив скаргу щодо припинення трансляції «Останкіно» у Львівській області. А вже **18 серпня 1995 року** Держтелерадіо видав наказ № 72, що перекомутував мережі, на яких мовили УТ-2 та ОРТ, а також встановив порядок використання мереж УТ-1, 2, 3. Формальна підстава для наказу полягала в тому, що російський канал не платив за поширення сигналу на території України, чим завдавав збитків Концерну РРТ, який на той час підпорядковувався Держтелерадіо¹⁵.

Сильне проросійське лобі не могло не зреагувати на такі дії і вже на першому осінньому пленарному засіданні парламенту **5 вересня 1995 року** пролунало кілька заяв, зокрема з боку фракції «Комуністи України», про утиски прав російськомовного населення та розвал «заходом» єдиного інформаційного простору СНД. (Зокрема, депутат Володимир Алексєєв¹⁶ направив через парламент запит Президенту щодо дій голови Держтелерадіо.) Також під час обговорення результатів діяльності комісії у травні 1996 року депутати неодноразово вказували на основну причину створення комісії — перенесення російського «Останкіно» на 3-й канал із меншою територією покриття України, а також перенесення депутатської передачі¹⁷ на другий канал мовлення.

Як наслідок, **14 вересня** Верховна Рада ухвалила постанову, якою створила комісію з вивчення ситуації, що склалася в телерадіоінформаційному просторі¹⁸. Менш ніж за два місяці комісія отримала статус *тимчасової слідчої комісії*¹⁹. Проте найбільш контраверсійним було встановлення цими ж змінами мораторію з боку парламенту на ліцензування загальнонаціональних каналів. Адже відповідно до Конституційного договору²⁰ між Верховною Радою і Президентом, таке регулювання мало відбуватися лише на підставі закону.

У другій половині **1995 року** розпочалося ліцензування мовників. Першою отримала ліцензію Національна радіокомпанія України, у грудні того ж року отримав ліцензію на мовлення телеканал «Інтер»²¹, керівником якого був Олександр Зінченко, в майбутньому — голова профільного парламентського комітету й основний противник суспільного після Помаранчевої революції. На-

Зиновій Кулик

ціональна телекомпанія не змогла отримати ліцензію на мовлення на УТ-1 і 2 через мораторій, встановлений ВРУ. Це вдалося лише у вересні 1996 року.

22 лютого 1996 року депутати подолали вето Президента і внесли зміни до Закону про телебачення і радіомовлення. Постанова, що вводила закон у дію²², доручала профільній комісії парламенту²³ розробити проекти статутів Національної теле- та Національної радіокомпанії, проект закону про Національну раду з питань телебачення і радіомовлення, а також проект Закону про суспільне телебачення і радіомовлення.

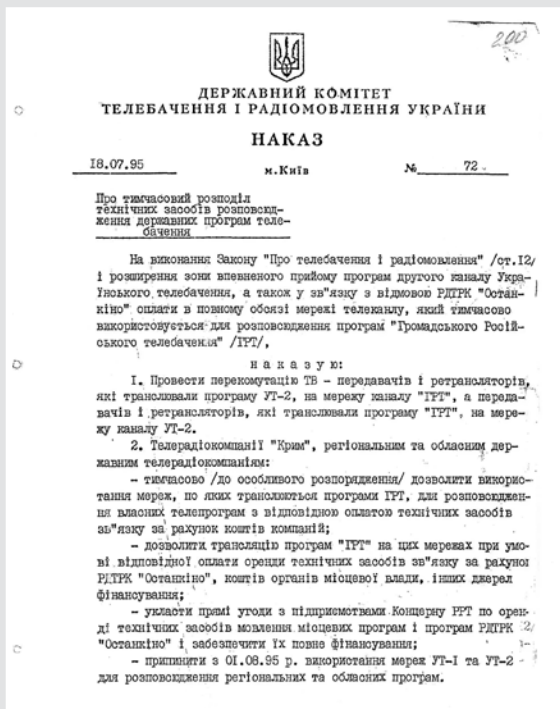
13 травня 1996 року в парламенті відбулося обговорення результатів діяльності вищезгаданої тимчасової слідчої комісії ВРУ. Доповідач — голова комісії зосередився на результатах розслідування, що виявило ознаки корупції у сфері державних ЗМІ, неефективності й недоцільності існування Держтелерадіо, а також на питаннях слабого фінансування державних мовників. Окремо йшлося про мовлення «Останкіно» і проект із обміном контентом між Україною, Росією й іншими країнами СНД. Також під час обговорення кілька депутатів

наголосили на необхідності розробки статутів Національної телекомпанії, Національної радіокомпанії, та на необхідності ухвалити закон про суспільне телебачення і радіомовлення. За наслідками обговорення парламент ухвалив постанову, якою рекомендував ліквідувати Держтелерадіо, звільнити керівництво НТКУ, передати Концерн РРТ в підпорядкування Кабінету Міністрів²⁴, підготувати законопроекти про суспільне мовлення, національні теле- та радіокомпанії, про Національну раду з питань телебачення і радіомовлення. Парламент на додачу доручив перевести мовлення обласних мовників на другий канал мовлення УТ-2 у вечірній прайм-тайм і продовжив мораторій на ліцензування й перепланування загальнонаціональних каналів до **1 листопада 1996 року**.

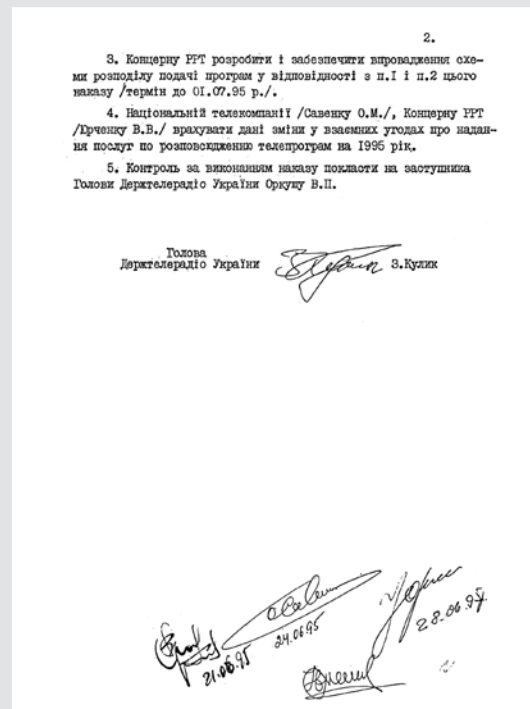
Того ж місяця Президент України, перебуваючи в постійній конфронтації з парламентом, утворив «комісію на комісію», якій доручив проаналізувати ситуацію з телерадіоінформаційним простором, а також підготувати пропозиції щодо забезпечення ефективного функціонування Державного комітету телебачення і радіомовлення України, Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення. Публічно результати діяльності цієї комісії не були опубліковані.

Поворотним моментом стало ухвалення **28 червня 1996 року** парламентом Конституції України. Продовжуючи лінію «використання ЗМІ» — тодішні (як, власне, й нинішні) парламентарі сприймали ЗМІ як ресурс просування своїх «позицій» (а паритетність у доступі до ефіру досі вважається «плюралізмом») і використовуючи скандал із недопуском заступників голови парламенту до ефіру на першому каналі, заступник голови профільної комісії парламенту просунув із голосу²⁵ в текст Конституції призначення голови Держкомтелерадіо, що створює для цього органу своєрідний захист від ліквідації.

Менш ніж за місяць після ухвалення Конституції Президент Кучма доручив створити на базі Міністерства у справах преси та інформації та державного інформаційного агентства «Укрінформ» **Міністерство інформації України**²⁶, а в серпні звільнив Олександра Савенка з посади президента НТКУ. На його місце ставить Зиновія Кулика, який певний час одно-

Наказ № 72 про перекомутацію.

часно очолював і НТКУ, й Держтелерадіо; саме за його підписом було видано наказ № 72 про перекомутацію.

У листопаді 1996 року Кучма змінив липневий указ і доручив утворити Міністерство інформації і окремо — державну інформаційну агенцію ДІНАУ, що опинилася в підпорядкуванні Мініформу²⁷. Також Мініформу було підпорядковано Держкомтелерадіо. Керівником новоствореного міністерства став усе той же Зиновій Кулик, а через «конституційну» процедуру звільнення керівника Дежкомтелерадіо Кулик де-юре очолював три установи, хоча де-факто в. о. керівника Держкомтелерадіо став перший заступник голови Валерій Межинський²⁸.

У квітні 1997 року в парламенті пройшли слухання²⁹ «Свобода слова в Україні: стан, проблеми, перспективи». Учасники, зокрема, закликали Президента й Верховну Раду України «розглянути питання співзасновництва Національної телекомпанії України та Національної радіокомпанії України, визначити порядок призначення керівників». Також рекомендації містили положення щодо ухвалення низки законів у сфері медіа». Вже в липні парламент ухва-

лив у першому читанні проект Закону України «Про запровадження статутів Національної телекомпанії України та Національної радіокомпанії України»³⁰. Депутатська аргументація необхідності ухвалення закону зводилася до того, що національні мовники неправильно висвітлюють діяльність свого засновника — Верховної Ради України. Проект передбачав, що керівників Національної телекомпанії та Національної радіокомпанії призначає парламент за поданням Президента. Утім, депутати планували поширити таку процедуру й на керівників інформаційно-аналітичних служб теле- та радіокомпаній. Новелою проекту була пропозиція створити наглядову раду, яка би формувалася Президентом і ВРУ на паритетних засадах. Таким чином, проект пропонував механізм управління й підзвітності, який за формою можна назвати квазісупільним мовленням.

18 липня 1997 року парламент ухвалив кілька медійних проектів, одним із яких був закон про Суспільне телерадіомовлення України та закон про запровадження статутів Національної телекомпанії та Національної радіокомпанії³¹, останній був заветований Президентом.

Закон України «Про систему Суспільного телебачення і радіомовлення України», який депутати під час обговорення визначали як рамковий, передбачав, що суспільне мовлення створюється на підставі і в порядку, передбаченому Верховною Радою, зокрема парламент затверджує статут і склад громадської ради (ГР) — наглядового органу, відповідального за програмну концепцію, кадри, в т. ч. виконавчого органу — адміністративної ради, фінанси та звітність суспільного мовника. Кількість і склад ГР мав формувати парламент, але закон визначав, що до складу ГР мали входити по одному представнику від:

- політичних партій, що мають своїх депутатів у Верховній Раді України,
- зареєстрованих Міністерством юстиції України творчих спілок та громадських об'єднань, які мають статус всеукраїнських і перелік яких визначає Верховна Рада України, а також
- по одному представнику від:
 - Президента України,
 - Кабінету Міністрів України,
 - Національного банку України,
 - Генеральної прокуратури України,
 - Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення,
 - Антимонопольного комітету України,
 - Державного агентства України з авторських і суміжних прав при Кабінеті Міністрів України.

Фінансування суспільного мовлення мало здійснюватися з абонплати й інших надходжень. Держава могла замовляти програм не більше як на 20 % загального обсягу мовлення. Комерційна реклама дозволялася лише у вигляді блоків аналогічних телепродажу в обсязі не більше 3 % добового мовлення (43 хв.). Суспільне мовлення мало пріоритет в отриманні ліцензії та фінансування з бюджету на перший рік мовлення.

У жовтні 1997 року в Закон про телебачення і радіомовлення було внесено зміну, що ввела поняття **громадського мовлення**, а також узгоджувала поняття суспільного мовлення. Крім того було передбачено, що для організацій суспільного мовлення виділяється один загальнонаціональний теле- та один радіоканал.

Закон набув чинності **5 листопада 1997 року**³², а вже **21 листопада** Верховна Рада України ухвалила постанову «Про створення телерадіоорганізації Суспільного мовлення України»³³. Ця постанова передбачила, що АТ «Громадське Українське радіо і телебачення (ГУРТ)»³⁴ отримує статус *громадського мовлення* та право мовити на УТ-2 (теле-), УР-3 (радіоканал) в обсязі добового мовлення 10 і 22 години відповідно. Також парламент затвердив програмну концепцію й положення, які прирівняв до статуту. Зокрема, документ містив обмеження щодо участі засновників — не більше 10 % на кожного, право на отримання ліцензії як для державних ЗМІ, а також обсяг програм, виготовлених «ГУРТом» — 50 %, студією «Укртелефільм» — 25 %, та 25 % — національних та іноземних виробників.

15 січня 1998 року Верховна Рада утворила громадську раду суспільного мовлення, а також доручила профільному комітету підготувати й подати на розгляд парламенту проект Статуту Суспільного телебачення і радіомовлення України. До складу громадської ради увійшли 39 представників партій, спілок, органів державної влади. Утім, закладення в Закон про телебачення різниці між «громадським» та «суспільним», а також неузгодженість у термінології самої постанови дозволили регулятору не видати ліцензії.

1998-й був роком парламентських виборів, а **1999-й** був роком президентських виборів³⁵, тому до суспільного мовлення увага повернулася восени. Пре-

зидент Кучма, розуміючи, що його рейтинг падає і йому, з одного боку, слід виходити на вибори, де його основним опонентом були комуністи, а з іншого боку — не бажаючи втратити контроль над цінним ресурсом, 16 вересня 1998 року видав Указ, яким доручив утворити протягом шести місяців державну акціонерну компанію «Українське телебачення і радіомовлення» (ДАК «Укртелерадіо»).

У відповідь на ініціативу Президента народний депутат Віталій Шевченко³⁶, який до того активно просував ідею суспільного, вносить до парламенту три документи: законопроект «Про незмінність статусу Національної телекомпанії України та Національної радіокомпанії України до затвердження Концепції розвитку телеінформаційного простору України», проект постанови «Про Указ Президента України “Про вдосконалення державного управління інформаційною сферою”» та законопроект «Про створення системи Суспільного телебачення і радіомовлення України».

17 листопада 1998 року Президент звільнив Зиновія Кулика з посади міністра інформації та призначив його президентом Національної телекомпанії України. Цього ж дня Кабмін ухвалив постанову, якою призначив Зиновія Кулика президентом Державної акціонерної компанії «Українське телебачення і радіомовлення». Це призначення стимулювало парламент **23 грудня** ухвалити внесену раніше Віталієм Шевченком постанову «Про Указ Президента України “Про вдосконалення державного управління інформаційною сферою”», якою закликали Президента скасувати указ як такий, що суперечить Конституції та законам України. Цього ж дня було ухвалено в першому читанні проект щодо незмінності статусу Національної телекомпанії України та Національної радіокомпанії України, а законопроект про суспільне мовлення було відкладено через порушенням комітетом процедури.

ДАК «Укртелерадіо» так і не було створено, а після проведення восени 1999-го виборів і переобрання Кучми на другий строк до указу було внесено зміни, якими було вилучено положення про створення ДАК³⁷. У **липні 1999 року** Національну телекомпанію очолив журналіст Вадим Долганов. Зиновій Кулик перейшов на роботу в РНБО³⁸, а Міністерство інформації було ліквідовано й натомість утворено **Державний комітет інформаційної політики**³⁹. У **2000 році** Кучма об'єднав комітети й утворив Державний комітет інформаційної політики, телебачення і радіомовлення, що в 2003 році знову став Держкомтелерадіо внаслідок рішення Конституційного суду, який сказав, що назва має відповідати зазначеній у Конституції.

У **квітні 2000 року** парламент відкликав законопроект про незмінність статусу національних компаній, а **19 жовтня** законопроект про створення системи Суспільного телебачення і радіомовлення України було ухвалено в цілому. 20 листопада Президент України скористався правом вето щодо цього проекту, аргументуючи тим, що Закон про телебачення і радіомовлення передбачає *«функціонування суспільного телерадіомовлення поряд, а не замість національних теле- і радіокомпаній, інших державних телерадіоорганізацій, що є рівноправними складовими системи національного телебачення і радіомовлення»*.

16 вересня 2000 року було викрадено і вбито журналіста інтернет-порталу «Українська правда» Георгія Гонгадзе, що стало символом наступу на свободу слова в Україні. У жовтні того ж року уряди України та РФ підписали угоду про сприяння в поширенні програм країн на території країн — учасниць угоди⁴⁰.

Депутати спробували подолати вето Президента у **травні 2001 року**, однак цього зробити не вдалося й закон було скасовано. У **червні 2001 року** в пар-

Олександр Савенко

ламенті пройшли чергові парламентські слухання, які визнали незадовільною роботу НТКУ, а в постанові парламенту було рекомендовано денонсувати вищезгадану угоду, звільнити тодішнього керівника Долганова⁴¹. Постановою також доручалося «забезпечити законодавчу базу для запровадження в Україні системи суспільного телебачення і радіомовлення з урахуванням пропозицій Президента України до Закону України *"Про створення системи Суспільного телебачення і радіомовлення України"*. За місяць у парламент було внесено проект щодо запуску суспільного мовлення, але його⁴² навіть не розглянули. У грудні 2001 року парламент ухвалив у першому читанні проект Віталія Шевченка «Про призначення керівників (президентів) Національної телекомпанії України і Національної радіокомпанії України та про припинення їхніх повноважень», внесений⁴³ ним **10 вересня 2001 року**. Однак він не набрав достатньої кількості голосів у **березні 2002 року** і був відхилений, попри те, що це була «мала реформа» державного мовлення, адже проект висував вимоги й особливий, конкурсний порядок обрання і звільнення керівників.

2002 року відбулася остання перед Помаранчевою революцією спроба запустити закон про суспільне мовлення, але вона не дала результату⁴⁴ — проект навіть не потрапив на розгляд. Спроба повторно проголосувати «малу реформу»⁴⁵ затягнулася на два роки і знову провалилася в березні 2004-го. Натомість Президент у **лютому 2002 року** надав статусу національного НТКУ, уряд за два місяці затвердив новий статут⁴⁶, а в липні — й Наглядову раду⁴⁷, яка, що правда, складалася з чиновників різних органів влади. Статут НТКУ передбачав окрім інформування громадян ще й висвітлення діяльності президента, уряду та інших органів влади, зокрема *«церемонії складення присяги народіві України на урочистому засіданні Верховної Ради України; транслявання звернень Президента України з посланнями до народу та з щорічними і позачерговими посланнями до Верховної Ради України про внутрішнє і зовнішнє становище України, екстрених виступів Глави держави, інформування про участь Президента України в офіційних заходах»* тощо.

У **2003 році** Рада Європи нагадала^{48,49} Україні про обов'язок створити суспільне мовлення, але руху в цьому напрямі не було до Помаранчевої революції. Також того ж року Президент повернув⁵⁰ у крісло керівника НТКУ Олександра Савенка — саме до його редакційної політики під час президентських виборів 2004 року медійні експерти мали значні претензії⁵¹. Савенка було звільнено в лютому 2005 року⁵².

ЧАСТИНА 3

МРІЯ, ЩО НЕ ЗДІЙСНИЛАСЯ (2005)

Однією з передумов Помаранчевої революції поруч із економічними утисками та корупцією була журналістська революція 2004 року, коли журналісти повстали проти т. зв. темників, які готувалися в той час в Адміністрації Президента⁵⁴.

Помаранчева революція, що привела більш модерного і проєвропейського Президента Віктора Ющенка, знову повернула на порядок денний створення суспільного мовлення. Цензура, з якою стикнувся опозиційний кандидат під час передвиборчої кампанії, змусила його ввести в публічну риторику обіцянку покінчити з нею і створити суспільне мовлення.

20 грудня 2004 року низка медійних організацій об'єдналися у відкриту до приєднання коаліцію «Суспільне мовлення»⁵⁵. В неї увійшли Незалежна асоціація телерадіомовників, Громадська рада з питань свободи слова та інформації при профільному Комітеті ВР, ГО «Детектор медіа» (тоді ГО «Телекритика»), Інститут політики, Академія української преси, Комітет «Рівність можливостей» та Київська незалежна медіапрофспілка. У коаліції згодом узяли участь 18 організацій. Мета - розробка

концептуальних і законодавчих положень, необхідних для створення суспільного мовлення в Україні. Протягом року було напрацьовано пакет пропозицій, включно з редакційним кодексом для суспільного мовника. На основі цих розробок та у співпраці з коаліцією парламентським Комітетом з питань свободи слова та інформації, який на той момент очолював Сергій Правденко, був розроблений проєкт закону щодо суспільного мовлення.

11 січня 2005 року низка діячів освіти й культури оприлюднили⁵⁶ публічне звернення щодо необхідності створення громадського/суспільного мовлення в Україні. У зверненні пропонувалося створити громадське ТБ на базі державних телерадіокомпаній, а головною метою пропонувалося «об'єктивне та неупереджене інформування громадян України про події, які відбуваються в країні та за кордоном, надання трибуни для виразу своїх поглядів всім соціальним групам, національним та релігійним меншинам, створення високоякісних програм, документальних фільмів та серіалів, формування естетичних уподобань через показ найкращих зразків світового художнього

Наталія
Лигачова

Віталій Шевченко

кіно». Серед підписантів був і Віталій Шевченко, який лобював суспільне в попередню декаду, й Олександр Ткаченко, тележурналіст та экс-очільник Нового каналу, який ще на самому початку 90-х намагався змінити обличчя державного ТБ достатньо прогресивною аналітичною програмою.

Олександр Ткаченко, маючи амбітні плани очолити реформу суспільного, вже за тиждень оприлюднив⁵⁷ «Концепцію громадського телебачення». У концепції, зокрема, було вказано, що рейтинг УТ-1 упав із 9 % у **1998 році** до 2,8 %. Концепція пропонувала створити Громадське мовлення на двох телеканалах. Перший на базі УТ-1 — інформаційно-аналітичний, другий на базі обласних державних мовників — культурно-просвітницький.

16 березня 2005 року відбулися громадські слухання щодо забезпечення формування суспільного мовлення⁵⁸, а **13 квітня 2005 року** відбулися парламентські слухання⁵⁹ «Перспективи створення громадського телерадіомовлення в Україні». За їхніми наслідками 21 червня 2005 року Верховна Рада України ухвалила⁶⁰ постанову. Серед основних положень було погоджено розглянути як невідкладний проект нової редакції Закону України «Про систему Суспільного телебачення і радіомовлення України», Кабінету Міністрів уже на 2006 рік передбачити окрему бюджетну програму, реорганізувати до кінця 2005 року Національну телекомпанію України в державну установу «Українське телебачення (УТ)» — перший і другий канали Суспільного телебачення, а також до кінця 2005 року реорганізувати Національну радіокомпанію України в державну установу «Українське радіо (УР)» — перший, другий і третій канали Суспільного радіомовлення. Також постановою доручалося Кабінету Міністрів та Національній раді з питань ТБ і РМ розглянути можливість створення на базі решти державних телерадіокомпаній, загальнонаціонального телевізійного та радіоканалу Суспільного телебачення і радіомовлення України.

У середині квітня 2005 року профільний парламентський комітет сформував робочу групу з розробки нової редакції Закону України «Про систему Суспільного телебачення і радіомовлення України» і доручив групі внести проект тексту до **18 травня 2005 року**. З громадських активістів до робочої групи увійшли Тарас Шевченко та Наталія Лигачова.

Паралельно щойно утворена українська ГО «Інститут медіа права» оприлюднила текст законопроекту, розроблений директором Інституту Тарасом Шевченком із урахуванням європейського модельного закону про суспільне мовлення, досвіду провідних країн світу й фактичної ситуації в Україні. Законопроект передбачав провести реформу, за якою мали б утворитися дві організації су-

Тарас Шевченко

пільного мовлення, засновані на державній власності: **Українське телебачення та Українське радіо**. Головним органом визначалася **Наглядова рада**, що обирається Верховною Радою України; вона мала бути посередником, який від імені суспільства приймає найважливіші рішення щодо телерадіокомпаній. Саме Наглядова рада покликана була призначати і звільняти **президентів та правління** телерадіокомпаній. Також саме Наглядова рада на підставі закону має формувати програмну політику та редакційні стандарти, а також контролювати їх виконання. Проект не передбачав складної схеми організаційних змін, із моменту вступу в силу закону НТКУ мала перетворитися на «Українське телебачення», НРКУ — на «Українське радіо» без зміни форми власності.

Робоча група взяла за основу цей текст. Уже **11 травня** Комітет схвалив законопроект, а **23 травня** проект у парламенті⁶¹ зареєстрували в. о. голови Комітету Сергій Правденко, Володимир Яворівський, Валерій Мішура та інші, а також голова Національної ради України з питань телебачення та радіомовлення Віталій Шевченко та президент Національної телекомпанії України Тарас Стецьків, які залишалися народними депутатами України. Законопроект передбачав перетворення НТКУ й НРКУ на державні установи «Українське телебачення» та «Українське радіо», що мали би мовити на двох загальнонаціональних каналах мовлення⁶² і трьох радіоканалах. **8 червня** затверджено новий склад Наглядової ради Національної радіокомпанії України, який очолив віце-прем'єр-міністр Микола Томенко⁶³, а за місяць, **8 липня**, законопроект про суспільне мовлення було ухвалено в першому читанні. Також **8 червня** Кабінет Міністрів України одностайно підтримав проект Закону України «Про внесення змін та доповнень до Закону України “Про систему Суспільного телебачення і радіомовлення України”» (законопроект № 7539). При цьому уряд не погодився з висновком, що підготував Державний комітет телебачення і радіомовлення, який очолював Іван Чиж. Держтелерадіо намагався заперечити створення суспільного телеканалу на базі Першого національного телеканалу.

Переломними моментом стало літо **2005** року, коли учасники реформи зрозуміли, що влада почала затягувати процес і не сильно прагне виконувати дані на виборах обіцянки. Так, у другій половині 2005 року голова Секретаріату Президента Олег Рибачук оголосив, що Секретаріат збиратиме концепції створення суспільного мовлення. **19 вересня 2005 року** НТКУ презентувала концепцію мовлення⁶⁴, яка, зокрема, передбачала чотириканальне мовлення, а саме — перший канал, із якісними новинами й аналітикою, другий канал як канал культурних, освітніх, пізнавальних програм, тобто спільний проект НТКУ й облас-

них телекомпаній; а також Euronews Ukraine і «Україна-Світ» (супутниковий канал на базі телеканалу «УТР»⁶⁵). Загалом на розгляд надійшло сім концепцій⁶⁶. **21 вересня** відбулося засідання Комітету Верховної Ради України з питань свободи слова та інформації, на якому було ухвалено рішення внести на розгляд до Верховної Ради законопроект про суспільне у другому читанні.

5 жовтня 2005 року Рада Європи вкотре нагадала^{67,68}, про обов'язок України створити суспільне мовлення. Однак оптимізм у нечисельних колах реформаторів щодо створення суспільного фактично згас. Громадянське суспільство на той час було замалим, Держкомтелерадіо очолював одіозний Іван Чиж, який у попередні роки був народним депутатом і «заговорював» суспільне мовлення.

Попри публічні обіцянки створити суспільне в першій половині 2005 року⁶⁹, Президент Ющенко досить швидко стишив свою риторику, а державний секретар Олександр Зінченко (той самий творець «Інтера») прямо виступив проти ідеї суспільного. Ще більше песимізму додало звільнення з посади президента НТКУ Тараса Стецьківа, який подав заяву на знак незгоди з ходом реформи й президентським баченням ролі державного мовлення. Саботаж більш ніж двотисячного колективу Національної телекомпанії та профспілок, а також відсутність чіткої позиції Президента, разом із явною протидією з боку його оточення призвела до того, що **28 жовтня** керівником НТКУ було призначено достатньо контроверсійного жур-

наліста, друга президентської родини Віталія Докаленка^{70,71}. Таке призначення було явним сигналом гальмування реформи. **6 жовтня** парламент направив⁷² законопроект на повторне друге читання. Утім, розгляд проекту знову провалився, і **3 листопада**⁷³ його повернули в Комітет. Одним із основних аргументів було те, що депутати вважали: ця реформа стане «крадіжкою державного ТБ»⁷⁴, також були зауваження щодо механізму формування наглядової ради, фінансування. Однак голосування показало, що найбільше підтримували суспільне... комуністи. А помаранчева коаліція дала пару десятків голосів. Чергова спроба відбулася **22 грудня 2005 року**. Депутатам не вистачило голосів ані щоби підтримати проект, ані щоби відхилити його. Таким чином майже річний марафон за суспільне мовлення закінчився повним фіаско, а реформу було відкладено на десять років.

Протягом **2005 року** парламент намагався ухвалити зареєстрований ще в 2004 році проект⁷⁵ Миколи Томенка «Про порядок призначення керівників (президентів) Національної телекомпанії України і Національної радіокомпанії України та про припинення їхніх повноважень». Але Президент його ветоував як такий, що не відповідає нормам Конституції України — ні Президент, ні Верховна Рада України не наділені конституційними повноваженнями призначати керівників НТКУ й НРКУ. **В січні 2006 року** депутати втретє ухвалили цей закон і **30 січня** Президент укотре скористався правом вето.

Тарас Стецьків

ЧАСТИНА 4

БИТТЯ ОБ СТІНУ (2006–2013)

13 січня 2006 року було ухвалено нову редакцію Закону України «Про телебачення і радіомовлення». Основною проблемою новелою для державного мовлення стала пряма заборона на державне фінансування мовників. Це означало: щоб отримати кошти, НТКУ, НРКУ й решта мовників мали виконати так зване державне замовлення. Таким чином, створювався ще один важіль впливу на ці ЗМІ. Група депутатів намагалася ще до набуття чинності законом поправити найбільш проблемні норми, зокрема й цю, але проект не потрапив у сесійну залу. Натомість 10 лютого Президент підписав нову редакцію закону про телебачення і радіомовлення.

Законопроектом передбачалося, що **Верховна Рада України формуватиме громадську раду НТКУ та НРКУ у складі 17 осіб**: 9 осіб від депутатських фракцій, 4 особи від Президента та ще 4 від загальнодержавних об'єднань громадян, які діють у сфері виробництва і розповсюдження телерадіопрограм. Керівників НТКУ та НРКУ призначатиме Президент України за поданням Верховної Ради України, при цьому кандидатуру до Верховної Ради України вноситиме відповідна громадська рада⁷⁶.

22 лютого 2006 року низка депутатів зареєструвала⁷⁷ законопроект щодо змін до Закону про телебачення і радіомовлення, яким серед іншого пропонувалося вилучити можливість перетворення державних телерадіокомпаній на суспільне телерадіомовлення.

7 березня Національна Рада України з питань телебачення і радіомовлення ухвалила рішення, в якому визнала порушенням дії **голови Держкомтелерадіо**, який, «зловживаючи службовим становищем, зобов'язав обласні державні телерадіокомпанії за державні кошти виробляти й розповсюджувати відеоролики за участю самого голови Комітету з роз'ясненнями виборчого законодавства, які мають ознаки політичної агітації, що виходить за межі функцій Держкомтелерадіо».

У травні 2006-го Кабмін затвердив орієнтовний перелік законотворчої роботи, у якому вказав, що у грудні 2006 року має внести до парламенту нову редакцію Закону про суспільне мовлення.

У жовтні 2006 року колишня журналістка, а тепер перша заступниця голови Національної ради Ольга Герасим'юк спробувала внести зміни в Закон про телебачення щодо повноважень громадських рад державних мовників. Законопроектом пропонувалося наділити повноваженнями громадські ради НТКУ й НРКУ, зокрема перевіряти результати діяльності НТКУ та НРКУ, розробляти і створювати умови задоволення інформаційних потреб громадянського суспільства та підвищення якості телевізійних і радіопередач та ін. Законопроект було відхилено за півроку.

15 березня 2007 року було підписано **Декларацію про співпрацю з метою запровадження в Україні суспільного телерадіомовлення**. Декларацію про співпрацю підписали Тарас Петрів, голова Національної комісії з утвердження свободи слова та розвитку інформаційної галузі при Президентові України; Андрій Шевченко, голова Комітету Верховної Ради України з питань свободи слова та інформації; Едуард Прутнік, голова Державного комітету телебачення і радіомовлення України; Віталій Шевченко, голова Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення. Основна мета підписання декларації — створення спільної робочої групи щодо розробки самого законопроекту про систему суспільного мовлення, а також концепції мовлення, засад редакційної політики, статутів, фінансування тощо. Саму робочу групу було створено за тиждень. До її складу увійшли 12 експертів у сфері медіа, зокрема ті, хто безпосередньо займався імплементацією реформи.

8 жовтня 2007 року Кабінет Міністрів України розпорядженням №975-р змінив⁷⁸ склад Наглядової ради Національної радіо-

компанії. Такі дії прямо суперечили закону, який визначав, що Громадська рада формується парламентом.

21 лютого 2008 року Президент змінив^{79,80}, керівника Національної телекомпанії України. Замість Віталія Докаленка виконувати обов'язки президента НТКУ було призначено Василя Ілашука.

25 квітня 2008 року голова профільного комітету Андрій Шевченко зареєстрував законопроект щодо Національних теле- та радіокомпаній України⁸¹. Законопроект передбачав запровадження «малої реформи» — унормування діяльності НТКУ та НРКУ, максимально запровадивши стандарти суспільного мовлення, що передбачають незалежне мовлення державних мовників. Основні новели законопроекту — запровадження керівних органів НТКУ і НРКУ — рад НТКУ й НРКУ та визначення їхніх повноважень, призначення керівників НТКУ і НРКУ радами, пряме бюджетне фінансування та публічна звітність про результати діяльності за попередній рік.

7 травня 2008 року розпорядженням Кабінету Міністрів України №694-р⁸² затверджено робочу групу з опрацювання та супроводження вирішення питань щодо створення Суспільного телебачення і радіомовлення України, яка мала розробити концепцію створення системи суспільного мовлення і представити її уряду до **1 серпня 2008 року**⁸³. **4 червня 2008 року** група розпочала діяльність. Основним полем для дебатів було питання, чи створювати суспільне по-руч із державним мовленням, а чи на базі державних мовників.

11 вересня 2008 року до представниками партії регіонів Верховної Ради України було внесено законопроект про внесення змін до Закону про телебачення і радіомовлення. Законопроектом пропонувалося ліквідувати Громадські ради НТКУ й НРКУ, а керівників самих цих мовників призначати Верховною Радою України за поданням не менш ніж однієї третини її складу. Вже **26 вересня** цей проект було ухвалено в першому читанні.

12 березня 2009 року народний депутат Андрій Шевченко зареєстрував законопроект⁸⁴ про внесення змін та доповнень до Закону України «Про систему Суспільного телебачення і радіомовлення України», однак у червні його не вдалося проголосувати навіть у першому читанні. Законопроект передбачав створення організації «Суспільне мовлення» на базі всіх державних мовників. Таку організацію мав би засновувати уряд, її керівним органом мала бути Рада

Андрій Шевченко

суспільного мовлення, що складалася б із 17 осіб, дев'ять із яких обиралася би парламентом, чотири — Президентом, а решта — конференціями громадських організацій.

14 квітня 2009 року парламент повернувся до розгляду проекту щодо ліквідації громадських рад НТКУ й НРКУ. Однак проект було направлено на доопрацювання.

15 вересня 2009 року Конституційний Суд України розглянув⁸⁵ на пленарному засіданні справу № 1-41/2009 за конституційним поданням 52 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України положень закону про повноваження Президента України і Верховної Ради України у формуванні та затвердженні персонального складу громадських рад НТКУ і НРКУ та участі Президента України і Верховної Ради України у процедурі призначення на посади та звільнення з посад керівників мовників. Суд визнав, що ці положення суперечать Конституції, і скасував положення закону.

18 лютого 2010 року в останні дні своєї каденції Президент Ющенко підписав указ⁸⁶ про впровадження рішення Ради національної безпеки й оборони (РНБО) про запровадження суспільного телебачення і радіомовлення. Указом серед іншого було зазначено, що Кабінет Міністрів має у двомісячний строк подати на розгляд РНБО проект концепції створення системи Суспільного телебачення і радіомовлення України, в *«якому передбачити, зокрема, дальше функціонування державного телебачення та радіомовлення»*. **19 лютого** Інститут медіа права оприлюднив заяву, в якій звинуватив Президента в підписанні документа, не схваленого РНБО. На засіданні 11 вересня було вирішено утворити робочу групу для доопрацювання проекту рішення; вона працювала протягом наступних місяців. Однак фінальний варіант так і не було схвалено⁸⁷.

Одразу після приходу до влади Президента Януковича **17 березня 2010 року** Кабінет Міністрів України ухвалив постанову № 272 «Питання Національної телекомпанії України» та розпорядження № 448-р «Про призначення Бенкендорфа Є. А. генеральним директором Національної телекомпанії України»⁸⁸. Постановою Кабінет Міністрів підпорядкував НТКУ Кабінету Міністрів, а спираючись на закон про Кабінет Міністрів — призначив нового керівника.

За місяць, **14 квітня 2010 року**, Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення рішенням № 549 погодила проект Плану заходів щодо створення системи Суспільного телебачення і радіомовлення України на 2010 рік, підготовлений Держкомтелерадіо. Планом уже на травень — червень було заплановано підготувати Концепцію впровадження суспільного мовлення, проведення громадського обговорення та внесення на засідання уряду. До кінця року мало бути підготовлено законопроект.

21 травня відбулася публічна дискусія «Медіадіагноз — 2010: вірус цензури», під час якої було засновано громадський рух «Стоп цензурі!», однією з вимог руху було створення Суспільного мовлення в Україні.

29 червня 2010 року Громадська гуманітарна рада при Президентові України, очолювана Ганною Герман, прийняла Концепцію створення Національного суспільного телебачення та радіомовлення, а вже 2 вересня відбулися громадські слухання з обговорення цієї концепції. Концепція передбачала створення Національної суспільної телерадіокорпорації України, але зауваження викликали недостатня пропрацьованість питань фінансування, підзвітності й незалежності такого мовлення.

11 жовтня 2010 року голова профільного комітету Андрій Шевченко спільно з іншими депутатами зареєстрував проект закону про внесення змін до Закону

України «Про систему Суспільного телебачення і радіомовлення України»⁹⁰. Законопроект детальніше прописав принципи, завдання й порядок формування керівного органу, який мав формуватися Кабінетом Міністрів за поданням парламенту і конференції представників громадських організацій. Законопроект також передбачав більше запобіжників блокування керівних органів.

20 жовтня 2010 року Кабмін ухвалив два рішення щодо НТКУ і НРКУ. Перше рішення⁹¹ стосувалося погашення заборгованості перед «Євроньюз»⁹². Цього ж дня уряд змінив склад Наглядової ради Національної телекомпанії України⁹³ Національної радіокомпанії України⁹⁴. Наглядові ради очолив наблизений до Віктора Януковича віце-прем'єр Борис Колесніков, що, по суті, посилювало владний контроль над мовниками.

Протягом **2010–2012 років** спроби розглянути законопроект Андрія Шевченка не вдавалися — розгляд переносився. Це, зокрема, пов'язано з тим, що медійні організації й експерти разом із рухом «Стоп цензурі!» домоглися ухвалення кардинального нового Закону про доступ до публічної інформації — єдиної успішної реформи за часи Януковича в інформаційній сфері.

9 квітня 2012 року Держкомтелерадіо оприлюднив до обговорення доопрацьований проект Громадської гуманітарної ради про суспільне телебачення і радіомовлення України. Проектом передбачено перетворити Національну телекомпанію України, Національну радіокомпанію України та Державну телерадіокомпанію «Культура» на юридичну особу публічного права «Національна суспільна телерадіокомпанія України» (далі — НСТУ). Законопроект визначив правові основи діяльності Суспільного телебачення і радіомовлення України, принципи діяльності, структуру, порядок формування наглядових керівних органів та механізмів фінансування. Також приділено увагу аудиту діяльності та програмним засадам НСТУ.

4 липня 2012 року Кабінет Міністрів затвердив розпорядження «Про схвалення Концепції діяльності та розвитку Державної телерадіокомпанії “Культура”», №436-р⁹⁵. Концепція визначила, що ДТРК «Культура» є одним із суб'єктів реалізації державної політики у сфері культури, а сам канал потребує зміни фінансування й зміни колективу.

Після парламентських виборів **2012 року** уряд зареєстрував у Верховній Раді законопроект № 1076⁹⁶ «Проект Закону про Суспільне телебачення і радіомовлення України». Це був саме той текст, розроблений Громадською гуманітарною радою і доопрацьований експертами. Саме цей проект став у **2014 році** законом. Первинний текст не містив положень про фінансування з державного бюджету, а також не містив бази, на якій створювалася Національна суспільна телерадіокомпанія України. Ці положення з'явилися перед повторним другим читанням. У липні 2013 року закон було проголосовано в першому читанні, у вересні — направлено на повторне друге. Пізніше законопроект ставився на розгляд протягом жовтня — листопада, але початок Євромайдану, а пізніше й Революції гідності змінив фокус уваги громадянського суспільства.

СУСПІЛЬНЕ МОВЛЕННЯ

Суспільне мовлення – це телеканали і радіостанції, на яких працюють справді незалежні журналісти. Вони не підпорядковуються ані Уряду та Президенту, ані приватному власнику. Ці журналісти підзвітні лише громадянам. Завдяки новому закону, ухваленому 17 квітня 2014 р., суспільні теле- та радіомовники отримають незалежні від державного апарату керівні органи, стає та прозоре фінансування та можливість самостійно формувати програмну політику.

**Суспільне мовлення
замість державного**

(Національна суспільна теле-
радіокомпанія України об'єднає
колишні НТКУ, НРКУ, низку
державних ТРК та студію «Укрфільм»)

**Запроваджується
фінансовий контроль**

(вперше запроваджується
зовнішній незалежний
фінаудит, а його результати
оприлюднюються)

**Наглядова рада
стає органом
управління**

(раніше – була «почесним»
органом з обмеженими
функціями)

**Наглядова рада стає
незалежною: формується
громадськістю та фракціями**

(раніше – формувалася Кабінетом
міністрів, частину посад займали
держслужбовці)

**Голова правління НСТУ
призначатиметься
Наглядовою радою**

(раніше – керівник НТКУ
призначався Кабінетом
міністрів)

**Незалежна
програмна політика**

(державна диктувала,
які програми виробляти
через вкрай деталізоване
держзамовлення)

**Суспільне мовлення
слугуватиме інтересам
громадян, а не держави**

(раніше – основне завдання
держмовника – висвітлювати
діяльність органів влади)

**Рекламну квоту
зменшено втричі:
лише 3 хв. на годину**

(раніше – рекламна квота
становила в середньому
15% на годину, тобто 9 хв.)

**Більш стає
фінансування:
0,2% від доходів
Держбюджету**

(раніше – сума визначалася
Урядом на власний розсуд)

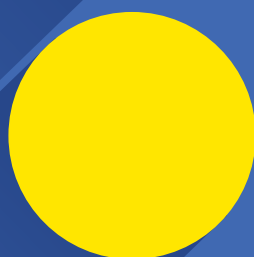

Інститут
Медіа Права

РЕАНІМАЦІЙНИЙ ПАКЕТ РЕФОРМ

@ platforma.reform@gmail.com f facebook.com/platforma.reform

Медіа
Права

Р О З Д І Л

2014 -
2016

ВІД УХВАЛЕННЯ ЗАКОНУ — ДО РЕЄСТРАЦІЇ ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ ПАТ «НСТУ»

- 2014 • Частина 1:
Закон ухвалено –
Суспільне не створено
- 2015 • Частина 2.
Аналіз реформування
державного мовлення
України на суспільне
- 2016 • Частина 3.
Реформування державних
телерадіокомпаній на
суспільне мовлення триває

Світлана Остапа,

заступниця голови ГО «Детектор медіа», заступниця голови Наглядової ради ПАТ «Національної суспільної телерадіокомпанії України»

ЧАСТИНА 1

ЗАКОН УХВАЛЕНО –
СУСПІЛЬНЕ НЕ СТВОРЕНО

2014 РІК

Невдовзі після Революції гідності, 17 квітня 2014 року, Верховна Рада ухвалила Закон «Про Суспільне телебачення і радіомовлення України». Після понад десятилітнього обговорення різних законопроектів в Україні нарешті з'явився закон про суспільне мовлення. Те, що його ухвалили, на той момент виглядало дивом: через саботаж попередньої більшості в парламенті (регіонали, комуністи та ін.) того дня Верховна Рада не прийняла жодного закону. Попереднє обговорення в парламенті тривало багато місяців; проект настільки вихолостили, що в результаті він виявився рамковим і, отже, важким для втілення на практиці. Проте лобісти реформи сприйняли це як іще одну перемогу Революції гідності.

Нагадаємо, на прийнятті закону про суспільне мовлення наполягали громадськість, журналісти, депутати. Ідею створення суспільного мовлення в Україні підтримала Європейська мовна спілка.

Щоб донести важливість цього процесу, громадський і журналістський рух «Стоп цензури!» намагався зустрітися з головою Верховної Ради, в. о. Президента України Олександром Турчиновим і прем'єр-міністром Арсенієм Яценюком. «Стоп цензури!» оприлюднив звернення, в якому зазначив, що протягом останніх двадцяти років та особливо під час громадських протистоянь і протестів державні ЗМІ були найбільш ангажованими інструментами маніпулювання громадською думкою. А події останніх трьох місяців Революції гідності та перемога громадянського суспільства відкрили історичний шанс нарешті створити медіа, контрольовані громадою та підзвітні їй, а не владі й політикам.

За відповідний законопроект, який розглядався в повторному другому читанні, проголосували 243 народні депутати. Голосів проти й тих, хто утримався, не було, 64 депутати просто не проголосували. Розподіл голосів по фракціях був такий: Партія регіонів — 0; ВО «Батьківщина» — 82; УДАР — 29; ВО «Свобода» — 35; КПУ — 0; група «Суверенна європейська Україна» — 31; група «Економічний розвиток» — 34; позафракційні — 32. Закон набув чинності з моменту опублікування.

Перед голосуванням із підтримкою законопроекту та з рекомендацією щодо ухвалення

документа виступили народні депутати з різних фракцій: тодішній голова Комітету з питань свободи слова та інформації **Микола Томенко** (ВО «Батьківщина»), **Ірина Геращенко** (УДАР), **Юрій Мірошниченко** (Партія регіонів).

«Суспільне мовлення — це те, яке буде враховувати інтереси в тому числі й національних меншин. Тому зараз дуже важливо подивитися, хто буде голосувати державницьки, а хто працює зрадницьки як п'ята колона», — зазначила Ірина Геращенко.

Під час обговорення з голосу було прийнято поправку про те, що фінансування відбуватиметься із загального фонду державного бюджету, тобто буде більшим, ніж про це йшлося раніше. Також пройшла поправка щодо скорочення допустимого обсягу реклами на суспільному мовленні.

Після ухвалення закону настав період, який можна умовно назвати: «Піди туди, не знаю куди, знайди те, не знаю що». Процес створення суспільного мовлення відповідно до рамкового закону міг стартувати лише після ухвалення підзаконних актів. Але старту не відбулося, тому що українська влада виявилася неготовою, вважаючи це питання другорядним.

Загалом цим законом ініціатори хотіли влучити одразу в дві цілі: створити суспільне мовлення й ліквідувати державне (це давніше зобов'язання перед Радою Європи). Але як зробити в рамках чинного законодавства так, щоби державне мовлення трансформувалося в суспільне, до того ж максимально незалежне від влади, ніхто не знав. Звісно, створити його з нуля (або хоча би тільки на базі національних теле- і радіокомпаній) було би значно простіше. Експерти розуміли, якими мають бути місія та цінності суспільного мовника. Але ніхто з них достеменно не знав, якою мала бути форма нового мовника, який, відповідно до Закону (п. 2 ст. 1), створювався на базі Національної телекомпанії України, Національної радіокомпанії України, Державної телерадіокомпанії «Всесвітня служба “Українське телебачення і радіомовлення”», Державної телерадіокомпанії «Культура», обласних державних телерадіокомпаній, Державної телерадіокомпанії «Крим», Київської державної телерадіокомпанії, Севастопольської державної телерадіокомпанії; Української студії телевізійних фільмів «Укртелефільм», що реорганізовувалися, утворюючи юридичну особу публічного права «Національна суспільна телерадіокомпанія України» (далі — НСТУ).

ХТО РУХАВ ПРОЦЕС У 2014 РОЦІ

13 травня 2014 року виконувач обов'язків Президента, голова Верховної Ради Олександр Турчинов підписав Закон про суспільне мовлення. Точних дат запуску нового мовника в ньому не прописувалося, але багато з тих, хто коментував тему створення НСТУ, наполегливо говорили про початок наступного року. Проте ажіотаж навколо **1 січня 2015 року** був зайвий, певно, ті, хто називав цю дату, просто не читали самого закону.

Таким чином, уже в травні мав би розпочатися процес реформування НТКУ, НРКУ та близько 30 регіональних ТРК в Національну суспільну телерадіокомпанію (НСТУ), але фор-

мально його ніхто не очолив, тож процес і не зрушив із місця.

Відповідно до Закону, в шестимісячний строк із дня набрання чинності, тобто до середини листопада, Кабінету Міністрів України треба було *«підготувати і внести на розгляд Верховної Ради пропозиції щодо приведення законів України у відповідність із цим Законом; привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом; здійснити заходи, пов'язані із створенням Національної суспільної телерадіокомпанії України, в порядку, визначеному цим Законом»*.

Неформально процес намагався зруши-

Зураб Аласанія

ти новий генеральний директор НТКУ Зураб Аласанія, якого Кабінет Міністрів України 25 березня 2014 року призначив генеральним директором Національної телекомпанії України за пропозицією членів руху «Стоп цензури!». Зураб Аласанія — співзасновник проекту Hromadske.tv, а також директор інформагенції «МедіаПорт», за президентства Віктора Ющенка очолював Харківську обласну державну телерадіокомпанію (ОДТРК).

Враховуючи ситуацію, в якій опинилася Україна після перемоги Революції гідності, уряд мав нагальніші проблеми: неоголошена війна Росії на сході України, сотні тисяч переселенців, позачергові вибори Президента й парламенту, порожня державна скарбниця тощо. Можливо, тому урядовці не знайшли часу для виконання Закону про суспільне, хоча

це була одна з реформ, яку можна було здійснити швидко.

Не дочекавшись рішень уряду, Держкомтелерадіо **8 вересня 2014 року** наказом № 115 затвердив склад Міжвідомчої робочої групи з питань реалізації закону «Про Суспільне телебачення і радіомовлення України» та здійснення заходів, пов'язаних зі створенням НСТУ, до якої увійшли представники Держкому, Нацради з питань телебачення і радіомовлення, НТКУ, НРКУ, каналу «Культура», ОДТРК, «Укртелефільму» та ін. Засідання робочої групи практично щотижня відбувалися у приміщенні Національної телекомпанії України, в них брали участь представники громадських організацій (ГО «Детектор медіа», Інститут масової інформації, Інститут медіа права, «Громадське радіо» та ін.), міжнародні експер-

Вікторія Романова

ти з Європейської мовної спілки (ЕВУ) і європейських суспільних мовників. Безпосереднім мотором та організатором роботи цієї робочої групи була заступниця гендиректора НТКУ **Вікторія Романова**.

До кінця 2014-го відбулося 16 засідань робочої групи, було створено 10 підгруп, що працювали над важливими темами й напрямками для подальшої побудови суспільного мовлення. Зокрема, це були такі підгрупи: «Доопрацювання програмної концепції та підготовка проектів сіток мовлення двох телеканалів та трьох радіопрограм НСТУ», «Підготовка моделі співробітництва з обміну медіаконтентом. Конвергенція виробництва», «Питання частот та ліцензій», «Питання організаційної структури», «Технічний аудит ресурсів структур майбутньої НСТУ», «Брендинг» та інші.

Приміром, перша підгрупа працювала над спеціальними форматами, які передбачали присутність усіх регіонів в ефірі, та над розробкою альтернативних концепцій двох каналів суспільного телебачення: перший називали флагманом, а другий — тематичним (відповідно до ухваленого закону, мало бути два загальнонаціональні телеканали). На засіданні робочої групи розглядалися також концепції й сітки мовлення трьох каналів суспільного радіо та пропозиції від усіх ОДТРК, представники яких брали участь у засіданнях робочої групи здебільшого по скайпу.

Друга підгрупа зосередилася на кількох аспектах: створення єдиного ньюзруму, обмін матеріалами, спільні архіви програм та

новин, лінії зв'язку, спільне виробництво. Ця підгрупа, приміром, запропонувала правовою підставою для користування архівами учасників НСТУ (НТКУ, НРКУ, «Культура», ОДТРК) до моменту утворення єдиної юридичної особи вважати багатосторонню угоду, яка регулюватиме використання архівного контенту.

Підгрупа, яка займалася частотами й ліцензіями, розглядала результати впровадження проекту єдиної ФМ-мережі радіомовлення з метою максимального охоплення території України програмою УР-1. Загальна сітка мовлення Першого каналу Українського радіо мала виглядати так: 20 годин НРКУ, 4 години ОДТРК.

Очолював цю підгрупу представник Держкому **Сергій Абрамов**. Група пильно стежила за заходами з розбудови наявних радіомереж загальнонаціональних та регіональних мовників. Канал «Культура» у 2014-му ще не мав ані аналогового ефірного, ані цифрового мовлення, лише супутникове. Його можна було побачити або на супутнику, або в кабелі. Нацрада шукала для «Культури» місце в цифровому мультиплексі.

Найбільше очікувань було від четвертої підгрупи: вона мала запропонувати організаційну структуру НСТУ. Ця підгрупа збирала й аналізувала інформацію про персонал усіх ТРК, на базі яких створюється НСТУ. Її співкоординаторкою була представниця Держкомтелерадіо — начальниця управління внутрішнього аудиту **Наталія Степанова**.

На кінець 2014 року загальна кількість працівників на всіх державних каналах, які мали

Наталія Степанова
та Сергій Абрамов

реформуватися в НСТУ, становила 7717 осіб, із них журналістів — 30 %; працівників віком від 27 до 45 років — 50 %. Підгрупа підготувала дві альтернативні базові моделі організаційної структури: класичну та об'єднану за напрямками.

Якщо на перших засіданнях робочої групи, обговорюючи структуру, говорили про те, що ОДТРК стануть корпунктами НСТУ, то під кінець року все кардинально змінилося. У Києві постійно наголошували (особливо Зураб Аласанія), що в суспільному мовленні немає центру й регіонів, усі рівні й роблять одну справу. Він також запевняв, що при створенні суспільного мовлення в ОДТРК залишаться ліцензії й мовлення в тому обсязі, яке вони мали раніше.

У 2014-му ОДТРК продовжили мовити як державні ТРК, водночас тривала підготовка до реформування, крім того, їх постійно попереджали про майбутнє скорочення штату.

Інші робочі підгрупи протягом 2014-го займалися розробкою брендингу НСТУ; аудитом ресурсів, узагальненням зібраних даних щодо наявних активів і технічних ресурсів за категоріями: «будівлі», «транспортні засоби», «технологічне обладнання» та «оргтехніка»; боргів та пасивів структур НСТУ (найбільші борги — «Євроноюз», т. зв. японський кредит, міжнародні зобов'язання, борги перед персоналом за невикористані відпустки та відсутність фінансування за системою державного мовлення на поточний період). Невикориста-

них відпусток в НТКУ, до речі, назбиралося на кілька сотень років!

На НТКУ кілька місяців тривала промо-кампанія суспільного мовлення, в якій узяли участь не тільки міжнародні експерти, а й українські політики, відомі медіаексперти. **5 грудня 2014 року** було оголошено публічний конкурс на визначення назви нової структури. Учасники конкурсу, наприклад, пропонували назвати українське суспільне мовлення: «Укроп-ТВ», «Майдан», «Віче».

ЩО ВДАЛОСЯ ЗРОБИТИ ДЕРЖКОМТЕЛЕРАДІО

Основним державним органом, який мав рухати процес створення суспільного мовлення, був Держкомтелерадіо. Що вдалося зробити Комітету в цьому напрямі? Окрім створення робочої групи й делегування до неї своїх працівників, Держком підготував пропозиції (разом із Нацрадою й за дорученням тодішнього прем'єр-міністра України Арсенія Яценюка від 26.05.2014 №18025/1/1-14, п. 2), які би узгоджували закони України та новоприйнятий закон «Про Суспільне телебачення і радіомовлення України». Держкомтелерадіо надіслав їх на розгляд уряду, а згодом на підставі цих пропозицій підготував законопроект «Про внесення змін до деяких законів України у зв'язку з прийняттям Закону України “Про Суспільне телебачення і радіомовлення України”». (Іш-

Олег Наливайко

лося про зміни до чотирьох законів: «Про телебачення і радіомовлення», «Про Національну раду з питань телебачення і радіомовлення», «Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації» та «Про вибори Президента України».)

У прикінцевих та перехідних положеннях до цього законопроекту Комітет запропонував передбачити, що умови оплати праці працівників НСТУ визначає Кабмін. А доки уряд не підготує відповідних підзаконних актів, мали зберігатися чинні умови оплати праці, передбачені для працівників державних ТРК.

Проект було внесено на розгляд уряду, але наступного дня повернуто до початку роботи ВРУ VIII скликання. 26 жовтня 2014 року в Україні відбулися парламентські вибори. Тому вдосконалення та синхронізація законів мали продовжитися вже після обрання нового складу Верховної Ради.

ДЕРЖУСТАНОВА ЧИ ПАТ?

Робоча група в рамках чинного закону робила все, що могла, — напружувалася рекомендації з реформування державного мовлення в суспільне. Однак вона була зв'язана чинним законом, згідно з яким майбутня НСТУ формально мала знову стати держустановою. Тобто фактично просто змінити вивіску. Проти цього активно виступали всі, хто вболівав

за створення суспільного мовлення в Україні, зокрема й медійні громадські організації, представникам яких вдалося зустрітися з прем'єр-міністром і переконати його: якщо й створювати СМ, то максимально незалежним від влади. І прем'єр-міністр публічно на Міжнародній конференції в липні 2014 року заявив, що НСТУ має бути створено у формі публічного акціонерного товариства (ПАТ), 100 % акцій якого належатимуть державі.

Представники медійних ГО та руху «Стоп цензурі!» влітку 2014-го зустрілися також із тодішнім головою парламентського Комітету з питань свободи слова та інформації Миколою Томенком. Вдалося домовитися, що до закону буде внесено зміни, які не тільки зрушать процес створення юридичної особи суспільного мовника, а й дадуть більше незалежності НСТУ. На думку Томенка, всі зміни щодо фінансових питань чи організаційно-правової форми НСТУ мало розробляти і вносити Держкомтелерадіо. Таким чином, 2 липня було зареєстровано законопроект № 4224а про внесення змін до Закону України «Про Суспільне телебачення і радіомовлення України» (щодо уточнення окремих положень), який не впроваджував кардинальних інновацій (крім вилучення із закону УТР, на базі якого хотіли створити іномовлення). Крім цього проекту були зареєстровані ще два, ініціатори яких вважали, що з чинного закону необхідно вилучити ОДТРК.

Прем'єр-міністр Арсеній Яценюк улітку 2014

Микола Томенко

року доручив Держкомтелерадіо підготувати проект постанови щодо утворення юридичної особи НСТУ. **1 жовтня 2014 року** Комітет вніс на розгляд уряду проект постанови «Деякі питання Суспільного телебачення і радіомовлення України», яким пропонував:

- 1 утворити юридичну особу публічного права державну організацію «Національна суспільна телерадіокомпанія України» шляхом злиття НТКУ, НРКУ, УТР, каналу «Культура», ОДТРК, ДТРК «Крим», КДР ТРК, Севастопольської, Криворізької й Новгород-Сіверської РДТРК, «Укртелефільму» та утворенням юридичної особи публічного права Державної організації НСТУ;
- 2 доручити Держкомтелерадіо здійснити заходи, пов'язані з реорганізацією зазначених вище юридичних осіб, затвердити статут юридичної особи публічного права Державної організації НСТУ;
- 3 установити, що рухоме й нерухоме майно, вартість якого відображена в балансах зазначених юридичних осіб, закріплюється за юридичною особою публічного права Державною організацією «Національна суспільна телерадіокомпанія України» на праві оперативного управління; визначити Держкомтелерадіо органом управління майном Державної організації НСТУ;
- 4 визнати такими, що втратили чинність, акти Кабміну щодо діяльності НТКУ та НРКУ. Водночас було запропоновано передбачити, що до визначення КМУ умов оплати праці працівників Державної організації НСТУ застосовуються умови оплати праці, встановлені для працівників державних телерадіокомпаній.

Тобто юристи Комітету в рамках чинного законодавства не могли запропонувати нічого іншого, як НСТУ у формі держорганізації.

5 листопада 2014-го Арсеній Яценюк на засіданні уряду відхилив ідею створення НСТУ у формі держорганізації, давши два дні для підготовки пропозицій щодо створення суспільного у формі Публічного акціонерного товариства.

7 листопада 2014 року в Кабміні спочатку відбулася нарада, на якій бурхливо обговорили проект постанови. За ПАТ на цій нараді виступали міністр Кабінету Міністрів Остап

Семерак та гендиректор НТКУ Зураб Аласанія. Проти виступили практично всі інші, які казали, що в рамках чинних законів це неможливо. Одразу після наради відбулося засідання уряду, на якому нарешті було прийнято постанову Кабінету Міністрів «Про утворення публічного акціонерного товариства “Національна суспільна телерадіокомпанія України”» та доручено Держкомтелерадіо доопрацювати її з урахуванням результатів обговорення та оформити відповідно до регламентних вимог.

Ця постанова передбачала таке:

- 1 утворити публічне акціонерне товариство «Національна суспільна телерадіокомпанія України» (далі — товариство), 100 % акцій якого належить державі;
- 2 установити, що статутний капітал товариства формується за рахунок майна Національної телекомпанії, Національної радіокомпанії, Державної телерадіокомпанії «Всесвітня служба “Українське телебачення і радіомовлення”», Державної телерадіокомпанії «Культура», обласних державних телерадіокомпаній, Державної телерадіомовної компанії «Крим», державних організацій «Київська державна регіональна телерадіокомпанія», «Севастопольська регіональна державна телерадіокомпанія», Криворізька регіональна державна телерадіокомпанія «Криворіжжя», «Новгород-Сіверська регіональна державна телерадіокомпанія “Сіверська”» та Української студії телевізійних фільмів «Укртелефільм», які ліквідуються;
- 3 установити, що повноваження з управління корпоративними правами держави стосовно товариства здійснює Державний комітет телебачення і радіомовлення;
- 4 визнати такими, що втратили чинність, акти Кабінету Міністрів України щодо діяльності Національної телекомпанії України та Національної радіокомпанії України;
- 5 доручити Держкомтелерадіо: підготувати й подати Кабміну для затвердження проект статуту товариства; забезпечити оформлення та підписання протоколу рішення про закрите (приватне) розміщення акцій товариства; здійснити заходи щодо реєстрації в Національній комісії з цінних паперів та фондового ринку

випуску акцій товариства; забезпечити укладення договору про обслуговування емісії акцій між товариством та депозитарієм цінних паперів; здійснити для формування статутного капіталу товариства закриті (приватне) розміщення першого випуску простих іменних акцій; затвердити результати приватного розміщення акцій товариства; здійснити в установленому порядку заходи, пов'язані з утворенням товариства та його державною реєстрацією; подати пропозиції щодо приведення актів Кабінету Міністрів України у відповідність із цією постановою та привести власні нормативно-правові акти у відповідність із цією постановою.

Держкомтелерадіо **18 листопада 2014 року** направив проект постанови до Мінекономрозвитку і торгівлі, Мінфіну, Мінсоцполітики та Фонду держмайна з проханням в одинденний термін опрацювати й погодити його.

Фонд державного майна України погодив проект без зауважень, звернувши увагу на те, що, відповідно до Закону України «Про акціонерні товариства», а саме частини 3 статті 1, особливості створення акціонерних товариств у процесі приватизації та корпоратизації, їхнього правового статусу та діяльності у період до виконання плану приватизації (розміщення акцій) визначаються законодавством про приватизацію та корпоратизацію. Крім того, на

думку Фонду, в проєкті має йтися про публічне розміщення акцій НСТУ. Інші зацікавлені органи не висловили своєї позиції стосовно проєкту постанови Кабміну, тож його неможливо було направити на правову експертизу до Міністерства юстиції.

2 грудня 2014 року Держкомтелерадіо направив цей проєкт до уряду. Громадські організації підтримали постанову, а Микола Томенко публічно виступив проти.

Таким чином, минуло майже півроку з дня підписання закону «Про Суспільне телебачення і радіомовлення України», коли **7 листопада 2014-го** уряд ухвалив рішення створити НСТУ в формі ПАТ. Це збурило й тих, хто не хотів змін, і тих, хто побоювався можливої приватизації державних мовників.

Створення НСТУ у формі ПАТ означало, що компанія сама буде розпорядником коштів. Тимчасом як розпорядником коштів державних мовників був Держкомтелерадіо (через Держказначейство). Окрім бюджетних коштів, державні канали ще й самі заробляли, зокрема на рекламі й на замовних матеріалах. Наприклад, за 2014 рік НТКУ заробила на рекламі понад 90 млн грн. Але компанія не могла їх самостійно витратити на свої потреби. Бо ці кошти також ішли в Держказначейство.

Тому основна різниця між держустановою та ПАТ полягала в більшій фінансовій незалежності.

КОНТРОЛЬ ГРОМАДСЬКОСТІ ТА МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Утім, про створення суспільного мовлення забути не давали: про це свідчила велика кількість публічних заходів і заяв із моменту ухвалення закону. Уже 28 квітня 2014 року відбулася експертна нарада, на якій обговорили перші кроки імплементації Закону України «Про Суспільне телебачення і радіомовлення». Тут ішлося про підготовку до впровадження положень Закону, а саме: визначення процедури перетворення державних телерадіокомпаній на суспільного мовника, порядок формування органів управління, створення нової юридичної особи, формування наглядової ради.

11 червня 2014-го ГО «Детектор медіа» провела круглий стіл на тему: «Першочергові дії зі впровадження суспільного мовлення в Україні».

1-2 липня відбулася міжнародна конференція «Від державного до суспільного мовлення», організована НТКУ спільно з проєктом Ради Європи та уряду Канади «Впровадження європейських стандартів в українському медійному середовищі», Європейською мовною спілкою. На ній обговорили пріоритети впровадження Закону відповідно до європейських стандартів і з урахуванням

Заходи ГО «Детектор медіа»
на підтримку розвитку
суспільного мовлення

зобов'язань перед Радою Європи та Європейським Союзом. У рамках конференції розробили рекомендації стосовно подальших кроків реформи.

5 вересня 2014 року в Держкомтелерадіо відбулася спільна нарада з Нацрадою, гендиректорами ОДТРК на тему «Суспільне мовлення: перспективи та виклики», на якій частина гендиректорів ОДТРК знову намагалася відстрочити запуск суспільного мовлення. Вони заявляли, що нищити державне мовлення під час війни — це злочин. Але представники громадських організацій тоді зазначали, що назад дороги немає.

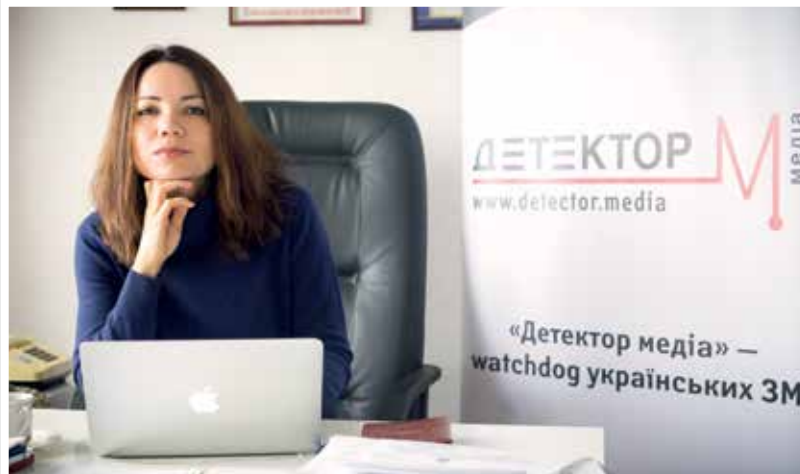
12 грудня 2014-го за сприяння Ради Європи та Європейського Союзу, які не втомлювалися нагадувати Україні про її зобов'язання, відбулася ще одна міжнародна конференція «Запуск суспільного мовника в Україні. Зворотній відлік».

ЗМІНИ ДО РАМКОВОГО ЗАКОНУ ПРО СМ — ПЕРСПЕКТИВА СТВОРЕННЯ НСТУ

Як виявилось, створити ПАТ «НСТУ» без внесення змін до закону було неможливо. Відповідно до Закону України «Про Суспільне телебачення і радіомовлення України» 2014 року, державні телерадіоорганізації — це бюджетні установи. Частиною першою ст. 14 Закону було встановлено, що фінансування НСТУ здійснюється за рахунок коштів Держбюджету протягом чотирьох років. Тобто, передбачена Законом юридична особа публічного права НСТУ мала стати бюджетною установою.

Згідно з ч. 1 ст. 3 Закону України «Про акціонерні товариства», акціонерне товариство — господарське товариство, статутний капітал якого поділено на визначену кількість часток однакової номінальної вартості, корпоративні права за якими посвідчуються акціями. Чинним законодавством не було передбачено механізму перетворення бюджетних установ на публічні акціонерні товариства. Таке перетворення могло відбуватися лише шляхом корпоратизації державних підприємств.

Таким чином, Закон про СМ потребував змін. Ці зміни були запропоновані медіаюристами вже новому складу парламентського Комітету з питань свободи слова та інформаційної політики, який очолила экс-виконавча директорка

Вікторія Сюмар,
голова Комітету
Верховної Ради України
з питань свободи слова
та інформаційної політики

Інституту масової інформації Вікторія Сюмар (представниця партії «Народний фронт»).

Юристи наполягали, що в чинному законі необхідно уточнити: найменування телерадіокомпаній, на базі яких утворюється НСТУ (зокрема вилучити УТР, додати ДТРК «Криворіжжя» та «Сіверська»); організаційно-правову форму НСТУ (ПАТ, 100 % акцій якого у власності держави); джерела фінансування НСТУ (повернути колишній обсяг реклами, а потім його поступово зменшувати, додати в перспективі можливість введення абонплати); порядок формування й засади діяльності наглядової та редакційної рад (розширити перелік суб'єктів, які мають право висувати своїх кандидатів до наглядової ради НСТУ, та встановити конкретну кількість членів — 17) тощо.

Члени Комітету всім складом **10 грудня 2014** року зареєстрували законопроект № 1357 про внесення змін до Закону про Суспільне телерадіомовлення України.

Але декому такий проект здався надто радикальним. Зокрема, екс-голова комітету Микола Томенко вважав, що ухвалення такого проекту може призвести до приватизації державних каналів і зникнення регіонального мовлення, тому він зареєстрував альтернативний законопроект №1357-1, у якому запропонував розділити НСТУ ще на дві юридичні особи — телебачення і радіо, а також вилучити з чинного закону ОДТРК. Такий крок на той момент уже голови парламентського Комітету з питань екологічної політики, природокористування та ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи двічі засудили громадські організації, які вважали, що це затягне процес створення СМ. Експерти зазначали, що без ліквідації ОДТРК реформа буде неповною. Профільний Комітет свободи слова не підтримав проект Томенка.

Голова Комітету Вікторія Сюмар сподівалася, що нову редакцію закону про суспільне мовлення парламент розгляне перед Новим роком, але її прогнози не справдилися. Це не дало змоги внести зміни і створити юридичну особу НСТУ. В результаті окремого рядка в Держбюджеті на 2015 рік про 0,2 % для НСТУ не було прописано, залишилося, як раніше, фінансування державного мовлення.

Зрештою, в перший пленарний тиждень 2015 року, **13 січня** обидва законопроекти — і №1357, і альтернативний №1357-1 опинилися в порядку денному пленарного засідання. Парламент ухвалив їх у першому читанні.

У ЧОМУ ПРОСУНУЛОСЯ ВИКОНАННЯ ЗАКОНУ ПРО СУСПІЛЬНЕ В 2014 РОЦІ

В обранні членів Наглядової ради НСТУ, яка має визначати основні напрями діяльності суспільного мовника. Це та ділянка роботи, за яку відповідала Національна рада з питань телебачення і радіомовлення. Зокрема, за сприяння Ради Європи було розроблено Положення про порядок проведення конференцій всеукраїнських громадських об'єднань (ВГО), обрання членів Наглядової ради Національної суспільної телерадіокомпанії України та припинення їхніх повноважень, яке зареєстрував Мін'юст. Із **15 жовтня 2014 року** Національна рада почала приймати заяви від всеукраїнських громадських об'єднань для участі в конференціях, на яких мали обрати представників від громадськості до складу Наглядової ради НСТУ. Але через низьку активність ВГО в цьому процесі термін подачі було продовжено на два тижні. Нацрада створила громадську комісію, яка перевіряла ВГО та делегованих ними кандидатів на відповідність вимогам, визначеним законом «Про Суспільне телебачення і радіомовлення України».

Відповідно до рішення Нацради, конференції мали відбутися в січні — лютому 2015 року: в галузі освіти — **19 січня**; науки — **21 січня**; фізичного виховання та спорту — **23 січня**; журналістики — **26 січня**; у правозахисній галузі — **28 січня**; захисту інтересів дітей та молоді — **30 січня**; у творчій галузі — **2 лютого**; місцевого самоврядування — **4 лютого**; захисту прав осіб із особливими потребами — **6 лютого**.

Понад 70 ВГО рекомендували 47 кандидатів у Наглядову раду НСТУ. До речі, Нацраді довелося двічі платити газеті «Урядовий кур'єр» (яка фінансується з держбюджету) майже по 800 грн за оголошення про прийом заяв від ВГО.

ХТО (І ЩО) ГАЛЬМУВАВ ПРОЦЕС СТВОРЕННЯ СМ У 2014 РОЦІ

На публічних заходах представники ОДТРК заявляли переважно про підтримку суспільного мовлення, але на практиці показували небажання долучитися до процесу. Вони неодноразово виступали із заявами (подекуди заручившись підтримкою глав обласних державних адміністрацій), що створення НСТУ на базі й ОДТРК зруйнує регіональне мовлення. Крім того, вони воскресили стару ідею створення Каналу територіальних громад (2009 року вже була спроба створити такий канал на базі ОДТРК). Особливо їх налякала урядова постанова про створення ПАТ, яка передбачала не м'яке реформування, а жорстку ліквідацію. Проти ПАТ виступили також профспілки (НМПУ, профком працівників культури НТКУ). І загалом проти ліквідації державного мовлення виступали ті працівники ТРК, які сподівалися на високі пенсії, заради яких працювали, отримуючи низькі зарплати (в соціальних питаннях творчі працівники ОДТРК були прирівняні до держслужбовців). Вони боялися залишитися без цих пільг.

Під час боротьби за Суспільне мовлення неодноразово йшлося про брак політичної волі. Політичної волі бракувало й 2014-го. Хоча публічно й новий Президент України Петро Порошенко, як і його попередники, заявляв, що обома руками за створення суспільного мовлення. Він навіть уточнив, що НСТУ має бути не таким залежним, як «Общественное» у Росії. Але відповідно до інсайдерської інформації, Адміністрація Президента була не в захваті від створення НСТУ. Він не міг управляти в ручному режимі гендиректором НТКУ Зурабом

Аласанією, як попередні глави президентської адміністрації робили з попередниками Зураба. А тут і взагалі практично всі державні канали мали вийти з-під контролю Банкової.

В Україні ще не виробилася звичка виконувати закони. І найприкріше те, що їх не виконують державні органи. В першу чергу через це в 2014 році, незважаючи на наявність профільного закону, так і не було створено Суспільного. Коли воно нарешті буде створено на той момент достеменно не знав ніхто, хоча озвучували все нові й нові дати. Приміром, Зураб Аласанія говорив про 1 березня 2015 року. Дехто казав, що 1 вересня 2015-го. А дехто сподівався, що ніколи. Тим часом тривав процес перетворення контенту на державних ТРК. Уже ніхто не міг закинути, що новини Першого національного провладні й незбалансовані (про це свідчили і моніторинги ГО «Детектор медіа»). Зміна контенту – це те, на що політична воля влади була не потрібна.

ЧАСТИНА 2

АНАЛІЗ РЕФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО МОВЛЕННЯ УКРАЇНИ НА СУСПІЛЬНЕ

2015-й РІК

19 березня 2015 року парламент проголосував за закон про внесення змін до Закону про Суспільне телерадіомовлення України.

Після трансльованого в прямому ефірі НТКУ та НРКУ **7 квітня 2015 року** помпезного підписання цього закону Президентом України в Мистецькому ар-

Підписання
Закону
Президентом
України
Петром
Порошенком

сеналі, а також зміни логотипу Першого національного на «UA:Перший» того ж дня, в багатьох склалося враження, що суспільне мовлення в Україні вже було запущено.

Насправді ж до створення Національної суспільної телерадіокомпанії ще лежав довгий – майже дворічний шлях. До кінця 2015 року публічного акціонерного товариства «Національна суспільна телерадіокомпанія України» (ПАТ «НСТУ») так і не було створено. І в цьому не було нічого дивного. Ті, хто був задіяний у процесі, неодноразово заявляли, що на це піде не менше року від моменту ухвалення закону. Адже Україна створювала своє суспільне мовлення не з нуля, а на базі кількох десятків державних телерадіокомпаній, а це, по-перше, майже 8 тисяч працівників, а, по-друге, — величезний майновий комплекс, тож роботи було надзвичайно багато.

Створення суспільного мовлення керівництво держави протягом 2015 року часто називало однією з небагатьох успішних реформ після Революції Гідності (ще однією було створення нової поліції). Окрім того, що це зобов'язання України перед Радою Європи, це ще й стало пріоритетним завданням відповідно до «Річної національної програми співробітництва Україна — НАТО на 2015 рік», затвердженої указом Президента України № 238/2015 наприкінці квітня. За словами європейських експертів, ця реформа безпрецедентна, їм теж було цікаво, як Україна реформує державне на суспільне. Головне, зазначали вони, щоб не вийшло, як в Азербайджані, де влада створила суспільне з нуля, взявши його потім під свій контроль, і тепер у цій країні, по суті, два великих державних мовники.

ЩО ПЕРЕДБАЧАЛА НОВА РЕДАКЦІЯ ЗАКОНУ ПРО НАЦІОНАЛЬНУ СУСПІЛЬНУ ТЕЛЕРАДІОКОМПАНІЮ (стисло)

Суспільне телебачення і радіомовлення України утворюється у формі акціонерного товариства «Національна суспільна телерадіокомпанія України» (НСТУ), 100 % акцій якого належить державі.

НСТУ утворюється на базі Національної телекомпанії України, Національної радіокомпанії України, Державної телерадіокомпанії «Культура», обласних державних ТРК, ДП «Студія «Укртелефільм», Державної телерадіомовної компанії «Крим», державних організацій «Київська державна регіональна телерадіокомпанія», «Севастопольська регіональна державна телерадіокомпанія», «Новгород-Сіверська регіональна державна ТРК «Сіверська», «Криворізька регіональна державна ТРК «Криворіжжя», що реорганізуються шляхом приєднання до Національної телекомпанії України.

НСТУ мовить не менше ніж на двох загальнонаціональних (суспільно-політичному та культурно-освітньому) та на регіональних каналах мовлення багатоканальної ефірної телемережі, а також не менше ніж на трьох загальнонаціональних ефірних радіоканалах (суспільно-політичному, культурно-освітньому, молодіжному).

ДО ОРГАНІВ УПРАВЛІННЯ НАЛЕЖАТЬ:

- а) Наглядова рада, яка здійснює нагляд за діяльністю НСТУ, визначає основні напрями її діяльності тощо;
- б) правління, яке є виконавчим органом НСТУ;
- в) ревізійна комісія, яка контролює фінансово-господарську діяльність правління НСТУ.

НСТУ МОЖЕ ФІНАНСУВАТИСЯ КОШТОМ:

- ① продажу власної теле- і радіопродукції, плати за користування авторськими та суміжними правами;
- ② державного й місцевих бюджетів;
- ③ абонентської плати, що сплачується за послуги НСТУ в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів;
- ④ інших надходжень, не заборонених законодавством.

Держава забезпечує належне фінансування НСТУ, яке передбачається окремим рядком у Державному бюджеті України та становить не менше 0,2 % видатків загального фонду Держбюджету за попередній рік. Кабінет Міністрів контролює використання і збереження переданого НСТУ майна та може визначати суб'єкта управління ним. НСТУ не має права безоплатно передавати майно та земельні ділянки іншим юридичним особам чи громадянам (крім випадків, передбачених законом).

НСТУ має право володіти, користуватися й розпоряджатися майном, набутим за рахунок коштів від власної господарської діяльності, з урахуванням обмежень, встановлених цим Законом.

Реклама, спонсорство й телепродажі на НСТУ протягом чотирьох років із моменту утворення не може перевищувати обсягів, встановлених законодавством, а починаючи з п'ятого року — потроху скорочується.

НСТУ не зобов'язана висвітлювати діяльність органів влади, лише офіційні повідомлення вищих посадових осіб держави, екстрені офіційні виступи Президента України, Голови Верховної Ради України, Прем'єр-міністра України, Голови Верховного Суду України, Голови Конституційного Суду України і новорічне привітання глави держави.

КОГО ВИЗНАЧЕНО ВІДПОВІДАЛЬНИМ ЗА СТВОРЕННЯ ПАТ «НСТУ»

ВІДПОВІДАЛЬНИЙ № 1 —

Кабінет Міністрів / Держкомтелерадіо

Відповідальним за створення ПАТ «НСТУ» закон визначив Кабмін. Зокрема, уряд мав підготувати і внести на розгляд Верховної Ради пропозиції щодо приведення законів України у відповідність із цим законом; узгодити з ним свої нормативно-правові акти; вжити визначених законом заходів, пов'язаних зі створенням НСТУ; забезпечити контроль за суцільною інвентаризацією майна, в тому числі нематеріальних активів юридичних осіб, визначених у ст. 1 цього закону; утворити комісію з реорганізації визначених у тій же статті юридичних осіб та затвердити порядок перетворення Національної телекомпанії України на НСТУ з урахуванням особливостей, установлених цим законом.

Станом на **1 грудня 2015 року** Кабінет Міністрів так і не вніс на розгляд Верховної Ради пропозицій щодо приведення законів України у відповідність із законом про Суспільне, і це мало згодом негативні наслідки для вже створеного Суспільного. Було виконано лиш один пункт: Держком у шестимісячний строк (як і прописано в законі про Суспільне) підготував пропозиції щодо запровадження мовлення громад на принципах суспільного мовлення. А от намір запровадити окремий вид власності загального користування (суспільну

Голова профспілки
працівників культури України
Людмила Перелигіна й
Олег Наливайко

власність), так і залишився на папері. Адже це потребувало змін у Конституції (яка й досі чітко визначає лише три форми власності — державну, комунальну і приватну), а внести зміни лише з цього питання було нереально. Згодом обидві пропозиції не мали продовження.

Щодо інших визначених Законом завдань уряд робив певні кроки. Зокрема, було створено комісію з реорганізації. Також забезпечувався контроль за проведенням суцільної інвентаризації майна, в тому числі нематеріальних активів юридичних осіб тощо.

Робоча група, яку було створено наказом Держкомтелерадіо ще у **вересні 2014 року** і яка понад рік працювала на НТКУ, підготувала проект «Дорожньої карти» з визначеними термінами реформування. Карта була орієнтовним планом, у якому зазначено два основні етапи, згідно з якими мав би відбуватися процес створення НСТУ. Дати дорожньої карти були орієнтовними: спочатку хотіли дочекатися прийняття та оприлюднення Кабміном постанови, а тоді визначити остаточні дати.

Проект постанови уряду мав бути погоджений з усіма зацікавленими міністерствами й відомствами. П'ять із восьми органів державної влади швидко погодили проект постанови Кабміну щодо утворення ПАТ «НСТУ» без зауважень. Найдовше погоджувало документ Міністерство фінансів. В результаті воно все ж зняло зауваження стосовно розміру заробітних плат, погодившись, що це, відповідно до закону про СМ, визначатиме Наглядова рада НСТУ. В Мінсоцполітики також не залишилося зауважень із цього приводу.

Проект надійшов до Кабінету Міністрів на початку червня 2015-го, й робоча група очікувала його підписання вже 17 червня. На жаль, як часто буває в українських реаліях, постанову про Порядок перетворення державних мовників на ПАТ «НСТУ» було підписано тільки **5 серпня 2015 року** й оприлюднено на сайті «Урядового порталу». Відповідно до документа, **Державний комітет телебачення і радіомовлення визначено органом, який здійснює функції з управління майном Національної телекомпанії (НТКУ)**; також утворено комісію з реорганізації на чолі з головою Держкомтелерадіо **Олегом Наливайком**. До складу комісії увійшли представники Держкомтелерадіо, НТКУ,

НРКУ, Фонду державного майна та голова професійної спілки працівників культури України та ін.

Раніше учасники процесу пропонували **два шляхи реформування**. Перший: усі ДТРК (держустанови) стають держпідприємствами, а потім об'єднуються з ДП «Укртелефільм», і лише потім перетворюються на ПАТ «НСТУ». І другий шлях: усі об'єднуються під парасолькою НТКУ — й тоді вже перетворюються на ПАТ «НСТУ». Комісія з реорганізації обрала другий шлях, щоб забезпечити правонаступництво в конкретні терміни (до кінця бюджетного року), при цьому не припинити мовлення, не допустити нецільового використання коштів, завчасно перевести працівників та ін.

Комісія під керівництвом Олега Наливайка працювала досить дисципліновано, збираючись щопонеділка в Держкомтелерадіо й керуючи процесом перетворення НТКУ, НРКУ, каналу «Культура», ДТРК та ДП «Укртелефільм» на публічне акціонерне товариство.

Уряд також затвердив порядок, яким визначено механізм перетворення НТКУ на ПАТ «НСТУ».

ЗАТВЕРДЖЕНО
постановою Кабінету Міністрів України
від 5 серпня 2015 р. № 567

ПОРЯДОК
перетворення Національної телекомпанії у публічне
акціонерне товариство “Національна суспільна
телерадіокомпанія України”

1. Цей Порядок визначає механізм перетворення Національної телекомпанії у ПАТ “Національна суспільна телерадіокомпанія України” (далі - товариство).
2. Держкомтелерадіо утворює комісію з перетворення Національної телекомпанії у товариство та затверджує її персональний склад.
3. Комісія з перетворення Національної телекомпанії у товариство:
 - 1) здійснює організаційне забезпечення процесу перетворення Національної телекомпанії у товариство;
 - 2) готує та подає на погодження Держкомтелерадіо перелік майна Національної телекомпанії, яке відповідно до законодавства не може бути включено до статутного капіталу товариства і закріплюється за ним на праві господарського відання;
 - 3) організовує проведення оцінки майна Національної телекомпанії;
 - 4) подає пропозиції щодо визначення розміру статутного капіталу товариства;
 - 5) здійснює в установленому порядку заходи, пов'язані з державною реєстрацією товариства;
 - 6) вживає заходів до реєстрації Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку випуску акцій товариства;
 - 7) забезпечує укладення договору про обслуговування випусків цінних паперів з Центральним депозитарієм цінних паперів;
 - 8) вживає інших заходів, необхідних для перетворення Національної телекомпанії у товариство.
4. Держкомтелерадіо:
 - 1) затверджує передавальний акт;
 - 2) забезпечує підготовку та подання Кабінетові Міністрів України для затвердження проект статуту товариства;
 - 3) приймає рішення про випуск акцій товариства.

ЗАТВЕРДЖЕНО
постановою Кабінету Міністрів України
від 5 серпня 2015 р. № 567

ЗМІНИ,
що вносяться до постанови Кабінету Міністрів України від 7
листопада 2014 р. № 693

1. Пункти 1 і 2 викласти в такій редакції:

“1. Утворити публічне акціонерне товариство “Національна суспільна телерадіокомпанія України” (далі - товариство), 100 відсотків акцій якого належить державі, шляхом перетворення Національної телекомпанії.

2. Установити, що:

статутний капітал товариства формується за рахунок майна Національної телекомпанії, що припиняється;

повноваження з управління корпоративними правами держави у статутному капіталі товариства здійснює Державний комітет телебачення і радіомовлення.”.

2. Пункт 3 виключити.

Цією ж Постановою повноваження з управління корпоративними правами держави у статутному капіталі товариства мав здійснювати Держкомтелерадіо.

Практично через тиждень після ухвалення довгоочікуваної постанови уряду Олег Наливайко підписав наказ «Про затвердження персонального складу комісії з реорганізації» № 169 від **13 серпня 2015 року**, відповідно до якого створено комісію з реорганізації всіх державних мовників та ДП «Укртелефільм» на ПАТ «НСТУ».

Мета її роботи — контроль за перебігом реорганізації, мінімізації ризиків, дотримання трудового законодавства, оцінювання цілісного майнового комплексу та вирішення інших питань. Крім того, було створено координаційно-методичний центр, який координував процес реорганізації та намагався організовувати роботу в перехідний період. Створено і спеціальний «Інформаційний бюлетень», у якому аналізувалися проблемні питання реорганізації та поточна ситуація в колективах державних мовників. Фахівці Держкомтелерадіо та НТКУ розробляли методичні та правові рекомендації, які надсилали в телерадіокомпанії.

Реформування вирішено було проводити у два етапи:

- ① об'єднати всіх визначених у законі суб'єктів під парасолькою НТКУ (спочатку планували до 30 листопада, згодом термін продовжили до **15 грудня 2015 року**);
- ② перетворити НТКУ на ПАТ «НСТУ» (попередньо до **1 квітня 2016 року**).

25 серпня 2015 року голова Держкомтелерадіо підписав накази про припинення діяльності всіх ОДТРК, Київської ДРТРК, Новгород-Сіверської регіональної ДТРК «Сіверська», Криворізької регіональної ДТРК «Криворіжжя», НРКУ, каналу «Культура» та «Укртелефільму» шляхом приєднання до Національної телекомпанії України.

18 вересня 2015-го НТКУ зареєструвала свої філії у всіх областях. Розпочався

процес переведу працівників і передачі майна від державних телерадіокомпаній до нових філій НТКУ. Майно мали передати до **15 листопада**, а люди прийняти рішення щодо своєї подальшої роботи до **30 вересня 2015-го**. Невдовзі ці терміни пересунули на два тижні, ДТРК як юридичні особи мали припинити свою діяльність до **30 листопада 2015-го**.

Держком намагався тримати процес реформування на контролі. **29 вересня** комітетська колегія вирішила, що заходи з реорганізації державних ТРК шляхом їх приєднання до НТКУ та утворення ПАТ «НСТУ» в цілому виконуються. Водночас вирішено було посилити контроль за реорганізацією НРКУ, ДТРК «Культура», обласних і регіональних державних телерадіокомпаній та української студії телевізійних фільмів «Укртелефільм» на ПАТ «НСТУ». Зокрема, до **30 вересня 2015-го** Держкомтелерадіо мав отримати від НТКУ погоджені штатні розписи 27 філій НТКУ, які утворювалися практично зі штатних розписів ДТРК.

Згідно з даними Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців, на **21 вересня 2015 року** у стані припинення перебували 28 державних телерадіокомпаній. А от студія «Укртелефільм» не перебувала у стані припинення, оскільки виконувач обов'язків її директора Віктор Петренко не виконав наказу Держкомтелерадіо від **25 серпня 2015 року** № 173 «Про реорганізацію державного підприємства “Українська студія телевізійних фільмів “Укртелефільм”», а саме — не вніс до Єдиного державного реєстру запис про рішення щодо припинення юридичної особи.

Крім того, згідно з наказом Держкомтелерадіо від **27 серпня** № 204 «Про заходи утворення ПАТ “НСТУ”», у телерадіокомпаніях та студії «Укртелефільм» створено спеціальні комісії для інвентаризації та оцінки майна. Станом на **21 вересня 2015-го** Держком отримав матеріали попередніх інвентаризацій необоротних активів від 28 телерадіокомпаній. Однак студія «Укртелефільм» не надала результатів своєї попередньої інвентаризації, оскільки **Віктор Петренко** не виконав вимоги наказу Держкомтелерадіо щодо проведення попередньої інвентаризації.

Тому колегія Держкомтелерадіо доручила низці комітетських підрозділів розглянути питання і внести пропозиції щодо звільнення Віктора Петренка від виконання обов'язків в. о. директора студії «Укртелефільм» та внести відповідні зміни до комісії з реорганізації цього підприємства. Через місяць колишній керівник управління телебачення і радіомовлення Сергій Абрамов став виконувачем обов'язків директора «Укртелефільму».

Опрацювавши переліки необоротних активів та зведених актів, Держком висунув вимоги до Харківської, Хмельницької, Херсонської, Черкаської, Чернігівської ОДТРК та НРКУ доопрацювати надані матеріали інвентаризації.

До саботажу керівництва «Укртелефільму» додалося й те, що не всі ОДТРК прийняли пропозицію про перехід у філії. Одна з них — Волинська ОДТРК — вирішила йти іншим, також законним шляхом: він був менш ризикованим для колективу, та значно більше — для загального процесу реформування. А втім, керівництво НТКУ звітувало про те, що процес переходу працівників обласних державних ТРК у філії НТКУ триває без ексцесів, наголошуючи, що на 7 жовтня не перейшли лише 10 осіб.

Оскільки до НТКУ приєднувалися НРКУ, «Культура» та ДТРК, то **статут телекомпанії потребував змін**. Олег Наливайко **7 жовтня** підписав зміни до Статуту НТКУ, відповідно до яких Національна телекомпанія перейшла зі сфери управління Кабінету Міністрів до сфери управління Держкомтелерадіо. До оновленого статуту було внесено три кардинальні зміни:

- формалізація факту передачі НТКУ зі сфери управління Кабміну Держкому (це, до речі, значно прискорило процес прийняття рішень та погоджень на етапі створення Суспільного);
- НТКУ надано можливість здійснювати радіомовлення (раніше компанія була обмежена виключно телевізійним мовленням); ця зміна дозволила запустити процес приєднання Національної радіокомпанії України до НТКУ. Крім того, новий Статут надав НТКУ можливість не тільки національного, але й регіонального телерадіомовлення, що дозволило ввести у правове поле передачу НТКУ (і як правонаступнику — НСТУ) регіональних ліцензій від обласних ТРК. Також було внесено низку технічних правок, які привели Статут НТКУ у відповідність із новими положеннями Господарського кодексу й закону про господарські товариства;
- змінилася також норма про призначення та звільнення керівника НТКУ. Якщо раніше це робив Кабмін, то тепер, відповідно до ст. 7.1 оновленого статуту, *«керівництво діяльністю НТКУ здійснює її генеральний директор, який призначається на посаду та звільняється з посади Уповноваженим органом управління в установленому законодавством порядку за погодженням з Кабінетом Міністрів України»* (а саме Держкомтелерадіо).

Протягом осені 2015-го процеси реформування тривали активно, так само як і саботаж «Укртелефілму». Оскільки ДП «УСТФ “Укртелефілм”» так і не запустило процесу припинення підприємства, то 10 листопада Держком своїм наказом затвердив комісію з реорганізації в новому складі, керівником якої було затверджено начальницю юридичного управління НТКУ Олену Любченко. **25 листопада** Комітет наказав попередньому голові комісії з реорганізації Віктору Петренку до 30 листопада передати Олені Любченко справи, зокрема й правоустановчі, звітні та інші документи, судові (які тривають уже кілька років) та особисті справи, договори, печатку та штампи державного підприємства. **30 листопада** колишнє керівництво студії «Укртелефілм» відмовилося передати справи, документи й печатку студії новопризначеній голові комісії з реорганізації.

Того ж дня колектив студії вкотре зустрівся із представниками НТКУ й Держкомтелерадіо: на зустрічі всіх ознайомили зі штатним розписом філії НТКУ «Студія “Укртелефілм”», представили нового голову комісії з реорганізації, розтлумачили права та обов’язки співробітників і керівників студії, а також запропонували керівництву студії виконати вимоги про передачу справ, документів та печатки студії новопризначеному голові комісії.

Колишнє керівництво студії відмовилося виконувати законні вимоги представників Держкомтелерадіо й НТКУ і фактично продовжило саботувати виконання своїх обов’язків. Керівник комісії з реорганізації «Укртелефілму» і представник НТКУ викликали поліцію, яка зафіксувала факт правопорушення з боку колишнього керівництва студії та їхнього перешкоджання здійсненню законної діяльності керівника комісії з реорганізації.

Дії экс-керівництва ДП «УСТФ “Укртелефілм”» призвели до відстрочення реорганізації «Укртелефілму». Ця ситуація показувала реальний стан справ у галузі — численні спроби окремих зацікавлених осіб затягнути створення ПАТ «НСТУ», протягнути відверто корупційні договори оренди та відчуження майна, майже тотальну безвідповідальність і безкарність правопорушників.

ГАРЯЧА РЕФОРМАТОРСЬКА ОСІНЬ 2015-го

Державний комітет телебачення і радіомовлення видав накази щодо забезпечення безперервного мовлення державних телерадіоорганізацій та виконання ними бюджетної програми виробництва й трансляції телерадіопрограм для державних потреб у період їх реорганізації й перетворення на суспільного мовника. Тексти наказів № 309 від 13 жовтня і № 318 від 21 жовтня оприлюднено на сайті відомства.

27 жовтня 2015-го голова Держкомтелерадіо Олег Наливайко підписав наказ № 326 про систематизацію архівних фондів і створення єдиного електронного переліку аудіовізуальних творів телерадіоорганізацій, які реорганізуються та приєднуються до НТКУ в рамках створення суспільного мовника.

Після того, як Держкомтелерадіо видав накази про припинення ДТРК та ДП УСТФ «Укртелефільм» шляхом реорганізації — приєднання до НТКУ, стартував процес створення юридичної особи НСТУ. Накази було зареєстровано держреєстраторами, почали роботу створені відповідно до цих наказів комісії. Головами комісій було призначено генеральних директорів ДТРК та в. о. гендиректора «Укртелефільму». *«Оскільки вони відповідальні за фінансово-господарську діяльність, то нелогічно було вводити іншу особу головою комісії і розмежовувати відповідальність. Тому було вирішено, що відповідальність буде в одних руках. Реорганізація не шаблонна, оскільки всі ТРК, які реформуються: а) продовжують бути в бюджетному процесі і є бюджетними організаціями, б) всі є ліцензіатами, і повинні забезпечити безперервність мовлення»,* — зазначала Наталія Степанова. Фактично не захотів далі займатися реформою і стати головою комісії тільки гендиректор Харківської ОДТРК Сергій Гулевський, який **26 вересня** не продовжив контракту з Держкомтелерадіо.

Якщо ДТРК стали філіями, то Національна радіокомпанія України, канал «Культура», «Укртелефільм» реформувалися на центральні дирекції НТКУ. Відповідно до наказу Держкомтелерадіо № 218 від **27 жовтня 2015-го** «Про створення філій і центральних дирекцій

НТКУ», створено центральні дирекції й призначено керівників (на каналі «Культура» — Жанну Мазіцьку, на «Українському радіо» — Анатолія Табаченка, в «Укртелефільмі» — Сергія Абрамова). Проекти положень про кожну дирекцію було розроблено, затверджено і вручено керівникам.

НТКУ відкрила філії, в які було переведено працівників ДТРК. Це дало можливість комісіям із реорганізації ДТРК продовжувати дії з припинення юридичних осіб, у тому числі пов'язані з перевітками.

Держкомтелерадіо акумулював статистику стосовно тих заходів, які проводилися, про що звітував перед Мінекономіки. Протягом реорганізації Державна фіскальна служба, Пенсійний фонд і Фонд соціального страхування проводили обов'язкові перевірки кожної юридичної особи, яка реорганізувалася. Держком планував, що передавальні акти можна буде оформлювати на 31 жовтня, та оскільки не вийшов термін подання кредитором своїх вимог, цей термін було подовжено до **30 листопада 2015 року**. Припинення діяльності підприємства мало відбутися до **10 грудня 2015 року**. Після підписання передавального акта протягом 10 днів потрібно зібрати пакет документів для внесення його реєстраторам. А Фіскальна служба мала видати відповідну довідку про відсутність податкової заборгованості лише після закриття рахунку. Це стосувалося всіх юридичних осіб. Проте згодом цей термін знову подовжили на 15 днів.

Восени 2015-го було підготовлено проекти штатних розписів ЦД «Студія «Укртелефільм»» і ЦД «Українське радіо», відповідні зміни до наказу Держкому були зареєстровані Мін'юстом і затверджені Комітетом.

Та постала проблема зі штатним розписом НТКУ: в ньому бракувало тих категорій посад, які були на радіо. Це не давало змоги повноцінно об'єднатися, бо, приміром, на телеканалі не було симфонічного оркестру та інших музичних колективів, як у ТО «Музика» на НРКУ. Вийшли із ситуації завдяки окремому наказу Держкомтелерадіо, що вніс відповідні зміни до штатного розпису.

Комісія з реорганізації запропонувала шлях створення філій і центральних дирекцій, переходу туди з **1 жовтня 2015 року** всіх охочих

працівників (із повним соцпакетом) — і стати єдиним колективом із НТКУ. Протягом двох місяців треба було передати (на папері) майно з ДТРК в НТКУ. Цю пропозицію підтримали всі ДТРК, крім Волинської (про що йшлося вище). Генеральна директорка Волинської ОДТРК **Ольга Куліш** заявила, що працівники виявили бажання перейти у філію не раніше **30 листопада**. *«Це допустимо, але ми не могли всі йти цим шляхом, бо він дуже ризикований для реформи загалом. Якби хтось із працівників “Волині” не захотів перевестися до 30 листопада, ОДТРК не змогла б закритися, це загальмувало б увесь процес на кілька місяців. Якби цим шляхом пішли всі ОДТРК, то це був би дуже великий ризик для створення НСТУ. Ми не змогли би реорганізуватися до кінця бюджетного року»,* — розповіла Наталія Степанова.

Ольга Куліш запевняла комісію з реорганізації, що все буде добре, колектив їй повірив, і на 1 грудня 2015-го всі працівники «Волині» перейшли до філії. Водночас на кількох ТРК/філіях, а саме Донецькій, Луганській, Дніпропетровській і Кіровоградській, на заваді процесу стали незавершені тендерні процедури, блокування рахунків Казначейством тощо.

Не забула комісія з реорганізації і про Кримську та Севастопольську компанії. Щоб виконати закон про Суспільне, в Києві було створено філії цих ТРК, а вирішення всіх майнових і кадрових питань перенесли на період після деокупації Криму.

Загалом великих проблем із переходом людей у філії не було, лише моменти, пов'язані з перебуванням співробітників у зоні АТО, на лікарняних або за кордоном. Усі працівники ДТРК, «Культури» та НРКУ переходили з повним соцпакетом, тобто із невикористаними відпустками. Але, як виявилось, найбільша **кількість невикористаних відпусток була на самій НТКУ** — 400 років на 1400 осіб!

Усе це в підсумку змусило комісію з реорганізації знову перенести строки завершення першого етапу — об'єднання під парасолькою НТКУ — із **30 листопада на 15 грудня**. Хоча генеральні директори ДТРК неодноразово зазначали, що варто процес об'єднання з НТКУ було би починати з початку бюджетного року, тоді багатьох проблем можна було б уникнути.

У наказах, які ухвалив Держкомтелерадіо,

йшлося також про забезпечення безперервності мовлення, про виконання держзамовлення, збереження майна, яке обліковується і має бути оцінене для створення статутного капіталу ПАТ «НСТУ», що передається актом передачі правонаступнику.

ЩО МАЛО БУТИ В ПЕРЕДАВАЛЬНОМУ АКТІ. І ЧИ НІЧОГО НЕ ЗАГУБИЛОСЯ ПІД ЧАС ПЕРЕДАЧІ

НТКУ розробила форму передавального акту й передала його на ДТРК. У ньому, зокрема, мала бути преамбула (пояснення, у зв'язку з чим проводиться реорганізація) й перелік усіх членів комісії. Передавальний акт — це, по суті, баланс, виведений на **30 листопада 2015 року**, в якому йшлося про те, що всі активи і зобов'язання мають передаватися правонаступнику. Мало бути: складено всі розшифровки балансу; активи (майно, земля) проінвентаризовано, всі заборгованості підтверджено актами звірки, складено переліки технічної документації, яка передавалася і яка архівувалася. Також мало бути передано реєстраційні документи, колективні договори, печатки й так далі. Сам передавальний акт невеличкий, але до нього додавалося багато додатків (документи перереєстрації на нерухоме майно, акти на право постійного користування земельними ділянками тощо). Цей передавальний акт мав бути підписаний усіма членами комісії і врешті-решт затверджений Держкомтелерадіо.

У підсумку Держкомтелерадіо мав своїм наказом затвердити передавальні акти кожної філії та центральних дирекцій. Потім Комітет мав наказом затвердити чергові зміни до Статуту НТКУ. І вже об'єднана НТКУ мала зареєструвати свій статут. У ДТРК було 10 днів на закриття юридичної особи, в НТКУ — 10 днів на реєстрацію статуту, лише після цього НТКУ могла передати документи на переоформлення ліцензій. Комісія з реорганізації планувала ці дії завершити до кінця бюджетного року.

Із вересня відбулося багато перевірок документів на всіх ДТРК. Члени комісії з реорганізації отримали документи, пов'язані з активами. Зокрема, було здійснено три інвентаризації

ДТРК (згідно з наказами Держкомтелерадіо, було створено комісії, які інвентаризували на місці). Перша — **31 серпня 2015-го**, вона дала можливість скласти переліки майна, необхідні для того, щоб розпочався конкурс його оцінки (це теж тривала процедура). **30 вересня** було здійснено ще одну інвентаризацію, бо треба було витримати термін до проведення конкурсу Фонду державного майна. Фонд держмайна провів відбір суб'єктів оцінної діяльності, яких залучали для визначення вартості необоротних активів державних телерадіоорганізацій та «Укртелефілму» для формування статутного капіталу ПАТ «НСТУ». У середині **листопада 2015-го** відбулося тристороннє підписання договорів на право проведення незалежної оцінки необоротних активів. Оцінку було проведено.

Чи міг хтось гарантувати, що все в передавальних актах і додатках до них було достовірним? У Держкомі запевняли, що всі необхідні документи в них є, відповідно до них можна буде виявити порушення. Наприклад, у Держкомтелерадіо за 2014 рік є звіт інвентаризації необоротних активів. Крім того, було надіслано інформацію про списане майно. Відповідно до постанови Кабміну, ДТРК та ДП «Укртелефілм» майно вартістю до 10 тис. грн мали право списувати самостійно, і протягом року списували те майно, яке на 100 % зношене й мало вже нульову вартість. Усе ж, що вартувало понад 10 тис. грн, мало списуватися комісією Держкомтелерадіо. У період реорганізації комісія уряду запитувала всі документи для контролю, вивчала, чи було щось списано без відома Комітету, чи списувалося щось таке, що мало цінність.

Приміром, було списано дискети, які самі по собі вже мали нульову вартість, а ось чи була цінною інформація на тих дискетах, невідомо.

Ще комісія з реорганізації анонсувала проведення великого туру по регіональних ДТРК, який мав початися в середині вересня, але на початок зими так і не стартував. Утім, від цієї ідеї члени комісії не відмовлялися.

Таким чином, **строки створення ПАТ «НСТУ» постійно переносилися**. Вже не йшлося про початок 2016 року.

У грудні вже було сформовано склад Наглядової ради Суспільного, члени якої почали на-

працьовувати проекти необхідних документів (положення про діяльність НР, положення про конкурс на посаду голови правління та членів правління, основні напрями діяльності, проект статуту тощо). Наглядова рада як орган могла вступити у свої повноваження після реєстрації юрособи ПАТ «НСТУ». Але щоб це сталося, мало завершитися оцінювання майна для створення ПАТ, а Кабмін мав затвердити Статут ПАТ «НСТУ».

На думку Олега Наливайка, найважливішим із того, що зроблено 2015 року в плані реформування державного на суспільне, стало те, що всі учасники процесу зрозуміли: реформа невідворотна. *«Нам вдалося переконати більшість працівників ОДТРК в перспективах суспільного»*, — сказав він у коментарі сайту «Суспільне мовлення». За його словами, цьому посприяла й постанова уряду, яка зняла обмеження на фонд заробітної плати НСТУ і за ініціативою прем'єр-міністра передала всі можливі функції управління і впливу Наглядовій раді. Також 2015-го відбулося значне збільшення покриття ФМ-мовлення ДТРК й перевиконання фінплану ОДТРК (нагадаємо, у 2015 році відбулися місцеві вибори). 2015 рік показав усім реформаторам, що окрім формальних питань треба більше уваги приділяти роз'яснювальній та іміджевій роботі, формуванню широкого запиту громадян на Суспільне та подоланні міфу, що НСТУ — це слабка ланка в інформбезпеці.

ВІДПОВІДАЛЬНИЙ № 2 —

Національна рада з питань телебачення і радіомовлення

Паралельно протягом 2015 року тривав процес, за який відповідала Національна рада з питань телебачення і радіомовлення — створення Наглядової ради НСТУ. Відповідно до ст. 8 Закону України «Про Суспільне телебачення і радіомовлення України», на Національну раду було покладено повноваження провести конференції з обрання членів Наглядової ради НСТУ від громадських організацій.

Нацрада на підставі внесених змін до закону про Суспільне внесла зміни й до свого регуляторного акта, яким визначався порядок проведення конференцій, та після громадського обговорення передала його на державну реє-

страцію до Міністерства юстиції. Після реєстрації розпочалася процедура обрання кандидатів до наглядового органу суспільного мовника. Нагадаємо, регуляторний орган уже намагався провести конференції в січні — лютому 2015 року відповідно до попереднього закону про Суспільне. Але тепер проведення конференцій довелося організовувати з початку, адже було внесено кілька важливих змін у цій частині. Зокрема, було змінено статус учасників конференцій (із ВГО на ГО), а також об'єднано дві сфери (освіти й науки) та додано сферу із забезпечення прав національних меншин.

Водночас Національна рада звернулася з листом до голови Верховної Ради Володимира Гройсмана із проханням вжити організаційних заходів для оперативного обрання членів Наглядової ради НСТУ від парламенту.

21 травня 2015 року регуляторний орган затвердив Порядок проведення конференцій громадських об'єднань та асоціацій, обрання членів Наглядової ради ПАТ «НСТУ» та припинення їхніх повноважень, який Мін'юст затвердив лише на початку липня.

9 липня Національна рада затвердила новий календарний план проведення конференцій громадських об'єднань і асоціацій для визначення складу наглядового органу НСТУ, також склад громадської комісії з питань проведення конференцій громадських об'єднань та асоціацій для обрання членів наглядової ради ПАТ «НСТУ». До громадської комісії включено 21 представника від громадських рад при Нацраді, Держкомтелерадіо, Міністерстві культури, Міністерстві освіти і науки, Міністерстві молоді і спорту, Міністерстві регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства, а також від консультативної ради при Уповноваженому Верховної Ради з прав людини. Громадська комісія була зобов'язана оцінювати відповідність громадських об'єднань та асоціацій, які виявили бажання взяти участь у конференціях з обрання членів Наглядової ради НСТУ, вимогам закону «Про Суспільне телебачення і радіомовлення України» та вносити свої рекомендації Нацраді.

Національна рада оголосила про прийом заяв громадських об'єднань та асоціацій на участь у конференціях для визначення наглядової ради НСТУ. До участі допустили об'єднання, які здійснювали основну діяльність в одній із таких сфер:

- освіти та науки;
- забезпечення прав національних меншин;
- фізичного виховання та спорту;
- журналістики;
- правозахисній;
- захисту інтересів дітей та молоді;
- творчій;
- місцевого самоврядування;
- захисту прав осіб з особливими потребами.

Упродовж 27 липня — 10 серпня до Національної ради подали документи 76 організацій, ще 57 уже були допущені до участі в конференціях під час попереднього етапу відбору. Загалом було понад 130 об'єднань, а допущено до участі — 117 громадських організацій.

Співголовами лічильної комісії конференцій стали члени Нацради Уляна Фещук і Сергій Костинський.

27 серпня Нацрада внесла зміни до календарного плану проведення конференцій із обрання Наглядової ради НСТУ, визначивши, що конференції громадських об'єднань і асоціацій відбудуться з 12 по 30 жовтня. Із 21 по 25 вересня

тривав прийом заяв від кандидатів (загалом 70) у члени Наглядової ради НСТУ.

Всі конференції крім однієї відбулися з першого разу. 19 жовтня учасники конференції у сфері забезпечення прав національних меншин не обрали свого представника в наглядовий орган суспільного мовника. Повторна конференція відбулася 15 грудня 2015 року, заявки на неї подали 53 ГО, а допущено було 32 об'єднання.

ЧЛЕНИ НАГЛЯДОВОЇ РАДИ, ОБРАНІ ГРОМАДСЬКІСТЮ

1

Олексій Панич,

від ГО освітян і науковців
(ГО «Науково-видавниче об'єднання
«Дух і Літера» в Шевченківському
районі м. Києва)

2

Володимир Бринзак,

від сфери фізичного виховання та
спорту, віце-президент Національно-
го олімпійського комітету,
президент Федерації біатлону

3

Євген Глібовицький,

від творчої сфери,
партнер агентства Pro.mova,
представник ГО «Форум видавців»

4

Тарас Шевченко,

від правозахисної сфери,
директор Інституту медіа права

5

Тетяна Лебедєва,

від медійних організацій,
почесна голова Незалежної асоціації
телерадіомовників

6

Наталя Скрипка,

від сфери захисту прав осіб із
особливими потребами, виконавча
директорка Всеукраїнського гро-
мадського об'єднання «Національна
асамблея інвалідів України»

7

Вадим Міський,

від сфери захисту інтересів дітей
та молоді, координатор експертних
груп Реанімаційного пакету реформ

8

Віктор Таран,

від сфери місцевого самоврядуван-
ня, представник Центру політичних
студій (нині «Ейдос»)

9

Дарія Карякіна,

від сфери забезпечення прав націо-
нальних меншин, заступниця голови
правління МГО «Інтернаціональний
союз»

ЧЛЕНИ НАГЛЯДОВОЇ РАДИ ВІД ДЕПУТАТСЬКИХ ФРАКЦІЙ ТА ГРУП

1

Лаврентій Малазонія

2

Віталій Портников

3

Сергій Таран

4

Володимир Яворівський

5

Тарас Аврахов

6

Ігор Хохич

7

В'ячеслав Козак

8

Світлана Остапа

Члени першого складу
Наглядової ради
від депутатських фракцій
та груп, яких замінили
у 2015 році

Андрій Шевченко

Микола Давидюк

Щодо парламентської квоти в Наглядівій раді, то першою виконала норми закону фракція політичної партії «Об'єднання "Самопоміч"», яка обрала своїм представником медіаекспертку, членкиню ГО «Детектор медіа» **Світлану Остапу**.

До кінця липня 2015 року всі фракції та групи обрали своїх представників до Наглядової ради НСТУ. Ними стали:

- **Лаврентій Малазонія** (від депутатської фракції «Опозиційний блок»), який до 2012 року очолював телеканал News One. Із жовтня 2013-го по грудень 2013 року, а також із лютого 2014-го до січня 2015 року керував продакшеном НІС та інформаційним мовлення «Інтера»;
- **Віталій Портников**, журналіст, ведучий «Еспресо TV» та «Радіо Свобода» (від депутатської фракції «Народний фронт»);
- **Сергій Таран**, політолог, співзасновник та голова правління Центру соціологічних та політологічних досліджень «Соціовимір», директор Міжнародного інституту демократій (від депутатської фракції «Блок Петра Порошенка»);
- **Андрій Шевченко**, який очолював програму «Рада: підзвітність, відповідальність, демократичне парламентське представництво», народний депутат кількох скликань (від депутатської фракції «Всеукраїнське об'єднання “Батьківщина”»);
- **Тарас Аврахов**, колишній генеральний директор Національної радіокомпанії України (від депутатської групи «Воля народу»);
- **Ігор Хохич**, голова ГО Всеукраїнського молодіжного руху «Відповідальність починається з мене» (від депутатської групи «Відродження»);
- **Микола Давидюк**, директор аналітичного центру «Політика» (від депутатської фракції «Радикальна партія Олега Ляшка»).

Але з **липня 2015-го** вже сталися певні ротації з об'єктивних і не зовсім причин. А саме: Андрія Шевченка, якого призначили послом України в Канаді, замінив народний депутат кількох попередніх скликань, колишній голова Співки письменників України **Володимир Яворівський**, а Миколу Давидюка з невідомих причин фракція Радикальної партії замінила на колишнього ведучого й автора програм «Українського радіо» **В'ячеслава Козака**.

Офіс Ради Європи в Україні пильно стежив за проведенням конференцій, на відміну від наших ЗМІ, які фактично залишили ці події поза своєю увагою. Нацрада весь процес активно висвітлювала на своєму сайті у спеціальній рубриці «Суспільне мовлення», а також проводила пряму трансляцію всіх конференцій. Нацрада на прес-конференції публічно представила новообраних членів Наглядової ради.

Ще одна місія Нацради, відповідно до Закону про суспільне мовлення, — переоформлення ліцензій державних мовників для суспільного. Національна рада з питань телебачення і радіомовлення із цим завданням впоралася. На позачерговому засіданні **27 листопада 2015-го** переоформила ліцензії Національної радіокомпанії України (НРКУ), державної телерадіокомпанії «Культура» та 28

обласних і регіональних державних телерадіокомпаній (ДТРК) на Національну телекомпанію України (НТКУ) в рамках реорганізації цих державних мовників на одного суспільного.

161 ліцензія, що належали 30 мовникам, відтепер перейшли у власність НТКУ, яка згодом мала стати суспільним мовником.

30 листопада НРКУ, «Культура» та всі ДТРК мали припинити своє існування як юридичні особи, але їхні ліцензії залишилися і трансляцію ніхто не припиняв. Замість ОДТРК в регіонах було створено філії НТКУ. Щоб уникнути безліцензійної діяльності, Нацрада до 30 листопада переоформила всі ліцензії телерадіокомпаній, що реорганізувалися в Суспільне.

Потім у зв'язку з тим, що термін затвердження передавальних актів було подовжено на два тижні (до 15 грудня), до рішення Нацради також бути внесені зміни стосовно дати анулювання ліцензій ДТРК.

За переоформлення ліцензій реорганізованих телерадіокомпаній НТКУ сплатила мінімальний ліцензійний збір, передбачений чинною Методикою розрахунку розмірів ліцензійного збору, — по 1378 грн (одна мінімальна зарплата станом на той момент) за кожну ліцензію.

2015 РІК: НТКУ ПІД ПРИЦІЛОМ КРИТИКІВ

2015 року ті, хто вважав, що «UA: Перший» — це і є вже Суспільне мовлення, вимагав від телекомпанії можливого й неможливого. Керівництво компанії й раніше зазначало, що, не чекаючи формального створення ПАТ «НСТУ», працюватиме над новим контентом, гідним Суспільного. Зокрема, після Революції гідності кардинально змінилися новини, вони стали збалансованими й перестали піарити владу (про що свідчили моніторинги ГО «Детектор

медіа»). Крім того, було запущено нові проекти (деякі за підтримки закордонних організацій і мовників): «Дебати PRO», «Зроблено в Україні», «Війна і мир», «Утеодин з Майклом Щуrom», «Подорожні», серіал «5 баксів.net», авторську програму Мирослави Гонгадзе Prime Time та інші. Канал повністю перезапустив сайт.

На «UA: Першому» було закрито близько 30 проектів, у тому числі ток-шоу Савіка Шустера та програми й концерти Михайла Поплавського.

Планувалося, що логотип «UA:» протягом року отримають усі центральні канали Суспільного та філії, але не автоматично. За словами генерального директора НТКУ Зураба Аласанії, його мали здобути ті, хто мовитиме, дотримуючись принципів Суспільного. У грудні 2015 року першою компанією, яка здобула префікс «UA:» до своєї назви, стала Сумська ОДТРК. *«Сумська ОДТРК перша з-поміж інших регіональних державних мовників довела, що новини можна робити чесно. Там нема закулиси, джинси. Це показали і моніторинги ГО “Детектор медіа”, і наші власні. Компанія зі 106 людей розуміє, навіщо вона працює, і розуміє суспільні цінності. Так працювати важко, але це можливо. Хотілось би, щоб на прикладі Сум решта регіонів зрозуміли, що це можливо, що ніхто не помере без грошей. Логотип — це ціннісна річ. Це не означає, що весь контент змінився, він нормальний по цінностях, але поки що не дотягує ані за картинкою, ані за змістом»,* — сказав Зураб Аласанія. Тоді навіть ніхто не припускав, що процес отримання логотипів розтягнеться на чотири роки. Наприкінці 2018 року ще не всі філії мають у логотипі префікс «UA:».

До кінця 2015 року штатна структура об'єднаної компанії залишилася незмінною як у частині кількості людей, так і в частині структури управління. Фактично на цей період об'єднана компанія зі своїми філіями цілком відбивала систему державного телерадіомовлення, яка існувала раніше. Багато в чому таке рішення пов'язане із системою фінансування бюджетних організацій, а також обмеженнями, що накладалися на НТКУ Трудовим кодексом. Керівництво НТКУ заявило, що відповідально ставиться до взятих зобов'язань перед співробітниками ОДТРК й дуже виражено під-

ходитиме до прав трудових колективів на місцях. Великих скорочень у 2015 році по системі державного мовлення не було, окрім 10 % на НТКУ — це майже 150 працівників; крім того з «UA: Першого» звільнялися журналісти й через низькі зарплати.

Проте вже з кінця грудня 2015-го почалися переговори з профспілковими організаціями щодо майбутньої оптимізації, виходячи з розмірів бюджетного фінансування, яке виділять на 2016 рік.

Керівництво зазначало, що в цілому по системі скорочення, ймовірно, мало охопити близько 30 %, при цьому фінальні цифри по регіональних компаніях різнилися б. У деяких філіях штатні розписи повністю відповідали як обсягам мовлення, так і зобов'язанням щодо власного виробництва, а в деяких можна було сміливо звільняти до 50 % персоналу, помітного падіння якості телепродукції, яка виробляється, глядач навіть не відчув би. Керівництво обіцяло, що підхід до скорочень буде індивідуальним і з чітким дотриманням законодавства в частині термінів повідомлення і виплат при скороченні. Таким чином, уже до 1 квітня планувалося отримати штатний розпис і кількість співробітників, які б відповідали виділеному фінансуванню і потребам об'єднаної НТКУ.

Представники Комісії з реорганізації виявили в компаніях «мертві душі», зарплатні картки яких керівники використовували як резервне джерело готівкових грошових коштів.

Планувалося до **15 грудня 2015 року** підписати передавальні акти між ДТРК, НРКУ, каналом «Культура» і філіями НТКУ, а також провести остаточні розрахунки з підрядниками в рамках тендерних договорів та казначейством. Після чого мали бути запущені остаточні процедури щодо юридичної ліквідації структур, які об'єднувалися з НТКУ. Члени комісії з реорганізації розраховували, що до кінця 2015 року буде завершено приєднання студії «Укртелефільм», а також оцінено вартість майна, що передавалося з областей на баланс НТКУ й мало увійти у статутний фонд майбутньої НСТУ.

Із січня 2016-го розпочався другий етап реформування, який мав завершитися створенням ПАТ «НСТУ».

Оприлюднений проект бюджету на 2016 рік

у частині фінансування суспільного мовника України свідчив, що коштів буде ще менше, ніж 2015 року. Нагадаємо, відповідно до п. 3 ст. 14 закону про Суспільне мовлення: *«Держава забезпечує належне фінансування НСТУ, яке передбачається окремим рядком у Державному бюджеті України та становить не менше 0,2 відсотка видатків загального фонду Державного бюджету України за попередній рік».*

Що це означало в реальних цифрах? Видатки загального фонду Державного бюджету України на 2016 рік у проекті визначені в обсязі **638 441 483,3 тис. грн**, тобто більше **638 млрд грн**. Згідно із профільним законом, держава зобов'язана була профінансувати НСТУ на суму **1 млрд 276 млн 883 тис. грн**. У реальності в бюджеті 2016 року в бюджетну програму на СМ заклали **632 млн 900 тис. грн**. Тобто фактично пропонували погодитися на суму, вдвічі меншу обов'язкової. І це при тому, що в 2015 році фінансування відповідної бюджетної програми склало в цілому по системі (НТКУ, канал «Культура», «Українське радіо» і ОДТРК) **705 млн 300 тис. грн**.

Жодних коштів на модернізацію основних фондів не було передбачено, технічний знос устаткування в деяких регіонах сягав 100 %, що робило практично неминучим аварійне припинення мовлення через технічні несправності. Ця ситуація та її можливі наслідки були чітко зафіксовані в акті перевірки Рахункової палати від **3 липня 2015 року**.

«UA: Перший» часто порівнювали із провідними комерційними телеканалами країни, але при цьому не враховували, що останні мають у рази більші кошти приватних власників, ніж мовлення єдиного каналу зі всеукраїнським покриттям. НСТУ ж, відповідно до закону про Суспільне мовлення, мало забезпечити функціонування 28 регіональних компаній зі своїм майном, будівлями і спорудами, із здебільшого цілодобовим мовленням.

ТЕХНІЧНИЙ СТАН РЕФОРМОВАНОЇ СИСТЕМИ ХИТКИЙ

Кілька разів реформатори підходили до визначення вартості переоснащення телекомпанії та регіональних філій, але зупинилися, бо

вирішили, що спочатку необхідно сформулювати завдання та кількість каналів мовлення (як для ТБ, так і радіо, і цифрових платформ).

Загалом на технічне переоснащення треба було від 12 до 70 млн доларів. Технічний директор НТКУ **Юрій Бойчук** про стан техніки всіх суб'єктів, на базі яких створюється ПАТ «НСТУ», зазначав:

- нової техніки немає в жодній компанії;
- більшість обладнання закуповувалася до 2007 року;
- все обладнання застаріло мінімум на два-три покоління;
- хронічне недофінансування призвело до використання непрофесійних та несистемних рішень;
- страшенний дефіцит та зношеність ІТ-обладнання;
- необхідно впроваджувати нові методи створення програм, із застосуванням сучасного обладнання.

«У нас є кілька проектів переоснащення НТКУ (без урахування програмних концепцій та без регіональних філій), вартість реалізації яких від 12 до 70 млн доларів. Ми не очікуємо фінансової підтримки від держави, на жаль. Тому всі наявні проекти виконуються тільки за рахунок грантодавців», — розповів пан Бойчук.

СТВОРЕННЯ МЕГААРХІВУ ТЕЛЕРАДІОПРОГРАМ

Комісія з реорганізації не забула і про створення спільного архіву. НТКУ та ДТРК мали безцінні архіви аудіовізуальної продукції радянського періоду, більша їх частина зберігалася на старих носіях. Касети розсипалися, а старі магнітофони, які могли їх оцифрувати, виходили з ладу. Єдиний спосіб зберегти архіви — якомога швидше їх оцифрувати.

На НТКУ запевняли, що мегаархів обов'язково буде створено. «Спільний архів» — саме так називалася робоча група, яка займалася розробкою цього проекту. Представники НТКУ, НРКУ, телеканалу «Культура» напроцьовували вимоги до довготривалого зберігання відеоматеріалів. Група врахувала рекомендації Європейської мовної спілки щодо опису ар-

хівів. Планувалося побудувати мережу локальних архівів (для кожної філії) та центрального архіву на базі великої стрічкової бібліотеки НТКУ (Oracle SL3000). Для доступу до архіву планували створити закритий сайт, на якому було би представлено опис та проксі-копії всіх відеоматеріалів усіх філій. Запланували також впровадження механізму отримання відео у високій якості для використання у виробництві програм або видачі в ефір. Останнім етапом мала стати публікація архівів у відкритому доступі в інтернеті у проксі-якості для перегляду глядачами та формування замовлень від професійних користувачів.

Була серйозна проблема з використанням бібліотеки НТКУ — система була куплена у 2010 році і вимагала професійного обслуговування від компанії-виробника. Через недофінансування обслуговування не виконувалося, система працювала в аварійному режимі й компанія шукала кошти, щоб виправити ситуацію.

На прохання Держкомтелерадіо було створено окремий проект для збору даних про архіви філій, а саме мінімальний перелік метаданих для текстового опису архівних матеріалів, створено веб-сайт із обмеженим доступом із можливістю ручного або пакетного введення даних.

Окрім цього в процесі реалізації перебував проект «Архів новин НТКУ», який створювався за допомогою Ради Європи. До сьогодні всі новинні відеоматеріали зберігалися на відеокасетах. Але вже на початку 2016 року НТКУ сподівалася отримати сучасний та зручний інструмент для роботи з архівом. Це був пілотний проект, який, по-перше, дозволяв створювати якісні новини для НТКУ, по-друге, відпрацювати всі питання використання у виробництві для центральних дирекцій та філій.

ФІНАНСОВЕ ЯРМО НТКУ — СТАРІ БОРГИ

На початок 2014 року загальна заборгованість і можливі втрати за судовими позовами, в яких НТКУ виступала відповідачем, становили суму понад **500 млн грн**. Це була фінансова прірва, з якої компанія вибиралася весь рік. Тривалі переговорні процеси, робо-

та юридичного та фінансового департаментів та підтримка Мінфіну дозволили знизити суму заборгованості вдвічі. За підсумками року були виграні суди на суму більш ніж 150 млн грн, здійснено реструктуризацію з більш ніж 20-мільйонним списанням сум заборгованостей перед ЕВУ (Європейський мовний союз). У підсумку НТКУ вирішила всі питання, пов'язані з погашенням багаторічної заборгованості перед Європейською мовною спілкою на суму понад 55 млн грн, заплатила всі поточні ліцензійні платежі за надання прав на трансляцію Олімпійських ігор 2014–2016 років, а також врегулювала правові взаємовідносини з операторами зв'язку щодо оплати їхніх послуг із трансляції телепрограм.

Було знайдено з Мінфіном компромісне рішення, яке ще мали оформити документально, щодо погашення заборгованості 1996 року за японським кредитом у сумі більш ніж 28 млн грн, який НТКУ брала на купівлю телевізійного обладнання та заборгованість за яким тривали роки ігнорувалася практично всіма керівниками НТКУ, що призвело до фактичного зростання цього боргу втричі (через падіння гривні).

Єдиним не врегульованим питанням у частині заборгованостей залишався судовий спір щодо боргу перед компанією Euronews на суму понад 10 млн євро, який наразі триває. Суд першої інстанції НТКУ наприкінці листопада 2015 року програла.

Також необхідно було терміново заплатити за послуги й доплатити за ліцензію «Олімпійських ігор 2016 року» в Бразилії, інакше грядучі не побачили би цих міжнародних змагань.

ЩО МОГЛО ПРИЗУПИНИТИ ПРОЦЕС СТВОРЕННЯ ПАТ «НСТУ»

Наприкінці 2015 року стало зрозуміло, що зупинити запущену реформу вже неможливо. Її можна було тільки загальмувати. Протягом останніх кількох місяців 2015 року все, що треба було робити уповноваженим державою представникам, робилося. Водночас нові ідеї часто стикалися зі старою закостенілою нормативною базою, яку намагалися змінити, а це завжди не просто й довго. Призупинити

процес могло: недофінансування з бюджету; не врегульованість ситуації із заборгованістю перед Euronews; зростання розцінок на трансляцію; слабка комунікація учасників процесу, про що неодноразово зазначали генеральні директори ОДТРК; створення статуту, в якому треба поєднати норми законів про ПАТ «Національна суспільна телерадіокомпанія України» і про публічні акціонерні товариства; затримка з підписанням урядом Статуту НСТУ тощо.

Важливо було, щоб реформа Суспільного мовлення стала популярною і знаковою не тільки для міжнародних партнерів, але і для народу України. Не менш важливо було, щоб влада не тільки на словах підтримувала реформу, а й на ділі, щоб не вводила НТКУ-об'єднану в злиденне існування й не обрізала їй визначений законом про Суспільне бюджет.

На кінець 2015-го були розроблені проекти документів, на підставі яких мало працювати ПАТ «НСТУ», Наглядова рада, ревізійна комісія тощо. Зокрема, станом на 1 грудня був напрацьований проект статуту НСТУ, який треба було ще оприлюднити для публічного обговорення. Була тільки слабка спроба обговорити проект Статуту невеликою кількістю учасників на круглому столі «Регіональний вимір Суспільного мовлення України, інтеграція у міжнародний ціннісний простір», який відбувся 24 листопада 2015 року в Києві. Експертка Ради Європи **Ів Саломон** цей проект розкритикувала. А оскільки Статут ПАТ «НСТУ» мав затверджувати Кабмін, то його ще мали узгодити всі зацікавлені міністерства й відомства, а це теж потребувало часу.

Крім того потрібно було комусь ще працювати проекти таких документів, як положення про Наглядову раду, редакційний статут, положення про конкурс із обрання голови та членів правління; положення про правління НСТУ; положення про ревізійну комісію НСТУ та інші.

ПРОГРАМНА КОНЦЕПЦІЯ НСТУ

Окрім інших питань робоча група на НТКУ займалася також і розробкою програмної концепції НСТУ, відповідальною за цю ділянку роботи була заступниця генерального директора Дар'я Юровська.

У травні 2015-го Дар'я Юровська презентувала коротку схему проекту програмної концепції. Повний текст концепції не оприлюднювався. Відповідно до проекту, загальнонаціональні телеканали «UA: Перший» повинен був стати універсальним, а «Культура» — нішевим, тематичним. Ці канали мали різне покриття й мовили в різний спосіб: «UA: Перший» мав аналогове і цифрове мовлення, а «Культура» — супутникове. «Ми плануємо створити два потужні, загальнонаціональні наземні телеканали, що відрізнялися би не стільки тематикою скільки часом доставки та способами подання інформації», — зазначила на робочій групі Дар'я Юровська.

За її словами, Перший канал стратегічно розробляється як платформа, призначена для трансляції live – подій, новин та іншого контенту, що відноситься до інформаційного мовлення, а також програм, присвячених аналізу та прогнозам по гарячих слідах. Стратегія для другого каналу — відтерміновані рефлексії, ґрунтовний аналіз, освіта в широкому сенсі (наука, культура для всіх вікових категорій).

Відповідно до проекту, запропонованого командою генерального директора НТКУ Зураба Аласанії, загальні вимоги до контенту обох каналів такі:

- неупереджена, перевірена інформація;

- дискусії, що мають на меті пошук рішення;
- програми з доданою вартістю, що надихають та підтягують глядача;
- освіта в широкому сенсі (медійна, соціальна, ціннісна, пряма) для дітей та дорослих;
- будь-які меншини потребують не однієї окремої програми чи програм, спеціально створених для них, а можливості бути представленими в інформаційному полі як невід'ємна частина єдиного суспільства;
- копродукшен у найширшому розумінні (з аудиторією, зі всіма/між всіма складовими НСТУ).

На думку Дар'ї Юровської, формуючи сітку й контент для двох своїх каналів, НСТУ має керуватися не окремими форматами, а різним за динамікою, наповненням кожного з них.

А саме «UA: Перший» це:

- новини,
- живі трансляції,
- аналітика,
- розслідування,
- документалістика факту,
- щоденні та підсумкові ток-шоу.

Плани були грандіозні. Зокрема розширена програмна концепція передбачала:

- запровадження ранкового інформаційного шоу,

Дар'я Юровська

- десять випусків загальнонаціональних новин щодня по буднях,
- доповнення палітри окремими новинними випусками, присвяченими спорту, міжнародним подіям, щоденним випуском економічних новин,
- розвиток прямиоефірної авторської лінійки у вечірньому праймі,
- запровадження власної програми розслідувань,
- створення двох нових форматів, присвячених реформам в Україні,
- розвиток лінійки ток-шоу,
- створення щоденної програми, присвяченої подіям у регіонах країни,
- запровадження нових програм у форматі спеціальний репортаж та factual documentary.

У перехідний період телеканал «UA: Перший» повинен був збільшити частку інформаційного мовлення в загальному ефірі, почати запровадження нових інформаційних форматів та розвивати співпрацю з регіональними мовниками.

В ефірі каналу «UA: Культура», який на той момент мовив лише на супутнику і в кабелі, мали бути:

- життя,
- широка документалістика,
- культура, мистецтво,
- музика,
- освіта (дорослі й діти), глибокі дискусії.

У перехідний період канал «Культура» мав збільшити частку відображення життя суспільства в загальному ефірі, поступово відходити від нішевого програмування, зосередженого лише на мистецтві, та розвивати співпрацю з регіональними мовниками.

Обидва телеканали Суспільного мали анонсувати один одного, як прямо, так і опосередковано. Передбачалося можливе вироблення контенту одночасно для обох каналів на одну тему, але різного формату. Наприклад, міжпрограмний продукт на першому каналі є мікроверсіями циклу документальних фільмів, що йдуть на другому каналі.

Верстка сітки мала відбуватися таким чином, щоби другий канал не забирав аудиторії в першого, і навпаки.

Згідно з ідеєю творців цієї програмної концепції, аудиторії мали об'єднатися в певних точках ефіру. Як приклад — загальнонаціональні новини о 21:00, включно зі спортом, можуть виходити одночасно на обох каналах. При цьому програми, що передують новинам на першому та другому каналі, повинні збирати для інформаційного випуску різну аудиторію.

За словами Дар'ї Юровської, на відміну від багатьох країн світу, створення українського суспільного мовника відбувається в умовах жорсткої конкуренції з великою кількістю потужних та високопрофесійних приватних телеканалів, радіостанцій та нових медіа. І в цій конкуренції розгалужена система телерадіокомпаній у регіонах — це чи не найсильніша сторона суспільного мовника: жодне комерційне мовлення не може дозволити собі такого широкого представництва.

Завдяки регіональним мовникам Суспільне могло виконувати одне з найважливіших своїх завдань — бути скрізь, де є громадяни України. Відповідно до запропонованого робочою групою проекту програмної концепції, регіональні компанії мали відображати індивідуальність тієї частини країни, в якій вони працюють; мати можливість обговорювати саме ті питання, що є важливими для різноманітних спільнот усередині кожного регіону. Але базові принципи, на яких існуватиме Суспільне, залишалися б однаковими для кожного підрозділу, кожного журналіста, режисера, оператора та будь-якого співробітника компанії, де б він не працював, це — незалежність та професійність.

Проект програмної концепції передбачав, що у власному виробництві регіональні компанії концентруватимуться не на кількості, а на якості. Загальна концепція робочої групи передбачала:

1 ВЛАСНЕ ВИРОБНИЦТВО

- інформаційне регіональне мовлення: новини (включно зі стратегією співпраці з районами області), прямі трансляції подій, вечірні прямиоефірні програми по буднях, ранкові інформаційно-розважальні формати;

- проекти про життя громади: на кожному з регіональних каналів — власне щотижневє соціальне ток-шоу, присвячене самостійній діяльності громад, та програма, що розповідатиме про важливі історії з життя регіону, які не потрапляють до новин (формат компанії могли обирати самостійно);
- унікальний контент: кожна з регіональних компаній повинна визначитися, в чому вона найсильніша — в когось є потужні документалісти, хтось добре працює з молодіжним контентом, хтось має програми музичні чи культурні, які не соромно показати на весь світ. На цьому тлі розвивався би обмін та копродакшен усередині Суспільного, ці ж програми зберігатимуть індивідуальність кожного з регіональних мовників.

2 ЯКІСНИЙ КОНТЕНТ ДЛЯ ВСІХ МОВНИКІВ

- відкриття архівів національних теле- та радіокомпаній: об'єднання ресурсів дасть можливість усім партнерам користуватися спільними здобутками, щоб урізноманітнити мовлення й додати до власних програм інший якісний контент;
- загальні права на придбаний контент: можливість використовувати сторонній продукт, права на який раніше були придбані або отримані лише для однієї телекомпанії;
- широкий копродакшен усередині суспільного мовлення: щоденні прямоефірні проекти, циклові програми, спецпроекти.

Основна увага в перехідний період повинна бути зосереджена на:

- підвищенні якості ключових програм інформаційного мовлення регіональних мовників (зокрема, за допомогою тренінгів);
- впровадженні єдиних стандартів інформаційного мовлення (моніторинг як усередині системи, так і незалежними експертами та громадськістю);
- запровадженні пілотного копродакшену.

Спільне виробництво, на думку творців проекту програмної концепції, дозволить запровадити й підтримувати якість мовлення, а

також єдині стандарти всередині суспільного мовника.

Були також запропоновані варіанти спільного виробництва:

- прямоефірне щоденне (співпраця в рамках інформаційного мовлення — новини, ток-шоу тощо, а також створення окремої програми за участі всіх партнерів);
- прямоефірне — спецпроекти (телемости, трансляції);
- проектне циклове (документальні програми, дитячі програми, освітні програми тощо), робота однією командою від ідеї до постпродакшену;
- проектне одноразове (непрямоефірні спецпроекти);
- жанрові хаби (виробництво окремого типу програм однією з регіональних станцій для всіх каналів мовника).

Також передбачалося, що суспільний мовник у майбутньому щороку (або раз на півроку) мав би загальний якірний великий всеукраїнський проект, який тривав би кілька місяців, у якому були б задіяні всі партнери.

У відборі пілотних проектів копродакшену, на думку розробників концепції, треба зосередитися на прямоефірному інформаційному мовленні як найважливішій складовій, бо саме якісне наповнення допоможе майбутньому суспільному мовнику завоювати довіру громадян.

Такий підхід, з одного боку, дозволив би Суспільному надати глядачеві повну, об'єктивну й широку картину того, що відбувається в країні. Комерційні мовники, зазвичай, мають у найбільших містах країни лише корпункти, що складаються з журналіста, оператора й іноді водія. У більшості випадків ці корпункти працюють лише на новини, подаючи окремі сюжети, та час від часу роблять прямі включення з місця подій. У суспільного ж мовника було 26 окремих осередків, які мають власні студії для роботи з гостями та аудиторією.

Таким чином, до обговорення важливих питань в ефірі Суспільного постійно була би підключена вся країна (аудиторія в студіях по всій Україні, учасники подій), а коло експертів буде істотно розширено (зараз часто обмеже-

не тими людьми, які постійно перебувають у Києві або можуть приїхати спеціально на програму).

Аби розпочати цю роботу, ще до формального об'єднання, робоча група планувала запустити пілотний проект співпраці з однією чи кількома регіональними ТРК. Це дало б можливість відпрацювати всі незрозумілі питання, технічні проблеми та зробити процедуру об'єднання та співпраці більш зрозумілою для всіх партнерів, що складають суспільне мовлення.

В якості пілотного проекту пропонувалося розпочати співпрацю між новинами та прямоефірними ток-шоу. А також почати розробку спеціального формату, який давав би можливість щодня бачити події в розрізі регіонів. Це щоденна інформаційно-аналітична програма тривалістю від 24 хвилин до години, яка виходила б на національному рівні по буднях у вечірній прайм-тайм. Планувалося, що для проекту щодня одночасно були б задіяні студії, ведучі та журналісти одразу кількох регіонів країни.

МІЖНАРОДНА СПІВПРАЦЯ Й ДОНОРСЬКА ДОПОМОГА НТКУ

Серед основних міжнародних партнерів НТКУ, допомога яких була й залишається одним із ключових чинників для здійснення подальшого стабільного процесу трансформації державних телерадіокомпаній на НСТУ, є Європейська мовна спілка, суспільні мовники Європи та США, Офіс Ради Європи в Україні, Представництво ЄС в Україні, Deutsche Welle Akademie (Німеччина), Internews Networks (США), MyMedia та данські мовники DR та TV2, BBC Media Action (Великобританія), Фонд розвитку ЗМІ / Посольство США, Японське агентство міжнародного співробітництва (JICA) та ін.

Ольга Седова,
(раніше Офіс Ради Європи в Україні,
нині Посольство Швеції в Україні)

Давід Стулик,
прес-аташе ЄС в Україні

Від європейських суспільних та мовників США НТКУ отримувала в 2015 році програмний контент, зокрема, від німецьких мовників MDR та BR, литовського (LRT), естонського (ERR), грузинського (GBP), сербського (RTS), данського (DR) тощо. Велися переговори щодо отримання контенту суспільного мовника США (PBS) та з Чеським телебаченням (СТ).

За цю діяльність в НТКУ відповідала заступниця директора НТКУ Вікторія Романова. НТКУ тісно співпрацювала з Офісом Ради Європи в Україні в рамках спільних програм: «Впровадження європейських стандартів в українському медійному середовищі» та «Зміцнення інформаційного суспільства в Україні». Зокрема, НТКУ виступала співорганізатором міжнародних публічних конференцій та круглих столів, які були публічними платформами для обговорення як досягнень, так і проблем, пов'язаних зі створенням суспільного України. Також у рамках цієї співпраці була проведена публічна презентація нового медіабренду — Національної суспільної телерадіокомпанії України. Кампанія включала серію промороликів, ID-трейлерів та промофільм, які були присвячені історії створення нового бренду. Також НТКУ отримала станцію озвучування та дублювання програмного контенту, Avid Pro Tools, що давало можливість переходу на нові сучасні технології. Досі озвучування та дублювання виконувалося в лінійному режимі, на аналогових магнітофонах, що сповільнювало процес виробництва та спотворювало якість фонограм.

Крім того, Європа підтримала такі спільні проекти: «Створення архіву для виробництва інформаційних програм» та «Розробку нового сайту НТКУ (з трансформацією на сайт НСТУ)».

Завдяки Раді Європи НТКУ отримала можливість вивчити свою аудиторію в рамках проекту «Дослідження контенту телеканалу «UA: Перший»». Вивчення рівня знання, сприйняття та розуміння СМ в Україні, його важливості для суспільства, сприйняття телеканалу «UA: Перший» як частини СМ в Україні стало метою другого проекту «Дослідження методом телефонного опитування знання про Суспільного мовника».

Фундаментальним проектом з огляду на охоплення та втілення основних напрямів

із трансформації НТКУ на НСТУ став проект «Підтримка побудови суспільного мовлення України, процесу реорганізації державних телерадіокомпаній та створення НСТУ» у співпраці та за підтримки Deutsche Welle Akademie (Німеччина). Завдяки цьому проекту мала бути розроблена нормативно-правова база для забезпечення інституційної складової створення НСТУ, а також креативні рішення для ідентифікації нового бренду, успішна промокампанія з підвищення пізнаваності нового бренду НСТУ, яка мала привернути увагу населення країни до «UA: Першого».

Для стратегічного розвитку НТКУ/НСТУ фундаментальним був проект «Створення цифрового мультимедіа ньюзруму НСТУ», розроблений у співпраці з данськими експертами DR та TV2 DK та компанією MyMedia, метою якого було виведення НСТУ в лідери на ринку України з інформаційних технологій та інформаційного програмного контенту й новин. Проект — надзвичайно важливий і потребував міжнародних інвестицій та підтримки для його реалізації. За однією інформацією, мультимедіа ньюзрум НСТУ мали створити 2016 року, за іншою — за іншою ніхто не хотів інвестувати в державну компанію, якою залишалася НТКУ в 2015 році, інвестори хотіли дочекатися реєстрації юридичної особи суспільного мовника.

Одним із головних пріоритетів міжнародної діяльності на 2016 рік для НТКУ мав стати розвиток співпраці з Японським агентством міжнародного співробітництва — JICA. У результаті навчального візиту до Японії представників НТКУ в квітні 2015 року було розпочато переговори щодо започаткування спільної роботи над проектом технічного облаштування студії НТКУ. Протягом року тривали експертні консультації української та японської сторін щодо наступних кроків з імплементації проекту. Проект JICA спрямований на створення умов для повноцінного виробництва форматних програм НСТУ, зокрема, ток-шоу різної тематики.

Важливим партнерами в напрямі оновлення програмного контенту НТКУ стали Internews Networks (США) та BBC Media Action (Великобританія). Зокрема, в рамках співпраці з Internews Networks (США) реалізовано низку проектів щодо підтримки створення ново-

го телевізійного контенту: ділова щотижнева програма «Перша шпальта», яка інформувала населення України про найважливіші події в економіці, бізнесі та на фінансових ринках доступною мовою; інформаційні проекти «Національні дебати» — про позачергові президентські та парламентські вибори (травень, жовтень 2014-го); телемарафон «Україна завтра» — спеціальний проект, присвячений достроковим парламентським виборам; «Дебати PRO» — публічний дискусійний майданчик телевізійного формату, де головна роль належала аудиторії, а не ведучим чи експертам.

Залучення молодіжної аудиторії до перегляду контенту НСТУ та отримання довіри молодого глядача шляхом надання нового контенту на нових платформах стали можливими в рамках проекту «Створення першого Українського

молодіжного веб-серіалу 5baksiv.net, виробництва «UA: Перший» (4 серії по 8 хв. — перший етап, 34 серії по 8 хв. — другий етап) у співпраці з BBC Media Action (Великобританія).

Разом із Фондом Розвитку ЗМІ / Посольство США було розроблено проект, завдяки якому мало бути створено технічну платформу для виробництва інформаційного контенту — національних та міжнародних новин. Мета проекту — підвищення виробничих стандартів, придбання комплексу програмного забезпечення та обладнання для мобільного корпункту міжнародної служби новин НСТУ.

У зв'язку із хронічним недофінансуванням НТКУ постійно шукала нових міжнародних партнерів, зацікавлених у побудові суспільного мовлення України відповідно до найкращих міжнародних практик.

ЧАСТИНА 3

РЕФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНИХ ТЕЛЕРАДІОКОМПАНІЙ НА СУСПІЛЬНЕ МОВЛЕННЯ ТРИВАЄ

2016-й РІК ФІНАНСУВАННЯ

У держбюджеті-2016 на бюджетну програму «Виробництво та трансляція телерадіопрограм для державних потреб», за якою 2016 року мав фінансуватися майбутній суспільний мовник — Національна телекомпанія України (включно із приєднаними до неї Національною радіокомпанією України, державною телерадіокомпанією «Культура», а також 28 обласними і регіональними державними ТРК), було закладено 746 млн 945,3 тис. грн. Це на 141 млн 48,7 тис. грн менше, ніж у держбюджеті-2015.

У підсумку на НТКУ та філії (колишні ДТРК) з державного бюджету на 2016 рік було виділено 655,55 млн грн.

Із цих коштів 65,4 % (429,46 млн грн) було розподілено на заробітну плату з нарахуваннями, 22,6 % (147,56 млн грн) — на трансляцію телепрограм, 5,2 % (34,92 млн грн) — на оплату комунальних послуг, 3,8 % (24,63 млн грн) — на здійснення міжнародної діяльності (включно з придбанням ліцензійних прав та витратами на висвітлення Олімпійських ігор-2016), 3,0 % (19,89 млн грн) — на виробництво телепрограм та утримання приміщень.

Середня заробітна плата у першому півріччі 2016 року становила 3 683,7 грн. В НТКУ та філіях було 7862,75 посад. У другому півріччі відбулося скорочення, після якого залишилося 7059,75 посад і, відповідно, заробітна плата зросла до 4259,7 грн.

У 2016 році продовжилася боротьба за повноцінний бюджет мовника. Зокрема, члени парламентського Комітету з питань свободи слова та інформаційної

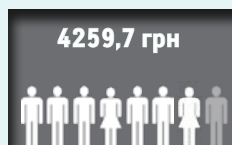
Середня зарплата

I півріччя

до скорочення
7862,75 посад

II півріччя

після скорочення
7059,75 посад

Ліцензійний обсяг

ТБ

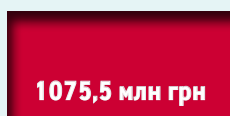
ВСЬОГО ліцензійний обсяг

Забезпеченість у видатках

згідно з Законом України «Про Суспільне телебачення і радіомовлення України» про фінансування НСТУ у розмірі 0,2% видатків загального фонду Державного бюджету України за попередній рік.

Планується відповідно до закону, 0,2%

за загальним фондом

Затверджено кошторисом на 2016 рік

за загальним фондом

Забезпеченість потреби у видатках

згідно з вимогами Закону України «Про Суспільне телебачення і радіомовлення України» про фінансування НСТУ у розмірі 0,2% видатків загального фонду Держбюджету за попередній рік та проекту кошторису на 2016 рік (загальний фонд).

1793,21 млн грн

Замовляли на 2016 рік в проєкті

36,6%

Затверджено кошторисом на 2016 рік (за загальним фондом)

60%

0,2% видатків загального фонду Державного бюджету України за попередній рік на фінансування НСТУ – 60% від необхідної потреби коштів

політики ухвалили окреме рішення, що в Держбюджеті на 2017 рік на Суспільне мовлення має бути передбачене фінансування в повному обсязі, а саме — 0,2 %, відповідно до закону про СМ. Вітчизняні громадські організації, міжнародні структури, політики та експерти неодноразово виступали із заявами про неприпустимість недофінансування.

ЕПОПЕЯ 3 «УКРТЕЛЕФІЛЬМОМ»

Саме через спротив студії «Укртелефільм» було загальмовано процес реформування й не було створено юридичної особи Суспільного мовника 2016-го.

У **січні 2016-го** Держкомтелерадіо відповідними наказами затвердив передавальні акти ДТРК (крім Кримської та Севастопольської ДТРК, які йшли за окремою процедурою, та ДП УСТФ «Укртелефільм», яке саботувало процес реорганізації). «Укртелефільм» став єдиним із 31 суб'єкта реформування, який не здійснив жодних кроків для приєднання до НТКУ. У зв'язку з цим Держкомтелерадіо в грудні 2015 року звернувся до правоохоронних органів із проханням вжити заходів, спрямованих на виявлення та припинення вказаних правопорушень та притягнення винних осіб державного підприємства УСТФ «Укртелефільм» до відповідальності.

На «Укртелефільмі» нехтували виконанням закону про СМ, постанови Кабміну, яка передбачала створення єдиного суб'єкта ПАТ «НСТУ», та наказом Держкомтелерадіо. Відповідно до постанови було створено ліквідаційну комісію, яка мала реорганізувати ДП «Студія “Укртелефільм”» і передати його до структури Суспільного. Однак ліквідаційній комісії не було надано доступ до документів і печатки.

Це питання було розглянуто на засіданні парламентського Комітету з питань свободи слова та інформаційної політики 17 лютого 2016 року. Члени Комітету звернулися до МВС та Генпрокуратури щодо саботажу реформи керівництвом ДП «Студія “Укртелефільм”» та вирішили провести виїзне засідання.

25 лютого 2016 році Комітет свободи слова на виїзному засіданні (першому в цьому скликанні парламенту), яке відбулося у приміщенні студії «Укртелефільм», розглянув питання щодо саботажу реформи Суспільного мовлення в Україні. Одноголосно було прийняте рішення про зміну складу ліквідаційної комісії на студії «Укртелефільм» та швидке розблокування процесу створення ПАТ

Будівля Укртелефільму

Виїзне засідання
Комітету свободи слова
25 лютого 2016 року

«НСТУ». Крім того, роботу Держкомтелерадіо в ліквідації цієї проблеми було визнано недостатньою.

На засіданні були присутні семеро парламентарів **Вікторія Сюмар, Дмитро Стеценко, Олександр Сочка, Юрій Павленко, Григорій Шверк, Ольга Червакова, Олександр Опанасенко** (тобто був кворум), а також гендиректор НТКУ **Зураб Аласанія**, голова Держкомтелерадіо **Олег Наливайко**, комісія Держкомтелерадіо з реорганізації майже в повному складі, слідча у справі блокування передачі документів і печатки голові ліквідаційної комісії «Укртелефільму», члени колективу студії, чоловіки в камуфляжній формі, журналісти й ін.

Знайти консенсус щодо розблокування створення ПАТ «НСТУ» виявилось непросто. Члени колективу перед парламентарями підкреслили, що стовідсотково підтримують закон про створення Суспільного мовлення й навіть бачать свою участь у рамках цього закону. Водночас вони вимагали спочатку виплатити їм фінансову компенсацію, яку прописали у трудовому договорі (а це були значні кошти). Враховуючи те, що студія давно не знімала фільмів, було дивно з їхнього боку вимагати додаткову компенсацію.

Голова Комітету свободи слова Вікторія Сюмар під час засідання наголосила на відповідальності посадовців «Укртелефільму» перед законом. *«Якщо зараз ми не знайдемо компромісу в цьому питанні, тоді в нас буде тільки один варіант — подавати відповідні заяви до МВС та прокуратури щодо притяг-*

нення до відповідальності всіх тих посадових осіб, які в даному випадку не виконують закон України», — застерегла від поглиблення конфлікту Сюмар.

Позицію колективу «Укртелефільму» озвучив экс-перший заступник гендиректора «Укртелефільму» Віктор Аніщенко, який представив саботаж реформи як *«конфлікт, який утворився між трудовим колективом і чиновниками Держкомтелерадіо та НТКУ»*, звинувачував нову голову ліквідаційної комісії на «Укртелефільмі» Олену Любченко, абсолютно забувши, що всього цього могло й не бути, якби попередній голова ліквідаційної комісії гендиректор Віктор Петренко виконав покладені на нього обов'язки, реформувавши студію та об'єднавши її з НТКУ. Нагадаємо, Олена Любченко була призначена головою ліквідаційної комісії «Укртелефільму» після того, як Віктор Петренко протягом трьох місяців не впорався із завданням.

Віктор Аніщенко також розповів і про два житлові будинки, збудовані на території «Укртелефільму» згідно з інвестиційним договором і щодо майнових прав на які тривали суди в різних інстанціях. Зокрема про те, що колектив студії хоче передати понад 10 квартир сім'ям загиблих воїнів АТО. Для цього, очевидно, й були запрошені чоловіки в камуфляжній формі. *«Якщо буде прийняте рішення, що студія має бути ліквідована, то робіть це по закону, є люди, з якими ви повинні розрахуватися. Ніякого саботажу тут немає, єдина вимога — дотримуйтесь чинного законодавства. Слава*

Віктор Аніщенко

Чоловіки в камуфляжній формі, які брали участь у засіданні Комітету свободи слова, представляли кілька громадських організацій

Україні!» — патріотично завершив свій спіч Віктор Аніщенко.

Голова Держкомтелерадіо Олег Наливайко відкинув звинувачення у злочинних схемах і запевнив — Держкомтелерадіо, проводячи цю реформу, керується двома чіткими документами: законом про Суспільне мовлення і постановою Кабміну. *«Я двічі зустрічався з колективом, ми пропонували працівникам перевестися до філії. 28 юросіб цей шлях уже пройшли, крім колективу «Укртелефільму».* Ми вважаємо, що в рамках НСТУ може бути творча перспектива для «Укртелефільму», — сказав він, нагадавши, що у ПАТ «НСТУ» головним акціонером буде держава.

Чоловіки в камуфляжній формі, які брали участь у засіданні Комітету свободи слова, представляли кілька громадських організацій. Вони сказали, що не є екстремістами і не мають стосунку до ситуації, яка склалася на «Укртелефільмі». З'ясувалося, що з ними познайомився заступник гендиректора студії (пан Аніщенко), запропонував кілька квартир учасникам АТО і запросив на виїзне засідання комітету. Звісно, вони хотіли отримати ці квартири, але, очевидно, пан Аніщенко забув їм сказати, що навколо цього майна тривають багаторічні судові процеси.

Вікторія Сюмар назвала квартири каменем спотикання, який висить на ший Суспільного, й наголосила, що від квартир не може залежати доля суспільного мовлення. Депутати, звертаючись до колективу, наголосили: «Укртелефільм» — це важлива база для створення

українського телепродукту, студія має працювати на Україну й виробляти український продукт, це для неї завдання № 1.

Вимоги колективу були прості: зберегти робочі місця, виплатити заробітну плату й компенсації, гарантувати майбутній розвиток та зйомки фільмів. Якщо конкретніше, то працівники студії хотіли: виплати компенсацій за невикористані відпустки, виплати 12 посадових окладів матеріальної допомоги за 2015 рік на підставі рішення трудового колективу й Колективного договору, тексту якого не надавали комісії з реорганізації, виплати одного окладу (чорнобильцям — трьох окладів) працівникам, які не давали згоди на істотну зміну умов праці. Також лунали заяви членів колективу про те, що всі квартири, які студія повинна отримати відповідно до інвестиційного договору, є власністю колективу. Але у співробітників не було відповіді на питання, з яких коштів здійснювати ці виплати, тому що прибуток від основної діяльності студія перестала отримувати багато років тому.

Представників колективу хвилювало, чи не зменшаться в них зарплати після перетворення на філію НТКУ; вони заявили, що керівництво НТКУ з ними не зустрічалось. Цю заяву спростував перший заступник гендиректора НТКУ **Олександр Харебін**, нагадавши про зустріч із колективом 30 листопада 2015 року, на якій було роздано новий штатний розпис із прописаними заробітними платами. *«У нас на НТКУ зарплати в середньому 2300. А ваші заробітні плати за той період, що ви не виробили жод-*

ного фільму, а лише здавали держмайно в оренду, становили 10–12 тис. грн. Із 78 чоловік у штаті студії працює лише 14, решта в неоплачуваних відпустках. Перехід із ДП в бюджетну установу триває із суворим дотриманням трудового законодавства. Відповідно, ми вас беремо голих-босих, я кажу це сміливо, і гарантуємо роботу на суспільному мовнику. І закликаємо керуватися законом по факту ліквідації компанії», — сказав Олександр Харебін, окремо зупинившись ще й на питанні житлових квартир «Укртелефільму». За його словами, всі гроші й майно студії перейдуть на баланс НТКУ. НТКУ не може його продати чи приватизувати. Колективу пообіцяли, що все, що вони зароблять на здачі в оренду приміщень, буде йти до спецфонду, звідки й будуть фінансуватися зарплати.

Олександр Харебін назвав капітуляцією нездатність держави взяти під контроль власне державне підприємство, яке, за його словами, стало «тимчасово окупованою територією студії “Укртелефільм”».

Народні депутати зазначали, що дуже важливо дійти консенсусу і що квартири не мають стати на заваді того, про що багато років мріє суспільство. А також що якщо б на студії було ефективне керівництво, тоді, можливо, тут був би збудований не житловий будинок із приватними інвесторами на території «Укртелефільму», а нова сучасна студія.

Члени Комітету проголосували за те, що Держкомтелерадіо має змінити склад ліквідаційної комісії із допущенням членів колективу.

Держком дуже оперативно змінив склад комісії, але це не змінило ситуації. На «Укртелефільмі» продовжували саботувати реформу.

Врешті це спонукало народних депутатів зареєструвати у Верховній Раді проект змін до Закону «Про Суспільне телебачення і радіомовлення в Україні» в частині порядку приєднання «Укртелефільму» до ПАТ «НСТУ». Це рішення однозначно мало розблокувати процес створення Суспільного, вирішення проблеми фактично переносилося на пізніший термін.

Комітет свободи слова підтримав проект, внесений Григорієм Шверком. 17 травня 2016 року Верховна Рада ухвалила закон «Про внесення змін до Закону України “Про Суспільне телебачення і радіомовлення” (щодо порядку приєднання ДП “Українська студія телевізійних фільмів “Укртелефільм”)». Цей закон включив державне підприємство «Українська студія телевізійних фільмів “Укртелефільм”» із першого етапу реформування державних мовників на Суспільне і приєднавав його на другому етапі вже до утвореної юридичної особи ПАТ «НСТУ» у формі публічного акціонерного товариства «Укртелефільм», 100 % акцій якого також мали належати державі.

Але не тільки це стало каменем спотикання. Нерухомість, яка побудована на державній землі і є державною власністю, не давала спокою багатьом, зокрема й тим, хто жодного стосунку до трудового колективу студії не мав. Цим опікувалися правоохоронні органи, справи вирішувалися в судах.

Григорій Шверк,
народний депутат
України

3 квітня 2016 року Київський апеляційний господарський суд задовольнив апеляційну скаргу ТОВ «Сілтек ЛТД» на рішення Господарського суду м. Києва від 26 січня 2016 року у справі № 910/1941/14 за позовом Української студії телевізійних фільмів «Укртелефільм» до ТОВ «Сілтек ЛТД» та ПАТ «Міжнародна інвестиційна компанія «Інтерінвестсервіс»» про визнання інвестиційного договору та довіреності недійсними.

Як виявилось, й Генеральна прокуратура України не володіла інформацією щодо житлових будинків на території ДП «Українська студія телевізійних фільмів «Укртелефільм»». ГПУ не змогла надати у відповіді на запит юриста Інституту медіа права **Ігоря Розкладая** інформацію стосовно наданих працівникам Генпрокуратури службових квартир у цих будинках.

Питання реорганізації «Укртелефільму» залишалося найбільш проблемним, і без його вирішення реорганізацію не можна було завершити. Тому остаточну дату створення юридичної особи Публічного акціонерного товариства «Національна суспільна телерадіокомпанія» (ПАТ «НСТУ») спрогнозувати було важко.

Оскільки керівництво ДП «Укртелефільм» саботувало рішення комісії з реорганізації вже після виїзного засідання Комітету свободи слова, вирішення цього питання також перейшло до суду. Якби на ДП «Укртелефільм» були допущені органи контролю для перевірок, то на 31 березня можна було би скласти переда-

вальний акт і на цю ж дату призначати оцінку майна, а в квітні розпочинати процедуру погодження проекту Статуту ПАТ «НСТУ». Багато хто сподівався на цей оптимістичний сценарій після виїзного засідання Комітету. Але органи контролю не були допущені на студію, колектив грудьми затуляв вхід.

11 липня 2016 року відбулося засідання Вищого господарського суду за касаційною скаргою прокурора і представників студії «Укртелефільм» щодо скасування постанови апеляційної інстанції і щодо того, щоб залишити в силі рішення першої інстанції на користь «Укртелефільму». Вищий господарський суд ухвалив рішення на користь студії. Ця справа стосується заяви «Укртелефільму» щодо визнання незаконним договору, підписаного між «Інтерінвестсервісом» і ТОВ «Сілтек ЛТД». Відповідно до цього договору, компанія «Інтерінвестсервіс» незаконно передала згідно з інвестиційним договором компанії ТОВ «Сілтек ЛТД» 80 квартир, які належали ДП «Укртелефільм». Студія подала позов і виграла в першій інстанції. А потім апеляційна інстанція залишила позов «Укртелефільму» без задоволення.

Але вже **6 вересня** голова Держкомтелерадіо Олег Наливайко повідомив на пресконференції, що отримав заочне рішення Індустріального районного суду міста Дніпропетровська про те, що фінансова компанія «Еверест» наклала арешт на майно «Укртелефільму». Тобто нескінченні багаторічні суди тривали.

Ігор Розкладай,
медіаюрист

Для пришвидшення реформи Олег Наливайко призначив генеральним директором студії «Укртелефільм» Сергія Омельчука, Віктор Петренко звільнився у вересні.

14 вересня 2016 року Кабмін на черговому

засіданні вніс зміни до постанови № 567 «Деякі питання утворення публічного акціонерного товариства “Національна суспільна телерадіокомпанія України”» від 5 серпня 2015 року, вивівши студію «Укртелефільм» за рамки першого етапу.

РЕФОРМУВАННЯ — АКТИВНА ФАЗА

Усіх, хто займався реформою, цікавило, коли завершиться реорганізація державних на суспільного мовника. За 2015 рік було зроблено левову частку роботи зі створення суспільного мовника в Україні. І оптимісти думали, що решту дій вдасться завершити до 1 квітня 2016 року. На жаль, ця решта розтяглася більше ніж на рік. Набір факторів, із яким довелося зіткнутися на цьому шляху, складно було передбачити навіть досвідченим у державному управлінні людям. Це й саботаж чиновників, і в'язкі бюрократичні процедури, й опір системи, і розчарування співробітників тощо.

Нагадаємо, з вересня по грудень 2015 року було зроблено неймовірне: проведено всі процедури з об'єднання всіх суб'єктів, які, згідно із законом, мали увійти до НСТУ (а їх близько 30 окремих юридичних осіб!). Було також оцінено активи об'єднаної компанії, на підставі якої міг бути сформований статутний фонд суспільного мовника. Далі мав розпочатися процес корпоратизації, завершення якого очікувалося до кінця березня 2016-го. Дві проблеми, які зупинили завершення цього процесу, — це кримські дирекції та «Укртелефільм».

Паралельно потрібно було запустити процедуру дооцінювання активів компаній, які увійшли в НТКУ (об'єднану). Далі подати на узгодження статут ПАТ «НСТУ» і низку документів (порядок обрання голови правління, положення про наглядову раду та правління тощо), оприлюднити повідомлення для кредиторів/кредиторів і ще багато важливої й невідкладної юридичної та організаційної роботи.

Крім того, у Міністерства фінансів не було розуміння, як фінансувати те, що не передбачено бюджетом на цей рік, адже бюджетна програма виділялася під НТКУ й там не було ані слова про НСТУ. Під питанням було, чи захочуть народні депутати вносити зміни до Держбюджету-2016 і перерозподілити кошти на НСТУ фактично наприкінці бюджетного року. Тому 1 січня 2017 року все частіше почало звучати як найбільш реалістична дата фактичного запуску й повноцінного початку роботи суспільного мовника України.

Звісно, за наявності політичної волі всіх гілок української влади всі зазначені процеси можна було завершити набагато швидше.

Чинна на той момент нормативна база, як і сама процедура реорганізації, не передбачали обов'язкових перевірок органами фінансової інспекції компаній, які приєдналися до НТКУ. В рамках закриття компаній фіскальні та інші органи контролю перевіряли тільки за формальними ознаками діяльність бюджетних організацій, тому особливих порушень там не могло бути виявлено.

Регіональні ОДТРК, Національна радіокомпанія та канал «Культура» вчасно і в повному обсязі виконали всі процедури й розпорядження з об'єднання. Передавальні акти всіх компаній, за винятком кримських, були підписані, й наразі почалися процедури зняття їх із обліку й подальшого закриття як окремих юридичних осіб. НТКУ стала фактично об'єднаною державною медіакорпорацією,

що складалася з 28 регіональних філій, яка вела мовлення за понад 160 ліцензіями, включаючи регіональні, національні теле- й радіоканали. Керівництво цієї медіакорпорацією здійснювалося з Києва і вона задихалася від браку фінансування й суперечливого бюджетного законодавства.

15 січня 2016-го Держкомтелерадіо видав 28 наказів про передавальні акти ТРО, після чого вони почали вносити до держреєстраторів пакети документів про зняття юридичної особи з реєстру.

Усі ТРК, які, згідно із законом про Суспільне, мали увійти до складу ПАТ «НСТУ», крім кримських, оформили відповідні пакети документів і проходили протягом 2016 року зняття з реєстру як окремі юридичні особи. Держкомтелерадіо двічі звертався до Казначейства щодо рахунків кримських компаній, фінансування було припинено ще в 2014 році, але питання їх закриття не вирішувалося через анексію Криму. Через затягування закриття рахунків кримські компанії, як і «Укртелефільм», на той момент теж випали з процесу реформування.

Після того, як усі суб'єкти, що об'єднувалися з НТКУ, здали би передавальні акти до Держкому, він мав затвердити Статут НТКУ в новій редакції, в якому зазначив би правонаступництво НТКУ за всіма активами, зобов'язаннями і правами юридичних осіб, що приєдналися відповідно до закону, і видати відповідний наказ щодо перетворення НТКУ на ПАТ «НСТУ».

Цей наказ про перетворення мав реєструватися в держреєстратора, після чого відводився мінімальний двомісячний термін для заявлення вимог кредиторів. Лише після цього (в разі закінчення оцінки майна й визначення статутного капіталу, а також затвердженого статуту) можна було реєструвати юридичну особу ПАТ «НСТУ». Це були неймовірно складні завдання в умовах вітчизняної бюрократії, які ускладнювалися війною, окупацією та анексією територій. Прецедентів такого перетворення Україна не мала.

Проект Статуту, відповідно до постанови уряду, мав готувати Держкомтелерадіо. Інші документи, необхідні для роботи ПАТ «НСТУ», — акціонер. Кого Кабмін визначить акціонером — також залишалося таємницею до кінця 2016 року. Дехто вважав, що ідеальним акціонером ПАТ «НСТУ» був би сам Кабінет Міністрів у зв'язці з Міністерством фінансів як розпорядником коштів, тим більше, що саме від Мінфіну залежав обсяг фінансування НСТУ.

Усі необхідні для початку роботи НСТУ документи можна було подавати в пакеті разом із проектом статуту або окремо після затвердження статуту. Все залежало від того, хто буде акціонером ПАТ «НСТУ». Якщо Кабмін визначив би себе акціонером, то всі положення, які мав затверджувати акціонер, треба було подати на затвердження уряду пакетом разом зі статутом. Якщо ж акціонером було би визначено інший орган, то ці положення затверджувалися б розпорядчими документами цього міністерства чи відомства. Тоді їх пакетом до Кабміну подавати було не обов'язково. І цей пакет документів також потрібно було готувати. Над проектами цих документів активно працювали медіаюристи разом із членами Наглядової ради, яка як орган управління до реєстрації юридичної особи ПАТ «НСТУ» ще не була легітимізована.

Лише після реєстрації юридичної особи ПАТ «НСТУ» Комісія з цінних паперів мала зареєструвати в реєстрі наглядову раду, яка одразу почала працювати як орган управління й отримала би повноваження щодо проведення конкурсу на голову правління тощо.

На початку 2016 року мало хто вірив, що весь цей список завдань вдасться виконати.

Найбільше губилися в цьому процесі працівники тих державних мовників,

Прес-конференція з нагоди 2-річчя ухвалення Закону про суспільне мовлення

що мали перетворитися на суспільне. Вони про це постійно заявляли і просили прояснити ситуацію. Проте не всі керівники філій готові були їм пояснювати, що відбувається. Тому громадська організація «Детектор медіа» за підтримки Ради Європи в рамках проекту «Зміцнення свободи медіа та створення системи суспільного мовлення в Україні» розробила пам'ятку про покрокове перетворення НТКУ на ПАТ «НСТУ».

Що важливо було знати працівникам філій НТКУ про процес створення Суспільного мовлення:

- перший етап завершиться тоді, коли 30 юридичних осіб припинять реєстрацію у статусі ДТРК (станом на 1 серпня 2016-го ще шість телерадіокомпаній Кіровоградська, Луганська, Івано-Франківська, Севастопольська, Кримська ОДТРК та Національне радіо цього не зробили);
- перший етап завершиться тоді, коли буде внесено останні зміни до Статуту НТКУ і всі ДТРК припинять свої юридичні особи. Після цих змін Держкомтелерадіо видасть наказ про перетворення НТКУ на ПАТ «НСТУ». Також Держкомтелерадіо мав затвердити план заходів із перетворення НТКУ на ПАТ «НСТУ»;
- у подальших кроках мав бути визначений розмір статутного капіталу ПАТ «НСТУ». Кабмін мав затвердити Статут ПАТ «НСТУ» та визначити уповноваженого, який буде управляти корпоративними правами держави (акціонера);
- акціонер мав затвердити положення про Наглядову раду та положення про правління. Наглядова рада на першому засіданні мала обрати керівництво НР (голову, заступника і секретаря) та оголосити конкурс на голову правління. Також Наглядова рада мала затвердити положення про обрання голови та членів правління НСТУ і за результатами конкурсу (три місяці) обрати голову правління, за поданням голови — членів правління;
- Верховна Рада мала ухвалити Держбюджет на 2017 рік з окремим рядком

КРОК №

1

Припинення ДТРК

Припинення ДТРК як юридичних осіб і переоформлення їх майнових прав (перереєстрація авто, нерухомого майна, земельних ділянок тощо) на правонаступника – НТКУ. Станом на 11 липня припинено 23 із 30-ти юридичних осіб. Строки: оптимістичний прогноз – до кінця липня 2016 року.

КРОК №

2

«Укртелефільм»

6 червня 2016 року вступив в силу закон, яким введено «Укртелефільм» за рамки першого етапу реформування. Спочатку буде створено ПАТ НСТУ, а потім до нього приєднають ПАТ «Укртелефільм». Кабмін має прийняти постанову про внесення змін до постанови КМУ № 567 та постанову про перетворення «Укртелефільму» в ПАТ «Укртелефільм».

КРОК №

3

Статут НТКУ

18 квітня 2016 року підписано оновлений статут НТКУ. Затверджено правонаступництво НТКУ 28 ДТРК, передавальні акти по яких були затверджені 15 січня 2016 року. Після затвердження передавальних актів по Кримській ДТРК, знову вноситься зміни до Статуту НТКУ.

КРОК №

4

Коли і чим завершиться перший етап реформування

Перший етап завершиться тоді, коли будуть внесені останні зміни до Статуту НТКУ і всі ДТРК припинять існувати як юридичні особи. Після прийняття змін до постанови КМУ № 567, Держкомтелерадіо видасть наказ про перетворення НТКУ в ПАТ НСТУ. Наказом Держкомтелерадіо буде створено Комісію з перетворення НТКУ в ПАТ НСТУ та затверджено її персональний склад. Також, Держкомтелерадіо має затвердити план заходів з перетворення НТКУ в ПАТ НСТУ. Строки: оптимістичний прогноз створення ПАТ НСТУ - 4 місяці з дати реєстрації в Єдиному держреєстрі наказу Держкомтелерадіо про перетворення НТКУ.

КРОК №

5

Речові права і скорочення

Оформлення речових прав і створення ПАТ НСТУ – це паралельні процеси (НТКУ 10 років не може оформити землю). Під час першого етапу відбулося 10% скорочення у всіх ДТРК. Станом на 1 липня скорочено 840 робочих місць, штатна чисельність на сьогодні складає 7 140 працівників.

КРОК №

6

Розмір статутного капіталу

Має бути визначений розмір статутного капіталу ПАТ НСТУ – ринкова оцінка майна НТКУ + ДТРК (крім майна, що лишилось на окупованих територіях). Організацію проведення оцінки майна здійснює Фонд держмайна.

КРОК №

7

Акціонер ПАТ НСТУ

Кабмін має затвердити Статут ПАТ НСТУ та визначити уповноваженого управляти корпоративними правами держави (акціонера). Акціонером може бути:

- Кабінет Міністрів України,
- Міністерство економіки,
- Держкомтелерадіо,
- Міністерство культури,
- Міністерство інформаційної політики,
- інше міністерство.

КРОК №

8

Випуск акцій ПАТ НСТУ

Акціонер та голова комісії з перетворення НТКУ в ПАТ НСТУ мають забезпечити реєстрацію і подальші заходи, пов'язані з випуском та збереженням акцій.

КРОК №

9

Перші кроки Наглядової ради

Акціонер має затвердити Положення про Наглядову раду та Положення про правління. Наглядова рада на першому засіданні має обрати голову Наглядової ради, заступника і секретаря та оголосити конкурс на голову правління. Наглядова рада затверджує Положення про обрання голови та членів правління НСТУ і Положення про ревізійну комісію. За результатами конкурсу (3 місяці) Наглядова рада обирає голову правління, за поданням голови - членів правління. Наглядова рада обирає ревізійну комісію. Паралельно триває процес створення редакційних рад.

КРОК №

10

Перехід людей

Наглядова рада встановлює умови та розмір оплати праці працівників НСТУ (затверджує тарифну сітку). Правління затверджує структуру та штатний розпис НСТУ та погоджує штатний розпис дочірніх підприємств. У встановленому порядку документи щодо зміни умов праці працівників ПАТ НСТУ доводяться до профспілок і проводиться процедура переведення людей. Можливо деякі категорії посад будуть виставлені на конкурс. Під час цього етапу можливе скорочення чисельності.

КРОК №

11

Фінансування ПАТ НСТУ

До січня 2017 року Верховна Рада має ухвалити Держбюджет на 2017 рік з окремим рядком фінансування ПАТ НСТУ (0,2%), тому ПАТ НСТУ необхідно зареєструвати до прийняття бюджету.

Підготовлено ГО «Детектор медіа» в рамках проекту Ради Європи «Зміцнення свободи медіа і створення системи суспільного мовлення в Україні».

ДЕТЕКТОР MEDIA

ПРОЦЕС СТВОРЕННЯ СУСПІЛЬНОГО МОВЛЕННЯ

Що важливо знати працівникам філій НТКУ

фінансування ПАТ «НСТУ» (0,2 %), тому юридичну особу ПАТ «НСТУ» необхідно було зареєструвати до прийняття бюджету.

Під час першого етапу відбулося 10 %-ве скорочення у всіх ДТРК. Станом на **1 липня 2016** року по всій системі скорочено 840 робочих місць, штатна чисельність після скорочення була 7140 працівників.

У вересні виявилось, що якщо всі державні ТРК не припинять свої юридичні особи до кінця місяця, то створення Суспільного мовлення знову могло розтягнутися на цілий рік. Проблеми виникли із припиненням Луганської, Кримської і Севастопольської ДТРК та НРКУ. Якщо би Державний комітет із питань телебачення і радіомовлення України до 20 вересня не видав наказ про перетворення НТКУ на ПАТ «НСТУ», тоді Суспільне мовлення з'явилося як мінімум у другому кварталі 2017 року.

Медійні громадські організації виступили з цього приводу зі зверненням до голови Комітету Вікторії Сюмар і закликали Комітет із питань свободи слова та інформаційної політики невідкладно розглянути питання про проблеми створення НСТУ.

«На жаль, сьогодні виникла критична ситуація, що загрожує в черговий раз відкласти запуск суспільного мовлення в Україні на невизначений термін», — заявили медійні ГО, нагадуючи, що створення суспільного мовлення є одним із найважливіших медійних зобов'язань України перед Радою Європи та Європейським Союзом.

Автори звернення вказали: попри те, що зміни до закону «Про Суспільне телебачення і радіомовлення України» щодо порядку приєднання державного підприємства «Українська студія телевізійних фільмів “Укртелефільм”» були ухвалені ще 17 травня 2016 року, Кабінет Міністрів України досі не затвердив відповідних змін до Постанови № 567 «Деякі питання утворення публічного акціонерного товариства “Національна суспільна телерадіокомпанія України”» (ПАТ «НСТУ»), що регулює порядок перетворення державної компанії на суспільного мовника.

Без затвердження відповідних змін до урядових документів Держкомтелерадіо не зможе затвердити наказ про перетворення Національної телекомпанії України (НТКУ) на ПАТ «НСТУ», наголосили автори звернення. Для забезпечення можливості вчасного завершення процесу фінансової оцінки майна та складення передавального акту, відповідний наказ мав бути виданий уже до 20 вересня 2016 року. *«Таким чином, затягування із затвердженням необхідних змін може призвести до того, що запуск суспільного мовлення в Україні з початком 2017 року так і не відбудеться»,* — застерегли громадські організації.

У зв'язку з цим вони закликали Комітет невідкладно розглянути питання стану та проблем створення НСТУ на своєму засіданні, запросивши до участі представників Кабінету Міністрів України, Держкомтелерадіо, відповідальних за впровадження реформи, а також представників НТКУ, членів наглядової ради суспільного мовника, представників міжнародних та громадських організацій.

Голова Держкомтелерадіо Олег Наливайко вважав, що фіскальна служба загальмувала реформу суспільного мовлення не спеціально, а через бюрократичні та процедурні проблеми, які були і в інших ОДТРК. Фіскалі говорили, що оскільки неможливо провести аудит на тимчасово окупованих та анексованій території, то вони й не можуть дати добро на припинення юросіб чотирьох компаній.

Члени наглядової ради НСТУ, Держкомтелерадіо й НТКУ **20 вересня 2016** року зустрілися з головою Державної фіскальної служба Романом Насіровим, який за-

певнив їх у максимальному сприянні реформи Суспільного мовлення в рамках чинного законодавства. Законний шлях було знайдено і справа зрушила з місця.

Начальниця управління внутрішнього аудиту Держкомтелерадіо Наталія Степанова зазначала, що зняття з реєстру як самостійних юридичних осіб Луганської, Кримської, Севастопольської телерадіокомпанії і Національної радіокомпанії залежить лише від фіскальних органів. Наприклад, Луганська ТРК підписала план реорганізації, але він досі не впроваджується фіскальними органами.

Кримська ж і Севастопольська телерадіокомпанії не працювали з 2014 року. *«Ми звернулися до головного управління фіскальної служби з проханням, обґрунтовуючи нормативні документи, зняти застереження щодо закриття цих компаній, оскільки вони звільнені від податкової перевірки. Тобто нема чого перевіряти, майно залишилося на анексованій території, фінансування припинилося ще в 2014 році, по суті, це пустушки, але Дніпровська районна фіскальна служба дивиться на головне управління. А головне управління каже, щоб зверталися до Дніпровської фіскальної служби. Тобто перекидають м'яч з одного боку поля на інший»*, — сказала Наталія Степанова. За її словами, податкова і не виходить на перевірку, і не пише Держкомтелерадіо листа про те, що вона погоджується зняти обмеження без перевірки.

Наталія Степанова також пояснила ситуацію з Національною радіокомпанією, яка мала дві земельні ділянки. *«Оскільки кошторис фінансування Національної радіокомпанії з 1 січня 2016-го не існує, тому за ці земельні ділянки сплачує податок філія, на яку перетворилася компанія. Але переоформлення державного акту — це тривалий процес, оскільки переоформлюється державний акт через рішення сесії міської ради. Ми не можемо вплинути на міську раду, коли і на який місяць вона планує розгляд цього питання. Податки сплачуються вчасно. А податкова відмовляється закрити Національну радіокомпанію без переоформлення. Крім того, податковій потрібно провести доперевірку земельного питання за травень — серпень. Співробітники податкової Шевченківського району кажуть, що в них дуже щільний графік перевірок і вони не можуть цю перевірку провести навіть камерально»*, — сказала пані Степанова.

За її словами, якщо до 20 вересня ці чотири компанії не будуть зняті з реєстру й Держкомтелерадіо не видасть наказу про перетворення, тоді Фонд державного майна не зможе вчасно здійснити оцінку майна. І якщо Держкомтелерадіо до кінця вересня не видав би проект постанови про затвердження статуту ПАТ «НСТУ», тоді ця постанова навряд чи була би затверджена Кабінетом Міністрів у грудні. Погодження — тривалий етап: шість міністерств і відомств повинні були висловити свою думку щодо статуту.

Крім того, якщо би фіскальні органи не зняли з реєстру як самостійні юридичні особи ці чотири компанії, тоді терміново довелося б відкривати другу бюджетну програму, яка би передбачила фінансування НТКУ на перший квартал 2017-го, а фінансування на ПАТ «НСТУ» було би передбачено з другого кварталу 2017 року. Це все було дуже ризиковано для реформи, та лише так можна було зняти ризик нефінансування, тобто всі співробітники НТКУ та філій отримали би заробітні плати і не було би зірвано підготовку до «Євробачення».

Члени наглядової ради Національної суспільної телерадіокомпанії України звернулися до прем'єр-міністра України Володимира Гройсмана у зв'язку із ситуацією, яка склалася в процесі створення ПАТ «НСТУ», зазначивши, що якщо прем'єр-міністр не втрутиться, то реформа буде заблокована щонайменше ще на рік.

ЗВЕРНЕННЯ

Наглядової ради Національної суспільної телерадіокомпанії України до Прем'єр-міністра України Володимира Гройсмана

Шановний пане Прем'єр-міністре!

Члени Наглядової ради Національної суспільної телерадіокомпанії України (ПАТ «НСТУ») висловлюють Вам повагу і звертаються до Вас у зв'язку з украї тривожною ситуацією, яка склалася в процесі створення ПАТ «НСТУ».

У 2014 році Україна на виконання своїх зобов'язань перед Радою Європи, а також із метою забезпечення інформаційних прав своїх громадян розпочала перетворення державного мовлення на суспільне мовлення європейського типу. Попри всі перешкоди, це перетворення, здавалося б, уже майже вийшло на фінішну пряму. Проте **останнім часом склалася ситуація, яка ставить всю цю реформу на межу зриву**, — внаслідок чого створення суспільного мовлення в Україні може бути знову відкладено, щонайменше на рік.

Щоби суспільне мовлення в країні запрацювало з 1 січня 2017 року, вже мало бути завершено процес припинення юридичних осіб колишніх державних телерадіокомпаній (ДТРК, ОДТРК). Утім, цей процес залишається в підвищеному стані, оскільки Державною фіскальною службою досі не знято заперечення в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань відносно Національної радіокомпанії України (ДФС у Шевченківському районі міста Києва), ДТРК «Крим» та Севастопольської РДТРК (ДФС у Дніпровському районі міста Києва). Більше того, за нашою інформацією, ДФС у Дніпровському районі міста Києва, заперечуючи припинення державної реєстрації вищевказаних юридичних осіб, 14 вересня письмово поінформувала Голову відповідних комісій із реорганізації про те, що вирішення питання зняття заперечень виходить за межі її компетенції. Своєю чергою, Головне управління ДФС міста Києва, наразі не відреагувавши на відповідне звернення письмово, усно поінформувало Голову комісії, що таке рішення має бути прийнято за місцем обліку платників податків, тобто ДФС Дніпровського району міста Києва. Таким чином, **органи ДФС не можуть визначитися з власною компетенцією і посилаються одне на одне, тим самим блокуючи весь процес суспільної важливої реформи, перебіг якої постійно моніториться представництвом Ради Європи в Україні**.

Ми вважаємо, що такі дії ДФС не лише не приносять користі державі, але й тягнуть за собою необґрунтовані втрати її репутаційні ризики для України. Тому **ми просимо Вас взяти під особистий контроль** завершальний етап цієї реформи, щоби з початку 2017 року в Україні нарешті запрацював незалежний суспільний мовник.

Припинення юридичних осіб вищезгаданих державних мовників мусить відбутися не пізніше кінця вересня поточного року. Якщо цього не станеться, Держкомтелерадіо не матиме правових підстав для прийняття рішення про перетворення Національної телерадіокомпанії України (НТКУ) на ПАТ НСТУ, що, своєю чергою, унеможливить проведення Фондом державного майна впродовж 2016 року незалежної оцінки майна для визначення розміру статутного капіталу суспільного мовника і — як наслідок — призведе до неможливості затвердження Урядом статуту ПАТ НСТУ. Тож Уряд не зможе забезпечити, починаючи з 1 січня 2017 року, гарантоване конституційне право понад 7 тисяч працівників НТКУ на отримання заробітної плати за передбаченою проектом державного бюджету на 2017 рік бюджетною програмою фінансування ПАТ НСТУ. Це й означатиме зрив реформи та перенесення запуску суспільного мовлення в Україні принаймні на рік. Ми переконані, що цього не можна допустити.

Для забезпечення постійного урядового контролю за завершальним етапом створення в Україні суспільного мовлення **просимо Вас розпорядитися про створення спеціальної робочої групи під головуванням профільного віце-прем'єра й доручити цій групі в найкоротші терміни розробити план-графік завершального етапу реформи, з визначенням відповідальних щодо кожного пункту плану**, а також контролювати ситуацію в поточному режимі й оперативно вирішувати будь-які проблеми, що виникатимуть.

У питанні такої суспільної ваги, якому приділяють стільки уваги наші європейські партнери, Україна не має права схити. Віримо у Ваше розуміння й сподіваємося на Вашу підтримку.

Члени Наглядової ради НСТУ: Тарас Аврахов, Володимир Бринзак, Євген Глібовицький, Дарія Карякіна, В'ячеслав Козак, Тетяна Лебедева, Лаврентій Малазонія, Вадим Миський, Світлана Остапа, Олексій Панич, Віталій Портніков, Наталія Скрипка, Віктор Таран, Сергій Таран, Ігор Хохич, Тарас Шевченко, Володимир Яворівський.

ЩО ЗРОБИЛО ДЕРЖКОМТЕЛЕРАДІО 2016 РОКУ ДЛЯ ТОГО, ЩОБ ВИКОНАТИ ЗАКОН ПРО СМ

Держком упродовж 2016 року залишався органом управління НТКУ. Колегія Держкомтелерадіо **29 березня 2016 року** розглянула питання «Про стан виконання заходів щодо перетворення НТКУ на ПАТ «НСТУ»».

На колегії повідомили, що Держком здійснив низку заходів для перетворення НТКУ на ПАТ «НСТУ», а саме затвердив 28 передавальних актів балансових рахунків, матеріальних цінностей, активів та зобов'язань суб'єктів, які реорганізуються шляхом приєднання до НТКУ, затвердив паспорт бюджетної програми, це розблокувало можливість отримання бюджетних надходжень та проведення розрахунків НТКУ та філіями; оновив склад комісії з реорганізації ДП «Студія «Укртелефільм»» тощо. Також на засіданні колегії наголосили, що без оптимізації структури об'єднаної НТКУ не буде підвищення ефективності управління об'єднаною системою НТКУ по завершенню першого етапу перетворення.

Генеральний директор НТКУ Зураб Аласанія на колегії зауважив, що не можна вимагати від НТКУ зробити за кілька тижнів те, що не робилося роками й мало бути зроблено давно, а саме: оптимізувати структуру, узаконити земельну ділянку та будівлі НТКУ тощо.

Колегія розглянула також питання про затримку виплати заробітної плати працівникам філій НТКУ. Голова Держкому Олег Наливайко на колегії зазначив, що у створенні Суспіль-

ного мовлення залишилося пройти останній дюйм. Він роз'яснив, чому виникли проблеми із фінансуванням філій НТКУ. *«Раніше ми планували, що 1 квітня 2016 року буде створено ПАТ «НСТУ». І хотіли передати цій юридичній особі всю систему фінансування. У нас були сумніви в кадровому потенціалі НТКУ, чи зможуть вони в такий короткий термін професійно виконувати всі функції розпорядника коштів. Потім на засіданні уряду ми погодилися передати це НТКУ зараз, враховуючи інтереси людей, яким заборгували зарплати. Якби у нас було завдання ліквідувати, то ми б уже давно це зробили, але в нас є завдання реформувати, і ми саме в такий спосіб створюємо ПАТ «НСТУ»», — додав Олег Наливайко.*

Колегія Держкомтелерадіо ухвалила рішення визнати стан перетворення НТКУ на Суспільне задовільним. Головам комісії з реорганізації державних ТРО було доручено в тижневий термін забезпечити припинення юросіб у держреєстраторів. Управління внутрішнього аудиту та телебачення і радіомовлення мали постійно контролювати роботу комісії з реорганізації ДП «Укртелефільм»; голова комісії з реорганізації ДТРК «Крим» та Севастопольської РДТРК Сергій Омельчук мав невідкладно подати на затвердження голові Держкомтелерадіо передавальні акти балансових рахунків, матеріальних цінностей, активів та зобов'язань суб'єктів, що реорганізуються, до НТКУ.

Олег Наливайко і Богдан Червак,
перший заступник
голови Держкомтелерадіо

Колегія також вирішила, що НТКУ до 15 квітня 2016 року має вжити заходів щодо приведення умов ліцензій у частині впорядкування відрізків радіомовлення НТКУ у відповідність до погоджених Держкомтелерадіо сіток мовлення у FM, УКХ-ЧМ та проводовій радіомережі шляхом внесення відповідних змін до ліцензій на радіомовлення. А до 22 квітня 2016 року забезпечити розробку та подання на затвердження Держкомтелерадіо проекту оптимізованої структури та штатного розпису НТКУ, а також забезпечити переоформлення в установленому порядку речових прав на передане в оперативне управління майно та земельні ділянки, на яких воно було розташоване.

Крім того, колегія доручила управлінню розвитку інформаційної сфери та європейської інтеграції забезпечити розробку та супровід нормативно-правового акта щодо затвердження Статуту ПАТ «НСТУ». Контроль за виконанням цього рішення покладено на голову Держкомтелерадіо.

18 квітня 2016 року Держкомтелерадіо вніс чергові зміни до Статуту Національної телекомпанії України, пов'язані з об'єднанням з ДТРК. НТКУ зареєстрував цей Статут відповідно до законодавства. НТКУ стала правонаступницею майна, прав та обов'язків Національної радіокомпанії України, телеканалу «Культура», 28 ДТРК, які реформовані в філії НТКУ. А саме: Івано-Франківської, Полтавської, Херсонської, Хмельницької, Волинської, Дніпропетровської, Донецької, Житомирської, Закарпатської, Запорізької, Кіровоградської, Львівської, Миколаївської, Одеської, Рівненської, Сумської, Тернопільської, Харківської, Черкаської, Чернівецької, Чернігівської, Вінницької, Луганської ОДТРК, Київської ДРТРК, Новгород-Сіверської та Криворізької РДТРК. Нагадаємо, засновником НТКУ був Кабмін. Залишалися неприєднаними дві кримські ДТРК, щодо майна і рахунків яких були питання в органів перевірки та Казначейства.

«Це ще не останні зміни до Статуту НТКУ. Оскільки ще потрібно буде приєднати дві кримські ДТРК і внести остаточні зміни. А потім можна вже почати процес перетворення НТКУ на ПАТ “НСТУ”. Це у разі, якщо парламент прийме зміни до закону про Суспільне і

виведе за рамки першого етапу реформування студію “Укртелефільм”», — сказав Олег Наливайко навесні.

Щоб розробити оптимальну структуру забезпечення активами й технічними ресурсами діяльності НСТУ, Держкомтелерадіо провів аудит ефективності стану матеріально-технічної бази ДТРК, за результатами якого рекомендував керівникам телерадіоорганізацій заходи з оптимізації основних засобів, завершення процедури оформлення речових прав на майно, земельні ділянки та інші.

Також Держкомтелерадіо видав низку наказів, згідно з якими припинено діяльність державних телерадіоорганізацій та ДП УСТФ «Укртелефільм» шляхом приєднання до НТКУ та створено комісії з реорганізації та інвентаризації цілісних майнових комплексів суб'єктів господарювання, затвердив їхній персональний склад, визначив заходи із припинення діяльності юридичних осіб та оцінки їхніх необоротних активів.

Для забезпечення збереження нематеріальних активів ДТРК наказом Держкомтелерадіо затверджено заходи щодо створення єдиного електронного переліку аудіовізуальних творів.

Для забезпечення робочими місцями працівників ДТРК та ДП УСТФ «Укртелефільм» НТКУ створено філії (регіональні й центральні дирекції), в них було інтегровано наявні в державних телерадіоорганізаціях посади, на які призначено працівників ДТРК. Залишалися незаповнені лише штатні посади філії НТКУ Центральна дирекція «Українська студія телевізійних фільмів “Укртелефільм”».

Голова Держкомтелерадіо Олег Наливайко був абсолютно впевнений у тому, що правоохоронні органи, судова гілка влади, здоровий глузд трудового колективу «Укртелефільму» розблокують реорганізацію державного підприємства, і юридична особа ПАТ «НСТУ» буде зареєстрована до 1 квітня 2016 року. Але здоровий глузд не переміг, а правоохоронні та судові органи не змогли вплинути на колектив «Укртелефільму». Головна причина спротиву колективу, на думку Наливайка, — це збудований на території студії житловий будинок із нерозподіленими квартирами та офісними приміщеннями, з яких працівники студії хотіли отримати зиск.

Держкомтелерадіо розробив проект порядку перетворення державного підприємства «Українська студія телевізійних фільмів «Укр-телефільм»» на публічне акціонерне товариство «Укртелефільм» та проект постанови КМУ, яким мав бути затверджений цей порядок.

Держком затвердив передавальні акти Державної телерадіомовної компанії «Крим» (наказ №130) та державної організації «Севастопольська регіональна державна телерадіокомпанія» (наказ №129). Відповідно до цих наказів, голові комісії з реорганізації потрібно було подати передавальні акти державному реєстратору для проведення державної реєстрації припинення зазначеної юридичної особи; оформити передачу НТКУ майна Державної телерадіомовної компанії «Крим» шляхом укладання акту приймання-передачі; закріпити майно цих компаній, відбите в передавальних актах, за Національною телекомпанією України на праві оперативного управління.

Трохи раніше НТКУ створило філію НТКУ «UA: Крим», яку очолив Михайло Смуток, після чого кримські ДТРК могли розпочати про-

цедуру припинення юридичних осіб, яку проходили всі ОДТРК, передавальні акти яких були затверджені Держкомтелерадіо 15 січня 2016 року.

Голова Держкомтелерадіо Олег Наливайко затвердив статут Національної телекомпанії України в новій редакції (наказ №145). Це була остання зміна статуту перед перетворенням НТКУ на ПАТ «НСТУ». Було внесено дві важливі зміни. Перша — в загальні положення додали, що НТКУ є правонаступницею майна, прав та обов'язків державної ТРК «Крим» та Севастопольської регіональної ДТРК. Друга стосувалася розділу 9 «Трудовий колектив». Доповнені повноваження та права трудових колективів відокремлених підрозділів. Зокрема, повноваження трудового колективу НТКУ мали реалізуватися не тільки загальними зборами НТКУ, а й зборами трудових колективів відокремлених підрозділів. Крім того інтереси трудових колективів НТКУ та структурних відокремлених підрозділів мали представляти виборні органи первинних організацій профспілки.

30 ВЕРЕСНЯ — ІСТОРИЧНИЙ НАКАЗ

Держкомтелерадіо видав наказ від 30 вересня 2016 року № 177 «Про реорганізацію Національної телекомпанії України». Відповідно до документа, **наказано припинити діяльність НТКУ шляхом перетворення на публічне акціонерне товариство «Національна суспільна телерадіокомпанія України»**. Головою комісії з перетворення Національної телекомпанії призначили Зураба Аласанію. До комісії увійшли перший заступник гендиректора НТКУ Олександр Харєбін, заступники гендиректора Ганна Бичок, Михайло Шматов, Дар'я Юровська та інші. Згідно з наказом, потрібно було визначити строк заявлення кредитором своїх вимог до НТКУ — два місяці з дня оприлюднення повідомлення про припинення НТКУ.

Реорганізація могла вважатися завершеною після зняття з реєстрації визначених у законі юросіб, що приєднувалися до НТКУ.

13 жовтня 2016 року на офіційному сайті Держкомтелерадіо оприлюднили проект Статуту Публічного акціонерного товариства «Національна суспільна телерадіокомпанія України» (ПАТ «НСТУ»). Держкомтелерадіо, відповідно до норм регламенту Кабміну, надіслав на погодження в Мінекономрозвитку, Мінфін, Мінінформполітики, Національну раду з питань телебачення і радіомовлення, Національну комісію із цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР) та Фонд держмайна проект постанови уряду про затвердження статуту ПАТ «НСТУ» й проект статуту, який розробили Держкомтелерадіо спільно з Наглядовою радою НСТУ, з урахуванням рекомендацій експертів Ради Європи та пред-

ставників громадськості в медіасфері. Враховуючи те, що вартість статутного капіталу ПАТ «НСТУ» може бути визначено лише через два місяці після дати оцінки майна НТКУ (не раніше, як 30 листопада 2016 року), а датою створення ПАТ «НСТУ» визначено 1 січня 2017 року, то кінцевим терміном внесення узгодженого проекту постанови про затвердження статуту ПАТ «НСТУ» на розгляд уряду була перша декада грудня 2016 року.

Щоб у січні 2017-го Україна побачила ПАТ «НСТУ», до кінця 2016 року необхідно було:

- здійснити оцінку та провести з обліку НТКУ переоцінку необоротних активів;
- затвердити акт оцінки майна;
- визначити вартість статутного капіталу ПАТ «НСТУ»;
- затвердити перелік майна, що передаватимуть товариству в господарське відання;
- скласти й затвердити передавальний баланс НТКУ на 1 січня 2017 року;
- пройти відповідні перевірки й отримати для реєстрації товариства в ЄДР необхідні довідки;
- зареєструвати ПАТ «НСТУ»;
- ухвалити рішення про випуск акцій товариства;
- зареєструвати випуск акцій в НКЦПФР;
- укласти угоду з емітентом про обслуговування акцій;
- опрацювати питання змін до законодавчих актів щодо зменшення податкового навантаження на ПАТ «НСТУ»;
- а також затвердити нормативні документи для забезпечення діяльності товариства й отримання бюджетних призначень.

Із попереднього досвіду щодо припинення юридичних осіб ДТРК добре відомо, скільки перешкод може виникнути на кожному з перелічених кроків. Окрім того, бюрократичний і людський фактор ніхто не скасовував.

Однак у жовтні було зрозуміло, що перший етап позаду, відбулося об'єднання всіх ДТРК із НТКУ, яке фактично тривало майже рік. А на другий етап реформування лишилося дуже мало часу. І ніхто не мав схибити: ні Держкомтелерадіо, ні НТКУ, жодне міністерство й відомство, задіяне в реформі, ні Кабмін.

Держкомтелерадіо та НТКУ здійснювали заходи, спрямовані на перетворення НТКУ на ПАТ «НСТУ». Зокрема, в межах виконання наказів Держкомтелерадіо від **29 серпня 2016 року** № 161 «Деякі питання утворення публічного акціонерного товариства “Національна суспільна телерадіокомпанія України”» та від **30 вересня 2016-го** № 177 «Про реорганізацію Національної телекомпанії України» здійснено повну інвентаризацію майна об'єднаної НТКУ, тривала його оцінка з метою визначення розміру статутного капіталу майбутнього суспільного мовника.

Також для забезпечення фінансування ПАТ «НСТУ» їм треба було розробити, а уряду затвердити Порядок використання коштів за бюджетною програмою «Фінансова підтримка Національної суспільної телерадіокомпанії України» (поданий НТКУ проект цього порядку опрацьовували в Держкомі), спільним наказом Держкомтелерадіо з Міністерством фінансів мало бути затверджено паспорт цієї бюджетної програми, погоджено план використання коштів тощо. Проте правова підстава для затвердження цих документів мала виникнути знову ж таки не раніше як у січні 2017 року.

ПРОБЛЕМИ, ЯКІ МОГЛИ ЗАГАЛЬМУВАТИ СТВОРЕННЯ ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ ПАТ «НСТУ» В СІЧНІ 2017 РОКУ

Недотримання термінів визначення розміру статутного капіталу товариства унеможливило б до кінця року ухвалення урядом рішення про затвердження статуту ПАТ «НСТУ», у зв'язку із чим була б відсутня правова підстава для складання передавального балансу НТКУ, а далі — ланцюгова реакція... Або невчасне складання працівниками НТКУ передавального балансу, навіть за наявності всіх підстав, і неотримання необхідних довідок для внесення запису в Єдиний державний реєстр могло вплинути на термін реєстрації ПАТ «НСТУ», і далі також — ланцюгова реакція...

У Держкомтелерадіо розробили план заходів другого етапу реформування, спрямованих на утворення ПАТ «НСТУ» в рамках реорганізації об'єднаної Національної телекомпанії України. Зокрема, цим планом було передбачено, що 30 листопада 2016 року Держкомтелерадіо мав затвердити рецензований Фондом держмайна України акт оцінки майна НТКУ та перелік майна, що не увійшло до статутного капіталу ПАТ «НСТУ».

Також, відповідно до плану заходів, якщо уряд затвердив би статут ПАТ «НСТУ» до кінця грудня й на 1 січня 2017 року було би складено передавальний баланс НТКУ, то 6 січня 2017-го вже могла відбутися державна реєстрація юридичної особи ПАТ «НСТУ».

Національна телекомпанія України об'єднана поєднує НТКУ та 29 філій. На них працює 7124 працівники.

НТКУ об'єднана володіє 274 об'єктами нерухомості власності (адмінбудівлі, гаражі, гуртожитки, кінотеатр, склади, виробничі споруди, бомбосховище).

Загальна площа НТКУ об'єднаної — понад 193 тис. 124 кв.м. Земельних ділянок у постійному користуванні — 39. Загальна площа земельних ділянок — 34 га.

НТКУ об'єднана має 162 ліцензії, з яких 73 — телебачення, 89 — радіомовлення.

23 листопада 2016 року Кабмін вніс зміни до постанови «Про проведення конкурсного відбору керівників суб'єктів господарювання державного сектору економіки», якими унеможливив вплив представників уряду на призначення керівника суспільного телебачення і радіо в Україні. Члени уряду підтримали постанову про внесення зміни до пункту 1.1 Постанови Кабінету Міністрів України від 3 вересня 2008 р. № 777 «Про проведення конкурсного відбору керівників суб'єктів господарювання державного сектору економіки», в якому перелічені винятки, на які не поширюється порядок проведення конкурсного відбору керівників суб'єктів господарювання державного сектору економіки.

Міністр інформаційної політики **Юрій Стець** на засіданні уряду зазначив, що цими змінами уряд унеможливилює вплив представників влади на призначення керівника суспільного мовника, що буде прерогативою виключно Наглядової ради ПАТ «НСТУ» (публічного акціонерного товариства «Національна суспільна телерадіокомпанія України») : *«Ця постанова — це великий важливий крок до завершення реформи суспільного телебачення і радіо в Україні. Це прискорення цієї реформи. І це значить, що в майбутньому за цим столом не буде жодної людини, жодного представника влади, який буде мати можливість впливати на призначення керівника суспільного телебачення і радіо в Україні. Це буде прерогативою виключно Наглядової ради суспільного телебачення і радіо».*

СТРУКТУРА НАЦІОНАЛЬНОЇ ТЕЛЕКОМПАНІЇ УКРАЇНИ ОБ'ЄДНАНОЇ

30 вересня 2016 року – завершення першого етапу реформи: всі ДТРК об'єдналися з НТКУ.

Підготовлено ГО «Детектор медіа» в рамках проекту Ради Європи «Зміцнення свободи медіа і створення системи суспільного мовлення в Україні».

НТКУ об'єднана (НТКУ+29 філій; 7 124 працівники):

«Культура»
(центральна дирекція)

«Українське радіо»
(центральна дирекція)

Регіональні дирекції
(27)

Кадровий і майновий ресурс

Всього об'єктів нерухомої власності (адмінбудівлі, гаражі, гуртожиток, кінотеатр, склади, виробничі споруди, бомбосховище) – 274.
Загальна площа – понад 193 124 кв.м

Земельних ділянок у власності – 39.
Загальна площа – понад 34 га

Ліцензії: 162,
з них ТБ – 73, РМ – 89.

НТКУ

45 / 67538,08 м²
1/11,396966 га
1252

Українське радіо

6 / 26043,4 м²
3 / 2,8395 га
1074

Культура

Орендує в НТКУ
-
165

Другий етап реформи (1 жовтня 2016 – січень 2017). ПЛАН ЗАХОДІВ

- здійснити оцінку та провести з обліку НТКУ переоцінку необоротних активів
- затвердити акт оцінки майна
- визначити вартість статутного капіталу ПАТ НСТУ (до 30 листопада 2016 року)
- затвердити перелік майна, що передаватимуть товариству в господарське відання
- скласти й затвердити передавальний баланс НТКУ на 1 січня 2017 року
- пройти відповідні перевірки та отримати для ре-

- страції товариства в Єдиному державному реєстрі необхідні довідки, зареєструвати ПАТ НСТУ
- ухвалити рішення про випуск акцій товариства
- зареєструвати випуск акцій в Національній комісії з цінних паперів та фондового ринку
- укласти угоду з емітентом про обслуговування акцій
- опрацювати питання змін до законодавчих актів щодо зменшення податкового навантаження на ПАТ НСТУ, а також затвердити нормативні документи для забезпечення діяльності товариства й отримання бюджетних призначень

- Кабініну затвердити статут ПАТ НСТУ (грудень 2016 року)
- зареєструвати юридичну особу ПАТ НСТУ (січень 2017 року)
- акціонеру (стане відомий тільки після затвердження статуту ПАТ НСТУ) після реєстрації юридичної особи затвердити положення про наглядову раду ПАТ НСТУ та правління ПАТ НСТУ (січень 2017 року)
- Наглядовій раді ПАТ НСТУ обрати керівництво НР та оголосити конкурс з обрання Голови правління та членів правління ПАТ НСТУ

Юрій Стець,
міністр інформаційної
політики

2 грудня 2016 року відбулося засідання Комісії з перетворення НТКУ на ПАТ «НСТУ». Зі складу Комісії вивели Зураба Аласанію і Дарію Юровську, які звільнилися з НТКУ у листопаді 2016 року.

У Комісію з перетворення НТКУ на ПАТ «НСТУ» ввели заступника голови Держкомтелерадіо Миколу Білоуса, начальницю управління бухгалтерії Наталію Смаліус, голову первинної профспілкової організації НТКУ Олександра Косяченка.

Голова Держкомтелерадіо Олег Наливайко звернувся до прем'єр-міністра Володимира Гройсмана із проханням погодити проект Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України» щодо тимчасового звільнення від оподаткування ПАТ «НСТУ». У листі зазначено, що заплановані у проекті Державного бюджету України на 2017 рік видатки на фінансування НСТУ значно менші за мінімально необхідну потребу та менші, аніж 0,2 % видатків загального фонду Держбюджету за попередній рік, які Суспільне мовлення мало б отримати згідно з законом.

«Одразу після створення НСТУ не матиме жодних пільг, що значно збільшить податкове навантаження та унеможливить будь-яке технічне переоснащення компанії, залучення кваліфікованих працівників, здійснення необхідних видатків на створення контенту для суспільних потреб, а отже, її реалізацію поставлених перед нею законодавством завдань», — йшлося в листі.

Зважаючи на це, НСТУ було вкрай необхідно хоча би протягом першого року діяльності отримати від держави підтримку у вигляді надання податкових пільг у зв'язку з недофінансуванням. Держкомтелерадіо просив дати доручення Міністерству фінансів разом із заінтересованими органами погодити проект Закону України та внести його на розгляд уряду в установленому порядку.

ДЕРЖКОМТЕЛЕРАДІО ЗАТВЕРДИВ АКТ ОЦІНКИ МАЙНА НТКУ

15 грудня 2016 року голова Держкомтелерадіо Олег Наливайко підписав наказ № 231, яким затвердив акт оцінки майна Національної телекомпанії України. Відповідно до оцінки встановлено обсяг статутного капіталу — **2 млрд 544 млн 273 тис. грн.**

У наказі, зокрема, йшлося про те, що акт оцінки майна НТКУ (разом із рецен-

зією до акта оцінки майна) затверджено відповідно до пунктів 20 та 21 Методики оцінки майна, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 10.12.2003 № 1891 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 25 листопада 2015 року № 1033), на підставі листа Національної телекомпанії України від 14 грудня 2016 № 01-07/3559, з огляду на позитивний загальний висновок Фонду державного майна України (рецензента), що міститься в рецензії на акт оцінки майна Національної телекомпанії України, та з метою забезпечення формування статутного капіталу публічного акціонерного товариства «Національна суспільна телерадіокомпанія України» (далі — товариство).

Водночас голова Комітету наказав погодити:

- перелік майна, що не вноситься до статутного капіталу товариства (вартість житлового фонду);
- перелік майна, що не вноситься до статутного капіталу товариства (об'єкти, що не підлягають приватизації);
- перелік майна, щодо якого прийнято рішення комісією з перетворення Національної телекомпанії України про вилучення зі статутного капіталу товариства.

Контроль за виконанням цього наказу Олег Наливайко залишив за собою. Він запевняв, що 16 грудня 2016 року пакет документів буде направлено до Міністерства юстиції, а потім до Кабінету Міністрів для затвердження статуту ПАТ «НСТУ».

ВНУТРІШНІЙ ОПІР РЕФОРМИ

На НТКУ тривав внутрішній опір реформі. Працівники вимагали показати їм структуру НСТУ. Але на той момент ніхто не міг цього зробити. Однією з внутрішніх проблем НТКУ гендиректор Зураб Аласанія назвав помилки в організації управління. За його словами, під час докорінного реформування суспільного мовлення — управління має бути авторитарним на 70 % і демократичним на 30 %, а після перебудови відсотки можна поміняти місцями. *«Демократичні методи управління. Були розраховані на помилкових очікуваннях, як то: всі співробітники поділяють однакові цінності, мають однакову мету, прагнуть результату. Відтак, необхідно і достатньо вибудувати не вертикальну керівну ієрархію, а горизонтальну фахову, де всі є рівними, і кожен є відповідальним за свою зону роботи. Не працює»,* — написав Зураб Аласанія. На його думку, люди здебільшого не прагнуть свободи дій та пов'язаної з нею відповідальності.

Працівники НТКУ переживали, чи не втратять вони роботу після реєстрації НСТУ. Трудові відносини не припиняться — запевнив Держкомтелерадіо.

Держкому довелося відповісти на низку запитань первинної профспілкової організації філії НТКУ «ЦД “Українське радіо”», що стосувалися наказу про реорганізацію Національної телекомпанії України від 30 вересня 2016 року. Первинна профспілкова організація філії НТКУ «ЦД “Українське радіо”» звернулася із запитаннями до Держкомтелерадіо як до органу управління НТКУ та уповноваженого державного органу, який вживав заходів щодо утворення НСТУ. Профспілку цікавило, які структурно-організаційні зміни — в межах НТКУ та філії — має спричинити наказ № 177; що з юридичної точки зору означає для працівників «перетворення» чи «реорганізація», які згадуються в наказі; коли

має відбутися реорганізація НТКУ; який юридичний механізм при цьому буде застосований, зокрема, щодо взаємодії із профспілками; чи передбачає реорганізація НТКУ скорочення чисельності працівників «Українського радіо» (якщо так, то в якій кількості) і, відповідно, напруження нового штатного розкладу; якщо так, то хто над ним працює і які його основні параметри, чи будуть залучені до цього профспілки, як це передбачено законодавством; чи змушені будуть на виконання цього наказу та внутрішніх нормативних актів НТКУ, які з нього випливатимуть, працівники радіо писати заяви про звільнення, прийом і т. д.; що буде гарантією того, що вони не зазнають фінансових втрат під час нарахування відпускних, лікарняних і т. д. після проведеного перетворення; яким чином формуватиметься трудовий колектив ПАТ; як визначатиметься у новій структурі рівень заробітних плат; чи враховано подану на Пленумі ЦК профспілки працівників культури України пропозицію щодо включення до ліквідаційної комісії, передбаченої наказом № 177, представника профспілок.

Держкомтелерадіо відповів стисло:

— Наказом Держкомтелерадіо від 30.09.2016 № 177 «Про реорганізацію Національної телекомпанії України» прийнято рішення про реорганізацію НТКУ шляхом перетворення у ПАТ «НСТУ». Поряд із цим комісія з перетворення НТКУ, яка утворена згідно із зазначеним наказом, з моменту призначення, виступає керівним органом телерадіоорганізації згідно зі ст. 105 Цивільного кодексу України та, відповідно, приймає рішення щодо структурно-організаційних змін в НТКУ, які не суперечать нормам законодавства.

Згідно з частиною першою ст. 104 Цивільного кодексу України реорганізація є різновидом припинення юридичної особи (НТКУ). Водночас, перетворення, відповідно до статей 104 та 108 ЦКУ, є різновидом реорганізації, за результатами проведення якої змінюється організаційно-правова форма юридичної особи. У випадку з НТКУ — це зміна організаційно-правової форми з державної організації на публічне акціонерне товариство із зміною назви юридичної особи.

Держкомтелерадіо планує здійснити державну реєстрацію припинення НТКУ у першій декаді січня 2017 року. Враховуючи те, що комісія з перетворення НТКУ є керівним органом телерадіоорганізації, інформуємо, що рішення про скорочення працівників належить до її повноважень.

Згідно з частиною четвертою ст. 36 Кодексу законів про працю України, у разі зміни власника підприємства, а також у разі його реорганізації (злиття, приєднання, поділу, виділення, перетворення) дія трудового договору працівника продовжується. Припинення трудового договору з ініціативи власника або уповноваженого ним органу можливе лише у разі скорочення чисельності або штату працівників.

З огляду на наведену норму, якщо комісія з перетворення НТКУ не прийме рішення про скорочення чисельності або штату працівників, **трудові відносини, на день державної реєстрації новоутвореної юридичної особи (НСТУ), з усіма працівниками НТКУ не будуть припинені (з ініціативи власника або уповноваженого ним органу) та зберігатимуться на тих умовах, які діяли на момент припинення НТКУ.**

Повноваження щодо формування трудового колективу НСТУ (призначення та звільнення), окрім керівних працівників, згідно з проектом статуту НСТУ, пропонується покласти на голову правління НСТУ та керівників відокремлених структурних підрозділів (у разі наділення їх такими повноваженнями згідно з виданими довіреностями).

Окрім цього, інформуємо, що, відповідно до пункту 81 частини 2 статті 7 Закону України «Про Суспільне телебачення і радіомовлення України», встановлення умов та розмірів оплати праці працівників НСТУ належить до повноважень Наглядової ради НСТУ.

Наказом Держкомтелерадіо від 25 листопада 2016 № 213 до складу комісії з перетворення НТКУ було включено голову первинної профспілкової організації НТКУ Косяченка Олександра Івановича.

ВІДСТАВКА АЛАСАНІЇ

Генеральний директор Національної телекомпанії України Зураб Аласанія 1 листопада написав заяву на звільнення за власним бажанням.

2 листопада 2016 року Кабінет Міністрів на засіданні погодив звільнення генерального директора НТКУ Зураба Аласанії. 4 листопада звільнилася з посади заступниці гендиректора НТКУ Дарія Юровська.

Для багатьох ЗМІ це стало сенсацією. Що стояло за відставкою Зураба?

Здається, він тримався до останнього. На нього тиснули і зверху (представники влади за проекти журналістських розслідувань), і зсередини (профспілки та ін.). Спочатку він керував тільки НТКУ, а в ході реформи став керувати НТКУ об'єднаною (а це понад 7 тисяч працівників по всій Україні). Крім того він повинен був провадити реформу разом із Держкомтелерадіо. Протягом 2016 року частина повноважень Держкомтелерадіо перейшла до НТКУ. З початком другого етапу реформи (осінь 2016-го) Зураб Аласанія ще й став головою комісії з перетворення Національної телекомпанії.

Водночас від Зураба всі вимагали нового якісного рейтингового контенту, адже це «UA: Перший». Дехто з експертів вважав, що було помилкою проводити ребрендинг Першого національного, ввівши 7 квітня 2015 року новий логотип «UA: Перший», одночасно зі вступом у дію закону. Тому що глядачі вже почали сприймати канал як Суспільне мовлення. Контент, звісно, на каналі змінився кардинально, особливо новини, які стали збалансованими та відповідали стандартам журналістики. Запущено десятки нових проектів, але, на жаль, малобюджетних. Глядач не розумів, що формально — це ще державний канал із тим самим, навіть меншим фінансуванням. Крім того, з каналу зникла джинса, з якої попередники мали зарплати не менші, ніж на комерційних каналах (правда, лише обрані, осіб 50-60). А через падіння рейтингів зменшилися надходження від реклами. Колектив, звісно, був незадоволений зниженням доходів. Раніше рейтинги каналу приносили, приміром, концерти Михайла Поплавського і ток-шоу Савіка Шустера. Але Зураб Аласанія прибрав з ефіру майже всі, на його думку, низькопробні та джинсові проекти.

Очевидно, рішення Зураба Аласанії про звільнення не було спонтанним, хоча в надмірній емоційності його не звинувачував хіба що лінивий. Про це свідчило добре виписане пояснення причин із цифрами, фактами тощо. Він був правий, що без відповідного бюджету реформа не мала сенсу. І ще в нього були перестороги, що його можуть «підставити» у процесі підготовки до «Євробачення». За його словами, він не кидав реформу. Про це він сказав і представникам донорських організацій, і особисто голові Держкомтелерадіо Олегу Наливайку.

Крім того, хоча й часто звучало словосполучення «команда Аласанії», дружної команди насправді не було. І за це також Зураб відчував певну відповідальність. Він мав п'ять заступників, частина яких між собою постійно сперечалася, а подекуди й сварилася. Кілька з них після оголошення Аласанії про відставку написали заяви на звільнення, а саме: Дарія Юровська, Вікторія Романова і Михайло Шматов, але Зураб Аласанія, який на той момент ще був керівником, не підписав їх.

Не менш резонансною за заяву Аласанії про відставку було відкрите звернення «Коаліції за суспільне мовлення». Оприлюднене майже опівночі 1 листопада 2016-го, воно спонукало прем'єр-міністра розглянути це питання вже наступного дня 2 листопада на засіданні уряду. Володимир Гройсман іще раз на весь світ

підтвердив наміри України створити Суспільне, а знайти й ліквідувати всі загрози на шляху до завершення реформи неочікувано доручив міністру інформполітики Юрію Стецю, а не голові Держкомтелерадіо (саме цей орган відповідав за цю реформу). Стець оптимістично заявив, що вже на наступному засіданні уряду будуть ухвалені всі необхідні документи. Чи це означало, що МІПу додали повноважень? Ні, сказав Стець сайту «Детектор медіа», це було просто доручення прем'єр-міністра — міністру.

Олег Наливайко прокоментував це доручення так: *«Я не є членом уряду, а міністр Юрій Стець є. Саме через це, думаю, Володимир Гройсман і доручив міністру інформполітики допомогти зі створенням ПАТ “НСТУ”. Це означає, що ми це будемо робити разом. Головне зараз, щоб усі міністерства і відомства погодили статут ПАТ “НСТУ” і його ухвалив уряд».*

Відставка Зураба Аласанії і справді не вплинула на реформу, яка тривала тепер під керівництвом Олега Наливайка. Тим часом Зураб заявив, що повернеться, але тільки в тому разі, якщо виграє конкурс на посаду голови правління ПАТ НСТУ.

20 грудня 2016 року під час колегії Держкомтелерадіо Олег Наливайко, який після звільнення Зураба став і головою комісії з перетворення НТКУ на ПАТ «НСТУ», заявив, що на останньому етапі реєстрації ПАТ «НСТУ» йде системна атака, спрямована на зрив реформи Суспільного.

Серед проблем другого етапу створення Суспільного мовлення Олег Наливайко назвав зрив реформи одним із менеджерів НТКУ, *«кадрові амбіції якого не були задоволені».*

«Один із найскладніших викликів в останньому періоді — це звільнення Зураба Аласанії, до якого призвели різні причини. На мій погляд, ключовою була його заява, про це, що “одна деструктивна персона, помилково взята в команду, може пересварити всіх та вицент зруйнувати результат річної роботи багатьох»», — зазначив Наливайко, натякаючи на першого заступника генерального директора НТКУ пана Харебіна. *«Коли я очолив комісію з перетворення НТКУ на НСТУ і познайомився із ситуацією всередині колективу, то зрозумів, чому Зураб Аласанія пішов. Побачив, що відбувається, коли незадоволені кадрові амбіції однієї, хай дуже поважної персони. На мій погляд, зараз на останньому етапі, коли до реєстрації ПАТ “НСТУ” залишилося 2-3 тижні, йде системна атака на зрив реформи. Після того, як цій людині не вдалося очолити компанію, почали з'являтися фейкові новини про те, що все пропало із Суспільним, все пропало з “Євробаченням”. Причому такі новини з'являються на російських сайтах від одного джерела. Потім тим самим джерелом ці новини на тих сайтах скасовуються. Але все одно з російських сайтів вони далі поширюються й українськими медіаресурсами. Я абсолютно переконаний, що це робить та сама група, яка в свій час перед Майданом скуповувала медійні активи, а тепер через своїх колишніх членів наглядових рад, операційних директорів, керівників юруправління, активно діє в своїх інтересах», —* сказав він.

«У нас зараз немає часу проводити розслідування. Залишилось буквально декілька тижнів наших повноважень. Власне кажучи, собаки гавкають, а нам реформу робити. У січні, як тільки буде призначено в.о. голови правління ПАТ “НСТУ”, як тільки наглядова рада приступить до своїх повноважень, перше, на мій погляд, що вона повинна зробити, це провести службове розслідування, як посадові особи НТКУ намагалися зірвати реформу», — сказав на колегії Наливайко.

За словами голови комісії з перетворення, останнім часом виконано фан-

тастичну роботу разом із Фондом державного майна, колективом НТКУ по визначенню статутного капіталу, який становить 2 млрд 544 млн 273 тис. гривень.

«На наш погляд, ми йдемо в рамках “дорожньої карти”. Статут ПАТ “НСТУ” пройшов необхідні погодження, зараз знаходиться в Міністерстві юстиції. На засіданні уряду однозначно в цьому році статут ПАТ “НСТУ” буде затверджено. Очікуємо добрі новини по фінансуванню суспільного мовника», — зазначив Олег Наливайко.

Серед викликів наступного року голова комісії з перетворення назвав перехідний період від того моменту, як зареєструють у другій декаді січня ПАТ «НСТУ», і до того, як Наглядова рада НСТУ обере голову і правління. На його думку, цей період триватиме приблизно три місяці.

«Є певні проблеми, пов'язані з корпоратизацією, реєстрацією юридичної особи. Але ми не бачимо причин, які можуть у цілому зірвати цю реформу. Я абсолютно впевнений, що Наглядова рада, яка за цей час стала професійною, тягар відповідальності з наших плечей уже потихеньку візьме на свої плечі, вона може з січня працювати. Багато питань здавалися непереможними. Багато разів ми збиралися вечорами, не знали, як з тієї чи іншої ситуації виходити, починаючи з того, коли вирішили створювати ПАТ “НСТУ”, бо не було прецедентів. Навіть не могли собі уявити, наскільки складна проблема “Укртелефільму”, проблеми приєднання до НТКУ Донецької, Луганської, Кримської і Севастопольської компаній, бо знову ж таки не було прецедентів. Ми вирішували ці проблеми, не маючи права на помилку, щоб не було судових процесів. Безумовно, багато проблем на шляху реформи створило “Євробачення”, тому що одночасно тягнути два великі проекти дуже важко», — сказав Олег Наливайко.

У грудні на НТКУ сталися певні кадрові зміни. Голова Комісії з перетворення Олег Наливайко 15 грудня 2016 року призначив Олександра Мельничука та Павла Грицака заступниками генерального директора НТКУ. Таким чином на НТКУ вже працювали сім заступників гендиректора: перший заступник **Олександр Харєбін**, заступники **Ганна Бичок**, **Михайло Шматов**, **Вікторія Романова**,

Олександр Мельничук, **Павло Грицак** та **Євген Каленський**. Виконувачем обов'язків генерального директора після звільнення Зурба Аласанії не призначено нікого. Вся відповідальність за діяльність НТКУ була на голові Комісії з перетворення НТКУ на ПАТ «НСТУ» — Олєгові Наливайку.

22 грудня 2016 року голова Держкомтелерадіо і Комісії з перетворення НТКУ на ПАТ «НСТУ» **Олег Наливайко** підписав наказ № 367 **«Про затвердження форми передавального акту та проведення невідкладних заходів перед його складанням»**. Цей документ — один із необхідних для реєстрації юридичної особи ПАТ «НСТУ».

Одразу почалося наповнення додатків (понад 40) до передавального акту для забезпечення його своєчасного складання. Комісія з перетворення НТКУ на ПАТ «НСТУ» мала затвердити цей передавальний акт і передати разом з іншими документами реєстратору для реєстрації юридичної особи ПАТ «НСТУ». У наказі, зокрема, йшлося про те, що заступнику гендиректора НТКУ **Ганні Бичок** та директорам виконавчим філій НТКУ необхідно забезпечити проведення повної інвентаризації необоротних активів, оборотних активів і зобов'язань на дату складання передавального акта — 1 січня 2017 року. Також було доручено управлінню бухгалтерського обліку та звітності, директорам виконавчим філій та керівникам структурних підрозділів НТКУ вчасно забезпечити складання додатків до передавального акта тощо.

У ніч із **20 на 21 грудня** Верховна Рада ухвалила державний бюджет 2017 року, в якому затверджено фінансову підтримку НСТУ у розмірі 970 797,8 грн.

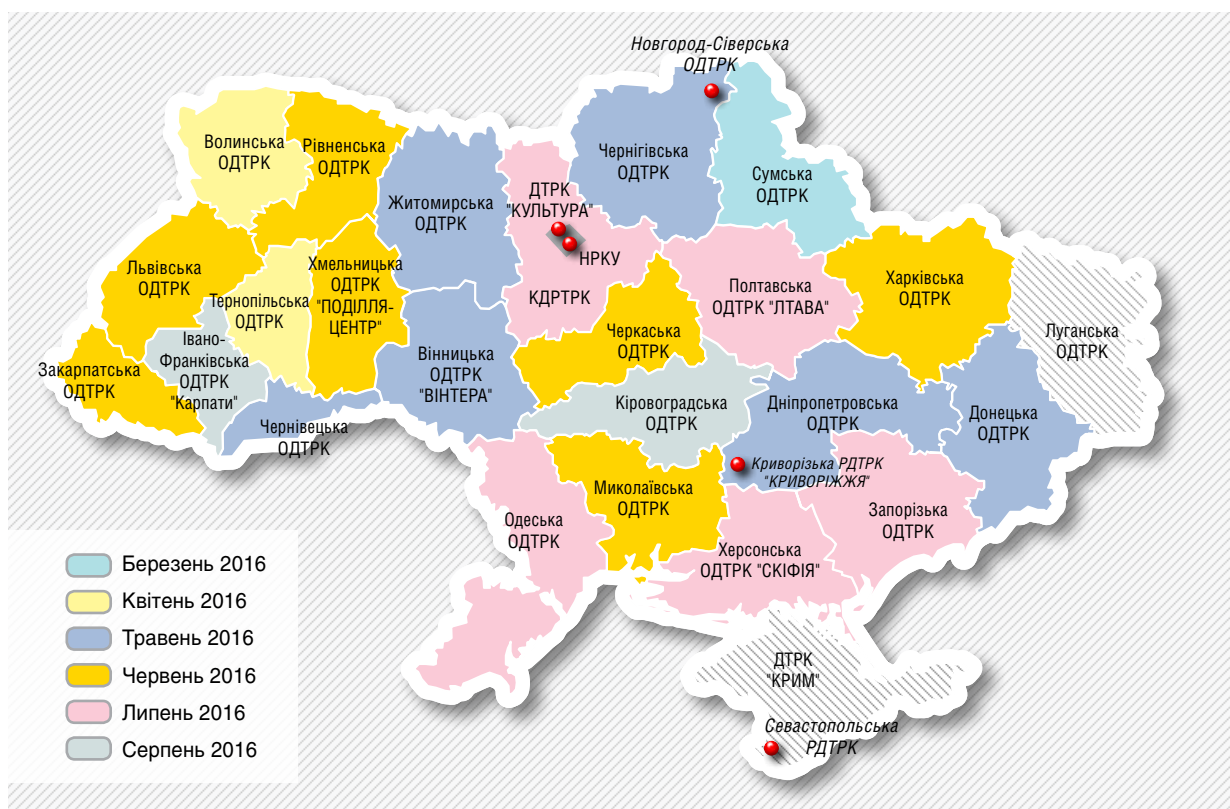
Прем'єр-міністр **Володимир Гройсман** на засіданні уряду 21 грудня пообіцяв на НСТУ 2017 року не менше 1,2 млрд гривень.

Держкомтелерадіо пообіцяв, що затримок із виплатою зарплат працівникам НСТУ у січні 2017 року не буде, крім того затвердив акт оцінки майна НТКУ. Розмір статутного капіталу — понад 2,5 млрд грн. (а точніше — 2 млрд 544 млн 273 тис. гривень).

23 грудня 2016 року Міністерство юстиції погодило проект статуту ПАТ «НСТУ».

Держкомтелерадіо того ж дня направив

РЕФОРМА СУСПІЛЬНОГО МОВЛЕННЯ: ПЕРЕТВОРЕННЯ ОДТРК В ОБ'ЄДНАНУ НТКУ (О)

проект постанови про затвердження статуту разом із правовим висновком Мін'юсту до секретаріату Кабінету Міністрів.

28 грудня 2016 року Кабінет Міністрів одноголосно ухвалив статут ПАТ «НСТУ» на засіданні під головуванням прем'єр-міністра України Володимира Гройсмана.

Протягом 2016 року одна за одною закрилися юридичні особи ОДТРК.

Першою **24 березня 2016 року** припинила своє існування як юридична особа в статусі ОДТРК Сумська телерадіокомпанія. Відповідний запис було внесено до Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців.

18 квітня — Тернопільська,
25 квітня — Волинська,
6 травня — Вінницька,
13 травня — Новгород-Сіверська та Криворізька,
16 травня — Миколаївська,
19 травня — Донецька,
22 травня — Житомирська і Чернігівська,
31 травня — Дніпропетровська,

1 червня — Чернівецька,
9 червня — Рівненська,
18 червня — Закарпатська і Черкаська,
21 червня — канал «Культура»,
30 червня — Хмельницька,
2 липня — Запорізька,
7 липня — КДР ТРК «Центральний канал»,
10 липня — Херсонська,
11 липня — Полтавська,
16 липня — Одеська,
1 серпня — Кіровоградська,
5 серпня — Івано-Франківська,
9 вересня — Луганська,
30 вересня — НРКУ.
30 жовтня — Севастопольська регіональна державна телерадіокомпанія і державна телерадіокомпанія «Крим» припинили реєстрації як юридичні особи в статусі ДТРК.

Супутниковий телеканал суспільного мовника України «UA: Перший Ukraine» змінив логотип на «UA: Крим». Рішення про те, що Національна телекомпанія України переформила одну із ліцензій на супутникове мовлення у зв'язку зі зміною логотипа, ухвалене регулятором 29 вересня 2016-го.

Віталій Мещеряков,
генеральний директор
Закарпатської ОДТРК

КЕРІВНИКИ ФІЛІЙ НТКУ — ПРО ПРОБЛЕМИ ПІД ЧАС РЕФОРМУВАННЯ НА СУСПІЛЬНЕ ТА ПРО ЇХНЄ МІСЦЕ У СТРУКТУРІ ПАТ «НСТУ»

Генеральні директори філій під час процесу ліквідації юридичних осіб ОДТРК скаржилися на різні труднощі. У деяких філіях не до кінця було оформлене майно чи земельні ділянки, приміром, на Дніпропетровській з'ясувалося, що на ОДТРК «висить» арешт рахунків, насправді знятий ще 2013 року.

Генеральний директор Філії НТКУ «Закарпатська регіональна дирекція» Віталій Мещеряков зазначав, що припинити юридичну особу Закарпатської ОДТРК не вдавалося через суцільну бюрократію. *«Наразі маємо офіційну відмову держреєстратора щодо закриття Закарпатської ОДТРК із посиланням на місцеву фіскальну службу. Працюємо над переоформленням земельних прав, майна, автотранспорту та ще кількох дрібних проблем»,* — казав він.

З 1 липня 2016 року після десятивідсоткового скорочення в Закарпатській філії НТКУ залишилося 248,5 штатних одиниць. Зарплата журналістів у середньому становила 3170 грн (на руки отримували близько 2500 грн, це трохи більше 100 доларів згідно з курсом на той період), тимчасом як середня зарплата по області на той момент становила 4650 грн. Тому, за словами Віталія Мещерякова, найбільше людей цікавило покращення умов праці та збільшення зарплатні.

Генеральний директор Дніпропетровської філії **Валентин Чанглі** зазначав, що в колективі дехто боїться змін, а хтось, навпаки, їх прагне. Та все ж людей хвилювало технічне переоснащення, навчання, загальні принципи роботи, перспективи зростання зарплати, й вони хотіли знати, що для цього потрібно робити. Після скорочення на цій філії залишилося 253 працівники.

За словами генерального директора Чернівецької філії **Любові Годнюк**, колектив готовий до змін і ребрендингу. Водночас, на каналі немає повного й чіткого розуміння ані структури майбутньої ПАТ НСТУ, ані місця філії в цій структурі. Колектив хвилювали обсяги мовлення регіональних телекомпаній: чи буде його залишено в межах, які дозволяють зберегти регіональні особливості та в повному обсязі відповідати на інформаційні запити громадян того чи іншого регіону. Нагадаємо, філія мовила в аналогу всього 4 години і мала цілодобове цифрове мовлення. Колектив переймався чисельністю працівників майбутньої філії ПАТ «НСТУ» та розміром заробітної плати. Після скорочення тут залишилося 192 штатні одиниці.

Генеральна директорка філії НТКУ «Харківська регіональна дирекція» **Юлія**

Литинська зазначала, що проблем із припиненням юрособи Харківська ОДТРК немає. Після 10-відсоткового скорочення у штаті Харківської філії залишилося 259 співробітників. Колектив найбільше хвилювало питання, коли відбудеться наступне скорочення штату і в яких об'ємах. Водночас молодь запитувала, коли Харківська філія отримає логотип Суспільного — «UA:».

Філії НТКУ, які ще донедавна були обласними державними телерадіокомпаніями, проходили непростий шлях перетворення на суспільне мовлення. У них відбувалося багато змін, зокрема і в напрацьованій роками системі комунікації зі столицею. Якщо раніше за їхню роботу фактично відповідав Держкомтелерадіо, то 2016-го вони опинилися у структурі Національної телекомпанії об'єднаної, яка мала перетворитися на ПАТ «НСТУ». Частина директорів виконавчих запевняло, що їм необхідне 24-годинне мовлення, частина казала, що нічного проміжку їм не треба. Водночас усі керівники були проти перетворення філій на корпункти, вони вважали, що у світлі децентралізації в регіонах має бути збережено повноцінні телерадіокомпанії.

У системі державного мовлення на 1 липня 2016 року було скорочено 840 працівників: на НТКУ та її філіях, каналі «Культура» та НРКУ залишилося 7136 співробітників. Із них 1289 осіб — на НТКУ. Це 10 % скорочення тривало протягом трьох місяців. Нагадаємо, у 2014-му в НТКУ (телеканал Перший національний) працювало 1600.

НОВІ ПРОЕКТИ — ЖИТТЯ ТРИВАЛО

Паралельно з реформуванням протягом 2016 року на об'єднаній НТКУ (і на телебаченні, і на радіо) запускалися нові проекти.

Із початку 2016 року на Першому каналі «Українського радіо» у рамках спецпроекту «Донбас-ua» почала виходити серія інтерв'ю з бізнесменами-переселенцями із зони АТО «Новий відлік».

11 січня стартував спільний проект «UA:Першого» і Hromadske.tv, в якому йшлося про те, чи працюють реформи на місцях. 22 січня на «UA: Першому» вийшла телеверсія вистави-презентації по роману «Аеропорт», в якому розповідалася історія боротьби за Донецький аеропорт імені Прокоф'єва (ДАП). 26 січня стартував спеціальний проект «UA: Першого» про децентралізацію.

27 лютого на «UA: Першому» відбувся прем'єрний показ документального фільму «Поверни мені ім'я» про волонтерів, які їздили на окуповану територію і повертали зниклих безвісти військових, щоб замість порядкового номера загиблі знову могли мати свою історію, родину, ім'я. У березні «UA:Перший» почав показ програми «Слово на вулиці» (Word on the street), яка допомагала вивчати англій-

ську мову і знайомитися з британською культурою. Проект стартував у Рік англійської мови в Україні.

14 березня вийшла в ефір «UA: Перший» нова програма «Вересень», яку вів Микола Вересень. У червні канал показав п'ять серій документального циклу «Декомунізація.ua», який підготували учасники Відеоакадемії документального серіалу DOCemotion.

До Дня незалежності «Українське радіо» запустило проект «Лекторій: 500 хвилин про Україну». Олександр Зінченко на «UA: Першому» розпочав новий проект «Розсекречена історія». Канал запустив «Новини: Культура» та щотижневик «Спорт.Тиждень».

Загалом в ефірі «UA: Першого» виходило 23 власні проекти, а також 5 випусків новин.

Упродовж 2016 року Перший канал «Українського радіо» запустив 16 нових програм і 7 спецпроектів; радіо «Культура» — 13 власних проектів, радіо «Промінь» — 11 нових програм.

Упродовж 2016 року на 28 філіях НТКУ вийшло 115 нових проектів, 66 документальних фільмів і 86 програм власного виробництва. Загалом, філії НТКУ за цей рік із власним новим контентом мовили 42 млн 757 тис. 536 годин.

Про це йшлося в аналітичній довідці про стан ефірного мовлення та кількості програм власного виробництва (в т. ч. і нових проектів 2016 року) філій НТКУ за підсумками 2016 року.

У 2016 році 28 філій НТКУ створювали наступні програми, проекти і фільми власного виробництва: Вінницька регіональна дирекція «Вінтера» (4 документальні фільми, 8 проектів), Волинська (6 проектів, 25 документальних фільмів), Дніпропетровська (1 телепроект), Донецька (26 програм), Житомирська (2 проекти, 10 програм), Закарпатська (6 програм), Запорізька (6 проектів, документальний фільм), Івано-Франківська «Карпати» (13 радіопроєктів, документальний фільм, телепроект), Київська регіональна дирекція (3 проекти), Кіровоградська (2 програми, документальний фільм, проект), Криворізька «Криворіжжя» (один проект), Луганська (5 проектів), Львівська (документальний фільм, 2 проекти), Миколаївська (15 програм), Новгород-Сіверська «Сіверська» (2 проекти), Одеська регіональна дирекція (1 проект, 2 документальні фільми), Полтавська (4 проекти, 10 документальних фільмів), Рівненська (6 документальних фільмів, одна програма), Сумська (5 проектів), Тернопільська (4 проекти), Харківська (7 програм), Херсонська «Скіфія» (5 проектів, 7 документальних фільмів),

Хмельницька «Поділля — центр» (11 програм), Центральна дирекція канал «Культура» (2 документальні фільми, одна програма), Черкаська (0), Чернівецька (2 проекти, 4 документальні фільми), Чернігівська (12 програм), центральна філія НТКУ «Українське радіо» (36 проектів).

Симфонічний оркестр «Українського радіо» провів низку гастрольних турів, зокрема й за кордоном.

Експерти 2016 року зазначали, що «UA: Перший» таки рухається в задекларованому напрямі створення суспільного мовника. Адже те, що показували та розповідали в ефірі, мало всі ознаки суспільно важливих проектів, починаючи з обраних журналістами тем та завершуючи їх аналізом. Моніторинги новин філій свідчили про велику кількість матеріалів із ознаками замовності, тому Зураб Аласанія попереджав, що звільнить усіх, хто продає джинсу. Новини філій у 2016-му ще були заточені під владу.

1 липня Донецька регіональна дирекція (філія) Національної телекомпанії України нарешті запустила радіостанцію «Голос Донбасу». Цьому також посприяло виїзне засідання Комітету з питань свободи слова до Краматорська у червні 2016-го. Народні депутати були обурені, що на Донеччині так довго не відроджується радіо Донецької філії.

Джамала

2016 РІК — РІК ПЕРЕМОГИ УКРАЇНИ НА МІЖНАРОДНОМУ ПІСЕННОМУ КОНКУРСІ «ЄВРОБАЧЕННЯ»

21 лютого у фіналі національного відбору стало відомо, що Україну на 61-му міжнародному пісенному конкурсі «Євробачення-2016» представлятиме Джамала з піснею «1944». **У травні Джамала перемогла в конкурсі «Євробачення-2016».**

І відразу почалися розмови, що процес створення Суспільного мовлення в Україні може бути відстрочений. Але представники влади запевняли, що все йтиме за планом і жодних уповільнень у зв'язку з проведенням «Євробачення-2017» не передбачається. Про це, зокрема, сказав віце-прем'єр-міністр України В'ячеслав Кириленко в коментарі сайту «Суспільне мовлення» 1 червня. За його словами, «Євробачення-2017» буде проводитися згідно з планом, в Україні нині є суспільно-політична позиція щодо створення Суспільного мовника. 1 червня було створено Оргкомітет проведення конкурсу в Україні. Члени Європейської мовної спілки, звісно, хотіли бачити цей конкурс вже на Суспільному, а не на державному мовнику.

Президент України Петро Порошенко також

заявив у відповідь на запитання журналістки «Детектора медіа», що хоче, щоб конкурс «Євробачення», який проходитиме в Україні 2017 року, транслювався вже на Суспільному мовнику, він був переконаний, що до того часу його буде створено.

На засіданні уряду 24 червня 2016 року прем'єр-міністр, голова Організаційного комітету з підготовки та проведення в Україні у 2017 році пісенного конкурсу «Євробачення-2017» Володимир Гройсман анонсував старт відбору міста, яке прийматиме міжнародний пісенний конкурс «Євробачення-2017». Почалася кількомісячна епопея з відбору міст, які хотіли прийняти конкурс, хоча у підсумку все одно перемогла столиця. Кілька міст Київ, Львів, Дніпро, Одеса, Харків, Херсон заявили, що хочуть приймати «Євробачення». НТКУ використало цей своєрідний конкурс для того, щоб показати відбір міста в своєму ефірі.

Для проведення «Євробачення-2017» НТКУ мало отримати фінансові гарантії від держави на 15 млн євро. Таке рішення було прийняте 27 липня на засіданні Кабінету Міністрів.

Кабмін на засіданні 8 серпня виділив Держкомтелерадіо 450 млн грн із резервного фонду на заходи щодо проведення міжнародного конкурсу «Євробачення-2017».

Парламент також пішов назустріч оргкомітету й ухвалив закон про полегшення тендерних процедур для проведення «Євробачення».

Керівник департаменту інформаційного суспільства, Директорату інформаційного суспільства та протидії злочинності, головного Директорату з прав людини та верховенства права (DGI) Ради Європи Патрік Пеннінкс під час координаційної зустрічі щодо розробки плану імплементації експертного звіту Ради Європи щодо розподілу повноважень інституцій у сфері інформаційної політики і медіа в Україні, що відбулася 26 жовтня 2016 року в Києві, сказав, що не можна, щоби проведення «Євробачення-2017» загальмувало процес створення ПАТ «НСТУ». За його словами, і те, й інше треба робити одночасно.

ДОСЛІДЖЕННЯ АУДИТОРІЇ

Як і в попередні роки, в НТКУ не було коштів на дослідження і вимірювання своєї аудиторії. Рейтинги залишалися досить низькими, хоча в регіонах вони були дещо вищі, ніж у центрі. Однак деякі експерти заявляли, що Суспільне не має працювати заради високих рейтингів. Наприклад, на думку члена наглядової ради Євгена Глібовицького (обраний від ГО у сфері творчості), Суспільне мовлення не для того, щоб його весь час дивилися всі. Основна частина аудиторії дивиться новини комерційних каналів, а коли стається щось контраверсійне, — люди перемикаються на Суспільне, тому що вони розуміють: саме тут — виважена, достовірна інформація, і тут їх не введуть в оману. *«Контент Суспільного мовлення робиться не для того, щоб подобатися всім, він робиться для того, щоб у кінцевому підсумку забезпечити злагоду і можливість розвитку суспільства»,* — зазначав Глібовицький.

Деякі дослідження аудиторії вдалося провести за рахунок донорів. Наприклад, за результатами дослідження за заміром brand-awareness компанії GFK Україна, 26 % опитаних українців знали/дивилися «UA: Перший», 17% — чули, але ніколи не дивились, 57 % опитаних не знали про канал. «UA: Перший» стало дивитися більше молоді.

Такі дані були оприлюднені «GFK Україна» 12 лютого 2016-го на конференції «Вивчення

аудиторії суспільного мовника». Дослідження «GFK Україна» охопило 1000 респондентів по всій Україні, окрім окупованих територій.

Раніше у червні 2015 року Київський міжнародний інститут соціології на замовлення ГО «Детектор медіа» провів соціологічне опитування «Ставлення населення до ЗМІ, пропаганди та медіареформ в період конфлікту». Згідно з ним, 94 % опитаних українців не знали, кому належить «UA: Перший», 3 % вважали, що канал належить Президенту України Петру Порошенку.

СКАНДАЛИ 2016-ГО

Під час реформування на Суспільному час від часу спалахували скандали, які також заважали реформі. Деякі з них були пов'язані саме з реформуванням. Зокрема, працівники Національної телекомпанії через затягування підпису необхідних документів у Мін'юсті із значним запізненням отримали заробітну плату на початку 2016 року.

«Майже половина березня — зарплатні все ще нема. Так само решти платіжів», — написав Зураб Аласанія, пояснивши, що причиною став наказ Мінфіну місцевим казначействам не здійснювати платежі без затвердження бюджетних паспортів. За його словами, ця ситуація є ілюстрацією «тупості системи», бо НТКУ здала зведений паспорт ще в грудні 2015-го, однак станом на березень 2016-го він все ще перебував на затвердженні в Мін'юсті. Гендиректор зазначав, що керівництво НТКУ постійно «бомбардує» Мін'юст листами, а директори філій, замість пояснювати працівникам, що відбувається, радісно перекладають відповідальність на НТКУ та *«кляту реформу Суспільного»*.

16 березня 2016 року на засіданні Кабінету Міністрів був затверджений новий «Порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті для трансляції телерадіопрограм, виготовлених для державних потреб» у редакції, яка зробила НТКУ розпорядником власних коштів, а також і філій. Таким чином, ера ОДТРК і залежність від Держкомтелерадіо закінчилася.

Із цього приводу розгорілася суперечка між керівництвом НТКУ і Держкомтелерадіо. Зокрема, перший заступник генерального ди-

Олександр Харебін,
перший заступник
генерального директора
НСТУ

ректора НТКУ Олександр Харебін написав: *«Саме небажання Держкомтелерадіо віддавати управління фінансами філій у руки НТКУ і було причиною зупинки фінансування».*

Заступник голови Держкомтелерадіо **Богдан Червак** ці закиди спростував: *«Без Держкомтелерадіо не відбулося б реформування державних ОДТРК, ми б сьогодні не говорили про незворотність процесу створення Суспільного. Затримок за Держкомтелерадіо не було, навпаки, були ініціативи всіляко допомагати процесу створення мовника, включно із його фінансовою самостійністю. Ми намагалися якнайактивніше допомагати реалізовувати закон по створенню Суспільного мовника, тому говорити про якесь небажання, в тому числі щодо фінансів, не варто».*

Весь час існування системи державного телерадіомовлення в Україні НТКУ, НРКУ, канал «Культура» й ОДТРК фінансувалися через Держкомтелерадіо, який виступав розпорядником бюджетних коштів першого рівня. Після отримання відповідної бюджетної програми він фінансував підвідомчі структури безпосередньо. Після приєднання НРКУ, «Культури» й ОДТРК, які стали філіями НТКУ, стала очевидною неможливість існування такої системи фінансування, де НТКУ та її філії було зрівняно у правах доступу до фінансів. Це було очевидно не тільки НТКУ, а й державним органам, які відповідали за контроль над бюджетними коштами.

З квітня НТКУ стала повноцінно та ефек-

тивно розпоряджатися довіреними йому державою засобами, звісно, під пильною увагою і з посиленням інтересом із боку Держкомтелерадіо.

Міністерство фінансів **24 березня** нарешті підписало бюджетний паспорт, згідно з яким мали фінансуватися всі державні телерадіокомпанії. Після цього працівники філій почали отримувати зарплати.

Наступний скандал спалахнув у березні після заяви Олександра Харебіна про ймовірні корупційні дії під час реформування Суспільного з боку чиновників. На думку першого заступника гендиректора, система державного телерадіомовлення в Україні здебільшого прогнила і практично зруйнована. Відновлення цієї системи, а тим більше приведення її до стандартів суспільного мовлення, вимагало титанічних зусиль, із вельми неочевидним результатом. За його словами, НТКУ подасть відповідні позови до суду.

За заявою Харебіна, підписання в 2010 році НТКУ ліцензійного договору з компанією Euronews відбулося без проведення обов'язкової правової експертизи цього договору, без проведення тендеру, з повним ігноруванням бюджетного законодавства. *«Нині цю справу розглядає Апеляційний суд Києва, суд першої інстанції ми програли. Просто нагадаю, що бюджет НТКУ торік становив 170 млн гривень, бюджет усієї системи державного телерадіомовлення цього року — 670 млн. Так ось, претензії Euronews до нас за нинішнім кур-*

сом валют становлять суму трохи більше 300 млн гривень», — зазначав він.

На другому місці за масштабами ймовірних корупційних дій, за словами Олександра Харебіна, була ситуація з НВО «Поверхність». «Понад 100 млн гривень за торішнім курсом ми могли втратити, якби суд визнав за цією компанією право стягнути з НТКУ гроші за контент, який трансливався в ефірі Першого національного каналу без ліцензійного договору. Багато можна розповісти про те, хто стоїть за цією компанією, як цей контент потрапив в ефір і хто з цього що отримав, але факт залишається фактом — цей суд ми виграли. Касаційна інстанція відмовила в задоволенні їхнього позову», — говорив Харебін.

На третьому місці як щодо можливих масштабів завданих державі збитків, так і щодо неефективності управління державною власністю у заяві Харебіна опинився «Укртелефільм».

Також він згадав багаторічне безоплатне використання ТРК «Ера» ресурсів НТКУ, особливо в частині поширення сигналу. «Тут обурює як сам факт перебування на державній “першій кнопці країни” приватної телекомпанії, ліцензія на мовлення якої, м'яко кажучи, була видана не зовсім прозоро, так і нездатність, а часто і звичайне небажання державних менеджерів забезпечити захист державних фінансових інтересів. З травня минулого року НТКУ вдалося досягти того, що “Ера” вперше за багато років стала оплачувати те, чим раніше користувалася безкоштовно. Ну, і знову-таки “Радіо Ера” більше десяти років веде мовлення на першій радіокнопці країни згідно з договором про спільну діяльність із Національною радіокомпанією. Порушуючи всі постанови Кабінету Міністрів, за досить спірними із юридичного погляду документами, вона не оплачує фактичних витрат УР-1 на трансляцію й виставляє при цьому абсурдні рахунки за свою “спільну діяльність”. Це все десятки мільйонів гривень збитків, які треба буде доводити в судах», — заявив Харебін.

Окремим рядком у заяві про ймовірні корупційні дії йдуть численні інвестиційні договори, пов'язані з будівництвом або орендою об'єктів житлової та нежитлової нерухомості. Будівництво в Києві на вул. Леоніда Первомайського, договір на будівництво на вул. Мико-

ли Грінченка, будівництво в Хмельницькому, Херсоні, оренда у Львові. Харебін вважав, що держава може втратити, якщо не візьме під контроль захист інтересів НТКУ згідно з цими контрактами, укладеними попередніми керівниками як Держкомтелерадіо, так і суб'єктами господарювання, які входили до сфери їхньої відповідальності.

Дуже багато питань у першого заступника генерального директора НТКУ виникло до ефективності використання бюджетних коштів при відновленні телерадіомовлення в Донецькій і Луганській областях, яке здійснювалося на базі місцевих ОДТРК. «Факти нецільового використання державних коштів, які ми вивчаємо, штучно роздуті штати, неефективне використання коштів, виділених для закупівлі обладнання, відсутність контролю за волонтерською допомогою, яка надавалася ОДТРК на відновлення мовлення... Розбираємося з цим максимально детально, тому що в умовах війни такі дії цілком можуть кваліфікуватися не просто як правопорушення, а як державна зрада», — заявив Харебін в інтерв'ю сайту «Суспільне мовлення».

Голова Держкомтелерадіо Олег Наливайко на колегії публічно покритикував Олександра Харебіна за закиди в корупційних діях на адресу відомства. «У мене виникла думка, що всі керівники НТКУ зібралися балотуватися на голову правління НСТУ. Це добре, тому що буде взаємна конкуренція. Але треба, щоб ми не розвалили злагодженість наших дій, бо це зашкодить проекту. Зокрема, перший заступник генерального директора НТКУ Олександр Харебін сказав про те, що при створенні Суспільного виявлені факти корупції. Мені дивно, бо деякі озвучені факти відомі вже багато років (Euronews та ін.). Також дивують звинувачення щодо розбудови мовлення на Донбасі. В тій ситуації, коли терористи захопили Донецьк і Луганськ, може ми й робили помилки, розвиваючи мовлення на Донбасі. Але якби ми тоді діяли, як нам рекомендував, наприклад, Мінекономіки, то мовлення ще довго б не було. Нам є що сказати, що ми зробили в Донецькій та Луганській областях, але не сьогодні. Дивно, що про факти корупції говорять в інтерв'ю, в той час як акти підписуються без зауважень,

штатний розклад затверджується без зауважень, і коли від пана Харебіна звучать слова про державну зраду, то за них треба відповідати. Чекаємо, що буде подальша інформація», — сказав Наливайко.

Із **1 квітня** програми «Радіо Ера» та «Громадського радіо» перестали виходити на хвилях «Українського радіо», оскільки Національна телерадіокомпанія України (НТКУ) припинила спільне виробництво. Вивільнений ефір заповнили програмами «Українського радіо». Згодом «Громадське радіо» повернулося в ефір, але вже на нових умовах. 23 червня голова правління ГО «Громадське радіо» Андрій Куликов підписав меморандум щодо повернення вечірньої прямиоефірної програми «Громадська хвиля» до ефіру «Українського радіо». Із **12 липня** «Громадська хвиля» почала щодня звучати на хвилях УР-1 протягом години: з 22:10 до 22:59 (раніше мовила дві години з 21:00 до 22:59).

Наступний камінь у Зураба Аласанію кинула Національна спілка журналістів. Навесні 2016 року пленум НСЖУ ухвалив заяву, в якій вимагав у Володимира Гройсмана звільнити гендиректора НТКУ Зураба Аласанії. В першу чергу Аласанії закидали низькі рейтинги, хоча справжні причини полягали в іншому. Більшість керівників ОДТРК були на керівних посадах у НСЖУ, вони робили Аласанію цапом-відбувайлом за всі негаразди під час реформування, а частина категорично була проти знищення державного мовлення.

Наступний скандал спалахнув із відмовою «UA: Першого» транслювати ювілейний концерт Оксани Білозір, і відразу частина українських артистів звинуватила його в українофобії. 26 квітня на своїй сторінці у Фейсбуку чоловік пані Білозір та генеральний директор «Палацу України» Роман Недзельський заявив, що керівництво Першого національного каналу зняло з Великоднього ефіру раніше запланований ювілейний концерт Оксани Білозір, через «невідповідність формату та концепції суспільного мовлення каналу». «Я не погоджуюся бути у ефірному вигнанні в своїй країні і звучати тільки в інтернеті з українською піснею, та не дам цим “пришельцям” окупувати наш національний теле- та радіопростір», — заявив він.

Зураб Аласанія відповів, що в «UA: Першого» не було домовленостей про трансляцію ювілейного концерту Оксани Білозір, адже такий формат не вписується в редакційну політику каналу. За його словами, «UA: Перший» не планував показувати концерт Оксани Білозір, не включав його в ефірну програму та не анонсував. «Продукт, виготовлений власним продакшеном НДІ “Україна” був розглянутий програмним департаментом “UA: Першого” так само, як щоденно розглядаються десятки інших телепродуктів, без будь-яких зобов’язань перед власниками авторських прав цих продуктів. Переговори з приводу передачі прав на неексклюзивне використання продукту в ефірі каналу починаються, коли прийнято рішення про відповідність продукту редакційній політиці каналу. В даному випадку переговорів із правовласниками не відбувалося: формат “звітнього ювілейного концерту” з вітальними словами зі сцени не використовується в редакційній політиці каналу», — заявив пан Аласанія.

5 травня керівництво «Львівського радіо» (Львівське обласне радіо) не пустило в ефір інтерв’ю ведучого ранкової програми Святослава Драбчука з генеральним директором НТКУ Зурабом Аласанією. Ведучий заявив про цензуру.

19 травня 2016 року відбулося засідання Апеляційного суду м. Києва за позовом компанії Euronews до Національної телекомпанії України щодо стягнення з неї 10 591 224, 48 євро. НТКУ програла суд, згодом подала касацію. Генеральний директор НТКУ Зураб Аласанія припустив, що уряд поступово сплатить борг Euronews. «Уряд та Euronews, можливо, розпочнуть переговори про реструктуризацію боргу в розмірі понад 10 млн євро, який Європейський канал хоче стягнути з НТКУ», — сказав він Deutsche Welle. Про те, що Європейський канал хоче стягнути з НТКУ заборгованість та інші деталі справи було поінформовано прем'єр-міністра Володимира Гройсмана.

НТКУ подала зустрічний позов про визнання договору від 2010 року недійсним через порушення чинного законодавства. За словами Аласанії, контракт між НТКУ та Euronews було укладено на шість років із порушенням законодавства, адже державні установи не мають права укладати угоди більш, ніж на рік.

Функціонування української редакції Euronews щороку обходилося НТКУ приблизно у 5,5 млн євро. Зураб Аласанія прийшов на свою посаду в 2014 році, коли НТКУ вже заборгувала Euronews, згідно з ліцензійною угодою, понад 10 млн євро.

«Так і не добившись від уряду хоч якихось гарантій, що буде сплачено борг, у 2015 році я не продовжив контракт з Euronews, щоб не накопичувати борги. Якби я цього не зробив, то в лютому 2016 року стало би автоматично 17 мільйонів євро боргу», — сказав Зураб Аласанія.

20 жовтня 2016 року на позачерговій профспілковій конференції первинної профспілкової організації НТКУ висловлено недовіру голові комісії з перетворення, генеральному директору НТКУ Зурабу Аласанії. Начальник юридичного управління Держкомтелерадіо **Таїсія Мировець** запевнила, що трудові відносини з усіма працівниками НТКУ будуть продовжені та не припинятимуться після закінчення реорганізації телекомпанії та утворення ПАТ «НСТУ». Тому повідомляти за три місяці профспілки про скорочення штату було не потрібно.

Величезний скандал зчинився й через відставку Зураба Аласанії 1 листопада.

«Я не згоден із тим, що суспільне мовлення, яке має постати наступного року, буде недофінансоване на значну суму. Відповідно до закону

про Суспільне, має бути 0,2 % від держбюджету, це приблизно 1,2 млрд грн. Із них держава відбирає 450 млн грн витрат на “Євробачення-2017”, 250 млн грн. відбирає у вигляді платні за трансляцію, 149 млн грн відбирає податками, і 46 млн грн комунальними платежами забирає місто. Ще 112 млн грн апріорі йдуть на міжнародну діяльність (олімпіади, чемпіонати світу тощо). В залишку — 193 млн грн», — заявив Аласанія.

Голова Держкомтелерадіо Олег Наливайко назвав дві можливі причини відставки Зураба Аласанії: втома, пов'язана з подвійним навантаженням через реформування і підготовку до «Євробачення»; а також бажання балотуватися на посаду голови правління майбутньої НСТУ. За його словами, перемагати на виборах легше в ролі медійного експерта, ніж працюючи всередині компанії.

Одразу після заяви про відставку Зураба Аласанії пролунало звернення журналістів, громадських активістів та народних депутатів, які оперативно об'єдналися в коаліцію «За суспільне мовлення, до Президента України, уряду, парламенту, журналістів щодо можливого зриву реформи суспільного мовлення».

Коаліція вимагала забезпечити повноцінне фінансування Суспільного мовника в обсязі, гарантованому законом.

Мустафа Найєм,
народний депутат

ЗАЯВА

Коаліції «За суспільне мовлення, до Президента України, уряду, парламенту, журналістів щодо можливого зриву реформи суспільного мовлення».

«Ми вважаємо, що відсутність належної і своєчасної реакції на проблеми, які виникали і продовжують виникати в процесі реформування державних мовників у Національну суспільну телерадіокомпанію України можуть спричинити зрив реформи.

Тому ми об'єднуємося у коаліцію «За суспільне мовлення» та вимагаємо:

Припинити саботаж реформи суспільного мовлення в Україні.

Забезпечити у 2017 і подальших роках повноцінне фінансування суспільного мовника в обсязі гарантованому законом. Проведення «Євробачення» не повинно фінансуватися за рахунок урізання коштів, передбачених для функціонування НСТУ.

Від Кабінету Міністрів України забезпечити внесення змін до актів уряду та актів міністерств, необхідних для завершення перетворення та подальшого функціонування ПАТ «НСТУ», затвердити доопрацьований і погоджений із громадськістю Статут НСТУ до 31 грудня 2016 року.

Від Комітету ВРУ з питань свободи слова та інформаційної політики розглянути ситуацію щодо проблем суспільного мовлення та забезпечити контроль щодо ухвалення статуту НСТУ.

Від Фонду державного майна України — провести оцінку майна Національної телекомпанії України та її філій до 30 листопада 2016 року.

Від Кабінету Міністрів та Держкомтелерадіо погодити кандидатуру в.о. гендиректора із Наглядовою Радою НСТУ.

Гарантувати незалежну редакційну політику, зокрема, у висвітленні антикорупційних тем, реформ та суспільно важливих подій.

Не допустити згорання співпраці з усіма розслідувальними програмами, що виходять на «UA: Перший» та забезпечити невтручання в їхню редакційну політику.

Від Кабінету Міністрів передбачити тимчасовий порядок фінансування ПАТ «НСТУ» у першому кварталі 2017 року.

Від Кабінету Міністрів та Держкомтелерадіо вимагаємо не розглядати заяву про звільнення генерального директора НТКУ Зураба Аласанії, попередньо не заслухавши інформацію Аласанії щодо проблем впровадження реформи суспільного мовлення.

Коаліція є відкритою громадською ініціативою. Ми звертаємося до наших колег із закликом підтримати вимоги та стати на захист реформи.

Нагадаємо, що створення суспільного мовлення було однією з головних вимог громадянського суспільства під час Революції гідності та є ключовим пунктом міжнародних зобов'язань України. Закликаємо всі органи влади, так чи інакше причетні до створення суспільного мовлення довести реформу до кінця».

ЗАЯВА

Наглядової ради Національної суспільної телерадіокомпанії України про хід створення українського суспільного мовлення

Наглядова рада висловлює свою стурбованість з приводу того, що процес створення українського суспільного мовлення досі стикається з серйозними перешкодами — що, зокрема, стало приводом для відставки Генерального директора НТКУ.

Наглядова рада наголошує, що призначення нового тимчасового керівника НТКУ та нового голови комісії з перетворення НТКУ на Публічне акціонерне товариство «Національна суспільна телерадіокомпанія України» (ПАТ НСТУ) насамперед має забезпечити успішне продовження процесу перетворення та його завершення у заплановані терміни.

Наглядова рада звертається до Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Міністерства інформаційної політики України та Держкомітету телебачення і радіомовлення України, із закликом забезпечити такі ключові кроки завершального етапу створення українського суспільного мовлення:

- запланувати в бюджеті 2017 року фінансування ПАТ НСТУ на рівні, передбаченому законодавством України (без урахування витрат на проведення «Євробачення-2017»);
- вчасно здійснити всі правові процедури із перетворення НТКУ на ПАТ НСТУ відповідно до графіку, розробленого і оприлюдненого Держкомітетом телебачення і радіомовлення України;
- внести необхідні зміни до чинного законодавства, щоб забезпечити організаційно гнучку та фінансово стабільну діяльність ПАТ НСТУ з першого дня його створення.

08 листопада 2016 р.

м. Київ

8 листопада Наглядова рада Суспільного мовлення звернулася до Верховної Ради, Кабміну із закликом забезпечити перетворення НТКУ на ПАТ «НСТУ»

Після відставки Зураба Аласанії в проєкті бюджету-2017 НТКУ додали 100 млн грн, і сума стала 0,97 млрд. А відповідно до закону, мала би становити 1,2 млрд грн. Зураб Аласанія, який на той момент ще залишався головою комісії з перетворення Національної телерадіокомпанії України в ПАТ «НСТУ», заявив, що готовий подати позов проти Кабінету Міністрів за порушення закону. «Заява про

звільнення гендиректора НТКУ обійшлася владі в 100 мільйонів. Саме стільки вона додала в новий проєкт бюджету, де ці гроші додатково передбачені для Національної суспільної телерадіокомпанії України. З “барського плеча”? Не пролізе. Згідно з законом — не 0,97 млрд, а 1,2 млрд. А якщо в вас пролізе — то перше, що я зроблю, якщо пройду конкурс на голову правління НСТУ — позов проти Кабінету Міністрів України. За нахабне порушення закону України», — зазначив він. На думку pana Аласанії, Кабміну не можна в жодному випадку дати можливість обійти закон, інакше «ся-

дуть на голову і зв'яжуть ніжки на всі наступні роки». Згодом, ставши головою правління ПАТ «НСТУ», він так і не подав позов до уряду за недофінансування.

У ході реформування ще очевиднішим стало те, що неповоротка й неефективна система державного телерадіомовлення нескоро зможе стати суспільним мовником, який відповідає інтересам суспільства.

Підливали оливи у вогонь і розмови про масштабні скорочення. Це було одне з найболючіших питань. Виконавчим директорам філій було запропоновано самостійно, зі знанням своїх людей та їхніх обов'язків, запропонувати механізми й кількісні параметри цих скорочень. Пропозиції від усіх філій надійшли, з них стало видно, що не всі керівники готові до змін. Водночас на НТКУ весь час підкреслювали, що всі звільнення буде здійснено з чітким дотриманням трудового законодавства. Держкомтелерадіо не хотів, щоб негатив стосовно скорочень пов'язували з Комітетом, тому відкладав оптимізацію до обрання керівництва НСТУ.

РАДІОЧАСТОТИ

За підсумками проведеного 31 березня 2016 року Національною радою з питань телебачення і радіомовлення конкурсу на вільні частоти FM-мережа першого каналу «Українського радіо» (майбутнього Суспільного радіо) розширилася до 134 радіочастот. Тобто FM-мережа УР-1 охопила 134 міста.

У цій мережі УР-1 мало мовити в партнерстві з регіональними філіями Національної телекомпанії України (НТКУ), адже частина цих частот у минулому належали обласним державним телерадіокомпаніям, які стали регіональними філіями НТКУ. 2015 року відбулося об'єднання сіток мовлення ОДТРК і НРКУ відповідно до розробленої Нацрадою та Держкомтелерадіо «дорожньої карти». За об'єднаними сітками «Українське радіо» має 20 годин, регіональні філії — по чотири години мовлення на добу. Але поки що не в усіх містах у регіональних дирекцій є можливість доставити сигнал до передавачів, тож процес налагодження спільного мовлення тривав.

Попри те, що мережа налічувала вже 134 міста, їй було ще куди рости. Адже «Українське радіо» не мало FM-частот у трьох обласних центрах: Одесі, Харкові та Івано-Франківську.

9 червня 2016 року під час засідання голови Наради з питань телебачення і радіомовлення Юрій Артеменко вручив генеральному директору Національної телекомпанії України (НТКУ) Зурабу Аласанії і виконавчому директору філії НТКУ «Центральна дирекція “Українське радіо”» Анатолію Табаченку ліцензію на радіомовлення на 17 частот в 11 областях України.

20 липня Нацрада підбила підсумки конкурсу на мовлення на чотирьох частотах в Івано-Франківській і Хмельницькій областях. Переможцем на частоті 101,7 МГц у смт Верховина Івано-Франківської області (обсяг мовлення — 12 годин на добу) стала Національна телекомпанія України, а саме радіостанція «Карпати ФМ» Івано-Франківської філії НТКУ «Карпати». Іншими 12 годинами мовлення на цій частоті володіє «Українське радіо» Національної телекомпанії України.

27 липня 2016 року в Нацраді відбулася зустріч представників регуляторного органу і філії НТКУ «Центральна дирекція “Українське радіо”», на якій обговорили питання впорядкування ліцензій мовника. Зокрема було розглянуто пропозицію регулятора щодо об'єднання ліцензій за способом розповсюдження програм (проводове, ефірне, супутникове мовлення), за діапазонами (ФМ, УКХ, СХ) і за програмами — УР-1, УР-2, УР-3. Учасники зустрічі схвально відгукнулися на озвучені пропозиції й домовилися напрацювати шляхи їх реалізації. «Зазначене дасть змогу максимально зменшити кількість ліцензій НТКУ на радіомовлення. Це — ще один крок до перетворення НТКУ в суспільного мовника», — підсумував член Нацради Сергій Костинський.

НТКУ загалом мало 83 ліцензії на ефірне радіомовлення і 5 — на супутникове.

Крім того, НТКУ проводила аналіз власних радіомереж із метою вилучення із ліцензій передавачів УКХ-діапазону, які тривалий час не використовувалися, а також працювала над можливістю розбудови всіх ефірних мереж мовлення кожної з програм «Українського радіо».

Із **1 серпня** Дніпропетровське обласне радіо вперше здобуло FM покриття у Дніпрі та області й мало реальну змогу видавати в ефір свої програми.

31 серпня Нацрада з питань телебачення і радіомовлення підбила підсумки конкурсу на видачу ліцензії на мовлення в загальнонаціональному цифровому мультиплексі МХ-5 (стандарт DVB-T2).

Переможцем конкурсу стала НТКУ з концепцією культурологічного телеканалу «Культура», який мав стати другим каналом суспільного мовлення. Фактично «Культура» була єдиним претендентом у цьому конкурсі, яка до того володіла лише супутниковою ліцензією та не мала ефірних частот ані в аналоговому, ані в цифровому ефірі.

НТКУ попросила прорахувати 27 ФМ-частот і змінити потужність 24 передавачів. Нацрада замовила такий прорахунок.

НТКУ В 2016 РОЦІ ВЗЯЛА УЧАСТЬ В 11 МІЖНАРОДНИХ КОНКУРСАХ ТА ФЕСТИВАЛЯХ

2016 року програми НТКУ власного виробництва брали участь в 11 міжнародних конкурсах та фестивалях, серед яких Міжнародний конкурс телевізійних програм для дітей JAPAN PRIZE International Contest for Educational Media (освітня програма «Суспільний університет»); Міжнародний фестиваль фільмів та програм про мистецтво Festival Internazionale del Cinema d'Arte (документальний фільм «Казимир Малевич. Зірка у формі квадрата»); Міжнародний конкурс документальних робіт 35th International URTI Grand Prix for Author's Documentary (документальний фільм «Переселенці. Годинник», «Без права на славу»); ADAMI Media Prize 2016 (документальний фільм «Переселенці. Годинник» та документальний фільм «Простір толерантності. Візьму твій біль собі»), Міжнародний фестиваль Proх Europa (документальний фільм «Я — війна») та інші.

Мортен Енберг,
Голова Офісу
Ради Європи
в Україні

Веб-серіал виробництва НТКУ 5 baksiv.net здобув гран-прі за режисуру Іспанського міжнародного фестивалю Bilbao Web Fest, що заснований з метою підтримки талановитих творців і заохочення використання нових технологій у створенні серіалів.

НАГЛЯДОВА РАДА — РІК БЕЗ ПОВНОВАЖЕНЬ

Члени Наглядової ради 2016-го активно вивчали ті питання, якими їм доведеться займатися після реєстрації юрособи ПАТ «НСТУ». Представники НР почали їздити знайомитися з філіями, зустрічатися з колективами і представниками місцевої влади. Зустрічі показали, що регіони не готові до реформи, не розуміють її суті та необхідності, інерційні, залякані, частина продовжувала догоджати місцевій владі.

Крім того, деякі члени НР разом із медіаюристами та експертами Ради Європи напрацьовували проекти документів (статут, положення, місія тощо). Протягом 2016 року працювала робоча група у складі членів Наглядової ради, яка розробила текст місії Суспільного мовлення в Україні та ініціювала низку закритих та публічних обговорень. 30 січня 2017 року Наглядова рада підготувала **місію ПАТ «НСТУ»**.

2016 допомога донорів була як раніше вагомою. Переважно кошти виділялися на новий контент, навчальні візити тощо.

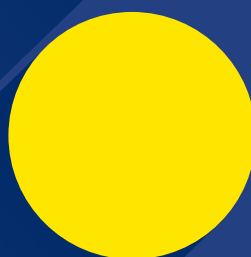
Благодійний фонд «Підтримки створення та розвитку суспільного телебачення і радіомовлення України» з моменту створення за два з половиною року діяльності (з 29 травня 2014 року) отримав благодійної допомоги від фізичних та юридичних осіб понад півтора мільйони доларів.

Галина Смірнова,
Офіс Ради Європи

РОЗДІЛ

3

2017-
2018

2017-й — РІК СТВОРЕННЯ СУСПІЛЬНОГО МОВЛЕННЯ В УКРАЇНІ

- 2017 • Частина 1:
2018 Робота Наглядової ради
- 2017 • Частина 2.
2018 Робота правління НСТУ
- 2018 • Частина 3.
Суспільне мовлення
створено. Реформа триває

Світлана Остапа,

заступниця голови ГО «Детектор медіа», заступниця голови Наглядової ради ПАТ «Національної суспільної телерадіокомпанії України»

19 січня 2017 року публічне акціонерне товариство «Національна суспільна телерадіокомпанія України» було зареєстровано як юридичну особу і припинено юридичну особу НТКУ.

«Сьогодні історичний момент у розбудові медіасфери нашої держави. Відбулась реєстрація юридичної особи Національної суспільної телерадіокомпанії України. Близькими днями запрацює Наглядова рада НСТУ і ми всі разом розпочнемо створення майбутнього взірця і лідера медіасфери. Для цього все є: професійна і патріотична Наглядова рада, великий професійний колектив, який прагне змін, значно збільшене владою фінансування. Я не маю сумнівів, що НСТУ буде профінансовано мовником у повному обсязі і згідно з законом. Ми маємо повну політичну підтримку президента, парламенту, уряду, медіаспільноти, а найголовніше — суспільства, яке прагне реформ. Медіасфера демонструє гарний темп, ефективність і вміння доводити до перемоги розпочаті справи», — зазначив Олег Наливайко.

Голова Комісії з перетворення НТКУ на ПАТ «НСТУ», голова Держкомтелерадіо Олег Наливайко підписав Положення про Наглядову раду ПАТ «НСТУ» та Положення про правління ПАТ «Національна суспільна телерадіокомпанія».

Із моменту реєстрації НСТУ Ганна Бичок тимчасово виконувала обов'язки голови правління, на цю посаду її призначив голова Держкомтелерадіо. До того Ганна Бичок була заступницею голови Комісії з перетворення НТКУ на ПАТ «НСТУ» й заступницею гендиректора НТКУ з фінансово-економічних питань, державних закупівель та матеріально-технічного забезпечення.

30 січня уряд вніс зміни до постанови Кабінету Міністрів від 28 грудня 2016

Ганна Бичок

р. № 1039 «Про затвердження Статуту публічного акціонерного товариства «Національна суспільна телерадіокомпанія України», а саме установив, що **Ганна Бичок одноосібно здійснюватиме повноваження виконавчого органу ПАТ «НСТУ»**. Вона отримала право одноосібно визначати штатний розпис товариства і виконувачів обов'язків членів правління, доки Наглядова рада НСТУ на конкурсі не обере голову та членів правління ПАТ «НСТУ».

23 січня 2017 року було підписано наказ про випуск акцій публічного акціонерного товариства «Національна суспільна телерадіокомпанія». Наказ мав бути зареєстрований у Національній комісії з цінних паперів. Нагадаємо, що статутний капітал становить 2 млрд 544 млн 273 тис. грн. Номінальна вартість акції — 1 тис. грн.

Держкомтелерадіо з 19 січня 2017 року виконує функції акціонера й розпорядника бюджетних коштів ПАТ «НСТУ».

Олег Наливайко **30 листопада 2017 року** підписав наказ, яким затвердив Кодекс корпоративного управління ПАТ «НСТУ». Кодекс затверджено з метою підвищення конкурентоспроможності ПАТ «НСТУ» на ринку аудіовізуальних послуг та є документом, який визначає принципи та стандарти корпоративного управління товариством. Зокрема в Кодексі йдеться про принципи корпоративного управління, систему контролю за фінансово-господарською діяльністю (органи контролю), створення умов для інвестиційної привабливості товариства та ін.

ЧАСТИНА 1

РОБОТА НАГЛЯДОВОЇ РАДИ

З дня реєстрації ПАТ «НСТУ» **Наглядова рада вступила у свої повноваження**. 19 січня Національна рада з питань телебачення і радіомовлення внесла зміни до свого рішення, яким 17 грудня 2015 року затвердила склад Наглядової ПАТ «НСТУ». Зміни стосуються набуття повноважень членів Наглядової ради. Згідно з рішенням Нацради, повноваження першого складу Наглядової ради НСТУ розпочалися 19 січня 2017 року і триватимуть, згідно із законом, чотири роки.

19 січня 2017 року Наглядова рада ПАТ «НСТУ» провела своє перше засідання, на якому ознайомила з положенням про діяльність НР, яке затвердив Держком, та встановила умови та розміри оплати праці працівників Суспільного мовлення і радіо на основі тарифних ставок (посадових окладів), що діяли в НТКУ станом на дату припинення НТКУ. Також члени Наглядової ради встановили умови та розміри оплати праці голови та членів прав-

ління ПАТ «НСТУ» (нові посади) відповідно до постанови Кабміну від 19.05.1999 № 859 «Про умови і розміри оплати праці керівників підприємств, заснованих на державній комунальній власності, та об'єднань державних підприємств».

Відповідно до Закону «Про суспільне телебачення і радіомовлення України», засідання Наглядової ради ПАТ «НСТУ» мають проводитися за потреби, але не рідше, ніж один раз на квартал. Протягом 2017 року Наглядова рада провела 17 засідань, на яких розглянула та обговорила понад 70 питань порядку денного, розробила і прийняла 12 документів.

8 лютого 2017 року на засіданні членів Наглядової ради ПАТ «НСТУ» Тетяну Лебедєву обрано головою Наглядової ради Суспільного мовлення. 22 лютого Світлану Остапу обрано заступницею голови, а Вадима Міського — секретарем Наглядової ради Суспільного мовлення.

Тетяна Лебедева

У 2017 році на підставі заяви про припинення повноважень за власним бажанням було достроково припинено повноваження члена Наглядової ради Тараса Шевченка, обраного на конференції громадських об'єднань у правозахисній сфері. Замість нього членом Наглядової ради став Олександр Павліченко.

11 січня 2018 року Національна рада з питань телебачення і радіомовлення вивела Віталія Портникова зі складу Наглядової ради Національної суспільної телерадіокомпанії України, задовольнивши його заяву про складання повноважень і вихід із Наглядової ради.

Фракція «Народний фронт» станом на грудень 2018 року не делегувала свого представника в Наглядову раду, яка майже весь 2018 рік працює у складі 16 осіб.

Усі члени Наглядової ради є незалежними у своїй роботі. Член Наглядової ради ПАТ «НСТУ», який до призначення на посаду був членом будь-якої політичної партії, на час здійснення своїх повноважень має зупинити членство в цій партії. Він не може брати участі в партійній діяльності чи виконувати доручення партії, будь-якого її органу або посадової особи.

Світлана Остапа

Вадим Міський

Мартін Хагстрьом,
Посол Швеції в Україні

Протягом 2017 року було зафіксовано спробу політичного втручання в діяльність Наглядової ради.

Парламентська фракція Радикальної партії Олега Ляшка вирішила поміняти члена Наглядової ради В'ячеслава Козака, якого раніше делегувала замість Миколи Давидюка. За словами лідера фракції Олега Ляшка, Козак голосував не так, як їм хотілося. Але згідно із законом, політична фракція не має права відкликати свого представника без його особистої згоди. Із цього приводу члени Наглядової ради зробили офіційну заяву та взяли участь у засіданні Комітету Верховної Ради України з питань свободи слова та інформаційної політики. Публічний розголос довкола цих подій, міжнародна підтримка зупинили тиск на члена Наглядової ради.

У складі Наглядової ради функціонують два постійні комітети, утворені **25 жовтня 2017 року**. Комітети утворені та діють на підставі Положення про комітети Наглядової ради ПАТ «НСТУ».

КОМІТЕТ ІЗ ПИТАНЬ ПРИЗНАЧЕНЬ І ВИНАГОРОД ПОСАДОВИХ ОСІБ.

Склад: Євген Глібовицький (голова), Володимир Бринзак, Вадим Міський, Світлана Остапа, Наталія Скрипка.

Обсяг повноважень комітету:

- розробка процедур обрання/призначення посадових осіб ПАТ «НСТУ», які здійснює Наглядова рада;
- розробка політики ПАТ «НСТУ» у сфері винагород, включаючи політику щодо преміювання за підсумками роботи голови та членів правління (систему показників ефективності), встановлення системи заохочень для управлінського персоналу;
- розробка умов договорів із головою та членами правління ПАТ «НСТУ»;
- попередня оцінка відповідності кандидатів на посади, які призначаються Наглядовою радою, критеріями підбору, визначеними у внутрішніх документах ПАТ «НСТУ».

Ігор Хохич

Євген Глібовицький

КОМІТЕТ ІЗ ПИТАНЬ АУДИТУ

Склад: Ігор Хохич (голова), Тарас Аврахов, В'ячеслав Козак, Сергій Таран.

Обсяг повноважень комітету:

- контроль за фінансово-господарською діяльністю товариства, звітністю та управлінням ризиками;
- надання пропозицій щодо обрання ревізійної комісії та контроль за її незалежністю;
- визначення напрямів необхідного аудиту;
- розробка конкурсних процедур з обрання аудиторської фірми для проведення щорічного аудиту.

Наглядова рада ПАТ «НСТУ» 30 січня 2017 року затвердила місію ПАТ «НСТУ»: **«Захищати свободи в Україні. Надавати суспільству достовірну та збалансовану інформацію про Україну та світ, налагоджувати громадський діалог задля зміцнення суспільної довіри, розвитку громадянської відповідальності, української мови та культури, особистості та українського народу».**

Встановила на 2017 рік шість основних напрямів діяльності компанії (протокол № 2 від 23 січня 2017 року, додаток 2):

- 1 у вимірі стратегії мовлення — сприяння зміцненню соціального капіталу українського суспільства;
- 2 у вимірі суспільної трансформації — особливий акцент має бути зроблений на мовлення для дитячої та молодіжної аудиторії, спрямоване на формування цінностей та компетентностей нових членів суспільства, спроможних успішно конкурувати в сучасному відкритому світі та, водночас, гарантувати для себе постійну безпеку середовища існування;
- 3 у вимірі концепції мовлення — критичний перегляд і оновлення концепції мовлення кожного із загальнонаціональних каналів, а також розробка та впровадження єдиної концепції регіонального мовлення;
- 4 у вимірі змісту мовлення — підсилення та оновлення інформаційного мовлення, зокрема з використанням можливостей конвергентного виробництва новин для радіо- і телебачення;

- 5 у вимірі кадрової політики — оптимізація штатної структури ПАТ «НСТУ», ліквідація непотрібних штатних одиниць, переведення вагової частини програмного продукту (за винятком інформаційного та суспільно-політичного мовлення) та допоміжних служб на аутсорсинг на конкурсних засадах;
- 6 у вимірі основних фондів — критичний аналіз і розробка плану оптимізації наявних у ПАТ «НСТУ» основних фондів.

Серед індикаторів змін у визначених напрямках діяльності визначено розробку низки концепцій мовлення, які були внесені правлінням на розгляд Наглядової ради у грудні 2017 року.

КОНКУРС НА ПОСАДИ ГОЛОВИ ТА ЧЛЕНІВ ПРАВЛІННЯ ПАТ «НСТУ»

Для організації та проведення конкурсу на посади голови та членів правління Наглядова рада розробила та прийняла низку документів: Положення про конкурс із обрання голови та членів правління ПАТ «НСТУ», умови проведення конкурсу на зайняття вакантної посади голови правління ПАТ «НСТУ», контракт із головою правління ПАТ «НСТУ», контракт із членом правління ПАТ «НСТУ».

Документи від претендентів на посаду голови правління приймалися 42 дні: з 3 лютого по 16 березня 2017 року.

На участь у конкурсі на вакантну посаду голови правління ПАТ «НСТУ» до Наглядової ради подали документи вісім осіб: Зураб Аласанія, Роман Вибрановський, Юрій Дараган, Олександр Зирін, Олександр Зорка, Олександр

Коваленко, Олег Наливайко, Марек Сіерант.

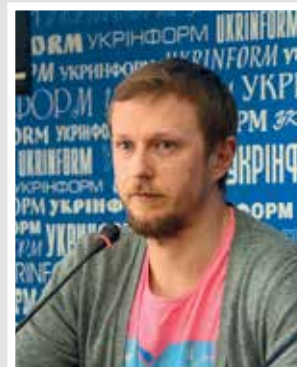
10 квітня 2017 року о 10:00 у конференц-залі інформаційного агентства «Укрінформ» відбулися вибори голови правління. Претенденти на посаду голови правління презентували свої стратегії розвитку ПАТ «НСТУ», відповіли на запитання. Після чого члени Наглядової ради шляхом таємного голосування обрали голову ПАТ «НСТУ».

За результатами голосування в першому турі Зураб Аласанія та Олег Наливайко набрали по вісім голосів «за», Роман Вибрановський — один голос «за», решта претендентів не набрали жодного голосу.

За результатами голосування у другому турі Аласанія набрав десять голосів «за», Олег Наливайко — сім голосів «за».

Оголошення
результатів
конкурсу на
голову
правління
ПАТ «НСТУ»

▲ Роман Вінтонів,
член правління

◀ Члени правління ПАТ «НСТУ»
і Зураб Аласанія

Таким чином, Наглядова рада обрала головою правління Суспільного мовлення **Зураба Аласанію**. Термін повноважень голови правління, відповідно до Закону України «Про суспільне телебачення і радіомовлення України», становить чотири роки. Вступив у повноваження Зураб Аласанія **13 травня 2017 року** (день проведення «Свробачення» в Києві).

15 травня 2017 року Наглядова рада шляхом таємного голосування обрала шістьох членів правління ПАТ «НСТУ», запропонованих головою правління Зурабом Аласанією.

Ними стали: **Юрій Макаров** (просвітницький напрям), **Олександра Кольцова** (розважальний напрям), **Роман Вінтонів** (суспільно-політичний напрям), **Інна Гребенюк** (юридичний напрям), **Родіон Никоненко** (економічно-фінансовий напрям), **Микола Чернотицький** (оптимізація центральної та регіональної структури). Членів правління, як і голову правління, обрано строком на чотири роки. Члени Наглядової ради голосували за кожного претендента окремо, заповнюючи шість бюлетенів.

Для забезпечення відкритості та прозорості конкурсу під час усіх засідань відбувалася пряма трансляція. У засіданнях Наглядової ради брали участь як спостерігачі представники ЗМІ, громадських об'єднань та міжнародних організацій.

УМОВИ І РОЗМІРИ ОПЛАТИ ПРАЦІ ПРАЦІВНИКІВ ПАТ «НСТУ»

Наглядова рада протягом 2017 року здійснювала поетапний перегляд умов і розмірів оплати праці для всіх категорій працівників компанії:

- на початку лютого 2017 року Наглядова рада встановила нові умови й розміри оплати праці для голови та членів правління ПАТ «НСТУ»;
- у липні 2017 року — для працівників керівного складу Центральної дирекції компанії;
- у жовтні 2017 року — оновлені умови й розміри оплати праці для всіх категорій працівників ПАТ «НСТУ», які набули чинності у квітні 2018 року;
- комплексний перегляд Наглядовою радою умов і розмірів оплати праці відкрив шлях для структурної та кадрової оптимізації ПАТ «НСТУ», яку правління розпочало у грудні 2017 року.

Наглядова рада також відповідальна за встановлення розміру винагороди голові та членам правління. Для об'єктивності оцінювання роботи членів правління було прийнято Положення про преміювання голови та членів правління ПАТ «НСТУ», яке встановлює, що рішення про преміювання приймається на підставі подання голови правління та звітів кожного із

членів правління, у яких відображені фактично досягнуті показники в роботі. Звіти членів правління публікуються на корпоративному сайті suspilne.media. У 2018 році тривала розробка комплексної системи оцінювання ПАТ «НСТУ» та правління.

Щодо виплати високих зарплат і премій голові, членам правління та іншим представникам керівного складу компанії 2017 року неодноразово спалахували публічні скандали. Нагадаємо, перед конкурсом на посаду голови Наглядова рада після тривалого обговорення й вивчення урядових документів встановила оклад керівнику ПАТ «НСТУ» в розмірі 76 800 грн. Щодо положення про преміювання, керівництву компанії могли бути виплачені щоквартальні премії у розмірі тримісячного окладу, а також річна премія за підсумками роботи рік. Наглядова рада кілька разів підтримала виплату премій голові і членам правління за роботу у 2017 році, 2018-го у зв'язку зі значним недофінансуванням це питання жодного разу не виносилося на розгляд.

Протягом 2017 року Наглядова рада також розробила й затвердила Положення про ревізійну комісію ПАТ «НСТУ». Наглядова рада 22 жовтня 2018 року обрала ревізійну комісію Суспільного мовника у складі п'яти осіб. Членами ревізійної комісії стали **Євген Дубіч, Олександр Пальніков, Наталія Євченко**, які подалися на конкурс Наглядової ради, та двоє представників від державних органів: **Ната-**

лія Покотило (Державна аудиторська служба України) та **Юлія Микитин** (Держкомтелерадіо). Головою ревізійної комісії обрано **Наталію Євченко**.

26 липня 2018 року Наглядова рада, відповідно до Закону України «Про акціонерні товариства», створила в ПАТ «НСТУ» службу внутрішнього аудиту шляхом реорганізації управління внутрішнього аудиту та фінансових розслідувань. Служба розпочне діяльність одразу після затвердження положення про неї, звітуватиме Наглядовій раді. Начальником служби внутрішнього аудиту Наглядова рада призначила **Наталію Степанову**.

У рамках своїх повноважень Наглядова рада також призначила **п'ятьох членів Редакційної ради ПАТ «НСТУ»**: **Анну Строкань** із «UA: Культури», **Тетяну Рихтун** із «UA: Криму», **Ольгу Вакало** із Запорізької філії, **Владислава Грузинського** з «UA: Першого» та **Юлію Марковську** з «UA: Сум». 18 вересня 2018 року Наглядова рада обрала продюсерку радіо «Культура», радіоведучу **Ірину Славінську** членкинею редакційної ради Суспільного мовлення замість Юлії Марковської (яка перебувала у відпустці по догляду за дитиною).

Редакційна рада ПАТ «НСТУ» обрала Ольгу Вакало головою.

Восени склад редакційної ради частково оновився у зв'язку з тим, частина із 15 членів потрапила під скорочення навесні 2018 року.

Ольга Вакало, голова редакційної ради

Наталія Євченко, голова ревізійної комісії

Наглядова рада затвердила Редакційний статут ПАТ «НСТУ», який розробила редакційна рада Суспільного мовника. У **вересні 2018-го** редакційна рада НСТУ ухвалила рекомендації щодо висвітлення подій на тимчасово окупованих територіях.

Протягом 2017-18 років члени Наглядової ради брали активну участь у роз'ясненні завдань та ходу реформи, відвідали низку регіональних філій ПАТ «НСТУ», обговорили хід реформи безпосередньо із журналістськими колективами. Зокрема члени НР побували 2017 року в Чернівецькій, Донецькій, Луганській, Львівській, Закарпатській, Харківській, Дніпровській філіях; а 2018-го — в Житомирській, Волинській, Рівненській, Черкаській, Кіровоградській, Одеській філіях та на каналі «UA: Донбас».

ОФІЦІЙНІ ЗАЯВИ ЧЛЕНІВ НАГЛЯДОВОЇ РАДИ

- 1 Заява Наглядової ради від **13 березня 2017 року** із приводу спроби політичного втручання в діяльність Наглядової ради — тиску на члена Наглядової ради В'ячеслава Козака з боку парламентської фракції Радикальної партії Олега Ляшка.
- 2 Заява від **3 квітня 2017 року** у відповідь на лист генеральної директорки Європейської спілки мовників (ЕСМ) Інгрід Делтенре. У заяві члени Наглядової ради закликали гендиректорку ЄСМ поважати суверенітет України, не перетворювати Європейську спілку мовників на інструмент підсилення чужих політичних маніпуляцій (російських) і не перешкоджати такими заявами нормальному та повноцінному проведенню пісенного конкурсу «Євробачення», а також уникати погроз щодо виключення України з числа учасників «Євробачення».
- 3 Звернення від **5 травня 2017 року** до Національної ради з питань телебачення і радіомовлення про необхідність поступового забезпечення ПАТ «НСТУ» ФМ-частотами для другого і третього загальнонаціональних ефірних радіоканалів та під час оголошення конкурсів на вільні радіочастоти враховувати інтереси Суспільного мовника й не створювати «особливими конкурсними умовами» перешкод для участі ПАТ «НСТУ» в цих конкурсах.
- 4 Заява від **6 липня 2017 року**, якою Наглядова рада закликала Комітет Верховної Ради України з питань бюджету передбачити збільшення видатків на бюджетну програму та не допустити прийняття змін до Державного бюджету України на 2017 рік із заниженим рівнем фінансування Суспільного мовлення.
- 5 Заява від **22 вересня 2017 року** з приводу недофінансування Суспільного мовлення. Наглядова рада ПАТ «НСТУ» закликала владу забезпечити роботу Суспільного, профінансувавши ПАТ «НСТУ» у 2018 році відповідно до закону.
- 6 **21 червня 2018 року** правління та Наглядова рада Суспільного звернулися з листами до прем'єр-міністра України Володимира Гройсмана, голови парламентського Комітету з питань свободи слова Вікторії Сюмар та Президента України Петра Порошенка із проханням забезпечити повноцінне фінансування мовника відповідно до Закону «Про Суспільне телебачення та радіомовлення України».

ПЕРШИЙ ЩОРІЧНИЙ АУДИТ НСТУ

За результатами проведеного конкурсу Наглядова рада Суспільного мовника в січні 2018 року обрала аудиторську кампанію «Ернст енд Янг» для проведення обов'язкового щорічного фінансового та організаційного аудиту ПАТ «НСТУ». Відповідно до договору про співпрацю від 27 грудня 2017 року, підписаного між SIDA й ПАТ «НСТУ», фінансування аудиту від імені НСТУ здійснювала SIDA (Шведське агентство з питань міжнародної співпраці та розвитку — урядове агентство Міністерства закордонних справ Швеції, яке опікується розвитком співпраці в усьому світі).

У березні 2018 року аудиторська кампанія «Ернст енд Янг» розпочала річний фінансовий та організаційний аудит ПАТ «НСТУ», який тривав десять тижнів. Голова Наглядової ради НСТУ Тетяна Лебедева зазначила, що рекомен-

дації аудиту «Ернст енд Янг» допоможуть створити оптимальну структуру управління НСТУ.

Компанія «Ернст енд Янг» провела аудит Суспільного за період від дати утворення НСТУ — з 19 січня 2017 року до 31 грудня 2017 року — і заявила, що не змогла отримати прийнятних аудиторських доказів у достатньому обсязі для висновків про фінансову звітність.

Водночас після організаційного аудиту компанія напрацювала рекомендації. Наглядова рада ухвалила дорожню карту запровадження ініціатив за результатами оргаудиту ПАТ «НСТУ» й утворила керівний комітет для нагляду за її впровадженням, до якого увійшли представники НР, правління, міжнародних організацій. Із осені 2018 року робоча група працює над зміною структури ПАТ «НСТУ», яка буде запроваджена вже 2019 року.

ДОКУМЕНТИ, УХВАЛЕНІ НАГЛЯДОВОЮ РАДОЮ 2018 РОКУ

22 жовтня 2018 року члени Наглядової ради ПАТ «НСТУ» затвердили «Основні напрями діяльності ПАТ «НСТУ» на 2018–2020 роки». Цей документ — один із обов'язкових, які ухвалює Наглядова рада на підставі п. 1 ч. 2 ст. 7 Закону України «Про Суспільне телебачення і радіомовлення України».

В «Основних напрямках діяльності ПАТ «НСТУ» на 2018–2020 роки» міститься п'ять розділів:

- 1 **Організаційна перебудова компанії;**
- 2 **Стратегія мовлення:** сприяння зміцненню соціального капіталу українського суспільства;
- 3 **Суспільна трансформація:** особлива увага до дитячої та молодіжної аудиторії;
- 4 **Маркетингова стратегія:** позиціонування каналів та просування програмних продуктів;
- 5 **Зміст мовлення:** завершення реформи інформаційного мовлення.

Успішність НСТУ за всіма напрямками діяльності Наглядова рада оцінюватиме, аналізуючи звіти зі впровадження рекомендацій міжнародного аудиту; подані правлінням звіти щодо впровадження концепцій (а деякі з концепцій ще потрібно підготувати, як-от концепцію мовлення для дитячої та молодіжної аудиторії, концепцію просування єдиного бренду українського Суспільного мовлення в радійному й телевізійному медіапросторі та інтернеті), аналізуючи дані внутрішнього та зовнішнього моніторингу, соціологічні дані, контент-аналіз інформаційних та суспільно-політичних програм тощо.

Крім того, 2018 року члени Наглядової ради ПАТ «НСТУ» схвалили Концепцію мовлення з тематики національних меншин та Концепцію регіонального мовлення Суспільного мовника. Правління має ще підготувати й подати на затвердження НР концепцію дитячого та молодіжного мовлення; концепцію просування єдиного бренду українського суспільного мовлення в радійному й телевізійному медіапросторі та в інтернеті.

ЧАСТИНА 2 РОБОТА ПРАВЛІННЯ НСТУ

15 травня 2018 року правління оприлюднило звіт про роботу протягом року. За словами членів правління, розмежування творчої та адміністративної частини сприяло балансу управління, колегіальності прийняття рішень, уніфікації структур та прийняття рішень, підвищенню якості контенту, підвищенню рівня довіри. Також були проведені перші відкриті конкурси на посади керівників філій (менеджерів та продюсерів). Вибрано: 19 менеджерів, 22 продюсери (22 жінки та 19 чоловіків, середній вік: менеджерів — 36 років, продюсерів — 34 роки).

Також за підтримки донорів запрацював офіційний сайт suspilne.media, на якому публікуються рішення Наглядової ради та правління.

Усі закупівлі та здача в оренду проводиться через систему ProZorro.

На травень 2018 року підписано зі сторонніми організаціями 56 договорів оренди загальною площею 5 651,2 м², на загальну суму 743 869,25 грн/міс.

Із них 1933,5 м² (19 договорів оренди) здаються в регіонах філіями на загальну суму 111 757,6 грн/міс.

Із-поміж інших оренд реалізуються два соціальні проекти: Urban Space (оренда першого поверху по вул. Грінченка, 9, площею 471 м²) та Благодійний проект «Ветеран Хаб» (вул. Мельникова, 42, площа оренди — 786 м²).

Правління вирішило відкрити вхід у телецентр «Олівець», де постійно відбуваються події як для співробітників, так і для відвідувачів: фестивалі кінопокази, внутрішньо-корпоративні заходи для співробітників, екскурсії в Музей телебачення та на виробничі потужності, тематичні лекції, читальня з BookCrossing, виставки, фан-зони Олімпіади, Паралімпіади, «Євробачення» тощо. Відкрито можливість стажування на Суспільному (в першу хвилю було подано більше 200 заявок, відібрано 43 студенти).

Щоби збільшити ефективність, правління автоматизувало низку процесів: впровадило електронний документообіг, запустило систе-

Скріншот із
головної сторінки сайту

ОПТИМІЗАЦІЯ НСТУ

28 грудня 2017 р. - 2 квітня 2018 р.

Штат НСТУ

1 січня 2017 р.

му контролю управління доступом, крім того розробляється єдина система автоматизації обліку.

Одним із найскладніших завдань, яке довелося виконувати правлінню 2018 року — це оптимізація штату. Динаміка загальної штатної чисельності працівників ПАТ «НСТУ»:

- **жовтень 2017 р.** — 7318 штатних одиниць;
- **грудень 2017 р.** — 6575 штатних одиниць;
- **квітень 2018 р.** — 4510 штатних одиниць.

Станом на **квітень 2018 року** з 4510 штатних працівників ПАТ «НСТУ»:

- 2613 (57,9 %) творчих працівників;
- 1212 (26,9 %) працівників технічного забезпечення;
- 685 (15,2 %) працівників адміністративного забезпечення.

У центральній дирекції працює 2361 (52,3 %) співробітник, у регіональних філіях — 2149 (47,7 %).

Новини Суспільного мовника готують 1918 (42,5 %) працівників, із них:

- 878 (45,8 %, або 19,5 % загальної чисельності) журналістів і редакторів;
- 1040 (54,2 %, або 23,1 % загальної чисельності) працівників технічного забезпечення.

Правління уніфікувало штатні структури в регіонах. Філії були абсолютно різні за чисельністю, штатною структурою, способами виробництва та залучення контенту. Приміром, окремі філії з чисельністю понад 200 штатних працівників виробляли в рази менше власного продукту, ніж філії з чисельністю близько 100 штатних працівників. У системі суспільного мовника кожна із філій має однакові цілі та завдання, а до контенту запроваджені єдині стандарти якості.

Загальна кількість працівників у 24 регіональних філіях становить 1698 працівників.

Правління звітувало, що впроваджено нову штатну сітку: уніфіковано посади (скорочено номенклатуру із 250 до 140), збільшено оклади мінімум удвічі, спрощено систему нарахування, назви посад приведено у відповідність до ринкових.

Відповідно до річного звіту правління із 25 квітня 2018-го середній посадовий оклад працівників, які не входять до керівного складу ПАТ «НСТУ», відповідно до штатного розпису: на 1 січня 2018 року — 4517,28 грн (у т. ч.: центральна дирекція — 4678,51 грн; регіональні філії — 4446,03 грн); із 23 квітня 2018 року — 8296,77 грн (у т. ч.: центральна дирекція — 8482,47 грн; регіональні філії — 8098,74 грн.).

Правління уніфікувало програмні сітки в регіонах. Штатні журналісти на обласних каналах виробляють 3 години 5 хвилин уніфікованого контенту (мінімальна кількість власного контенту): місцеві теле- і радіоновини протягом дня, ранкове розважальне телешоу, вечірню аналітичну телепрограму, радіопрограми. У Чернівцях, Ужгороді та Одесі зберігаються штатні редакції мовами національних меншин. Решта контенту має замовлятися на відкритих конкурсах (пітчінгах) у внутрішніх та сторонніх продакшенів або творчих груп. За підсумками конкурсу будуть укладатися контракти з виробниками програм. Пітчінги такі вже відбулися, але через брак коштів на контент проекти поки що лежать на полицях і чекають кращих часів.

Крім того протягом року проводилася системна оптимізація приміщень.

За рахунок скорочення персоналу та оптимізації використання приміщень по регіонах вдалося додатково вивільнити 9 398,7 м², а саме:

- Житомир (1 124,5 м²);
- Закарпаття (877,5 м²);
- Запоріжжя (945,1 м²);
- Кривий Ріг (125 м²);
- Миколаїв (1 654,7 м²);
- Одеса (1 979 м²);
- Рівне (144,9 м²);
- Суми (224 м²);
- Тернопіль (1 375 м²);
- Херсон (949 м²).

Більшість із них потребують ремонту, в т. ч. капітального, й можуть здаватися в оренду.

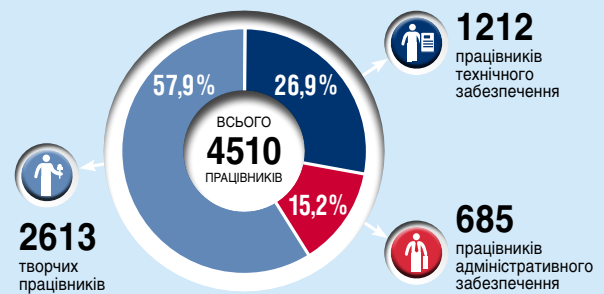
Також у регіонах, де ПАТ «НСТУ» змушене орендувати адміністративні приміщення, вдалося зменшити площу оренди на 858,5 м². Найближчим часом планується відмовитися від оренди ще на 6 424,5 м², а саме: Харків

UA:

КАДРОВА СТРУКТУРА НСТУ

Кількість працівників після оптимізації станом на квітень 2018 року

ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ ПРАЦІВНИКІВ У ШТАТНОМУ РОЗПИСІ ПАТ «НСТУ»

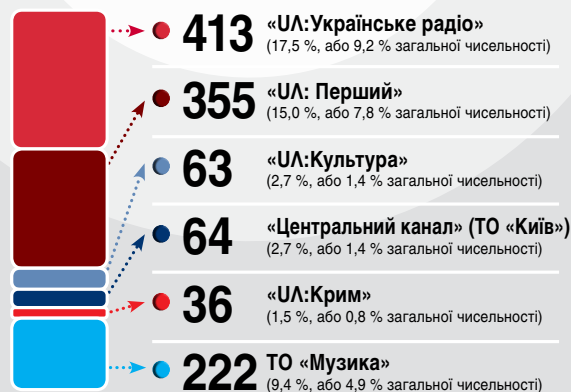
КІЛЬКІСТЬ ПРАЦІВНИКІВ У ЦЕНТРАЛЬНІЙ ДИРЕКЦІЇ І РЕГІОНАЛЬНИХ ФІЛІЯХ

ЦЕНТРАЛЬНА ДИРЕКЦІЯ

2361
працівників

«UA:Культура», «UA:Крим»,
Центральний канал (ТО «Київ»),
«UA:Українське радіо», ТО «Музика»
входять до Центральної дирекції
(відповідно в 52,3%).

СПІВРОБІТНИКИ ЦЕНТРАЛЬНОЇ ДИРЕКЦІЇ:

Адміністративний блок в Центральній дирекції

398
працівників

Цей блок тепер обслуговує всю компанію (з філіями).

РЕГІОНАЛЬНІ ФІЛІЇ

2149
працівників

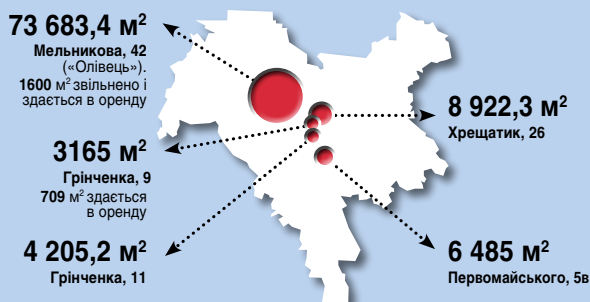
ШТАТНА ЧИСЕЛЬНІСТЬ ФІЛІЙ НА КВІТЕНЬ:

UA:

**ЗАГАЛЬНА ПЛОЩА ВЛАСНИХ ТА
ОРЕНДОВАНИХ ПРИМІЩЕНЬ НСТУ**
станом на травень 2018 року

ЗАГАЛЬНА ПЛОЩА ВЛАСНИХ ПРИМІЩЕНЬ НСТУ В КИЄВІ

ЗАГАЛЬНА ПЛОЩА ВЛАСНИХ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРИМІЩЕНЬ НСТУ (в т.ч. зданих в оренду)

РЕГІОНИ

(власні адміністративні приміщення)

67 610,4 м²

з них здається в оренду
2 307,4 м²

здається в оренду

здається в оренду

КИЇВ

(власні адміністративні приміщення)

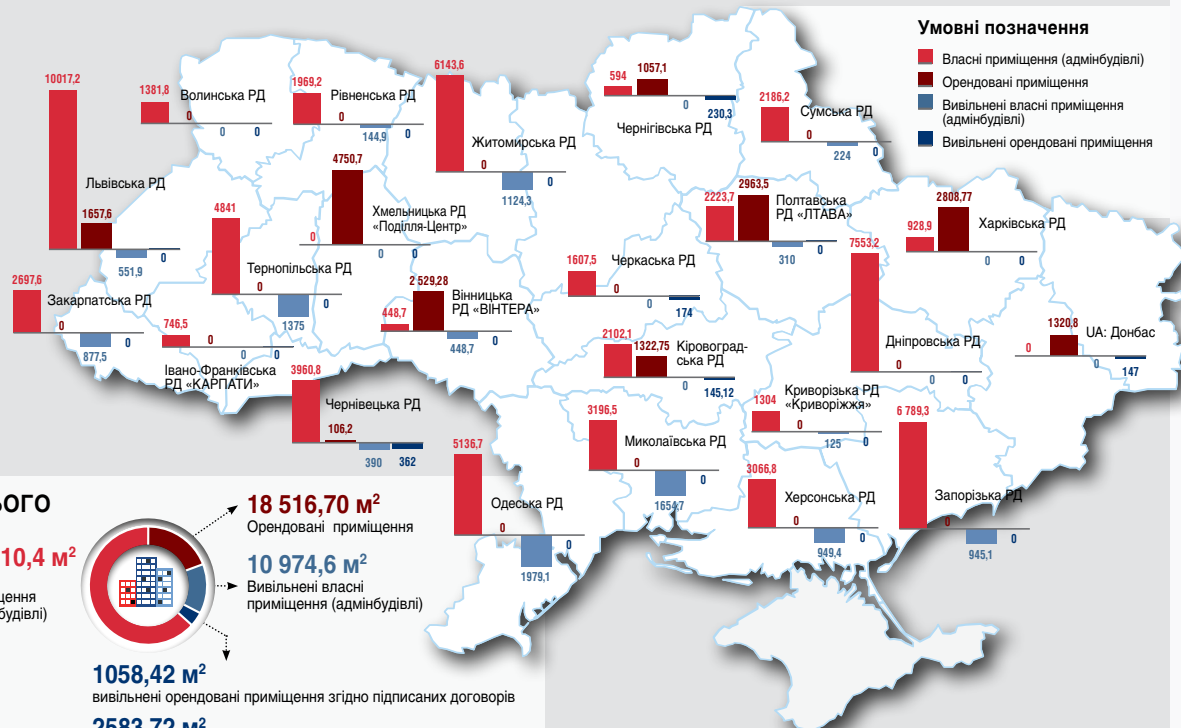
96 187,8 м²

з них здається в оренду
3 543,8 м²

Станом на 29.05.2018 р. укладено 60 договорів оренди на загальну площу 5 851,2 м², з них 2 307,4 м² (22 договори) в регіонах, включаючи: • Держкомтелерадіо 692,2 м² згідно з договором оренди з ФДМУ, але фактична площа, що займається – 840,6 м²; • Телеканал ZіK – 1 391,9 м²; • Радіобенд О. Фокіна – 306 м²; • Громадське радіо – 143,7 м².

ЗАГАЛЬНА ПЛОЩА ПРИМІЩЕНЬ (ОРЕНДОВАНИХ, ВЛАСНИХ) ФІЛІЙ НСТУ, м²

ДЕТЕКТОР М

UA: СУСПІЛЬНЕ
МОВЛЕННЯ

MINISTERE DE LA PRESSE, CULTURE ET RELIGION
DANIDA

(-777 м²); Хмельницький (-2 453 м²); Полтава (-2 963 м²); Чернігів (-231 м²). Це має призвести до подальшої суттєвої економії як на сплаті за оренду, так і на комунальних платежах.

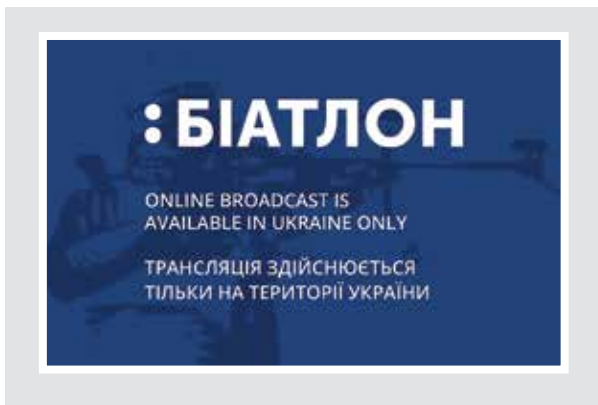
Щоб отримувати дохід від наявних виробничих можливостей, правління підготувало каталог надання в оренду обладнання та послуг із телевиробництва центральної дирекції ПАТ «НСТУ». Протягом року заплановано розробити і впровадити такий самий каталог у всіх філіях ПАТ «НСТУ» (наразі завершується технічний аудит технологічного ресурсу філій).

Незважаючи на значне недофінансування, керівництво НСТУ попрацювало й над інноваційними процесами: телеканали «UA: Перший», «UA: Культура», «UA: Крим» та низка регіональних перейшли з формату 4:3 на формат 16:9. Запущено систему контролю за доступом у приміщення центральної дирекції, яка згодом має бути впроваджена в усіх адміністративних будівлях НСТУ. Впроваджено новий формат роботи ПТС: тепер вони працюватимуть на кілька об'єктів кожна. Це допоможе ефективніше використовувати ПТС, мінімізувати час їхнього простою й підвищити кількість прямиоефірного контенту, який буде споживатись усіма філіями, а не однією окремою, як було раніше.

Прозвітувало правління і про зміни в контенті, зокрема про відмову від «токсичних» програм та джінси, відмову від політичної реклами поза межами виборчого періоду, конвергентні новини, вітчизняне кіно в сітці національного телеканалу на регулярних засадах у постійному щотижневому слоті, трансляція та запис концертів з усього світу, оновлення програмної сітки Першого каналу «Українського радіо», забезпечено синергію теле- і радіоплатформи у виробництві конвергентного суспільно-політичного та просвітницького контенту, передусім випуски програми «Радіодень», що виходить у радіо- та телеєфірі, а також адаптацію телепередач «Тема дня», «Складна розмова», «Війна і мир», «Лайфхак українською», яку здійснює радіопродакшен для ефіру «Українського радіо», виїзні студії тощо.

Протягом року під керівництвом правління здебільшого за підтримки донорів запущено 45 нових та оновлених проєктів і 25 спецпроєктів: «Складна розмова», «До справи», «#@)?\$0 з Майклом Щуром», «ЧереЩур», «Тема дня», «Світло», «Війна і мир», «Шахтарська зміна», «Пліч-о-пліч», «Радіодень», «Пообіди шоу», «Перша шпальта» (аутсорс), «Перший на селі» (аутсорс), «Схеми» (аутсорс, спільний проєкт «Радіо Свобода» та «UA: Перший»), «Наші гроші» (аутсорс), «Сильна доля», «Фольк-music» (із 25 листопада 2018 року «UA: Фольк»), «Промінь Живий», «Роздягалка», «Разом», «Новини. Спорт», «Лайфхак українською», «Букоголіки», «Хто в домі хазяїн?», «Такашотам Суспільне», «Енеїда», «Розсекречена історія», «Покоління Z», «Додолики», «Як дивитися кіно», «Культурна афіша здорової людини», «Книга UA», «Країна на смак» та ін.

Було показано близько сорока фільмів-концертів, дитячий і дорослий пісенні конкурси «Євробачення», пре- та постшоу конкурсів; XXIII зимові Олімпійські ігри — близько 200 годин трансляцій (переважно прямиоефірних) протягом двох тижнів Олімпіади, прямі включення із Пхьончхану кореспондентів «UA: Першого»; XII Зимові Паралімпійські ігри — близько 120 годин трансляцій (переважно прямиоефірних) міжнародних змагань для людей з інвалідністю із зимових видів спорту; паралімпійська студія; близько 80 годин трансляцій етапів Кубка світу з біатлону; Чемпіонат світу із хокею серед юніорів — 2018, прямі трансляції хокейних матчів за участю національної молодіжної збірної України; XVI міжнародний турнір зі спортивної гімнастики Ukraine International Cup 2018; змагання із гандболу, мотокросу, футболу тощо.

Від моменту створення НСТУ активізувалася робота на низці цифрових платформ, відбуваються трансляції в інтернеті та соціальних мережах в HD-якості з можливістю одночасного перегляду кількох каналів, актуальні новини, історії та відеоролики:

- «UA: Спорт» — висвітлення актуальних подій українського і світового спорту;
- «UA: Біатлон» — інформування про змаган-

ня з біатлону, насамперед виступи українських спортсменів;

- «UA: Євробачення» — поширення інформації про пісенний конкурс із метою привернення уваги до участі в конкурсі України;
- «UA: Казки» — аудіоказки українською мовою у виконанні відомих українців;
- «UA: Музика» — аудіозаписи класичних творів відомих композиторів із фонду суспільного мовника.

Завдяки офісу Ради Європи в Україні в листопаді 2018 року в День працівників радіо, телебачення і зв'язку України, НСТУ запустила мобільний додаток для Суспільного радіо, де доступне прослуховування Першого каналу «Українського радіо», радіо «Промінь» і «Культура». На пристроях у GooglePlay з оперативними системами iOS та Android можна скачати додаток *susplne.radio*, що дозволяє слухати всі три радіостанції Суспільного мовника. Для мобільного слухача, особливо для молоді тепер зручніше слухати «Українське радіо».

ПЕРШІ СТРУКТУРНІ ЗМІНИ

У червні 2017 року до штатного розпису Національної суспільної телерадіокомпанії введено 18 посад керівного складу, посадовий оклад яких становив 43 200 грн (до оподаткування). Переважно це посади генеральних продюсерів, які відповідали за певні напрями (суспільно-політичний, розважальний та ін.).

Зокрема, з 1 червня 2017 року генеральним продюсером «Українського радіо» став Дмитро Хоркін, який відповідає за контент на трьох радіоканалах — «Українське радіо» (Перший канал, «Промінь» і «Культура»). По суті, він став керівником радіо.

Крім того, було створено посаду виконавчого директора ПАТ «НСТУ», яку 5 липня 2017 року обійняв **Олександр Лієв**. Він фактично став другою людиною на НСТУ після Зураба Аласанії. Після запровадження з 1 вересня 2017 року оновленої тимчасової структури, відповідно до якої було створено Центральну дирекцію всієї ПАТ «НСТУ», дуже багато виконавчих функцій зосередилося саме в руках Олександра Лієва.

У Центральній дирекції залишилися два види підрозділів: творчі об'єднання й департаменти. Створено також Раду генеральних продюсерів, яка має горизонтальну модель і не має головного керівника, а лише модератора. Розроблено положення про Раду генпродюсерів, яка ухвалює рішення щодо запуску проектів. Зокрема, всі старі й нові проекти тепер проходять через Раду генпродюсерів. Також вона проводить пітчінги проектів.

Відповідно до тимчасової структури, з'явився директорат — дорадчий орган при виконавчому директорові, який, на відміну від Ради генпродюсерів, має вертикальну структуру. Голова директорату — виконавчий директор (тобто пан Лієв), який виносить на розгляд питання, що стосуються управління.

РЕГІОНАЛЬНИЙ ВНУТРІШНІЙ ВІДБІР ТВОРЧИХ ПРОЕКТІВ НСТУ

ПАТ «НСТУ» на конкурсній основі визначає найкращі проекти для реалізації місії, завдань, стратегії розвитку ПАТ «НСТУ».

- Відбір проводиться для проектів всіх платформ Суспільного мовника (ТБ, радіо, цифрових).
- Відбір відбудеться за напрямками: суспільно-політичні програми, просвітницькі та інші (спортивні, культурні, розважальні тощо).
- Подавати проекти для участі у відборі можуть працівники НСТУ.
- Проекти, які не рекомендують до захисту, можуть бути подані на наступний Відбір, але не більше двох разів.

ЯК ВЗЯТИ УЧАСТЬ У ПІТЧИНГАХ?

крок 1

Звернутися до продюсера на філії

крок 2

Картка проекту
(автор, які потрібні технічні засоби тощо)

Бюджет проекту

Презентація проекту
(PowerPoint)

Сценарій виступу на пітчінгу (відповіді на 9 пунктів про теми 6-ти випусків, фішка проекту, бюджет)

Заповнити 4 документи (шаблон надається)

Продюсери не оцінюють, а допомагають заповнити документи, приймають їх і заливають на гул-диск, який створив Департамент програм ПАТ НСТУ. Ці документи обов'язкові як для нових програм, так і для тих, які вже були в ефірі філії. До них вони можна додати пілот проекту, або стару програму.

12 - 21 лютого документи приймаються на гул-диск.

Департамент програм НСТУ перевіряє і готує теки для генпродюсерів.

З 22 лютого протягом 7 днів генпродюсери за напрямками знайомляться і рекомендують проекти.

Рада генпродюсерів відбирає проекти і надсилає повідомлення продюсеру філії і керівнику проекту.

ЕТАПИ ВІДБОРУ

1 етап

12–17 березня – перший етап відбору (пітчінг ідей) у форматі телеконференції по скайпу.

Беруть участь продюсер філії і автор проекту. 10 хв. презентація і ще 10 хв. на запитання і відповіді.

Рада генпродюсерів на засіданні вирішує, кого допускати до другого етапу – захисту.

2 етап

Строки проведення другого етапу залежать від кількості проектів (вони проходять експертизу департаменту програм, планово-економічного та юридичного департаментів, департаменту технічного забезпечення та департаменту з виробництва з метою визначення відповідності проектів до можливостей та ресурсів НСТУ).

Захист

Захист проекту відбуватиметься у форматі телеконференції. Під час другого етапу обговорюється остаточна версія проекту. Рада генпродюсерів затверджує проект, який вноситься до Каталогу програм.

Виробництво проекту розпочнеться за наявності фінансування з коштів НСТУ або донорських грантів.

У квітні на філіях розпочнуть виробляти перші відібрані на пітчінгах програми.

До телецентру «Олівець» на вул. Мельникова, 42 (2018 року перейменовано на вулицю Ілленка) переїхали із Хрещатика, 26 Київська філія «Центральний канал» та деякі підрозділи «Українського радіо» (приміром, кадрова служба, ньюзрум та ін.). Таким чином правління НСТУ намагалося оптимізувати витрати на управлінський апарат. Канали «Культура», «Крим», «Центральний канал» стали творчими об'єднаннями, без окремих менеджерів, які відповідали би за виробництво контенту й господарські питання, але із продюсерами, які опікувалися творчими питаннями. Фактично у вересні 2017 року відбулося злиття в Центральній дирекції «UA: Першого», каналів «Культура», «Крим» та Київської філії «Центрального каналу». Усі вони розмістилися в «Олівці» на Мельникова, 42.

Київське обласне радіо «Голос Києва» наразі мовить на Першому каналі «Українського радіо».

Відбулося також адміністративне злиття філій «Криворізька регіональна дирекція «Криворіжжя»» (входить телеканал і радіостанція «Криворіжжя») та філії ПАТ «НСТУ» «Дніпровська регіональна дирекція» (входить телеканал «51» та радіо «Говорить Дніпро»); Чернігівської обласної та Новгород-Сіверської, яка мовила тільки на території одного міста з населенням 13 тисяч осіб. У результаті цих структурних перетворень було скорочено понад 300 працівників НСТУ та зекономлено близько 10 млн грн.

31 липня 2018 року на Суспільному ухвалено Колективний договір на п'ять років.

Тільки **1 жовтня 2018 року** Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку **zareєструвала випуск акцій ПАТ «НСТУ».**

Триває переоформлення права власності на будівлі та права постійного користування земельними ділянками. Цей процес дуже непростий через низку юридичних складнощів і колізій. ПАТ «НСТУ» зареєстровано 19 січня 2017 року, воно стало спадкоємцем колишніх обласних державних телерадіокомпаній (ОДТРК), а також державної НТКУ. Всі земельні ділянки належали їм, і тепер потрібно їх перереєструвати. Станом на грудень 2018 року не оформлено ані майно, ані земельну ділянку під «Олівцем».

На 31 серпня 2018 року подано 35 позовів до НСТУ щодо скорочення.

На думку члена правління **Інни Гребенюк**, це незначна кількість, якщо взяти до уваги тисячі скорочених. Частина цих справ НСТУ вже виграла.

24 вересня 2018 року правління НСТУ на черговому засіданні прийняло план антикризових заходів, який у компанії почали втілювати з 1 жовтня. Правління НСТУ змушене було вдаватися до антикризових заходів, оскільки дефіцит критично необхідних коштів до кінця 2018 року становив 220 млн грн.

План антикризових заходів на Суспільному передбачав відпустку без збереження заробітної плати від 15 до 8 днів, обмеження прийому на роботу на вакантні посади, припинення виплат премій керівному складу, проведення переговорів із контрагентами щодо розстрочки й відтермінування оплати за послуги й матеріали, а також залучення відповідних рекламодавців.

25 вересня 2018 року з 6:27 ранку Концерн РРТ через заборгованість відключив аналогове ефірне мовлення «UA: Першого» по всій Україні, крім прифронтової зони. Голова правління НСТУ Зураб Аласанія зазначив, що борг НСТУ перед Концерном РРТ становить майже 69 млн грн, і до кінця року він зростатиме й може сягнути 140 млн грн.

Зазначимо, що з **1 вересня 2018 року** у зв'язку з переходом на цифрове ефірне мовлення по всій Україні було вимкнено аналогове мовлення всіх ефірних телеканалів, крім «UA: Першого» й регіональних філій Суспільного, а також місцевих телеканалів, які не мають цифрових ліцензій. Їхнє аналогове мовлення було збережено до кінця квітня 2019 року. Також аналогове мовлення всіх телеканалів тимчасово залишилося в зоні ООС (Донецька та Луганська області), на кордоні з Росією (Чернігівська, Сумська, Харківська області) та Кримом (Херсонська область).

Враховуючи дані профільних галузевих організацій про те, що кількість глядачів, які дивляться аналогове мовлення, стрімко скорочується, й до Нового року таких може залишитися всього 1 %, правління НСТУ розглядає можливість дострокового вимкнення аналогу в 2019 році.

ЧАСТИНА 3

СУСПІЛЬНЕ МОВЛЕННЯ СТВОРЕНО.
РЕФОРМА ТРИВАЄ

Національна рада з питань телебачення і радіомовлення переоформила 86 ліцензій НСТУ на радіомовлення, об'єднавши їх у три ліцензії, і продовжила строк їх дії на сім років.

Об'єднано 86 ліцензій на радіомовлення, якими раніше володіли Національна радіокомпанія України (НРКУ) та обласні й регіональні державні телерадіокомпанії, перетворені у 2016 році на філії та об'єднані з Національною телекомпанією України (НТКУ). Раніше власником цих 86 ліцензій була НТКУ, а тепер ліцензії переоформили на нову юридичну особу Суспільного мовника — (НСТУ).

3 квітня 2017 року Донецька філія НСТУ (телеканал «До ТеБе») розпочала супутникове мовлення. «До ТеБе» можна було побачити по всій Донеччині. Після об'єднання Луганської й Донецької філій ця супутникова ліцензія перейшла каналу «UA: Донбас».

КУДИ ПОДІЛИСЯ «20 ХВИЛИН ДЛЯ ДЕПУТАТІВ»

Від самого створення ПАТ «НСТУ» тривали дискусії, часом надто гострі, стосовно т. зв. двадцяти депутатських хвилин. Раніше народні депутати щомісяця мали 20 хвилин прямого ефіру на ОДТРК відповідно до Закону про статус народного депутата. Із появою НСТУ така можливість зникла, як і, власне, самі ОДТРК. У Законі про Суспільне чітко прописано випадки, коли й кому із представників влади компанія має надавати право виступу в ефірі. Але депутати нічого не хотіли чути, постійно наполягаючи, щоб їх пускали в ефір. Дехто навіть реєстрував законопроект, аби внести цю норму в Закон про Суспільне. Комітету свободи слова довелося ухвалювати на засіданні 13 квітня 2017 року роз'яснення щодо застосування окремих положень законодавства України стосовно права народ-

Засідання
Комітету
з питань
свободи
слова

них депутатів України на безкоштовні виступи в ефірі ПАТ «Національна суспільна телерадіокомпанія України» та його регіональних філій.

Також була спроба законодавчо зобов'язати Суспільне створити відповідну програму (за форматом, розробленим в НСТУ), щоб народні обранці мали змогу прозвітувати перед виборцями. Але цей законопроект було відкликано. А керівництво НСТУ запевняло, що й без примусу створить таку програму. І справді, з 2 листопада 2018 року на філіях НСТУ стартував 20-хвилинний проект «Виборчий округ», гостями якого стали народні депутати-мажоритарники.

18 квітня 2018 року члени Комітету свободи слова та інформаційної політики в рамках контролю за виконанням Закону про Суспільне розглянули питання про діяльність НСТУ, висловили претензії щодо багатьох питань і заявили, що є союзниками у реформуванні Суспільного. Водночас констатували, що «*на каналі баланс влади і опозиції: немає ні тих, ні інших*».

ТАКЕ БАЖАНЕ ЛОГО «UA:»

У 2017-2018 роках філії отримували лого «UA:». Нагадаємо, найпершою ще до створення юридичної особи ПАТ «НСТУ» зі всіх філій його отримала Сумська філія Суспільного, яка почала мовити як «UA: Суми» із січня 2016-го. Згодом логотип Суспільного отримали «UA: Карпати», «UA: Рівне», «UA: Донбас», «UA: Львів», «UA: Вінниця», «UA: Чернігів», «UA: Житомир», «UA: Харків», «UA: Волинь», «UA: Одеса», «UA: Буковина», «UA: Черкаси», «UA: Закарпаття». Такі ж префікси до лого мають канали «UA: Перший», «UA: Культура» та «UA: Крим». Ще частина філій отримає лого, коли вироблятиме контент, у першу чергу інформаційний, який максимально відповідатиме стандартам Суспільного.

Філії поступово позбувалися джинси. Моніторинги «Детектора медіа» засвідчили, що новини низки філій усе більше відповідали професійним стандартам. У серпні 2017 року навіть стався безпрецедентний випадок. Директор виконавчий філії Національної суспільної телерадіокомпанії України «Житомирська регіональна дирекція» Василь Головецький звільнився за згодою сторін. Причина — виявлені під час моніторингу матеріали з ознаками замовності на телеканалі.

Микола Чернотичський,
член правління НСТУ

ЕПОПЕЯ З «ЕРОЮ»

Телекомпанія «Ера» у **квітні 2017 року** припинила мовити на «UA: Першому». Нагадаємо, «Ера» (ТОВ «ТРК “Ера”») у 2001 році отримала ліцензію на аналогове мовлення на частотах УТ-1 (НТКУ, а з 19 січня 2017 року — НСТУ), взявши на себе зобов'язання, що у випадку створення Суспільного відмовиться від ліцензії. ТРК «Ера» подала позов проти Концерну радіомовлення, радіозв'язку і телебачення (КРРТ) і ПАТ «НСТУ» про стягнення 27 млн 437 тис. 630 грн. Водночас у квітні в «Ери» закінчився строк ліцензії. «Ера» та її інвестор (народний депутат Андрій Деркач) дуже хотіли й надалі мовити в ефірі «UA: Першого», тож уклали із Зурабом Аласанією угоду про те, що продакшен «Ера» вироблятиме ранкове прямиоефірне шоу й мовитиме кілька годин уранці на «UA: Першому» з перервами на новини Суспільного. Андрій Деркач натомість відмовився від ліцензії.

20 липня 2017 року Національна рада з питань телебачення і радіомовлення внесла до ліцензії «UA: Першого» нові відрізки мовлення в мережі УТ-1, що зумовлено відмовою телеканалу «Ера» від продовження ліцензії на ефірне мовлення в цій мережі. Також Нацрада анулювала супутникову ліцензію телеканалу «Ера» за заявою самої компанії.

Через кілька місяців, 20 листопада 2017 року, на «UA: Першому» стартувала розважально-інформаційна програма «Доброго ранку, Країно!», яка триває із 6:30 до 9:30.

Та мир був недовгим. У **липні 2018 року** стався черговий скандал, пов'язаний із «Ерою»: там заявили, що керівництво НСТУ закриває їхню програму нібито через участь в ефірі 5 липня лідерки партії «Батьківщина» Юлії Тимошенко. Натомість на Суспільному відповіли, що ще на початку червня попередили керівництво «Ери» про те, що через місяць хочуть розірвати з ними відносини. Відповідно до угоди, вони мали про це попередити за місяць.

Улітку 2018 року ТОВ «Ера-Медіа» розпочало п'ять судових спорів (два в місцевих районних судах м. Києва, Святошинському та Деснянському, й три у Господарському суді), аби змусити НСТУ продовжувати трансляцію телепрограми «Доброго ранку, Країно!». Більшість із спорів НСТУ виграла, але зважаючи на те, що їх кілька, програма продовжує виходити (станом на грудень), попри розірвану угоду між НСТУ та «Ерою».

КОШТИ: НСТУ В ПЛЮСІ І В МІНУСІ

5 вересня 2017 року у Вищому господарському суді України було розглянуто касаційну скаргу ПАТ «НСТУ» на рішення апеляційного суду від 5 квітня 2017 року, згідно з яким із НТКУ було стягнуто 10 млн 591 тис. 224 євро на користь компанії Euronews. Суд визнав, що НСТУ має сплатити компанії Euronews 10 млн євро.

Нагадаємо, 15 млн євро страхових, які уряд України виділив напередодні міжнародного пісенного конкурсу «Євробачення» у випадку можливих зауважень від Європейської спілки мовників щодо «Євробачення-2017», заморожені в Женевському банку. Підстави для арешту та його ініціатор були невідомі. Однією з можливих причин арешту коштів може бути позов телеканалу Euronews до НСТУ, який триває з 12 травня 2015 року.

1 грудня 2017 року на черговому засіданні Кабмін одноголосно підтримав розподіл коштів, зекономлених під час проведення пісенного конкурсу «Євробачення-2017». Гроші повернуть у розпорядження Національної суспільної телерадіокомпанії України. *«Кабмін одноголосно підтримав зміни про перерозподіл коштів, які були невикористані при проведенні “Євробачення”». Мова йде про 128 млн 400 тис. грн. Суспільний мовник подав свої пропозиції, куди саме ці кошти будуть спрямовані. Уряд ухвалив їх без зауважень»,* — повідомив Олег Наливайко.

Він заявив, 128 млн 400 тис. грн буде розподілено на необхідний платіж за показ літньої Олімпіади в Токіо-2020 та зимової Олімпіади-2018 і зимових Паралімпійських ігор у Південній Кореї (місті Пхьончхан), а також на інші заходи і потреби НСТУ.

Майже весь 2017 рік тривала боротьба за повноцінне фінансування на поточний і наступний роки. 4 грудня 2017 року Кабінет Міністрів вніс до Верховної Ради доопрацьований до другого читання проект закону про державний бюджет на 2018 рік. На Суспільне уряд пропонував виділити 990 млн грн — на 213,5 млн грн. більше, ніж було у проекті до першого читання. 6 грудня посли 20 країн Європи та США, які перебували із дипломатичною місією в Україні, звернулися з листом до уряду України, Верховної Ради, голів депутатських фракцій та груп щодо належного фінансування НСТУ.

7 грудня 2017 року Верховна Рада ухвалила закон «Про державний бюджет України на 2018 рік». У законі на фінансову підтримку НСТУ закладено 776 млн грн, що вдвічі менше, ніж передбачено Законом «Про Суспільне телебачення та радіомовлення України». У 2018 році фінансова підтримка НСТУ мала би становити 1,534 млрд грн. Такий обсяг фінансування став несподіванкою навіть для членів Комітету свободи слова.

Національна суспільна телерадіокомпанія України має найнижчий рівень фінансування на одиницю населення з-поміж усієї зони Європейської мовної спілки (European Broadcasting Union). Про це зазначено у звіті служби медіа-досліджень ЄМС від 2017 року «Фінансування суспільних медіа».

Секретар Наглядової ради НСТУ, програмний директор ГО «Детектор медіа» Вадим Міський запропонував нову модель фінансування Суспільного мовника, яка могла би забезпечити стабільність і не залежала від волі народних депутатів та Кабінету Міністрів, а саме за рахунок ренти (збору) за користування радіочастотним ресурсом. Робота над зміною моделі фінансування триває.

«УКРТЕЛЕФІЛЬМ» ДОСІ НЕ У СКЛАДІ ПАТ «НСТУ»

18 серпня 2017 року Кабінет Міністрів ухвалив постанову «Питання перетворення державного підприємства “Українська студія телевізійних фільмів “Укртелефільм”” на публічне акціонерне товариство “Укртелефільм”».

Голова Держкомтелерадіо Олег Наливайко призначив члена Наглядової ради Тараса Аврахова головою комісії з перетворення цього державного підприємства на ПАТ «Укртелефільм». Тарас Аврахов виконує обов'язки на громадських засадах.

Відповідно до наказу, реорганізація «Укртелефільму» мала завершитися до 31 березня 2018 року. У лютому Тарас Аврахов заявив, що планує скоротити 40 %. На той момент у штаті студії перебувало всього 42 особи.

20 червня 2018 року відбулися кадрові зміни на студії: у зв'язку із закінченням терміну дії контракту Віктора Підлісного звільнено з посади генерального директора ДП «Українська студія телевізійних фільмів “Укртелефільм”». Справи та печатку підприємства передано голові комісії з перетворення Тарасу Аврахову.

Судові спори тривають, до старих додалися нові. Держкомтелерадіо заявив, що для проведення аудиту на ДП «Укртелефільм» відсутня повна бухгалтерська документація. На рахунку студії немає коштів для вчинення будь-яких дій, пов'язаних із перетворенням. Тому жодних шансів, що студія приєднається до ПАТ «НСТУ» в 2018 році.

АУДИТОРІЯ: В РАДІО РОСТЕ, У ТЕЛЕБАЧЕННЯ ЗАСТИГЛА НА ПОЗНАЧЦІ БЛИЗЬКО ОДИНИЦІ

50 % населення України обізнані, які канали та радіостанції входять до Суспільного мовлення. А 35 % населення України контактували з каналами та радіостанціями Суспільного мовлення за останній місяць. Саме такі результати соціологічного дослідження, проведеного для ПАТ «НСТУ» компанією Kantar TNS наприкінці 2017 року за підтримки проекту Ради Європи «Зміцнення свободи медіа та створення Суспільного мовлення в Україні».

За даними дослідження компанії «Kantar TNS в Україні», що проводиться на замовлення міжгалузевого індустріального об'єднання «Радіокомітет», тижневе охоплення «Українського радіо» зросло на 67 % за дев'ять місяців (третій квартал 2017 року — другий квартал 2018 року).

Рейтинги телеканалів Суспільного є поки що надто низькими. Водночас є позитивні приклади. Коли трапляються надзвичайні ситуації, аудиторія зростає в рази. Приміром, 26 листопада 2018 р. спеціальне програмування на каналі «UA: Перший» підвищило частку аудиторії слоту у вісім разів. Цього дня суспільний мовник висвітлював події, пов'язані з атакою й захопленням Росією українських військових кораблів у Керченській протоці. І за час цієї трансляції взяв рейтинг 1,12 %, частку 3,81 % за аудиторією «18+ вся Україна». За аудиторією «18+, 50 тис. +» (повнолітня аудиторія в містах із населенням понад 50 тис. осіб) за цією аудиторією частка слоту — 3,48 %.

За комерційною аудиторією «18–54, 50 тис. +», за якою показники каналу зазвичай нижчі, спецефір «UA: Першого» мав частку 3,63 %. Це в одинадцять

Дмитро Хоркін,
генпродюсер
Українського радіо

разів вище за середні показники слоту* 9:25–22:33. Упродовж ефіру було скасовано всі випуски реклами. Канал транслював засідання парламенту, спецвипуски «Теми дня», прямі включення тощо. Голова правління НСТУ Зураб Аласанія вважає, що ці показники свідчать про довіру аудиторії. За його словами, цього дня «UA: Перший» за аудиторією «18+» випередив інформаційні канали «112 Україна», Прямий канал, NewsOne, «Еспreso», «24», 5 канал, а за аудиторією «18–54» поступився лише «112 Україна».

СКАНДАЛИ ТА НАДЗВИЧАЙНІ СИТУАЦІЇ

Окрім скандалу з тиском парламентської фракції на члена Наглядової ради та хвиль «зрад», пов'язаних зі скороченням та виплатами премій керівництву, на Суспільне після створення очікувало ще багато неприємних сюрпризів. На деяких регіональних компаніях виявилось, що студії, обладнання, декорації належать не їм. Попередні керівники оформляли це на інших власників, очевидно, з метою їх подальшого використання. Через втрату контролю над філіями в деяких областях почали створювати нові телеканали, які фінансуються з обласних бюджетів.

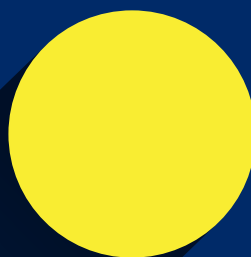
Усі невдоволені контентом Суспільного надсилають листи Наглядовій раді, Держкомтелерадіо, до Верховної Ради, Президенту України, пишуть про це в соціальних мережах. Наприклад, у Фейсбуку збирали підписи за звільнення Зураба Аласанії через відсутність трансляції ходи до Дня хрещення Русі на «UA: Першому». Деколи ці хвилі протесту проплачують опоненти Суспільного.

Реформа триває. Донори й міжнародні організації, низка вітчизняних громадських організацій вірять у неї й надають допомогу. Але наразі Суспільне потребує ширшої підтримки суспільства, щоб у разі тиску влади люди могли захистити свого мовника.

4

РОЗДІЛ

ВИКЛИКИ ДЛЯ ІСНУВАННЯ ТА ДІЯЛЬНОСТІ СУСПІЛЬНОГО МОВЛЕННЯ В УКРАЇНІ

Редакційна політика: права громадян та права депутатів

Дієвий суспільний контроль —
Наглядова рада НСТУ

Модель фінансування
Суспільного мовлення

Можливість бути почутими:
унікальний шанс добудувати FM-
мережі «Українського радіо»

Вадим Міський,
програмний директор ГО «Детектор медіа»,
секретар Наглядової ради ПАТ «НСТУ»,
головний експерт групи з медіареформи «Реанімаційного пакету реформ»

У 2017 та 2018 роках українське Суспільне мовлення, яке об'єднує 30 загальнонаціональних та регіональних телеканалів і радіостанцій, зробило свої перші кроки й досягло перших успіхів, найвагоміші серед яких — зростання якості новин на центральних та регіональних каналах, а також суттєве розширення аудиторії «Українського радіо». Разом із тим за цей період чітко проявилася низка викликів, що постали перед мовником. Деякі з них стали на заваді повноцінному функціонуванню мовника, деякі ж ставлять під загрозу засади його незалежності, а отже й існування справжнього Суспільного мовлення в Україні.

Засадами незалежного Суспільного мовлення є:

- незалежна редакційна політика, орієнтована на потреби різних аудиторій суспільства;
- дієвий громадський контроль, що виражається насамперед в участі різних груп суспільства в управлінні мовником через представництво в Наглядовій раді;
- належні засоби для виконання місії, зокрема надійний механізм фінансування мовника та інфраструктура, що забезпечує можливість досягнення слухача й глядача.

Кожна з цих підвалин незалежності опинялася під загрозою в перші два роки роботи Суспільного.

РЕДАКЦІЙНА ПОЛІТИКА: ПРАВА ГРОМАДЯН ТА ПРАВА ДЕПУТАТІВ

Редакційна політика Національної суспільної телерадіокомпанії — передовсім телебачення — у перші два роки роботи ставала предметом невдоволеності як звичайних громадян, так і політичних кіл (насамперед у частині висвітлення депутатської діяльності).

Як уже йшлося в попередньому розділі, право депутата на 20 щомісячних хвилин ефіру на державному мовнику залишилося закріпленим у Законі «Про статус народного депутата», проте з появою Суспільного мовлення механізм реалізації цього права зник, адже державних мовників не залишилося, а Суспільне, відповідно до профільного закону, не зобов'язане висвітлювати діяльність органів влади чи посадових осіб. Щоби повернути 20 депутатських хвилин в ефірі каналів Суспільного мовлення народні депутати зареєстрували два законопроекти. Спробу такого законодавчого розвороту зауважило українське громадянське суспільство¹ та міжнародна спільнота^{2,3}, які звернули увагу на те, що запропонований підхід порушуватиме європейські стандарти роботи суспільних мовників.

Народні депутати із фракцій коаліції згадують часи режиму Януковича, коли «20 депутатських хвилин» на державних мовниках були чи не єдиним способом донести опозиційну точку зору до масової аудиторії телеглядачів та радіослухачів. Це резонний аргумент для епохи державного мовлення, завданням якого

було транслювати точку зору чинної влади. Проте з перетворенням державних телеканалів та радіостанцій на суспільні точка зору чинної влади більше не є визначальною опорою для редакційної політики. В інформаційних програмах НСТУ журналісти мають дотримуватися базових журналістських стандартів: забезпечують баланс точок зору, відокремлюють факти від коментарів, дотримуються принципів об'єктивності, точності, оперативності та повноти інформації, що подається слухачу та глядачу. Передовсім це робиться в інтересах самої аудиторії, яка, подивившись журналістський матеріал, має змогу зробити власні висновки. Таким чином, проблема, на вирішення котрої спрямовують народні депутати свої законопроекти, вже засадничо вирішена на законодавчому рівні: адже Суспільне мовлення має незалежність у редакційній політиці й може собі дозволити справжню безсторонність.

Враховуючи це, в реалізації редакційної незалежності Суспільний мовник не повинен відриватися від інтересів самого суспільства. І саме тому дуже важливо тісно залучати органи управління суспільного мовника — його Наглядової, як представницького органу, та Редакційної ради — до контролю за якістю програмної політики та її відповідності місії мовника.

Компанія вчиться вирішувати такі проблеми самостійно, й перші два роки демонструють позитивну динаміку. Після зустрічі керівних органів НСТУ з парламентським Комітетом із питань свободи слова та інформаційної політики з'ясувалося, що компанія і справді приділяє недостатньо уваги висвітленню роботи народних депутатів, що зрештою позначається на якості забезпечення права на інформацію для громадян. Тож логічно, що наприкінці 2018 року на регіональних телеканалах Суспільного з'явився вже згаданий формат «Виборчий округ» — програма, в якій народні депутати, що обралися від певної території або ж закріплені за нею фракцією, можуть прозвітувати виборцям про свою роботу. На відміну від сумнозвісних 20 депутатських хвилин, цей формат передбачає критичні запитання й активну роль ведучого.

Також після резонансу навколо відсутності трансляції на «UA: Першому» хресної ходи, присвяченої 1030-річчю хрещення Київської Русі, Наглядова рада НСТУ розглянула звернення громадян — і це посприяло підвищенню уваги мовника до резонансних суспільно-політичних подій. Наприклад, належне інформування громадян у день запровадження воєнного стану принесло «UA: Першому» у вісім разів більшу аудиторію, ніж зазвичай⁴. Серед іншого, цей випадок свідчить, що потенціал інформаційного мовлення на флагманському телеканалі НСТУ не використовується на повну потужність, хоча в час динамічних змін в усіх сферах суспільного життя інформаційне мовлення є високо затребуваним серед аудиторії. Слід також зауважити, що на флагманському радіоканалі НСТУ – «Українському радіо» – від першого ж сезону у системі Суспільного мовлення було обрано за основу формат інформаційного розмовного радіо, що одразу конвертувалося у стрімке розширення аудиторії: за перші дев'ять місяців роботи аудиторія зросла на 67%, а сама радіостанція очолила рейтинг розмовних радіостанцій у країні⁵.

Таким чином, хоча спроби законодавчого втручання в редакційну політику не мали успіху, питання якості програмної політики мовника є актуальним, і відповідь на нього залежить не лише від роботи самих журналістів, а й від здатності всіх керівних органів контролювати цю якість. Якщо компанія буде пробуксовувати в самостійному усвідомленні проблем із якістю контенту та їх виправленні, то загроза законодавчого втручання поставатиме знову і знову, аж доки призведе до перекреслення всієї реформи.

ДІЄВИЙ СУСПІЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ — НАГЛЯДОВА РАДА НСТУ

Наглядова рада Суспільного мовлення є гарантом реформи та незалежності мовника, уособлює участь суспільства в управлінні мовником та контролює відповідність його роботи міжнародним стандартам, закону та місії. У перші два роки роботи НСТУ Наглядова рада відіграла визначальну роль у реформуванні компанії.

Як орган стратегічного управління компанії, Наглядова рада ПАТ «НСТУ» здійснює такі повноваження:

- призначає і звільняє голову та членів правління;
- встановлює умови й розміри оплати праці працівників компанії;
- затверджує Основні напрями діяльності та Стратегію компанії, встановлює ключові показники ефективності та оцінює їх виконання;
- затверджує структуру компанії;
- затверджує редакційний статут, призначає третину складу редакційної ради;
- затверджує річні плани та звіти компанії;
- обирає склад ревізійної комісії та координує функцію внутрішнього аудиту;
- замовляє щорічно послуги зовнішнього незалежного фінансового аудиту та затверджує перелік заходів за результатами аудиту та інші;
- гарантує врахування мовником інтересів різних аудиторій через затвердження відповідних правил та процедур.

Склад Наглядової ради — це той рідкісний випадок, коли українське законодавство виявилось вдалим із першої спроби. Вісім членів органу представляють парламентські фракції і групи, а дев'ять — обрані громадськими об'єднаннями у сферах освіти та науки, забезпечення прав національних меншин, фізичного виховання та спорту, журналістики, правозахисній, захисту інтересів дітей та молоді, творчій, місцевого самоврядування, захисту прав осіб з інвалідністю.

Відповідно до закону, делегувати представників до складу Наглядової ради НСТУ мають право громадські об'єднання та асоціації, які діють не менше трьох років у відповідній сфері, їх членами є авторитетні у відповідній сфері особи, а діяльність є активною.

Проведення конференцій із обрання членів Наглядової ради НСТУ від громадських організацій довело, що такий спосіб забезпечив якість представництва інтересів кожної зі сфер та дозволив обрати авторитетних осіб.

Про спроби політичного втручання в діяльність Наглядової ради, що супроводжували перші кроки роботи Суспільного мовлення, побіжно було згадано вище. Йдеться про спробу тиску на члена Наглядової ради В'ячеслава Козака з боку парламентської фракції Радикальної партії Олега Ляшка з метою заміни його у складі органу до завершення чотирирічного терміну повноважень. Національна рада з питань телебачення і радіомовлення отримала подання фракції Радикальної партії Олега Ляшка щодо включення до Наглядової ради ПАТ «НСТУ» Валентини Руденко замість В'ячеслава Козака.

Із цього приводу члени Наглядової ради зробили офіційну заяву⁶, в якій розцінили факт цього звернення парламентської фракції Радикальної партії Олега Ляшка до Нацради із не передбачених законом підстав як спробу політичного тиску на діяльність Наглядової ради ПАТ «НСТУ». Підтримавши заяву членів

Наглядової ради НСТУ від 13 березня 2017 року, група «Реанімаційного пакету реформ із питань медіареформи» («РПР-Медіа») закликала припинити політичні ігри довкола Суспільного мовлення, не ставити через свої образи чи амбіції під загрозу репутацію України як держави, спроможної імплементувати європейські стандарти й міжнародні зобов'язання, зокрема у сфері суспільного мовлення⁷.

Крім того, за ініціативи Наглядової ради НСТУ це питання було розглянуто на засіданні Комітету Верховної Ради України з питань свободи слова та інформаційної політики⁸. Незалежність Наглядової ради НСТУ підтримали Національна спілка журналістів України НСЖУ та Спеціальний Представник Генерального секретаря Ради Європи для України Режі Брійя. Публічний розголос довкола цих подій та міжнародна увага зупинили тиск на члена Наглядової ради, тим не менше Комітет позитивно сприйняв ідею передбачити в законодавстві право відкликання фракцією свого представника. Тож ця історія ще може мати продовження в майбутньому.

Ключовим викликом для роботи Наглядової ради НСТУ залишається «волонтерський» характер її роботи, що не зіставно з роллю та відповідальністю, яку несе цей орган. Відповідно до закону, члени Наглядової ради НСТУ здійснюють свої повноваження на безоплатній основі, що є нетиповою практикою для інших країн — членів Європейської спілки мовників. На цю проблему звертають увагу як українські, так і міжнародні експерти, тож вона потребуватиме законодавчого вирішення. Важливим внутрішнім завданням для компанії залишається інституціоналізація механізмів забезпечення роботи Наглядової ради, які дозволять зберегти практики роботи після завершення першої каденції роботи органу.

МОДЕЛЬ ФІНАНСУВАННЯ СУСПІЛЬНОГО МОВЛЕННЯ

У перші роки існування новостворений Суспільний мовник стикнувся із системним недофінансуванням із боку держави. Незважаючи на фінансові гарантії, встановлені законом «Про суспільне телебачення і радіомовлення України», недофінансування у прийнятому Верховною Радою державному бюджеті склало у 2017 році 25%, у 2018-му — 50%, а в 2019-му склало 45 %. Це зупинило можливість технічного оновлення та виробництва нових програм, призвело до системних збоїв у поширенні сигналу каналів НСТУ — часткове, а згодом і повне припинення трансляції аналогового сигналу «UA: Першого» та регіональних телеканалів передчасно, накопичення боргів перед Концерном РРТ, а також до вимушених заходів жорсткої економії компанії, що включали звернення правління компанії до працівників із проханням взяти неоплачувані відпустки від 8 до 15 днів⁹ (детальніше про це йшлося в попередньому розділі).

Стале фінансування Суспільного мовлення є однією із засадничих передумов його програмної незалежності. Тема забезпечення сталості фінансування суспільних мовників набуває все більшого резонансу в Європі. Зокрема, у травні 2017 року вийшов звіт Комісара Ради Європи з прав людини «Суспільне мовлення в Європі під загрозою»¹⁰, в якому підкреслюється, що фінансування суспільних мовників має виняткове значення, оскільки саме воно потенційно може залишати їх політично залежними. Рекомендація Парламентської асамблеї Ради Європи № 1878 (2009)¹¹ закликає парламенти європейських країн гарантувати суспільним мовникам **належні засоби для виконання ними своїх місій**, а також **довгострокове фінансування належного рівня**.

Суспільне мовлення є суспільним благом: воно представляє інтереси громадян, які перебувають поза цільовою аудиторією приватних рекламодавців або з інших причин зацікавлені

в доступі до інформації, поширення якої не є комерційно вигідним. Через це суспільне мовлення зазвичай фінансується з державного бюджету (повністю або значною мірою)¹². У 2016 році частка державного фінансування в бюджеті суспільних мовників у країнах Європейської спілки мовників становила в середньому 78,4%¹³.

При цьому, за даними Європейської спілки мовників, українське Суспільне мовлення є найменш забезпеченим — значно менше за мовників сусідніх та посткомуністичних країн — Молдови, Грузії, країн Балтії. Крім того, показники бюджетів українського Суспільного мовлення є меншим за бюджети мовників карликових країн — Монако, Сан-Марино, Люксембургу.

Як відомо, профільний закон передбачає певні гарантії фінансування Суспільного. Нормативний корінь проблеми криється в законодавчій колізії між нормою Закону про Суспільне мовлення та нормою Бюджетного кодексу (п. 26 Прикінцевих і перехідних положень): *«Положення [...] статті 14 Закону України «Про суспільне телебачення і радіомовлення в Україні» [...] застосовуються у порядку та розмірах, встановлених Кабінетом Міністрів України, виходячи з наявних фінансових ресурсів державного бюджету»*. Ця ж норма Бюджетного кодексу зупиняє дію норм про фінансові гарантії видатків із загального фонду державного бюджету в 40 законах, серед яких окрім Закону «Про суспільне телебачення і радіомовлення України» є наступні: «Про культуру», «Про підвищення престижності шахтарської праці», «Про театри і театральну справу», «Про музеї та музейну справу», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про вищу освіту», «Про загальну середню освіту», «Про дошкільну освіту», «Про Національну поліцію», «Про Національну гвардію України», «Про державну службу» та ін.

Наслідком поширеної практики перегляду обсягу видатків, що фінансуються із загального фонду Державного бюджету, і стало зменшення обсягу коштів для Суспільного мовлення в 2017–2019 роках. Це породжує ризик залежності Суспільного мовлення від ставлення нинішнього й майбутніх урядів до його програмної політики. Навіть у разі раптової

появи політичної волі в нинішньої виконавчої й законодавчої влади, важіль зменшення фінансування із загального фонду Державного бюджету може бути з легкістю застосований будь-якими їхніми наступниками.

Таким чином, чинна система фінансування Суспільного мовлення із загального фонду Державного бюджету довела свою неспроможність вже в перші роки його існування і є дуже ризикованою в середньостроковому та довгостроковому вимірах для редакційної незалежності та стабільності мовника, а тому потребує вдосконалення.

Із роками обсяг коштів, які Кабмін вважає надмірними для Суспільного мовлення, зростатиме (про це свідчить і бюджетна резолюція на 2018–2020 роки), отже для вирішення проблеми слід шукати нову модель фінансування Суспільного мовлення та проводити адвокаційну кампанію для її прийняття.

Закон про Суспільне мовлення визначає для НСТУ такі джерела надходжень:

- фінансування із державного бюджету (як було показано вище, воно нестабільне);
- рекламні надходження (щороку скорочуються через скорочення часових квот на рекламу) та комерційна діяльність. Сумарно цей вид надходжень нині складає до 10 % річного бюджету мовника;
- абонентська плата із домогосподарств. За даними дослідження TNS на замовлення Офісу Ради Європи в Україні, наприкінці 2017 року¹⁴ серед усього населення України лише 9 % готові платити абонплату за Суспільне мовлення в розмірі від 25 до 65 грн на місяць. За даними дослідження Фонду «Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва», проведеного в той же період, — 29 % громадян готові платити до 10 грн на місяць за можливість дивитися / слухати / читати об'єктивні й неупереджені новини та аналітику на каналах Суспільного мовлення¹⁵.

Таким чином, у коротко- та середньостроковій перспективі фінансування з державного бюджету залишається єдиним реалістичним джерелом надходжень, що здатне забезпечити основні потреби мовника. Для вирішення цієї

проблеми необхідно в рамках фінансування з Державного бюджету знайти механізм, який би відповідав таким критеріям:

- зменшення дискреції уряду й парламенту при розрахунках щорічного фінансування НСТУ;
- забезпечення сталості фінансування Суспільного мовлення, а також кореляції між видатками на НСТУ та зростанням економіки.

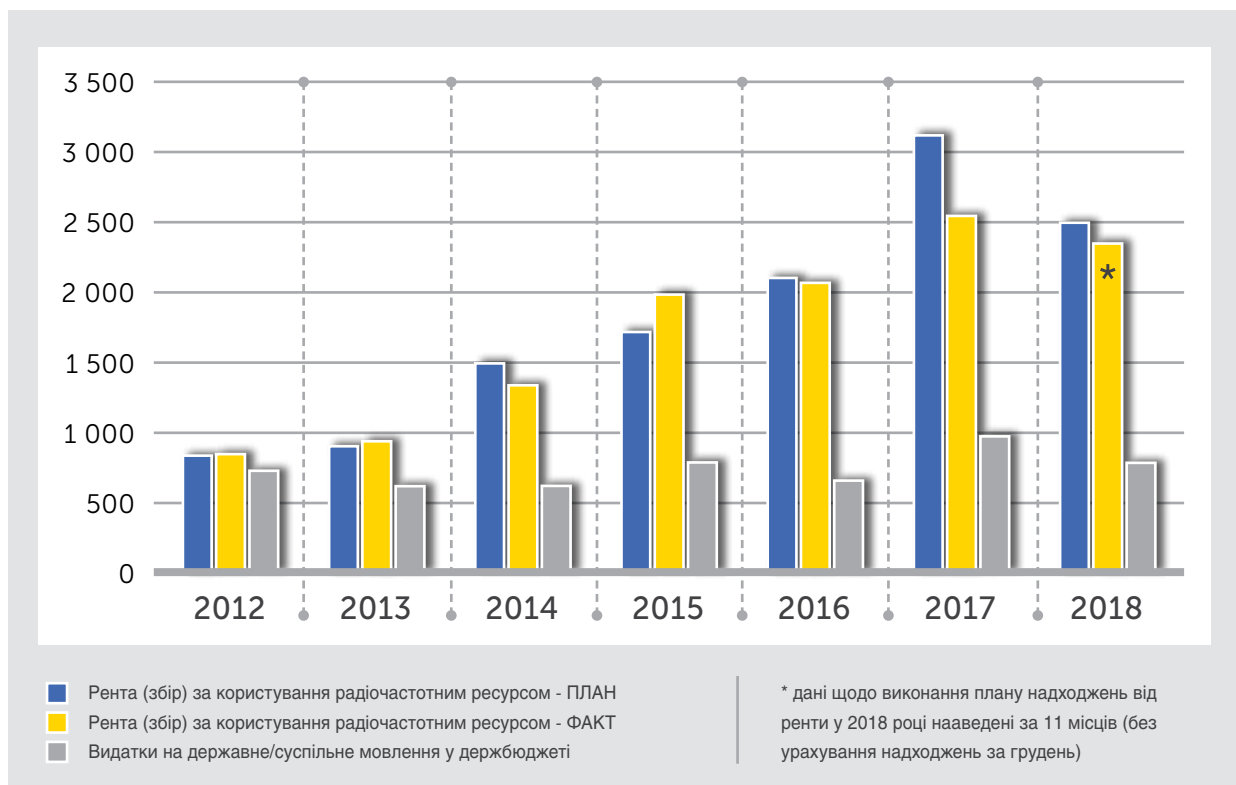
Рішенням, яке допоможе задовольнити всі критерії є переведення видатків на Суспільне мовлення із загального фонду Державного бюджету до спеціального. Це рішення передбачає наявність цільового податку (або відсотка від певного податку), з якого фінансуватиметься Суспільне мовлення. Оскільки введення нового податку (абонплати) не є прийнятним у перші роки існування Суспільного, оптимальним є вибір уже наявного податку й переведення його із загального фонду Державного бюджету до спеціального.

Модель фінансування суспільних мовників в обсязі відсотків від фактичних зборів певного податку застосовується у європейських країнах, зокрема в Литві¹⁶. Обсяг коштів платників податків, які спрямовуються на потреби литовського суспільного мовлення LRT, становить 1,5 % від фактичного надходження податку з доходів фізичних осіб та 1,3 % доходів від акцизного податку.

Практика фінансування певних галузевих витрат коштом спеціалізованого податку застосовується в Україні, наприклад, для фінансування діяльності судової гілки влади. Бюджетний кодекс визначає цільове спрямування судового фактично зібраного збору та надходжень від звернення застави в дохід держави на забезпечення здійснення судочинства та функціонування органів судової влади (п. 5 ч. 4 ст. 30 БК). Описана модель фінансування судової системи ґрунтується на ідеї забезпечення незалежності судової влади. Відповідно до Закону «Про судоустрій і статус суддів»¹⁷, незалежність судді забезпечується окремим порядком фінансування та організаційного забез-

- Надходження від радіочастотної ренти vs. Видатки на державне / суспільне мовлення (млн. грн.)

**УЛ: СУСПІЛЬНЕ
МОВЛЕННЯ**

печення діяльності судів. Конституційний суд у рішенні від 24.06.99 № 6-рп/99¹⁸ зазначив, що зменшення належного забезпечення суддів є формою фінансового впливу на них, що ставить під сумнів гарантовану Конституцією незалежність судової влади України. Як наслідок, у 2011 році для забезпечення незалежності судової влади було ухвалено закон «Про судовий збір», де зазначається¹⁹, що судовий збір зараховується до спеціального фонду Державного бюджету України та спрямовується на забезпечення здійснення судочинства та функціонування органів судової влади.

Прикладом часткового спрямування певного податку на визначені потреби є витрати на функціонування держреєстрів, держателем яких є Мін'юст, за рахунок 15 % плати за надання відомостей із Єдиного державного реєстру ЄДРПОУ та інших реєстрів, які утримує Мін'юст (п. 6-1 ч. 4 ст. 30 БК).

Аналіз доходів Державного бюджету показав, що існує податкове надходження, котре можна логічно пов'язати з видатками на підтримку НСТУ — це **рентна плата (збір) за користування радіочастотним ресурсом України**. Користувачами радіочастотним ресурсом є телерадіомовники та надавачі телекомунікаційних послуг²⁰, саме вони є платниками щомісячної²¹ ренти. Наразі всі надходження від цієї рентної плати йдуть до загального фонду Державного бюджету, а отже немає конкретного цільового зацікавленого отримувача цих коштів. Аналіз планових²² та фактичних²³ показників доходів Державного бюджету від ренти (збору) за користування радіочастотним ресурсом у 2012—2017 роках показує, що цей обсяг коштів та динаміка їх надходжень може цілком задовольнити потребу Суспільного мовлення.

Із 2012 року тривало поступове зростання надходжень від ренти, переважно за рахунок підвищення рентної ставки та розширення спектру телекомунікаційних послуг, що передбачають задіяння радіочастот. У 2017 році плановий показник доходів від ренти становив 3,12 млрд грн, тимчасом як гарантовані законом видатки на Суспільне мовлення мали становити 1,26 млрд грн (40 % планових надходжень від ренти). У 2016 році видатки на дер-

жавне мовлення становили 32 % надходжень від ренти, а в 2015 році — 39,4 %. У Держбюджеті-2018 заплановані доходи від ренти в обсязі 2,54 млрд грн. За даними Мінфіну²⁴, прогноз доходів держбюджету від рентної плати за користування радіочастотним ресурсом у 2019-му становить 3,245 млрд грн, у 2020 році — 3,421 млрд грн.

Таким чином, виокремлення 50 % надходжень від рентної плати за користування радіочастотним ресурсом у спецфонд Держбюджету й цільове спрямування їх на фінансову підтримку НСТУ дозволить забезпечити стабільніше фінансування Суспільного мовлення в середньо- та довгостроковій перспективі, зменшивши дискрецію уряду й парламенту при розрахунках обсягу щорічного фінансування НСТУ.

При цьому слід передбачити запобіжник від зменшення фінансування внаслідок зменшення збору податків. Для цього на рівні закону слід зафіксувати, що обсяг фінансової підтримки НСТУ з державного бюджету не може бути меншим, ніж обсяг відповідних видатків за попередній рік.

Важливо підкреслити, що запровадження нової моделі фінансування НСТУ не призведе до відчутного збільшення видатків Державного бюджету, натомість допоможе гарантувати їхню прогнозованість і сталість, згідно з рекомендаціями Ради Європи.

Відповідні пропозиції щодо зміни моделі фінансування Суспільного мовлення були одностайно підтримані Наглядовою радою Суспільного мовлення у квітні 2018 року²⁵. Тоді ж голова Офісу Ради Європи в Україні Мортен Енберг заявив, що офіс РЄ підтримує експертизою та консультаціями розробку нової моделі фінансування Суспільного мовлення, та закликав українську владу подумати про зміну моделі фінансування²⁶. Крім того, Платформа громадянського суспільства Україна — ЄС — один із чотирьох офіційних органів Асоціації Україна — ЄС, у своїй декларації, прийнятій за підсумками 6-го спільного засідання у Брюсселі 12 квітня 2018 року, закликала український уряд і парламент запровадити більш захищену та прозору систему фінансування Суспільного мовлення, у відповідності до рекомендацій Ради Європи²⁷.

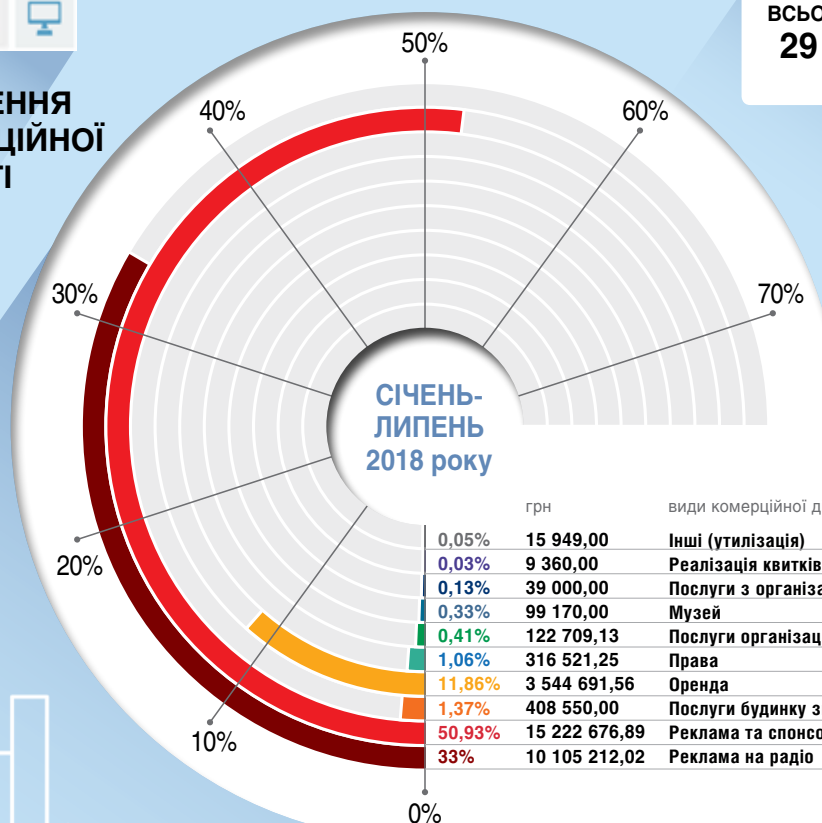
УА: ФІНАНСОВА СИТУАЦІЯ

ПАТ «НСТУ» на серпень 2018

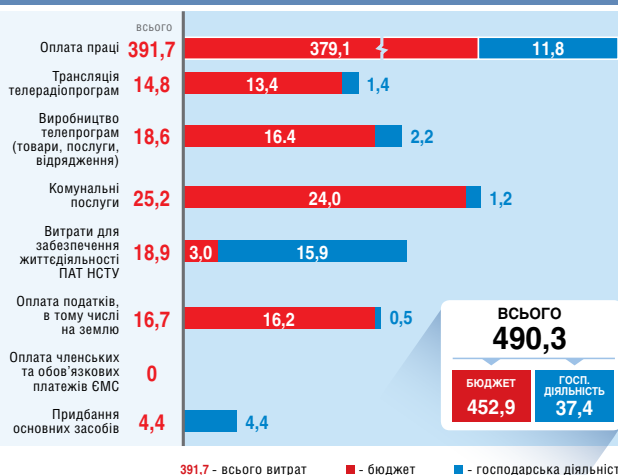

НАДХОДЖЕННЯ ВІД КОМЕРЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ грн

ВСЬОГО НАДХОДЖЕНЬ
29 883 839,85
грн

ВИТРАТИ ЗА ПЕРІОД СІЧЕНЬ-ЛИПЕНЬ 2018 РОКУ, млн грн

ФІНАНСОВИЙ СТАН НА СЕРПЕНЬ 2018 РОКУ, млн грн

МОЖЛИВІСТЬ БУТИ ПОЧУТИМИ: УНІКАЛЬНИЙ ШАНС ДОБУДУВАТИ FM-МЕРЕЖІ «УКРАЇНСЬКОГО РАДІО»

Окрім фінансових ресурсів для Суспільного мовлення надзвичайно важливо наявність інфраструктури, що дасть змогу досягати глядача і слухача. Якщо обидва загальнонаціональні телеканали станом на сьогодні мають загальнонаціональні ліцензії на цифрове телевізійне мовлення, то з радіо ситуація кардинально інша.

Перший сезон роботи «Українського радіо» у форматі Суспільного мовлення позначився кількома підтвердженнями стрімкого зростання його аудиторії. У 2018 році УР-1 увірвався в топ-п'ятірку загальнонаціональних станцій за рейтингом слухання новин. Про це йдеться в дослідженні «Ставлення населення до ЗМІ та споживання різних типів ЗМІ в Україні (2018 р.)», здійсненому соціологічною компанією InMind на замовлення Міжнародної громадської організації Internews. І це лише міста з населенням 50+ тис., вік 18–65 років. Три попередні роки УР-1 не дотягував навіть до топ-десятки в цьому рейтингу.

Окрім того, як згадувалося раніше, за дев'ять місяців роботи у форматі Суспільного мовлення аудиторія «Українського радіо» зросла на 67 % (згідно з даними Kantar TNS в Україні).

Як бачимо, частоти, які з 2016 року Національна рада з питань телебачення і радіомовлення надавала УР-1, виявилися найвдалішою інвестицією частотного ресурсу нинішнього складу Нацради, адже українці таки помітили й почали слухати «Українське радіо» (на відміну від кількох інших розбудованих радіомереж, які, на жаль, так і не знайшли свого слухача). Але, як показала практика, частоти — лише половина успіху. Адже зростання аудиторії почалося лише після приходу на Суспільне радіо нової команди Дмитра Хоркіна, якій вдалося перетворити УР-1 на потужне європейське радіо за зразком BBC Radio 4.

Безумовно, це є підтвердженням того, що реформу розпочали не дарма. За довгі роки існування державного мовлення в незалежній Україні державні медіа розгубили практично всю свою аудиторію, а разом із нею — й надію на успіх Суспільного мовлення. Тим не менше, факт зростання аудиторії Суспільного радіо свідчить про можливість при грамотному менеджменті навіть за скрутних фінансових умов повернути довіру слухачів і глядачів та зробити медіа впливовим.

У радянські часи основним способом доставки сигналу «Українського радіо» була проводова мережа, яка на момент здобуття незалежності охоплювала близько 19 млн домогосподарств, тобто практично все доросле населення країни. «Укртелеком», якому після приватизації у 2011 році дісталася мережа дротового радіо, регулярно звітує про збитковість доставки сигналу, відмови користувачів від цієї послуги, застарілість обладнання й самої технології. За інформацією «Укртелекому», нині мережа охоплює близько 600 тис. абонентів, останнім часом від послуги проводового мовлення в цілому по країні відмовляються понад 100 тис. користувачів щорічно. Наприклад, за чотири роки 80 % абонентів проводового радіо в Одесі відмовилися від цієї послуги. Враховуючи цю тенденцію, «Укртелеком» прийняв рішення припинити надання послуги проводового мовлення в місті з 1 січня 2019 року.

Суспільне радіо сьогодні намагається всіма способами розширити аудиторію слухачів за рахунок виходу на нові технології. Так, у червні 2018 року три канали «Українського радіо» отримали місця в цифровому радійному мультиплексі Концерну РРТ, і тепер їх можна слухати в Києві на приймачах, які приймають сигнал у форматі DAB (DAB+).

Також у 95-ту річницю ефірного мовлення «Українське радіо» запустило розроблені за підтримку Офісу Ради Європи в Україні мобільні додатки Suspilne. Radio для мобільних платформ iOS та Android, де доступне прослуховування «Українського радіо», радіо «Промінь» і радіо «Культура». У додатку є розклад ефірів трьох радіостанцій, можна обирати окремі програми чи спецпроекти для прослуховування, побачити улюблених радіоведучих, або завантажити запис на свій мобільний пристрій.

Проте найголовнішим викликом для НСТУ в цій сфері є забезпечення слухачів найпопулярнішим способом доставки сигналу — FM-мовленням. Станом на кінець 2018 року Перший канал «Українського радіо» має мережу з понад 150 FM-передавачів, які забезпечують покриття ефірним сигналом у більшості міст. Тим не менше, досі відсутнє FM-мовлення «Українського радіо» в Одесі та Івано-Франківську, а частоти в Харкові та вісьмох менших населених пунктах отримані лише в жовтні 2018 року та потребують освоєння.

Набагато гіршою є ситуація із FM-покриттям «Променя» та «Культури». Обидві радіостанції станом на кінець 2018 року мовлять на FM-хвилях у єдиному обласному центрі — Луцьку. Разом із тим, у жовтні 2018 року «Промінь» отримав чотири частоти, серед яких Дніпро та Кривий Ріг, а «Культура» отримала три частоти в районних містечках.

Суспільне мовлення постійно бере участь у конкурсах Національної ради з питань телебачення і радіомовлення з метою розширення FM-мереж поширення радіосигналу. Але впродовж останніх років суттєвого розширення мереж «Променя» і «Культури» не могло відбутися через відсутність частотного ресурсу.

У зв'язку із припиненням використання технології ефірного аналогового телевізійного мовлення із вересня 2018 року звільнений діапазон частот можна використати для розгортання нових мереж радіомовлення.

ПЕРШИЙ МЕДІАСЕЗОН СУСПІЛЬНОГО UA: УКРАЇНСЬКЕ РАДІО (вересень 2017 - червень 2018)

Дмитро Хоркін
генеральний
продюсер
UA:Українське радіо

ФОРМАТУВАННЯ КАНАЛІВ УКРАЇНСЬКОГО РАДІО

	КОНТЕНТ	МЕНЕДЖМЕНТ	ПРОЕКТИ
1 ПЕРШИЙ КАНАЛ УКРАЇНСЬКОГО РАДІО 	суспільно-політичне новинне розмовне радіо	 Юрій Табаченко працював на евакуйованому радіо «Голос Донбасу» і телеканалі «Тоніс»	37 нових проектів українська і міжнародна політика, економіка, бізнес, історія, екологія, туризм, права людини та антикорупційний тижневик
2 ДРУГИЙ КАНАЛ «ПРОМІНЬ» 	музично-розмовне молодіжне радіо	 Максим Яковенко працював на музичному радіо JAM-FM і «Промені»	16 нових проектів музичні новинки, спорт, мода, соціалізм, психологія стосунків, навчання
3 ТРЕТІЙ КАНАЛ «КУЛЬТУРА» 	культурно-просвітницька радіостанція	 Ірина Славінська радіо- і тележурналістка, кураторка мистецьких подій	21 новий проект театр, література, класична музика, освіта, наука, релігія, історія, візуальне мистецтво, архітектура, народні традиції, сучасні тренди та івенти
РАДІОПРОДАКШН 	технічні служби радіомовлення	 Андрій Ходос	об'єднує розділені раніше технічні служби радіомовлення: звукоінженерів, зберігачів фонотеки, IT-спеціалістів по роботі з радіосфотом, звукооператорів та інженерів Центральної апаратурної Українського радіо

ТВОРЧО-ВИРОБНИЧЕ ОБ'ЄДНАННЯ «МУЗИКА»

Творчі колективи Українського радіо та концертно-студійний комплекс Будинку звукозапису

Костянтин Спілка
виконавчий
продюсер

Володимир Шейко
художній
керівник

ОБ'ЄДНАННЯ МАЄ ДВА ПІДРОЗДІЛИ:

ТВОРЧІ КОЛЕКТИВИ

- **Хорова капела Українського радіо** (головний диригент і художній керівник Юлія Ткач)
- **Симфонічний оркестр Українського радіо** (головний диригент і художній керівник Володимир Шейко)
- **Оркестр народної і популярної музики УР** (головний диригент і художній керівник Михайло Пікульський)
- **Великий дитячий хор радіо**
- **Тріо бандуристок Українського радіо**, які дали 28 концертних програм для радіоефіру та за цей рік побували на гастролях у Китаї, Італії, Румунії, Тунісі

УПРАВЛІННЯ ПОЗАСТУДІЙНИХ ЗАПИСІВ ТА РАДІОТРАНСЛЯЦІЙ

звукорежисери та інженери, які забезпечують роботу і самого комплексу Будинку звукозапису, і виїзних студій та трансляцій.

СИНЕРГІЯ

Разом із колегами з телебачення і DIGITAL створено великі спецпроекти:

- Зимово Олімпіада і Паралімпіада
- Євробачення
- Книжковий арсенал

DIGITAL

Створено у співпраці з Департаментом цифрових платформ 2 онлайн-канали Українського радіо:

- UA: Казки
- UA: Класична музика

Це унікальний шанс добудувати FM-мережі трьох каналів «Українського радіо», зробивши його доступним для слухача. В досяжному майбутньому в Україні таких шансів більше не очікується: відімкнення аналогового ТБ відкрило останню частину діапазону, придатного для розгортання технології FM-радіомовлення. Саме тому важливою є синергія та співпраця НСТУ, Національної ради з питань телебачення і радіомовлення, Українського державного центру радіочастот для досягнення цієї мети.

ГРОМАДСЬКА ДУМКА

Комплекс викликів, із якими стикається Суспільне мовлення в перші роки свого існування, посилюється також низькою обізнаністю політичних еліт про необхідність існування Суспільного мовника, засади його роботи, невпевненість еліт у спроможності мовника забезпечити політично незаангажовану редакційну політику.

Для громадян, розбещених великою кількістю безкоштовного телевізійного та радійного контенту, необхідність Суспільного мовлення не очевидна. У критичні моменти слухачі та глядачі готові вмикати Суспільне мовлення, як показав досвід висвітлення в день запровадження воєнного стану в 2018 році. Проте вони не відчують потребу платити за це: вище ми вже наводили дані досліджень готовності населення платити абонплату (9 %²⁸ готові на абонплату від 25 до 65 грн на місяць, а 29 % — до 10 грн на місяць за можливість дивитися / слухати / читати об'єктивні й неупереджені новини та аналітику на каналах суспільного мовлення²⁹).

В умовах консервації українського телерадіопростору в руках олігархів, стрімкого зростання кількості нішевих інформаційних телеканалів, при виявленні численних порушень стандартів журналістики в новинах приватних мовників, які відбивають позицію власника медіа та виступають інструментами лобювання політичних інтересів, Суспільне може стати (і вже стає) важливим елементом забезпечення демократії в Україні.

Це підкреслює необхідність проведення широкої інформаційної кампанії як серед широких верств населення, так і серед представників політичних партій, народних депутатів, працівників органів виконавчої влади з метою роз'яснення місії та ролі Суспільного мовлення в демократичному суспільстві та створення сприятливіших умов для його розвитку, адже від наявності потужного Суспільного мовника виграє кожен.

ДОДАТКИ

Розділ 1. ДЕРЖАВНЕ МОВЛЕННЯ: ВІД ПРОПАГАНДИ ДО АДМІНРЕСУРСУ

1. Під електронними ЗМІ українське законодавство розуміє виключно телебачення й радіо.
2. <http://pravo.gov.ru/proxy/ips/?docbody=&nd=102010233&rdk=&backlink=1>
3. <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/55-12>
4. http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP900243.html
5. <http://economics.kiev.ua/download/ZakonySSSR/data01/tex10446.htm>
6. Комплекс, де на одній території розміщувалася антена з відповідним передавальним обладнанням і телестудія.
7. Not to be confused із телеканалом «Україна», що належить олігарху Рінату Ахметову.
8. Будівля телецентру збудована у 1951-52 роках. <http://wikimapia.org/#lang=en&lat=50.448951&lon=30.521650&z=18&m=b>
9. <http://wikimapia.org/#lang=en&lat=50.472365&lon=30.457996&z=17&m=b>
10. https://en.wikipedia.org/wiki/Leonid_Kuchma
11. Леонід Кучма обіймав посаду прем'єр-міністра із жовтня 1992-го по вересень 1993-го.
12. <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/en/12/95>
13. Засноване на підставі указу президента РФ http://www.innovbusiness.ru/pravo/DocumShow_DocumID_43783.html
14. Іван Чиж у 2003-2006 рр. Очолює Держкомтелерадіо
15. Концерн РРТ регулярно міняв орган, якому був підпорядкований. Станом на 2018 рік Концерт підпорядковано Адміністрації Держспецзв'язку.
16. За рік цей депутат із голосу внесе поправку в статтю 85 проекту Конституції щодо призначення Держтелерадіо, чим зробить цей орган конституційним. Детальніше див. <http://cedem.org.ua/analytics/konstytutsijna-nich-derzhkomtelradio/>
17. Передача, де представники фракцій подавали свої позиції з певних актуальних питань.
18. <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/322/95-%D0%B2%D1%80/ed19950914>
19. <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/422/95-%D0%B2%D1%80>
20. Конституційний договір виник як перехідний документ між Конституцією УРСР, що продовжувала з деякими змінами діяти до 28.06.1996 — дня ухвалення Конституції України..
21. <http://www.nrada.gov.ua/ua/derzhavniyreestr/TKINTERPrAT.html>
22. До ухвалення Конституції закони вводилися в дію ухваленням окремої постанови. Пізніше ця практика була замінена на використання перехідних положень.
23. Сучасний відповідник комісії — комітет ВРУ з питань свободи слова та інформаційної політики.
24. В наступні роки Концерн будуть передавати з відомства до відомства. Станом на 2016 рік він підпорядковується Адміністрації державного спеціального зв'язку і технічного захисту інформації.
25. Детальніше про те, як Держкомтелерадіо потрапив в Конституцію чит. <http://cedem.org.ua/analytics/konstytutsijna-nich-derzhkomtelradio/>
26. Указ Президента №596/96 від 26/07/1997
27. Аналогічна ситуація повторилася в 2014-2015 роках, коли новостворений Мінінформ підпорядкував собі ІА «Укрінформ».
28. <http://static.rada.gov.ua/intranet/ukrzm/uman/0045660.htm>
29. Механізм парламентських слухань дозволяє посилювати адвокацію законопроектів у парламенті.

30. Постанова ВРУ № 431/97-ВР.
31. Фінальна назва ухваленного закону звучала так: Закон України «Про Національну телекомпанію України та Національну радіокомпанію України».
32. <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/card/485/97-%D0%B2%D1%80/ed19970718>
33. <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/667/97-%D0%B2%D1%80/print1479372482164405>
34. Варто зауважити, що учасники тих подій, із якими вдалося поспілкуватися, вкрай негативно відгукувалися про групу осіб, яка лобіювала ідею «ГУРТу» ще з початку 1990-х років. Це ж відчитується і в книжці Івана Маценка «Телебачення України» (К: Тетра, 1998).
35. Вибори відбулися 29.03.1998.
36. Після Помаранчевої революції — голова Національної ради з питань телебачення і радіомовлення.
37. Указ Президента №400/2000 від 9.03.2000 <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/400/2000>
38. Зиновій Кулик помер за дивних обставин у 2004 році.
39. Державний комітет не є членом уряду, на відміну від міністерства.
40. Угода була розірвана в 2016 році <https://www.radiosvoboda.org/a/news/28147994.html>
41. <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2498-14>
42. http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=10852
43. http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=10908
44. http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=12457
45. http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=12421
46. <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/764-2002-%D0%BF/ed20020604>
47. <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/ru/424-2002-%D1%80>
48. <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/ru/424-2002-%D1%80>
49. <https://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=17147&lang=en>
50. <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/ru/281/2003>
51. <http://old.telekritika.ua/suspilne-movlennya/2005-02-16/5565>
52. <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/284/2005>
53. Темник — вказівка ЗМІ з боку влади, яким чином висвітлювати ті чи інші важливі соціально-політичні події, а також політичних діячів.
54. http://dl.telekritika.ua/revolution_kniga.pdf
55. <http://old.telekritika.ua/news/2005-02-04/22933>
56. <http://obkom.net.ua/news/2005-01-11/1607.shtml>
57. <http://old.telekritika.ua/suspilne-movlennya/2005-01-17/5542>
58. <http://old.telekritika.ua/suspilne-movlennya/2005-03-16/5577>
59. Постанова про проведення слухань з'явилася 13 січня 2005 року <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2337-iv>
60. <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2684-15>
61. http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=24580
62. Планувалося використати сітку НТКУ та мережу обласних державних мовників. Пізніше депутати вирішили розбити процес на етапи і створення каналу ОДТРК «Республіка» мало би стати другою частиною реформи.
63. До 2005 року Микола Томенко очолював Комітет ВРУ з питань свободи слова та інформації.
64. <http://old.telekritika.ua/news/2005-09-19/25564>
65. УТР було створено Президентом Кучмою як канал іномовлення. У 2015 році канал було реформовано й перетворено на новинний канал іномовлення, підпорядкований Міністерству інформаційної політики.
66. <http://korrespondent.net/ukraine/events/131591-sekretariat-prezidenta-poluchil-7-koncepcij-reformirovaniya-ntku> (rus).
67. http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/en/994_611
68. <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-EN.asp?fileid=17377&lang=en>
69. 13 травня, відповідаючи на запитання журналіста, Президент України Віктор Ющенко вперше чітко заявив, що є прихильником створення громадського телебачення. Зокрема, він сказав: «Ми віримо, що робота незалежних ЗМІ — те, чого роками бракувало Україні, — нарешті цінність цю держава отримає». Віктор Ющенко зазначив: «Проект громадського телебачення поки що знаходиться в площині дискусії. У 2005 році не змо-

гли виділити коштів, а вони колосальні. Я займатиму активну позицію на боці прихильників громадського мовлення, і хоча, реально запрацює громадське телебачення в 2006 році, вже в червні–липні цього року ми зможемо провести представницьке зібрання для того, щоб концептуально визначитися».

70. <http://old.telekritika.ua/lyudi/2005-10-28/5659>
71. <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1511/2005>
72. <http://zakon.rada.gov.ua/go/2954-IV%20target=>
73. <http://zakon.rada.gov.ua/go/3056-IV%20target=>
74. Такий саме аргумент висувався і в 2015 році, що призвело до мораторію на реалізацію майна Суспільного.
75. http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=17970
76. Ця норма не відповідала Конституції і за три роки була скасована.
77. http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=27011
78. <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/975-2007-%D1%80>
79. <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/137/2008>
80. <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/150/2008>
81. http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=32423
82. <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=131580953>
83. <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=131581112>
84. http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=34731
85. <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v021p710-09>
86. <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/n0021525-09>
87. <http://cedem.org.ua/news/zayava-instytutu-media-prava-shhodo-ukaz/>
88. <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/272-2010-%D0%BF/ed20100317>
89. <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/448-2010-%D1%80>
90. http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=38748
91. <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/945-2010-%D0%BF>
92. На фоні патріотичного піднесення в 2006 році було придбано 1 %-ву частку в компанії Societ Op ratrice de la Cha ne Europ enne Multilingue d'Information Euronews, що управляє каналом «Євроньюз», а за договором від 8 вересня 2005 р. № 602-25, НТКУ взяла на себе зобов'язання сплачувати щорічні членські внески. За 10 років заборгованість перед «Євроньюз» зросла до 15 млн євро.
93. <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1993-2010-%D1%80>
94. <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1992-2010-%D1%80>
95. <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/436-2012-%D1%80>
60. http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=45014

Розділ 4. ВИКЛИКИ ДЛЯ ІСНУВАННЯ ТА ДІЯЛЬНОСТІ СУСПІЛЬНОГО МОВЛЕННЯ В УКРАЇНІ

1. РПР закликає Парламент не допустити втручання у редакційну політику Суспільного мовлення, — веб-сайт РПР: <https://rpr.org.ua/news/rpr-zaklykaje-parlament-ne-dopustyty-vtruchannya-u-redaktsijnu-polityku-suspilnoho-movlennya/>
2. EBU: Legislative amendment threatens independence of Ukrainian Public service broadcaster, — сайт Європейської спілки мовників: <https://www.ebu.ch/news/2018/04/legislative-amendment-threatens-independence-of-ukrainian-public-service-broadcaster>
3. Ukraine: New draft Bill Risks Interfering with the Editorial Policy of the Public Service Media, — веб сайт Платформи Ради Європи із захисту журналістики та безпеки журналістів: https://www.coe.int/en/web/media-freedom/detail-alert?p_p_id=sojdashboard_WAR_coesojportlet&sojdashboard_WAR_coesojportlet_alertId=32951680
4. Спецфiр про воєнний стан приніс «УА: Першому» у вісім разів більшу аудиторію, — Суспільне. Детектор медіа: https://stv.detector.media/kontent/Audytoria/spetsefir_pro_voennyi_stan_prinis_ua_pershomu_u_visim_raziv_bilshu_auditoriyu/

5. Тиждневне охоплення «Українського радіо» зросло на 67 % за 9 місяців — дані Kantar TNS, — Суспільне. Детектор медіа: https://stv.detector.media/reformuvannya/radio/tizhneve_okhoplennya_ukrainskogo_radio_zroslo_na_67_z_9_misyatsiv/
6. Члени Наглядової ради Суспільного мовлення виступили проти спроби політичного втручання (заява), — Суспільне. Детектор медіа: https://stv.detector.media/kontent/movlennya/chleni_naglyadovoi_radi_suspilnogo_movlennya_vistupili_prot_i_sprobi_politichnogo_vtruchannya_zayava/
7. Експерти РПР із медіареформи вимагають від Радикальної партії України припинити втручатися в діяльність суспільного мовника, — сайт РПР: <https://rpr.org.ua/news/eksperty-rpr-iz-mediareformy-vymahayut-vid-radykalnoi-partiji-ukrajiny-prypynyty-vtruchatysya-v-diyalnist-suspilnoho-movnyka/>
8. Комітет свободи слова не підтримав звернення Олега Ляшка щодо заміни В'ячеслава Козака у Наглядовій раді, — Суспільне. Детектор медіа: https://stv.detector.media/kontent/movlennya/komitet_svobodi_slova_ne_pidtrimav_zvernennya_olega_lyashka_schodo_zamini_vyacheslava_kozaka_u_naglyadoviy_radi/
9. Офіційна позиція ПАТ «НСТУ» щодо вимушених антикризових заходів, — офіційний веб-сайт компанії: <https://suspilne.media/news/783>
10. «Суспільне мовлення в Європі під загрозою», — звіт Комісара Ради Європи з прав людини
11. Рекомендація Парламентської асамблеї Ради Європи 1878 (2009), стаття 16.1
12. Юрій Джигир: Оптимальним джерелом доходів НСТУ є радіочастотна рента, — Суспільне. Детектор медіа: https://stv.detector.media/kontent/ekspertna_dumka/finansuvannya_suspilnogo_movnika_v_ukraini_propozitsii/
13. EBU. Funding of public service media 2016
14. За підтримки Ради Європи проведено найбільше соціологічне дослідження аудиторії Суспільного мовлення, — Офіс Ради Європи в Україні: <https://www.coe.int/uk/web/kyiv/-/the-largest-sociological-survey-on-the-audience-of-public-broadcaster-carried-out-under-support-of-the-council-of-europe>
15. Реформи в Україні: недороблене і недовиконане, — Фонд «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва: <https://dif.org.ua/article/reformi-v-ukraini-nedoroblene-i-nedovikonane>
16. Як створити успішне суспільне мовлення: литовський досвід, — В. Міський.
17. Частина 5 статті 48 закону «Про судоустрій і статус суддів»
18. Рішення Конституційного Суду України №6-рп/99 від 24.06.99
19. Стаття 9 закону «Про судовий збір»
20. Частина 4 статті 6 закону «Про радіочастотний ресурс»
21. Частина 1 статті 257 Податкового Кодексу України
22. Закони «Про державний бюджет України» на 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017 роки.
23. Звіти про виконання державного бюджету за 2012-2016 роки, — Державне казначейство
24. Дані, надані Міністерством фінансів у відповідь на запит, відповідь за посиланням: https://dostup.pravda.com.ua/request/rozrakhunki_dlia_biudzhietnoyi_r.
25. Протокол засідання наглядової ради ПАТ "НСТУ" №20 від 5 квітня 2018 року, — офіційний веб-сайт компанії: <https://suspilne.media/documents/95>
26. Мортен Енберг закликав владу подумати про нову модель фінансування НСТУ, — Суспільне. Детектор медіа: https://stv.detector.media/kontent/ekspertna_dumka/morten_enberg_zaklikav_vladu_podumati_pro_novu_model_finsuvannya_nstu/
27. Громадянське суспільство України та ЄС закликали владу змінити модель фінансування Суспільного мовлення, — Суспільне. Детектор медіа: https://stv.detector.media/dosvid/novacii/gromadyanske_suspilstvo_ukraini_ta_es_zaklikalo_vladu_zminiti_model_finsuvannya_suspilnogo_movlennya/
28. За підтримки Ради Європи проведено найбільше соціологічне дослідження аудиторії Суспільного мовлення, — Офіс Ради Європи в Україні: <https://www.coe.int/uk/web/kyiv/-/the-largest-sociological-survey-on-the-audience-of-public-broadcaster-carried-out-under-support-of-the-council-of-europe>
29. Реформи в Україні: недороблене і недовиконане, — Фонд «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва: <https://dif.org.ua/article/reformi-v-ukraini-nedoroblene-i-nedovikonane>

ЗМІСТ

4	• ВСТУПНЕ СЛОВО
6	• РОЗДІЛ 1. ДЕРЖАВНЕ МОВЛЕННЯ: ВІД ПРОПАГАНДИ ДО АДМІНРЕСУРСУ
9	• Частина 1: Можливість без розуміння (1985–1995)
14	• Частина 2: Перші спроби (1995–2000)
21	• Частина 3: Мрія, що не здійснилася (2005)
25	• Частина 4: Биття об стіну (2006–2013)
30	• РОЗДІЛ 2. ВІД УХВАЛЕННЯ ЗАКОНУ — ДО РЕЄСТРАЦІЇ ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ ПАТ «НСТУ»
32	• Частина 1: Закон ухвалено – Суспільне не створено
33	• Хто рухав процес у 2014 році
36	• Що вдалося зробити Держкомтелерадіо
37	• Держустанова чи ПАТ?
39	• Контроль громадськості та міжнародних організацій
40	• Зміни до рамкового закону про СМ — перспектива створення НСТУ
42	• У чому просунулося виконання закону про суспільне в 2014 році
42	• Хто і що гальмував процес створення СМ у 2014 році
43	• Частина 2: Аналіз реформування державного мовлення України на суспільне
43	• 2015-й рік
44	• Що передбачала нова редакція Закону про Національну суспільну телерадіокомпанію (стисло).
45	• Кого визначено відповідальним за створення ПАТ «НСТУ»
51	• Гаряча реформаторська осінь 2015-го
52	• Що мало бути в передавальному акті. І чи нічого не загубилося під час передачі
58	• 2015 рік: НТКУ під прицілом критиків
59	• Технічний стан реформованої системи: стан нестояння
60	• Створення мегаархіву телерадіопрограм
60	• Фінансове ярмо НТКУ — старі борги
61	• Що могло призупинити процес створення ПАТ «НСТУ»
61	• Програмна концепція НСТУ
65	• Міжнародна співпраця й донорська допомога НТКУ
67	• Частина 3: Реформування державних телерадіокомпаній на суспільне мовлення триває
67	• 2016-й рік. Фінансування
69	• Епопея з «Укртелефільмом»
74	• Реформування — активна фаза
81	• Що зробило Держкомтелерадіо 2016 року для того, щоб виконати закон про СМ
83	• 30 вересня — історичний наказ
85	• Проблеми, які могли загальмувати створення юридичної особи ПАТ «НСТУ» в січні 2017 року

- 87 • Держкомтелерадіо затвердив акт оцінки майна НТКУ
- 89 • Внутрішній опір реформі
- 90 • Відставка Аласанії
- 94 • Керівники філій НТКУ — про проблеми під час реформування на Суспільне та про їхнє місце у структурі ПАТ «НСТУ»
- 95 • Нові проекти — життя тривало
- 97 • 2016 рік — рік перемоги України на міжнародному пісенному конкурсі «Євробачення»
- 98 • Дослідження аудиторії
- 98 • Скандали 2016-го
- 105 • Радіочастоти
- 106 • НТКУ в 2016 році взяла участь в 11 міжнародних конкурсах та фестивалях
- 107 • Наглядова рада — рік без повноважень

108 • РОЗДІЛ 3: 2017-Й — РІК СТВОРЕННЯ СУСПІЛЬНОГО МОВЛЕННЯ В УКРАЇНІ

- 111 • **Частина 1: Робота Наглядової ради**
- 115 • Конкурс на посади голови та членів правління ПАТ «НСТУ»
- 116 • Умови і розміри оплати праці працівників ПАТ «НСТУ»
- 119 • Перший щорічний аудит НСТУ
- 119 • Обов'язкові документи, ухвалені Наглядовою радою 2018 року
- 120 • **Частина 2: Робота правління НСТУ**
- 126 • Перші структурні зміни
- 130 • **Частина 3: Суспільне мовлення створено. Реформа триває**
- 130 • Куди поділися «20 хвилин для депутатів»
- 131 • Таке бажане лого «UA:»
- 132 • Епопея з «Ерою»
- 133 • Кошти: НСТУ в плюсі і в мінусі
- 134 • «Укртелефільм» досі не у складі ПАТ «НСТУ»
- 134 • Аудиторія: в радіо росте, в телебачення застигла на позначці близько одиниці
- 135 • Скандали та надзвичайні ситуації

136 • РОЗДІЛ 4: ВИКЛИКИ ДЛЯ ІСНУВАННЯ ТА ДІЯЛЬНОСТІ СУСПІЛЬНОГО МОВЛЕННЯ В УКРАЇНІ

- 138 • Редакційна політика: права громадян та права депутатів
- 140 • Дієвий суспільний контроль — Наглядова рада НСТУ
- 141 • Модель фінансування Суспільного мовлення
- 146 • Можливість бути почутими: унікальний шанс добудувати FM-мережі «Українського радіо»
- 149 • Громадська думка

150 • ДОДАТКИ

Світлана Остапа, Вадим Міський, Ігор Розкладай

за загальною редакцією Наталії Лигачової

СУСПІЛЬНЕ МОВЛЕННЯ В УКРАЇНІ: ІСТОРІЯ СТВОРЕННЯ ТА ВИКЛИКИ

Редактор — Отар Довженко

Літературний редактор — Катріна Розкладай

Дизайн та верстка — Яна Добрянська

У брошурі використано матеріали сайту «Суспільне. Детектор медіа»,
фотографії ГО «Детектор медіа» (Олексія Темченка,
Миколи Шиманського, Андрія Звягіна, Максима Лісового,
Валентини Балабанової, Павла Довганя), Національної ради України з
питань телебачення і радіомовлення, Посольства Швеції в Україні,
1tv.com.ua та з відкритих джерел

Підписано до друку: 20.12.2018 р.

Тираж 1000 прим.

